

જામોત્યુ જ સમળમ્મ મગવઓ ગોયપસામિમ્મ ॥

શ્રીભગવતી સૂત્રની દેશનાઓ

(આઠમુ શતક)

પુદ્ગલપરિણમન-વિષયક-૪૯દેશનાઓ,
નારકી અને તેના દુ ખો,
અને ધર્મરતન-મકરણ-દેશના આગશ

卐

દેશનાકાર -

૫ આગમોદ્ધારક-જૈનાચાર્ય-શ્રીઆગમનન્દસૂરીશ્વરજી મહારાજ
સઆહક -૫ શ્રીદિમસાગરજી ગણી

卐

વીર સ ૨૪૭૫ }
નિઝમ સ ૨૦૦૫ }
૬ સ ૧૫૪૫ }

કિમલ રૂ ૪-૮-૦

{ ૪૫માગિ
નામ ૬૦૦ }

પુ મુનિ મહાત્મા શ્રી અમરેન્દ્રમાગરજી નથા શ્રી મનોજમાગરજી
મહાત્માશ્રી ત્રી ગુણ પ્રજ્ઞાથી આ ગ્રંથમા સંપાદ્ય કવિતારના શુભ નામો

૭૫૧) શ્રી ચિતામણી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પેઢી, નનસાગી
૭૬૧) શક નાડીલાલ સનમુખલાલ જાડવી જોઈ કુવાળા પુબધ
૧૫૧) શા નેમચદ ફકીરચદ હ મગનલાઈ નેમચદ મગેલી
૧૦૧) ગાંધી શકરલાલ મહામુખલાલ હ તેમના મુપુત્ર નગીનદાસ
મોહી કાલિદાસની પ્રેરણાથી, પચમહાઈ-વેળણપુર

પ્રકાશિકા -

શ્રી મિહિરચક-સાહિત્ય

પ્રચાગક મમિતિ

ગોપીપુરા મુ ૧

કુડક -

ફકીરચદ મગનલાલ જાડવી

જેન વિ પાનદ ની પ્રેમ

હાડીયા ચકના મુન્ન

देशना-दाता
 पू आगमोद्धारक आचार्यदेवश्रीभक्त
 • सागरानंदसूरीभरणी •

न म वि स १८३१ ३५३५५५५
 पन्थासपद वि स १८५० राजनभर

दीक्षा वि स १८४७ धीमदी
 सरिपद वि स १८७४ सुमत

ॐ

ઉપોદ્ધાત

૧૯૯૯ ની સાવમા શ્રી સિધ્ધગિરિ (પાવીનાથ) શ્રી વર્ધમાન જૈન આગમમંદિરની પ્રતિષ્ઠાના અબૂતપૂર્વ મહોત્સવ બાદ શ્રી નનપદજીની શાશ્વતી જોળીની આરાધના ધામવૃમથી કપડવજ શહેરમા ઉજવના માટે જયન્ત મેળવ કુ ના માત્રીક દાનવીર શા સ્ત્રીમનસાલ ડાહ્યાભાઈએ આમહુ-ભરી વિનિ કરી પન્મ પૂજ્ય આગમોદ્ધાત આગમ વાચના દાના, શ્રી વર્ધમાન જૈન આગમ મંદિર સરથા તથા સુવ્ર તાઆગમ મંદિરોદિ અનેક સુમન્ધામસ્થાપક, અન્નેડ આગમના અધ્યાત્મી, આચાર્ય મહારાજ શ્રી શ્રી સાગરાનન્દમૂડીશ્વરજી મહારાજ માહેબે તેજોની લક્ષિપૂર્ણ વિનતિનો રીખર કર્યો અને પોતાના વિશાગ સિધ્ધ પ્રસિધ્ધાદિ પરિનાર સાથે લાગો વિહાર કરી કપડવજ જે પોતાની જન્મભૂમિ પણ છે ત્યાં અપૂર્વ આગમ માથે પધાયા સિદ્ધચક્રની આરાધના પ્રસંગે શ્રી ભગ મહારાજ મયણા સુ રીના આકર્ષક દરયો પણ બડા કરવામા આવ્યા હતા દેશ દેશાવરથી આરાધકોની સખ્યા પણ ઘણી આવી પડેલી હતી અપૂર્વ ઉન્લાતથી આરાધના સમાપ્ત થઈ

શ્રી ડાડવજ શહેરના રામવૃદ્ધ અને વયોવૃદ્ધ શ્રાવકોની ચીરકાળથી આચાર્ય મહારાજને ચતુમાસ કાલવાની ભાવના હતીજ, ઘણી વખત વિનતિઓ પણ કરી હતી તેમજ સમુગાયમા કપડ વજના ઘણા માધુઓ પણ દિક્ષિત થયેલા તે સર્વ મુયોગ સા ડડવાથી આખા શ્રીમંથે મળી ચતુમાસની વિનિ કરી અને તેનો સ્વીકાર પણ થયો

હવે ચોમાસામા વ્યાખ્યાનમા ડસુ સૂત્ર વાચવું ! એ વિચારના શ્રી સઘની એ રી ભાવના થઈ કે આગળના વધે વચાચેન શ્રી ભગવતી સૂત્ર જ્યાંથી અધુરુ ગ્હેન છે, ત્યાંથી આગળ માભ જીએ તો ઠીક પૂજ્ય શ્રીજાચાર્ય મહારાજને તે પ્રમાણે વિનિ કરી અને તે પ્રમાણે શ્રી ભગવતી સૂત્રનું આઠસુ ગતક અને ભાવનાધિતરે ધર્મરત્ન પ્રકરણ શરૂ કર્યું

શ્રી ભગવતી સૂત્રના આઠમા શતકમા પુનઃગત પરિણામને અંગેનો વિશિષ્ટ અધિ ૧૨ હોવાથી પરમપૂજ્ય આચાર્ય મહારાજશ્રીએ શાશ્વત યૌનીની સુદર સુક્તિ પ્રયુક્તિ દાખવા નીવડી તેમજ ઉહાડુણો, દુષ્ટાતો આપી પોતાની પ્રતિમા અને લાક્ષણિક યૌનીથી અનુપમ વ્યાખ્યા કરી છે ડ્રવ્યાતુયોગના વિદ્વાનોને આ વ્યાખ્યાનો અનિ ઉચિતો અને રમપ્રજ હોવાથી માગ પરમ ઉકારી પૂજ્ય ગુરૂવ પન્થામજી શ્રી હેમમંગરજી ગણીનો ઘણા વખતથી આ વ્યાખ્યાનો છપાવાનો વિચાર હતો પરંતુ છેવટે કેટલાક સમયથી યુદ્ધકાળની મળત મોઘવારી, કાગળની અડન અને ખીલ પાલ કેટલાક કારણોથી વિચાર અમલમા સુકી શકાયો ન હતો પરંતુ મવત ૨૦૦૪ની માવમા નવમારી શ્રી સઘના આગેવાનો તેમજ શાશનના પરમ અનુરાગી શા જનેન્દ્રદ સમાજ (ફ્રેન્ચી) ની આચકુભરી વિનિથી પૂજ્ય પન્થાસજી ગુરૂમહારાજ, હુ તથા વધુગુરૂમંથુ શ્રી મનોનગરજી મહારાજ ચતુર્માસાથે ગયા હતા ત્યાં ચતુમાસ પી અદ્ધ વ્યાખ્યાનમા શ્રી મુયગડાગ મૂત્ર તથા ભાવનાધિતરે શ્રી સમરાદિત્ય ચરિત્ર વાચ્યુ હતુ તપન્ના ધાર્મિક પ્રવૃત્તિઓ પણ સારી રીતે વડી હતી દરમિયાન શાં છગનસાલ લક્ષ્મીભાઈ અભેડીવાળા તથા કાલીયાનાડીવાળા રાયચદ દેવચદની પેઢીવાળા મળીએનનો ઉપધાન કરાવના વિચાર થયો અને તેમનો વિચાર નવમારી ૧૧ શ્રીમંથે મધુર્વ વધાવી લીધો ઉપધાન ૧૧, મહોત્સવ, મારાણજી ક્રિયા, ગય યાના ૨

માનવ માધર્મિક શક્તિ વિગેરે શાશન પ્રભાવનાના કાર્યો રશાનિક સ્ત્રી નવના કાર્યવાહકો પી સહાયથી અપૂર્વ દીપ્તિ નીપજ્યા હતા. દેવના ય, તથા નાન દ્રવ્યની ઠાઠ પણ સારી થઈ હતી.

નવસારી સ્ત્રી સંઘના આગેવાનોને આ ભગવતિ સૂત્રના વ્યાખ્યાનો છાપવાના માટે મે તથા મુનિ સ્ત્રી મનોરાજાગરણને પરીકૃત જગ્યાથી તેઓએ પણ તે વાત સહુર્ષ વધાવી લઈ રૂ. ૭૫૧) અંકે સાનનો એકાગ્ર આપવા જણાવ્યું. પુનઃ રકમની બીજી મગવડતા ઠાપીશું તેમ ધારી સ્ત્રી ભગવતિ સૂત્રની દેશનાઓ છાપવાનું કામ આનું કરાવના માટે સ્ત્રી પંચાનજી મહારાજને વિનંતિ રી મારા શુક્રમહારાજશ્રીજીના અવન જોની કોપી ઉપરથી શુદ્ધ પ્રસંગે કોપી મુનિમહારાજ સ્ત્રી કેવનનિર્જયજી મહારાજ તથા સ્ત્રીનિર્ધિમાગરજી મહારાજને કરાવી હતી, તે પ્રેમ ટોપીનો ઉપયોગ. મુધારા વધારા સાથે કરનામા આવ્યો છે.

દેશના હાંપા પરમ પૂજ્ય પરચોપકારી આગમોષાલક, શાશનદીવા, આચાર્ય મનારાજ માહેબ સ્ત્રી આગમન દમ્પતીશ્રીજીએ પોતાની પ્રતિભાશાનિ અપૂર્વ ગૌરીમી, પુરુષવ વિષય સ્પષ્ટીક થી સુદર દૃષ્ટાત દાખના દલીલો સુગિત પ્રયુગિતથી કરેલ છે, જે વાચક સ્વયં વાચીનેજ તેમની પ્રતિભાનો ખ્યાલ કરી લે તમની જ્ઞાન શક્તિ જેનોમા પ્રસિદ્ધ પામેલી છે, એવુંજ નહિ પરંતુ જૈનેતદા પણ સુકલ કહે પ્રશસાના પુર્યો વેર છે.

ભગમગર મહેરમા નવત ૧૮૮૨ ની માનમા વ્યાખ્યાનમાં સ્ત્રી જાનની સૂત્ર પૂજ્ય સ્ત્રી આચાર્ય મહારાજે વાંચેલ, તેના અનુસરણે પણ માન શુદ્ધ મનારાજશ્રીએ કરેલા હતા. તેની પ્રેમ કોપી કરાવી પોતે થોડા મુધારો વધારો રી નાઠ સ્વયંજો મૂળ પાઠ વિગેરે ગોઠવી તૈયાર કર્યા હતા. તે વ્યાખ્યાનો પણ નવ જગત મેટલ કુલ વાગા દાનવીર શેઠ સ્ત્રીમનસાલ હાથાભાઈ પી નપૂર્વ આર્થિક મહાયથી પયાસજી મહારાજ સ્ત્રી ચંદ્રમાગરજી મહારાજની તરફ તળે છપાઈ રહ્યા છે, જે દુઃ મમયમા પ્રતિષ્ઠા રશે.

આન દમ્પતીમિત્ર સ્ત્રી મિદ્ધચક્રમહારાજ, પરંદેગનામા છપાયેલ વ્યાખ્યાનો તેમજ સ્ત્રીમિદ્ધચક્ર પાશીક અને માનિમા આવેલા શુદ્ધાનથી અત્યાર સુધીના વ્યાખ્યાનો છપાયા છે, તે લગભગ ઘણા મારા શુક્ર મહારાજ પંચાસજી હેમમાગરજી ગણીના પોતાના હસ્તના અવનરજોજ છે. વળી પોતે મી ૧૫૩ ઘણા આચાર્યના જ્ઞાનશ્રીના વ્યાખ્યાનોના અવતરજોને જઈએ શુદ્ધ કરાવી પ્રેમ કોપીઓ મના પૈયાર રેલા છે જેમ જેમ આર્થિક મહાયતા મળતી રહેશે તેમ તેમ નાગમે દાગની અગેય દેશાઓ પ્રસિદ્ધ કરવામા આવશે આવા અપૂર્વ વ્યાખ્યાન નિર્માણને પોતા તરફથી મગદ કરનારા પિંજી હશે તો હુમે તેઓને વ્યાખ્યાનોનો સંગ્રહ જોઈએ તોવો. પુરો પાડીશું.

આ દેશનાના મુકે તપામવામા પરમ પૂજ્ય પ મોપકારી વર્ધમાનગોપાનિજ્ઞાન પ્રખર વાચનાના પંચામજી મહારાજ સ્ત્રી ચંદ્રમાગરજી મહારાજ પોતાને વ્યાખ્યાન આદિ વ્યવનાય હોવા ના તમય જગ્યાથી શુદ્ધ શુદ્ધિ કરી આપેલ છે, તેમજ મુનિશ્રી દોલતમાગરજી મહારાજ સ્ત્રીએ શુધિપતકાદિ કાર્યો કરી આપવામા મદદ કરી છે જેથી ઘણા દુઃક સમયમા આ પુનતક પકાર પ્રનિદ કરી શક્યા છીએ.

આ પુનતક વાચન કરનાર મહારાજો પ્રથમ શુદ્ધિપત ના આધારે શુધ્ધ કરી વાચવા ભવામણ છે તેમજ કેટલીક જગોપર અનુસ્મર, રેફ કાના વિગેરે ઉડી યા હોય, ત્યાં તે ઉમેરીને વાચવું તેમજ ૬, ૬, ૬ ની શુધ્ધિ પણ યથાયોગ્ય સમજી લેવી.

વેળવપુર [પચમહાવ]

સ ૨૦૦૫ માગે મુદી ૧

વિ

મુનિશ્રી અમરેન્દ્રમાગર

ભગવતીજ્ઞાન ગાતક ૮મુ પુદ્ગલ પરિણમન વિપયક દેશનાનો અનુક્રમ

દેશનાક	પત્રાક	દેશનાક	પત્રાક
૧ જનસ્થાનનુ મગનાયગ્ધુ પશુ અનેક જ છે	૧	૨૮ દેવતાઓના બેદોમા પરિણતિની અમર કારણ	
૨ પુ ગનનો પરિણમનથીલ સ્વભાવ	૬	૩૫ છે	૧૧૫
૩ દૃષ્ટિવિર નેટલી બન કરતા આથીવિષમા નથી		૨૯ નવત્રેવેલક તથા પાચ અનુત્તર વિમાનમા વ્યવસ્થા	
પુદ્ગલની પ્રકૃતિ પરિણમનથીલ છે	૧૦	શા માટે નથી ?	૧૨૦
૪ અદિસા તત્ત્વની આરાધના શક્ય થી રીતે ?	૧૪	૩૦ અદ્વિતીયપણુ મેળવનાનો અધિમા તેવી શક્તિ	
૫ પ્રથમથી હયા ઉદ્ભામા કયો અધિકાર છે, તેનું		ફળવનારનેજ હોય	૧૨૧
સામાન્ય વર્ણન	૧૮	૩૧ જ્યોતિષમા જ્યોતિ સમાય તેમા પુદ્ગલનો	
૬ પુદ્ગલ સંબંધિના પ્રશ્નને નિરાકરણ યોગ્ય મળ્યો	૨૨	પ્રશ્ન જ નથી	૩૧
૭ પુદ્ગલ પરિણામના ત્રણ પ્રકાર છે	૨૭	૨૨ પુદ્ગલ-પરિણામ	૧૩૪
૮ એ અર્થે પુદ્ગલ ૫૬ માથે મમાનનો છે	૩૧	૩૩ મન-વચન-ચેતનાશ્રમ પુ મત ચક્રણ કરે	
૯ મિત્રમા પરિણત પુ મણે	૩૫	વિમર્શન કરે પણ કારણ કરે નહિ	૧૩૮
૧૦ આત્માનુ તેવુ સામર્થ્ય છે, માટેજ જીવેશ્વર		૩૪ ઉચ્ચ સ્થિતિ તથા દુઃખની દ્વાનનનો પુ ગન-	
દેવેએ ધર્મ માર્ગ બતાવે જ મતી ભાવના	૩૮	પરિણમનનો પ્રકાર	૧૪૩
૧૧ એક કોડકોડીની સ્થિતિ ટાળવા માટે આત્માને		૩૫ અક્રી આત્મા મથે રીક્રમનો સમઘ થી રીતે ?	૧૪૭
પ્રયત્ન કરવો પડે છે પ્રયોગ પરિણામને સમજે		૩૬ પાત્રાનુમાર પુ, ગતોનુ પરિણમન	૧૫૨
તે બધુ સમજે	૪૪	૩૭ ભોક્ તથા અભોક્ના બે	૧૫૪
૧૨ ભોક્તાનોકામદિવિધો પાચજ છે વિવિધો પાચજ છે		૩૮ દેખી શકાય તે નાર અને ન દેખી શકાય	
છઠ્ઠો વિષય નહિ એવુ નિગરણ કોણુ કરી શકે ?	૪૮	તે સૂચ્ય	૧૫૮
૧૩ પાચ પ્રકારના પુદ્ગલ પ્રયોગ પરિણુન હવે	૫૨	૩૯ જોનાના મોક્ષ સાકાર નથી	૧૬૧
૧૪ સૂચ્ય તથા આદર રિભાગ	૫૫	૪૦ ગળની પરિસ્થિતિ	૧૬૫
૧૫ દેવતાક તથા નારકી ગતિ માત્ર શ્રદ્ધાગમ્યજ		૪૧ પુ, મનપરિણમન ત્રિચિ યથી જાના અનેક	
છે એમ નથી પણ કુદ્ધિગમ્ય છે જ કુદ્ધરતને		બેદો છે	૧૬૮
માનનારે એ મેડ ગતિ માન્યે જ છુટકો	૫૮	૪૨ પુ, મતોનુ પરસ્પર પરિણામા તરુ સાથી ?	
૧૬ કુદ્ધિસાળીની દૃષ્ટિ ફળ તરફ હોય છે જીવ		તૈજમ શરીરથી	૧૭
સૂચ્ય પુ, ગલોને ચક્રણ કરી શકતો નથી	૬૦	૪૩ વૈકલ્ય શરીરનો હેતુ	૧૭૩
૧૭ સમ્યક્ત્વના પાચનક્ષણો શમ મમેગ નિવદ		૪૪ અનક પરિવાજક પી રૂપવિકૃતિ	૧૭૮
અનુક્ર પા આસ્તિકતા	૬૭	૪૫ અનુપ્યગતિમાજ પાચ શરીર છે આદ્યારક	
૧૮ આઠાસિક્ક રાશ્યોમા કુદિતનો આનદ અનુક્રા છે	૭	શરીર માત્ર અનુપ્ય ગતિમાજ છે	૧૮૩
૧૯ સમ્યક્જિન તથા ગર્ભજ કા કયા છે ?	૭૪	૪૬ મરણ કરતા અધિક કર જનમના હોવો નેદ્ય છે	૧૮૭
૨૦ જયજાની જરૂરીયાત	૭૬	૪૭ આત્મ પ્રદેશમા કર્મ વ્રણેશ થી રીતે યદ્ય શકે ?	૧૮૯
૨૧ નરક સાત શાસી ?	૭૮	૪૮ તમામ પર્થાગિનો આરભ સાચેજ છે અને	
૨૨ આયુ, નકર્મનું કામ જીવને જરૂરી રાખવાનુ છે	૮૩	પૂર્ણાદિતિ ક્રમે છે	૧૯૫
૨૩ પરિણામના બેદો ક્રિયાના બેદોને આધારી છે	૮૭	૪૯ સ્વરૂપના વચન સિવાય છમયમા હવ માતી	
૨૪ મિધ્યાતીની પશુ ધર્મશ્રુતી નકારી જતી નથી	૯૩	શકાય નહિ	૧૯૮
૨૫ મિત્ર મિત્ર દેવતાકે જવાના કારણો	૯૮	૫૦ નારકી અને તેના દુખો	૨૦૧
૨૬ નારકી અને દેવો પન્થજાણુ ન કરી શકે	૧૦૪	૫૧ ભાવનાધિકારે ધર્મરત્ન પ્રકરણ દેસના સાનાય	૨૧૩
૨૭ પુ, ગતોની અસર	૧૦૮		

- પત્રક વિષય
- ૨૭ અકામનિર્જના તથા સકામનિર્જના અતરને
જણાવનાર તામસી તાપસનું દૃષ્ટાંત
મિત્ર પરિણામ કયા ?
- ૨૮ પુરુષપારિતોષ એક ગતિ છે
- ૨૯ પ્રતિમા તથા પતથર સરખા કંદેનારને માના તથા
સ્ત્રી સરખા ખરા કે ?
- ૩૦ નિર્માણ નામકર્મ ભૂતિ-નામ-કર્મનો યુગ્મ છે
પર શુ સમ્યક્ત્વ એ જોતોનો ઝગરો છે ?
- ૩૧ જેઓ નાનાવગણીયાં ન માને તેઓ નોડવના
મથનો કરેજ કયાથી ?
- ૩૨ સ્વપ્ન સમાન છે પશુ કે આકારમા છે
- ૩૩ સૂત્ર તથા બાહ્ય વિભાગ
આત્માના આઠ કૃષ્ક પ્રદેશો કાપમ બુદ્ધ્યા દે છે
૫૬ મોયમા શુ છે ?
- ૫૭ કદરૂ આકારમા છે અરૂપમા નથી
વનસ્પતિકાપનુ વિવેચન
, િગોદ વિચાર
- ૫૮ કુદરતને માનનારે એ મેય ગતિ મા રેજ દુઝે
- ૫૯ આકારરૂપે એકેતિના પાત્ર વિગતે પના અનંક
પરોક્ષિયાના ચાર એ
- પ્રત્યક્ષમા શમાને સ્થાન નથી શમા પરોક્ષીના પ્રાય
- ૬૦ વેવતોક તથા નારખી છે કે નહિ ?
- ૬૧ કુદરતને માનનારે નારખી માનવી જ રહે
- ૬૨ છવ સૂક્ષ્મ પુરુષોને સદૃશ કદી શકનો નથી
- ૬૩ પગે એ પુરુષોનો સ્વભાવ છે
, એકેતિયથી પરોક્ષિયાનું કમ પુરુષોને જાગે છે
- ૬૪ સમ્યક્ત્વની વ્યાખ્યા છેએ કાવમા - વનુ મ તત્ત્વ
- ૬૫ આવકની દમા શક્ય ફેટીર મવા વસો
- ૬૬ સૂટીનર છવો ઠિદિમાના ત્રાગી વનધારીની રીને ?
- ૬૭ અયોધોક, મંદરોક કંવતોક એ કમ સકારણ છે
નરનું કપાનાર સામા વ વર્ણન
- ૬૮ ચાર ગતિના છવોના કાર્યક્રમ કેવો છે ?
- મમકિતીને છવની નારતવિક દગાનો ખ્યાન અ મા
નિના ગેજ જ નહિ
- ૭૦ સ્વપ્ને સર્વ આત્મા સમાન છે
- પત્રક વિષય
- ૭૧ સગા હોય ત્યાજ અસગ થાય
- ૭૨ બુદ્ધીને પિત્તર છે ?
- ૭૩ કુદરતના ક્રિમાદમા સુકા બેટુ રીનુ વગનુ નથી
આઠા સિદ્ધ તથા જેનુ સિદ્ધ પાથો
- ૭૪ પુરુષાદ નધ તેમ આગળ વધાય
રોક્ષિયામા તિર્યનો એક બે છે
- ૭૫ છવોની પશ્ચિતિમા પછા આધે કે
- ૭૬ જલચરણિનુ વર્ણન
છિન્ધોની આધે મનને ગણનામા કેમ ન ગ મુ ?
- ૭૭ શુન જ્ઞાનની સિદ્ધિતા
- ૭૮ જયજ્ઞા વગર થતી કાતીન દિમા
ફેટીક વખત રજાના એ ધાતક થાય ?
- ૮૦ દેવસોકના બેદો શાથી ?
સમકિતીને વૈમાનિક રિના આયુષનો નધ મોન નહિ
- ૮૧ રીમળીનુ દૃષ્ટાંત
દેવનાના બેદો
- ૮૨ નમકિતિની ભેદા મધિ હોય
- ૮૩ અકામ નિર્જનુ રણુ આમધ્ય ને નમાનુમા
માનવુ પડશે
- ૮૪ સમ્યક્ અપમરી ત્યે ઉકાર મરે, તો સવર
વનજુ કેનુ હોય ?
- ૮૫ ઉવરના નામે ધાગા પથીઓના પધા
- ૮૬ મનુષ્ય થાય પશુ સમુદ્ધિ મ થાય તો આર્થક શુ
- ૮૮ રજા કરેનુ ઉ નામથી રી રીને ખાગરાય
- ૮ અદનાના આસનુ મુધ્ય
કિવાની તરતમના મુગળ કનમા ત વનના નધમરી
- ૯૦ અમમ નિર્જના
જુલ્યો તરત્યો મરેલો બળ દેવ થાન છે ?
- ૯૧ નરનો નિવધ કે નગીનો ?
- ૯૨ બનનપતિ દેવો કુમાર માથી મહેનાન કે
વ્યતરણિ દેવો સખધિ
- ૯૩ નરક જેવી ગતિ માન્યા રિના ચાતે તેમ નથી
, સમ્યક્ત્વના અભાવે દેવગનિ રોકાવી નથી
- ૯૪ સમ્યક્ત્વ પામનાનો વખત કયા ?
- ૯૫ નવકારનો મંકા કરેમિતોનો કમગ મ્પાગે મોત

ભવનપતિના દેવો 'કુમાર' ગાથી કહેવાય છે ?

તેમ બાલકો ઘર, હાટ, વેપાર વગેરેની કિમત મમજતા નથી, એ તો કેવળ મોજમા મતમા મમજે, શયુગાર મજવામા બાનદ માને તેમાય કેટલકે બાનકો આની ની 'ગાયને બિના વાકે પત્યર મારે, છે, કુતરાનો કાલ નીમટે છે વગેરે કાર્ય કરે છે તે રીતે ભવનપતિમા પણ અસુરકુમારાદિ દેવો બસ શુ ગાર મજે, અને નારકી છુરોને મારવા હુડવાનુ કાર્ય કયા કરે છે તેમને તેમાજ રસ ઉપજે છે અહિના અત્રકચાવીનો સ સ્કાર દેવગતિમા 'પાત્ર માથેજ આને ગગનો આન કાચ નુકા પાથ નહિ ખાય, પણ બાલ આનની એવે મોજડી તો કરટે છે તે રીતે આ અસુર કુમાર ભન દેવગતિમા છે, કયાય નરકના નિર્જાલ નિરાધાર પાશવાર હુ ખી છુરો ઉપર પોતાની મત્તાનો પોતો કીડા કુતુબ તરીકે ચલાવે છે ભવનપતિના હશે એકને 'કુમાર' તરીકે ઓગખાવાય છે બાલકના જેવા સ્વભાવનામા કેવળ મોજ શોખમા મહાનનાસ અત્રકચાળમા આનદ માનના । માટે 'કુમાર' કહેવામા આવ્યા છે

વ્યતરાદિ-દેવો-સખધિ

બાલ મોટુ થાન એટલે નરી તળાવે બટકતુ થાય જ્યા સાડ લાગુ કે ત્યા 'માડુ' કરી બેત્રી જાય બટકતી બાન પણ જ્યા માડુ દેજે ત્યા ટકી, જાય દેવતાની જાનમા પણ સાડ મળે ત્યા 'માડુ' કરી બેને તેવા વ્યતરો છે તિવ્યવેકમા સારા, સ્થાન પહાડ, પર્વત, વૃક્ષ ગગીઆ મકાનમા તે વ્યતરો અધિષ્ઠાતા થઈ જાય, કારણ કે તેઓને મનુષ્ય સાથે અતર બેઠ નથી મનુષ્યની વસતીમા અને જગલમા પણ સાડ સ્થાન વ્યતરો, પકડી લે છે અધિષ્ઠાયક દેવતુ દુર્લભ કરી મારી વસ્તુ મેગવી થકાન નહિ દેવોના કાઉસગતુ કારણ આવી સમગ્રશે સખડતી જાનિના દેવોતુ નામ વ્યતરો છે દુનિયામા કેટલાકે ધર્મ ન સમજે પણ પરીપકાર વરી છો દુનિયાના લાભમા પોતાનો લાભ માને તેવા છે તેમ જ્યોતિષી દેવો પણ જગતનો ઉદ્યોન કરે છે દેવભક્તિના પ્રસંગે તેઓ મહોત્સવનો મુખ્ય પાઠ ભજવનારા છે

શ્રીતીર્થ વર દેવોના જન્માભિષેકના મહોત્સવની બહેરાત જ્યોતિષિઓ નથી કન્ના, પણ તેની જાહેરાત સૌધમે કરે એ આત્માની શુભ કાર્યોમા તત્પર રહેવુ અને દેવપણુ લોગવવુ આ અવસ્થા વૈમાનિક દેવોની છે

દેશના-૨૪

મિથ્યાત્વની પણ ધર્મકરણી નકામી જતી નથી

एव एरणं अभिलाषेण अट्टविहा याणमतारा विसासा जाव गंधवा ।

નરક જેવી ગતિ માન્યા વિના ચાલે તેમ નથી

જગતનું બધું થાય તેવી ભદ્ર-ભાવનાના પ્રયોગથી સિદ્ધ તીર્થંકરપણું પ્રાપ્ત થવાથી શ્રીનીચ-
-રહેવ સ્થાપિત શામન ચાતુ રાખવા શ્રીગણધરમહાનગએ રચેલી દ્વાદશાગીમાના પચ્ચમાગ શ્રીભગ
વતીજના આઠમા શતકના પ્રથમ ઉદ્દેશનો અધિકાર ચાતુ છે આ શતકના હશ ઉદ્દેશ છે,
તેમા પ્રથમ ઉદ્દેશો ચાલે છે, જેમા પુદ્ગલ પરિણામનો અધિકાર છે પુદ્ગલ પરિણામને અગેના
વિવેચનમા દેવતાના લેહોનો અધિકાર ચાતુ છે જેવી વૃત્તિ તેની પ્રવૃત્તિ, અને જેવું પુદ્ગલનું
અહુષ્તુ તેવું જ દેહનું-ગરીશનું અવધારણું ઉત્કૃષ્ટ પાપના ફલને ભોગવવાનું સ્થાન નરક છે,
તેમજ ઉત્કૃષ્ટ પુણ્ય-ફલને ભોગવવાનું સ્થાન દેવલોક છે

નરકમા ક્ષુધા, તૃષ્ણા, ગરમી, ઠંડી અસહ્ય છે, અને તે ગ્રાહ્ય પોકરતવનાર છે મનુષ્ય તથા
તિર્થંકો પણ ગરમી કે ઠંડી અમુક પ્રમાણમા સહન કરે છે, પણ હજ બહાર થાય છે, ત્યારે
ઠઈ હાલત થાય છે?, સહન કયા વિના તો છુટકોજ કયા છે?, એ વાત જુદી, મુદ્દો એ છે કે
નરકમા પેદનાની પરાકાષ્ઠા છે જીવોની કાયમ હત્યા કરનારનો એ પાપના ફલ કયા લોગને?
નરકમા નરકગતિ આ રીતે છુદ્ધિગમ્ય પણ છે ત્યા શરીર પણ એવું મળે છે કે બધી વેદના
મહન કરવા છતા, જેન લેહન છતા, કાષે-મારે-ખાળે-બહેરે છતા એ સરી નાશ થાય નહિ
તાત્પર્ય એ છે કે જીવ છુટવા માગે, મરણ ઇચ્છે, તો પણ છટી શકે જ નહિ, અને મોત પણ
મલે નહિ એટલે નિકાચ્છિત આયુષ્ય તૂટે જ નહિ જેને 'નરક' શબ્દથી વાધો હોય તે નામ ગમે તે
આપે પણ એવી ગતિ છે, એ માન્યા વિના ચાલે તેમ નથી

સમ્યક્ત્વના અભાવે દેવગતિ રોકાતી નથી

એજ રીતે દેવલોક પણ ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યના પરિણામ રૂપ છે આપણે એ જોઈ ત્યા કે
તરનમતાનુમાર પ્રલમા પણ તરતમતા છે નિર્ધનને અવેણુ નિધાન તેને ખાડો બનાવી દે છે,
માટે દેવલોકની જાદી જીવવાવાળા સામર્થ્યવાળો દેહ વગેરે જ્યા હોય એવું સ્થાન તે જ દેવલોક

પુણ્ય બધ સમ્ય ત્વમાજ થાય, અને મિથ્યાત્વમા સારી ક્રિયાના યોગે ન થાય એમ નથી દયા, અતુ ક પા, અત્ય, પ્રમાણિકપણ, બ્રહ્મચર્ય, પાલન અનેકાનો પર કાણુ રાખ્યો વિગેરે ગુણોના પરિણામે મિથ્યાત્વમા રહેવા આત્માને પણ પુણ્ય બધાય છે જેને યોગે દેવલોક મળી શકે છે ધર્મ ક્રિયાનિ ગુણક્રિયાઓ નિષ્ફલ જતી નથી અને તેથી ક્રિયા ફલવતી છે, તેથી ગુણક્રિયા ગુણ ફલ આપે છે, અને અગુણ ક્રિયા અગુણ આપે છે એમ ય મોક્ષ માનતો નથી, એથી એની ક્રિયા મોક્ષ માટે ઘટી નથી મોક્ષ માને નહિ એમણે તે માટે હોય કયાથી ? તેથી તેને મોક્ષ મળતો નથી, પણ ચારિત્ર પળે ૩ તેના યોગે નવમ્ભવેયક દેવલોક સુધી તે જઈ શકે છે, એવું આપણે માનીએ છીએ જેથી ૩ બી તેવુ ફલ એમ જૈનશામન જણાવે છે ગોશાળો કેવો ?, ગુરૂ દ્રોહી એણે ભગવાન મહાવીરદત્ત પર છેવટે તેજોદેશમાં પણ મૂકી માણસને બાળી મૂકવાનું કાર્ય કેવુ ઘાતકી ? સ્ત્રી નીધ કરને ભગ્નીભૂત કવવા નૈયાર થયેલો ભવે તેમ થયુ નહિ, કારણ કે તીર્થ કરના ઉત્કૃષ્ટ પુણ્ય રત્ન છે ભયકર છુ-મી ગોશાળો પણ દ્રવ્ય ચારિત્રથી દેવલોકે ગયો એના ગુરૂદ્રોહના પાતના ફેલી ભોગવવા પડશે, એના માટે કેઇ ભવો થયે એ ખરૂ પણ દ્રવ્યચારિત્રે એને દેવલોક આપ્યો એ સુતે છે આ ગુણમા એમ કહેવવાય છે કે 'સમન્તિ વગરનું બધુ નકામું' એનો અર્થ 'વ્યર્થજ' એમ નથી મોક્ષ માર્ગના ધ્યેયની અપેક્ષાએ તે કાઈ હિસાબ નથી, માટે વ્યર્થ જેવુ ગણાય, એવા અર્થમા 'વ્યર્થ' શબ્દ છે, છત્રસમકિતના અભાવથી પુણ્ય-પ્રકૃતિ રોકાતી નથી એમણે દેવગતિ આદિ રોકાતી નથી

સમ્યક્ત્વ પામવાનો વખત કયો ?

અરે ! સમ્યક્ત્વ પામવાનો વખત પણ સારી ક્રિયાના યોગે જ પ્રાપ્ત થવાનો છે ! મિથ્યાત્વની દશામા પણ કાન, સત્સંગ, ધર્મશ્રવણ, દયા ગુરુભક્તિ આદિ ગુણ ક્રિયાઓની પરપગ થયુ છે, એજ સમ્યક્ત્વનો સયોગ પણ કરાવી આપે છે આમહવાનુ મિથ્યાત્વ આત્માને આગળ વધવા દેતુ નથી એ વાન મુત્તી છે હવે જેઓ સમ્યક્ત્વ પામ્યા તે બધા પ્રથમ તો મિથ્યાત્વની જ હતાને ! જે તે દશામા કાન દયાદિ વ્યર્થ હોય તો તો સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિનો પ્રસંગ આવે જ કયાથી ? મિથ્યાત્વ પણ બે પ્રકારે છે ૧ કદામહવાનુ મિથ્યાત્વ ૨ યથાભદ્રિકતાવાનુ મિથ્યાત્વ કદામહી મિથ્યાત્વ પુણ્ય બધ કરી શકે, દેવગતિ વગેરે મેળવી શકે, પણ મોક્ષના સાધનો પામી શકે નહિ ભદ્રિક મિથ્યાત્વને પુણ્ય સાથે મોક્ષના સાધનો મળી શકે છે અભન્ય આત્મા પણ પુણ્ય-પ્રકૃતિ તો બાધી શકે છે સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિય પણ પુણ્ય બધ કરે જે તેમ ન માને તો તે બાહરપણમા આવે શી રીતે ?, એકેન્દ્રિયમાંથી બેષદ્રિપણમા તો આગળ વધે શી રીતે ? નિર્જરાના બે લોક, ૧ સકામ નિર્જરા, ૨ અપામ નિર્જરા સકામ નહિ તો અકામ પણ નિર્જરા તો સર્વત્ર હોય ■ મિથ્યાત્વને નિર્જરા ન થય એમ નહિ, નહિતર અથી સુધી આવે શી રીતે ?

નવકારનો નકાર, કર્મેભિષતેનો કકાર ક્યારે બોલે ?

ગાઝકાર ત્યામુખી કહે છે કે લોભ-લાલચથી, ભયથીથી, દેખાવથી, લજાથી, પૌદ્ગલિક ઇચ્છાથી પણ નમો અરિહતાળ પદનો નકાર બોલનાર આત્મા પણ અગણેતર કોડાકોડી સાગરોપમથી કંઈક વધારે સ્થિતિ તોડેલ હોય કે તોડવા તૈયાર થયેલો હોય તો જ તે બોલી શકે છે યશ માટે, કીર્તિ માટે પૂજવાના પ્રવેશને, ધર્મ કરવા તૈયાર થયેલો જે કરેમિમતે નો કકાર બોલે તો તે પણ ઉપત્તી જેમ અગણેતર કોડાકોડી સાગરોપમથી કંઈક વધારે સ્થિતિ તોડવા કે તોડીને તૈયાર થયેલો આત્મા હોવો જ જોઈએ શ્રદ્ધાની વાત તો અલગ છે, પણ આ તો શ્રદ્ધા વગરના લોભથી, પ્રવેશનથી, શરમથી, લજાથી, અને પૌદ્ગલિક મુખની ઇચ્છાથી પ્રવૃત્તિ કરનાર બોલી વાત કે અભિચારથી આગળ અનતી વખત આવી ગયા અને તેથી ત્યા શબ્દો ભણવાના મન્યા ને ક્યારે ? અગણેતર કોડાકોડી સાગરોપમથી કંઈક વધારે સ્થિતિ તોડાઈ હોય, અગર તુટી દેવ ત્યારે પ્રવેશનથી જશ કીર્તિ માન મરતબાની ઇચ્છાથી કોરાએવા માન દ્રવ્યથી નવકાર કકારિ ભતે ગણના ના માટે પણ એમ જ માનવું કે તેઓની તેટલી સ્થિતિ તુટી છે એટલી સ્થિતિ પહોંચે તે જ નમો અરિહતાળ નો નકાર, તથા કરેમિમતે નો કકાર બોલી શકે ને કકાર વિના શ્રદ્ધા વિના નવકાર ગણે છે, તેલે પણ અગણેતર કોડાકોડી સાગરોપમથી કંઈક વધારે સ્થિતિ તોડેલી જ હોય એમ સમજવું

કાઠે જ વહાણને તોડાન નડે છે

એકીના પાદશાહને જરા બહાનુ મગવું જોઈએ, તરત તેને વગી પડે કેટ કેટલો એમ કહે કે જેમ અગણેતર કોડાકોડી સાગરોપમથી કંઈક વધારે સ્થિતિ તોડેલી, તે માછીની એક કોડાકોડી સાગરોપમની સ્થિતિ પણ એ જ રીતે મુખ્યત્વે કેટલો જાણી ભાગ્યવાનરી છે હજા ગાઉ દર ગામ છે તેમા નવ ગાઉ પહોંચ્યા, એવેટ નવ નવે જાય છે, માછીનો એક ગાઉ પણ આવનારને આવવું તો પડેજને ? અગણેતરની સ્થિતિ તોડેલી માછી પણ એકની સ્થિતિ તોડી મહામુશકેલ છે મૌને માનુષ હશે કે દેવિત કે દુષ્ટ તે તોડા કાઠે નડે છે જે સ્થિતિ તોડવામા મુશકેલી છે ત્યા ગાઠ કહેવામ કે જ ક નકારની અમ ગણેતરની સ્થિતિમા ગાઠ મનાઈ નથી, પણ આ એકની સ્થિતિમા નવકાર આવે છે આ એકની સ્થિતિમા જેમ જેમ પ્રયત્ન કરવામા આવે તેમ તેમ નવકાર દેખાવિતિ અર્થ વિરતિ ઉપાશમ શ્રેણિ વગેરે આવડે, માટે આ સ્થિતિમા પ્રયત્ન નો મુશકેલી નહીં

મસ્કાડે ઉઠતાવવા મુશકેલ

પ્રથમની સ્થિતિમા પુદ્ગવાનરીપણુ નકાર લાગે કે, જો જાણી દાહિ પવટાવની પડે છે પ્રથમ વિષયોને મુખ્યત્વે નવકાર નહીં, ને કકાર

માનવ પડે છે આખી માયતાને ખદડીને એમજ માનવ રહ્યું કે-ઈદ સ્પર્શ, મધ, રૂપ શબ્દ એજ આત્માને દસાવનાર છે, અને ચારે ગનિમા ચક્રાવે અઠાવનાર છે જેવે વિચારો કે અનાદિની ભુદ્ધિને આખી પદગાવવી એ કેટલું મુશ્કેલ? પ્રથમ તો ભોગેને માગ માનેલા, અનાદિથી એ મરકારો કદ થયેલા, જેવે એ મરકારોને સદતર ઉપગાવવા એ સહેલું નથી, અને આ ભુદ્ધિ અથીભેદ પછી જ થાય માઠ ભેદ નહિ ત્યાં મુખી આ ભુદ્ધિ થાય નહિ વિષયોમા પણ ઈદ અનિષ્ટો ભે છે અનાદિથી ઈષ્ટની વિદ્યા હોય છે, અને અનિષ્ટથી મર્વ ત્રામી ગયા છે જનાવના લવમા પણ ઈષ્ટ તરફ દોડના હતા અને અનિષ્ટથી તો ભાગના જ હતા નરર ભેદ ગઠો છે કે જનાવર પણ તરફે ઉભું રહે છે? નહિજ, તરતજ ધાયે આ-મુ જાય છે ગમેતેવી તરસ લાગી હોય હતા જનાવર પણ મૂતરના કુડામા તો મો નહિજ ધાયે આ જીવને અનાદિ-નથી શુભ વિષયોજ મુખના કારકુ રૂપ લાગ્યા છે, અને મસ્કારજ એ છે આથીજ કહેનારને દુન્યની પાથોને અગે કહેવું પડ્યું કે દુનિયાના કિંમતી પદાર્થોની તે કિંમત દુનિયાની બદલ-વટના આધારે છે નોનું રૂપ દીરા મોતી માણી માણેક પણ આ બધાને મૂલવાન કોણે મયા? દુનિયાએજને! તામર્થ કે આ ગિચિની દુનિયાએ ઉભી કરેલી છે, પણ ઈષ્ટમા મુખ અનિષ્ટમા દુખ તે દરેક જીવને સ્વાભાવિક છે

એક ભવતી બાઇને બહારે મહિને એવું થયું કે ગર્ભનો હાથ બહાર પીગયો દોડદોડ થઈ કાઢશે ગભગમ અને વાઢાપ કરવાનો નિર્ણય કયો કેઈ અનુભવી વદ વેદ્યે કરામત કરી દીવામળી સળગાવી પેલા ગર્ભના બહાર નિહાળેલા હાથ ઉપર આપી, એટલે તે ગર્ભે હાથ પાછો ખેંચી લીધો ગર્ભમા પણ મુખ દુખનું ભાન તો છે ને!

ઇષ્ટ વિષયથી મુખ, અને અનિષ્ટથી દુખ માનવ એ કૃત્રિમ નથી પણ સ્વાભાવિક જીવનજ નામ અથીભેદ છે જગતમા દેખાય છે કે હુઆઓ બરફી આપીને કાઢી ફાળી ભે છે બરફી આપ્યા વિના કાઢી કાઢી વેવાતી નથી સસારમા પણ મોહરાજાએ જીવોને દસાવવા ઈદ વિષયો રાખ્યા છે અને ઈષ્ટ વિષયોમા સવ દસાય છે ઈષ્ટ વિષયોમા જીવને લવચાવ વાનું સાધન મોહરાજા પાસે ભે ન હોત તો આ જીવને ભાગવાનું હોત જ નહિ જીવનું સત્યા નાશ વાગનાર જ ઈષ્ટ વિષયો છે જેમ સમજી માણસ પેલી બરફીને ઝેર ગણે છે, તેમ સમજી પણ ઈષ્ટ વિષયોને ઝેર ગણે છે મમત્તિની માન્યતા જ અલગ હોય છે એ શું માને છે?, ઈષ્ટ વિષયો આત્માને રખડાવનાર છે અને અનિષ્ટ વિષયો જ મોક્ષ માર્ગમા મદદગાર છે, નિજરાના સાધનમૂલ છે આવી ભુષિ થવી ભુષિનું આનું પરાવર્તન એનું જ નામ અથીભેદ છે પ્રથમ ઈષ્ટ વિષયો તરફ પ્રીતિ હતી, અનિષ્ટ વિષયો તરફ અપ્રીતિ હતી, તે અથીભેદ થતા ત્રિપરીત રૂપ ધારણ કરે છે એટલે કે ઈષ્ટ વિષયો તરફ અપ્રીતિ, અનિષ્ટ વિષયો તરફ પ્રીતિ નો છે

અથીભેદ મનાય કયારે ?

હિંસા, જૂઠું, ચૌધાદિના ત્યાગ, સાથે ત્રી મમાગમનો પણ ત્યાગ, આ શા માટે ? તાપ વેઠો, સતાપ સહેવો, દાઢ, ગરમી મહેવા, આ તમામને નિર્જન ગણવામા આવે છે હિંદુ વિષયો પૂસાવનાર છે, માટે વ્યવસ્થાઓ તેના છે ઉપવાસ એવે છત્રીમ કવાક ન આવુ એવુ પચ્ચખાણુ ખા ખા એટલે ખાધા જ કરવુ એવો નિયમ તે તો શુ મન નહિ ? ના કારણ કે વિરયોની પ્રવૃત્તિ ધર્મ માર્ગમા નથી, પણ ધર્મ માર્ગમા વિષયોની નિવૃત્તિ છે ભોગ એ હુ ખનુ દારણુ મનાય, અને તેની નિવૃત્તિ-ત્યાગ એ સુખનુ કા વુ મનાય, ત્યારે અથીભેદ થયેા ગણાય કર્મ, માશ્રવ, સ્વચ્છ, જીવ વગેરેની શ્રદ્ધા વિના ઉપવાસ કરાય તેથી મકામનિર્જન થાય, અને આથી પશ્ચ આત્મા ઉંચે આવે છે, આથી યથાપ્રવૃત્તિ-કલ્પમા ઉપયોગપૂર્વકનો પ્રયત્ન નથી

મીથો મુને એ છે કે અમ્યકત્વ વિના સમમનિર્જન મનાતી નથી કેના સકામનિર્જનને અમ્યકત્વની પહેલા માને છે, પણ મહે છે કે તેની અસ્પષ્ટતાવ્યતા કારણે ગણના ગણાની નવી કેવાકો વળી મિથ્યાત્વને સકામનિર્જનમા લાગુ કરે છે, છતાં અમ્યકત્વના પહેલા યથાપ્રવૃત્તિ કલ્પમા ઈર્મશયની જુદી હોય નહિ એમ માને છે આપણે મૂળ મુદ્દામા આવીએ ખા જીવને અના ત્રિધી ભોગમા મુખ અને ત્યાગમા હુ ખ લાગે છે હુ મર ઉતરના જેમ હમતા હમતા દતરીએ એવુ ભોગમા લાગે છે, અને એજ હુ મર ચડના દે દે થાય છે તેવુ ત્યાગમા હુ ખ લાગે છે આ જીવને હિંદુ વિષયો તરફ ધમવુ એ દાળ ઉતરવા જેવુ લાગે છે, અને અનિષ્ટ વિરયો તરફ જવુ એ હુ મર ચડવા જેવા વિષમતાવાળા દેખાય છે

અમ્યકત્વ, દેર્શનિરતિ આદિનો ઉત્પત્તિક્રમ

શુદ્ધમહારાજ બાધા આવે છે ત્યાં કોઈ લે ડે, પણ મનમા થાય છે કે 'મહાનજે મને બાધ્યો' આ શાથી ? સ્વચ્છની ઉપાદેયતા હજી મગજમા ઉતરી નથી, માટે એ બાવના થાય છે સ્વચ્છની ઉપાદેયતા જેના દ્વંધમા હમી હોય તેને તો આગારની છત્રી નખવામા પણ કમનસીબી લાગે ઉપયોગની ખાત્રી હોવાના કારણે અનુદયનામોર્ગે આદિ આગારે રાખવા પડે છે હિંદુ વિષયોને બાધન કરાને મનાય અને અનિષ્ટ વિષયોને નિર્જનશત્રુ માધન મનાય, ત્યારે માનો કે અથીભેદ ! આ અથીભેદ થાય તો જ સંમગ્નિ પમાય આ પનરો સંમગ્નિ પમારાથી થાય તેવી રીતે ગાઢને ભેદે ત્યારે સમગ્નિ અથી ભેદ પહેલા પાસવાર મકદ વેઠવાથી જે નિર્જન થાય, સાતમી નરકના હુ ખો વેઠવાથી જે નિર્જન થાય, તેના કરતા સમગ્નિતિ અસખ્યાત ગુણી નિર્જન કરે છે એક કેવલકોડીની મોહનીયની રિનિ ખયે ત્યારે આવેા પવટો થાય નરપર્યોપમ જેટલો આગળ વધે ત્યારે તે કૌટુંબિક, આર્થિક, શારીરિક મિવાથના પાપના સાધનોના પચ્ચખાણુ મનારો જ થાય તેથી પણ સખ્યાતા સાગરોપમ તોડી આગળ વધે ત્યારે તેને એકુ બાય કે 'શારીરિક મયોગો ગમે તેવા હોય, કેટલું વ્યવહારનુ જે થવાનુ હોય તે થાય, તો પણ

પાપ ન કરવું તે ન જ કરવું, આવી બુદ્ધિમા આવ્યા પછી 'મારા શરીરનું ગમે તે થાયો પણ મારા પરિણામમા પડશે ન આવવો ભેદ' આવી મદ્યમ ભાવના થાય આ સ્થિતિ પણ દુધના ઉભરા જેવી બાણવી પણ એ અતર્ક્યુર્ત્તમા શરીર જાય ચાલ્યું જેવા ઈષ્ટ વિષયોમા ખુશી નહિ, ગમે તેવા અનિષ્ટ વિષયોમા નાખુશી નહિ પરિણામની આવી ઉત્કૃષ્ટ અસર સંખ્યાતા સાગરોપમે થાય બાકી રહેલ એક કોડાકોડી સાગરોપમ જેટલો સમય રહે ત્યારે જ શ્રી ભેદ થાય એ શાસ્ત્રસિદ્ધ નિયમ છે કે છેલ્લે એક કાગડોડ સાગરોપમ જેટલો સમય બાકી રહે ત્યારે તે શ્રીનું ધ્યાન ભેદે છે, માટે શ્રીભેદ પછી મમ્યકત્વ, પડી દેશવિતિ, પડી સર્વવિરતિ, પછી ઉપશમમશ્ચિ અને પછી ક્ષપકચેષ્ટિ સમ્યક્ત્વ પામ્યા વિનાના સમયની-મિથ્યાત્વ હોય તે વખતની કરતી એ સ્વથા નિષ્કલ મનાય, તો તો શ્રી પ્રેશ મુખી આવવાનું બને જ નહિ મિથ્યાત્વની મમકિતી બને જ નહીં મિથ્યાત્વોને પણ દેવલોક ન મળે તેમ નથી કયાથી, કોધાદિની મહતાથી, બ્રહ્મચર્ય-પાલનથી દેવ લોકાદિ મળે છે એ કરતી નકામી નથી જતી શું વ્રતની કરણી નકામી જાય ? ના મિથ્યાત્વની જીવોની ધર્મ કરતી નકામી જતી જ નથી કદાચિદુ યુક્ત કરણી પુણ્ય બધાંયે, પણ મોક્ષ માર્ગમા આગળ ન વધવા કે પુણ્ય ભોગવવાના સ્થાને ભવનપતિ બાદિ દેવલોકના દેવોને માનવા જ પડશે જેમનું રહેલાણ વિમાનમા છે, જેમને વિમાનોની શ્રદ્ધિઓ ની માલીક છે, એવા દેવતાઓનું નામ વૈમાનિક દેવો છે હવે તેના કયા ભેદો વગેરે છે તે અધિકાર અને વર્તમાન

દેશના-૨૫

ભિન્ન ભિન્ન દેવલોકે જવાના કારણો

જૈદસીમા પચવિન્ન પત્તા, ત જહા-વદવિમાળજોતિસિય, જાવ તારાવિમાળજોતિસિયદેવ૦,

પુદ્ગલજાનદીને આત્મીય-શુભની છાયા પણ મમજવી કડીન છે

શ્રીતીર્થ કરદેવો જગતના પ્રાણીને તારવાની બુદ્ધિ અનેક ભવથી કેળવે છે, અને કેળવના કેળવતા તથાવિધ ઉકૃષ્ટ સામગ્રી આિ મેળવે છે તીર્થ કરપણુ એ અનેક ભવની કમાઈ છે માવિનમાત્રો મરેવ્યવેકેણુ કમમા કમ ત્રણુ ભવ તો ખરાજ શાસ્ત્રકાર-મહારાજ કહે છે કે શ્રી શ્રીતીર્થ કરદેવની દરેક પ્રવૃત્તિ જીવના ક યાણુ માટે છે તીર્થ કરના ભવમા તેઓ ગૃહ તજે, મયમ લે, ઉપસગાદિ સહે, ચાવતુ દેશના દે, એ તમામ પ્રવૃત્તિઓ જગતના ઉપકાર માટે જ છે એમ શાસ્ત્રો સ્પષ્ટતથા જણાવે છે કેવ-જ્ઞાન થાય કે તરન જ શ્રી તીર્થકરો, તીર્થની સ્થાપના કરે

છે તારે તે તીર્થ, તીર્થ વિના પ્રાણીઓ તરે કયાથી ? શ્રી તીર્થની, શ્રીશાસનની સ્થાપના સમયે બન્યાત્માઓના હિતાર્થે એ શાસનના પ્રવાહને વહેતો રાખવા બીજામાંથી વૃક્ષ-વિસ્તારની જેમ ત્રિપદી રૂપ બીજ પામીને શ્રી ગણધર મહાશયજી મહાન્ વિસ્તારવાળી દ્વાદશાંગીની ગુચળી કરે છે એ દ્વાદશાંગીમાના પચ્ચમાગનુ નામ શ્રીભગવતીજી સૂત્ર છે, જેમા છત્રીશ હજાર પ્રશ્નો છે છત્રીશ હજાર પ્રશ્નોત્તરોના મહાસાગરરૂપ પચ્ચમાગ શ્રીભગવતીજીના આઠમા શતકના પ્રથમ ઉદ્દેશાનો અધિકાર આનુ છે એટલે પુદ્ગવ-પન્થિભ-વિષયક-અધિકાર અનુ આનુ છે

સ સારી જીવોમા વિધવિધ વિચિત્રતા ગુણદોષોનુ તારતમ્ય તે પુદ્ગવોની વિવિધતાને આભારી છે જીવોના મુખ્ય બે પ્રકાર છે, એ તો જાણો છો ને ? ૧ મોક્ષના, ૨ સ સારીના કર્મથી સદતર ગ્હિત, કાયમને માટે કર્મથી મુક્ત, તે મોક્ષના જીવો, અર્થાત્ મિદ્ધો, અને કર્મ સ્થિત તે સ સારી જીવો કર્મનો ઉદય, ઉદીગ્ધા સત્તા વેદન આમાંથી કર્મનો કોઈ પણ પ્રકાર જેને ન હોય તે જીવો સદતર કર્મથી ગ્હિત, એટલે મોક્ષના જીવો છે, દુન્યવી દૃષ્ટિએ આ જીવોનો ધ્યાન આવવો કઠીન છે

કોઈ પ્રમથે, માર્ગમા જતા બે ઝવેરીઓ એક રણારીને ત્યાં ઉતયા ત્યાં હાથમા મોતી વગેરે નગોને જોતા, તેઓ પરસ્પર વાતો કરે છે કે, “આતો પાણીનો દરિયો છે” પેલો બૂઝો રણારી તો પાણી શબ્દ સાંભળી મોતીમા ચમત્કાર બાણી, હુગકાનો છેટો પકડી બીનો કરવા જાય છે, અને નકાડે છે આ જોઈ ઝવેરીઓ તેની એ દશા પર સ્મિત કરે છે છેટો તો શુ, પણ તાતજોય બીનો ન થતો હોવાથી તે રણારી પેલા બન્ને ઝવેરીઓને જૂઠા મણે છે એ બીથારો મોતીના પાણીની, અને દરિયાના પાણીની વાતનો ખ્યાલ કયાથી કરે ? આથી એને તો એ મધુ જ લાગે છે આ રીતેએ આ જીવ પણ અનાદિથી પુદ્ગવના ક્ષુબ્ધોથી એવો ટેનાઈ મથો છે કે આતમાના મુખની દાયા ઝાખી, પણ મગજમા આવતી કે ઉતરતી નથી પેલા રણારીને નદી, કુવા, તળાવ, અને દરિયામા પાણીની શ્રદ્ધા છે, કેમકે તે નજરે નજર નિહાગાય છે, પરંતુ ‘મોતીમા પાણી’ હે ! એ ‘શુ !’ એમ મોતીમા પાણી હોવાની વાતને તે જેમ હુમી કાઢે છે તેજ રીતે નમાગ જીવોને, પૌદ્ગલિક મુખની અનાદિની માઠ આદતને લીધે આત્મીય મુખની છાયા પણ સમજમા આવવી કઠીન છે

મિદ્ધોનુ મુખ શુ ?

મિદ્ધોને મુખ કયુ ? કર્મોનુ બધન નહિ એ જ મહાન્ મત્ય શાશ્વત્ મુખ રાજને કેદ કરવામા આવે તો તેને મૂર્છ ત્યા રોટલા અને મર્યા ન અપાય, તેને તો કેદમા પણ તેની યોગ્યતા, હોવાથી માત્ર પાણી મળ્યા કરે, છનાય મામાન્ય કેદી કરતા કેઈ સુણી બળતરા રાજને હોય છે કેમકે કેદ બધન એજ પરમ દુઃખ છે રાજને તે નજર કેદમા બધી સગવડ સ માનથી સચવાય છે, તો પણ ‘બધન’ એ વિચારજ એને વીંધી નાખે છે ચક્રવર્તીને બાજુ લેવા

પાઈ માટે કોઈની પળશી કરવી પડે એ કઈ હાવત ? જગતમા કોઈપણ એવું રાજ્ય નથી કે પોતાના દેશની ઉત્પત્તિ પગધીનપણામા હોય આ આત્માને તો પોતે ઉપાજેલી મીલકત પરાધીન છે જ્ઞાન તો આત્મીય જ ચીજ ને । પણ કપશ, રસ વગેરેનું જ્ઞાન તેને ઈદ્રિયો દ્વારા જ થાય છે કેવલજ્ઞાનની અને કેવલદર્શનની અપેક્ષાએ તો ઈદ્રિયોના વિષયોનું જ્ઞાન તો તુચ્છ છે, તો પણ તેવું જ્ઞાન તુચ્છ જ્ઞાન માટે પણ આત્મા ઈદ્રિયોને વશ છે પુદ્ગલો કર્માધીન છે, જેવા પુદ્ગલો જીવને પ્રાપ્ત થાય, તેવી સસારી જીવોની આ હાલત છે પુદ્ગલોની પરવશતા વિનાના જીવો મિદ્ધના છે સિદ્ધના જીવોને કેવલજ્ઞાનાદિ શુદ્ધો જવાના નહિ, અસવાના નહિ, ઘસાવાના નહિ, પવટાવાના નહિ સમારી જીવોની પરાધીન હાવત છે રખપટ્ટીનું કારણ જ પુદ્ગલની પરાધીનતા છે આપણે વિચારી ગયા કે પુદ્ગલ પશ્ચિમનનો વિચાર, એવું જ્ઞાન અને એવું મન્ત્રવ્ય એ જૈન શાસનની જડ છે પુદ્ગલના મુખ્યત્વે ત્રણ પ્રકાર છે ૧ સ્વભાવપરિણત, ૨ પ્રયોગપરિણત, ૩ મિથ્યપરિણત આમા સસારી જીવો માટેનો ભાગ પ્રયોગ પરિણત પુદ્ગલો બન્યે છે સિદ્ધ ગિતા પર જ્યાં સિદ્ધ મહારાજ ખીરાતયા છે, ત્યાં પણ તમામ પુદ્ગલો છે, અને તો કર્મ વખણાઓ છે પણ મિદ્ધામાઓ તે કર્મો કે પુદ્ગલો અહણ કરતા નથી, તે પરમાણુઓ ને પરિણામતા નથી, કારણ કે પાણીમા ધાતુ, અનાજ, કપડું લુગડું તમામ રૂપે, પરંતુ ધાતુ આ હર રહેવા છતાં પાણી અહણ કરે નહિ એક ટીપા પાણીને પણ ધાતુ સુષ્ટી નથી, અનાજ થોડું પણ પાણી અહણ કરે છે, અને લુગડું પોતાથી થોડું પાણી ચૂને છે સૂકા કરતા બીના કપડાનું તોવ થોડું જંમણ થાય છે ધાતુ તો પાણીમા રૂપ્યા છતાં પણ, પાણીમા રહ્યા છતાં એક ટીપાને પણ અહણ કરતી નથી જ્યાં સિદ્ધ મહારાજ ખીરાજે છે ત્યાં તમામ પ્રકારના પુદ્ગલો છે, અર્થાત્ ઔદારિકાદિ તમામ પુદ્ગલો છે, પરંતુ સિદ્ધાત્માઓ તેમાથી એક પણ પુદ્ગલને અહણ કરતા નથી, પરિણામતા નથી

મોક્ષમા સકડામણ કેમ થતી નથી ?

કેટલાકોને એવો તર્ક છે કે ‘સસાર અનાદિથી થાય છે, અને તો પુદ્ગલ પરવર્તો ગયા, પણ કોઈ એવો કાંવ નથી કે જે આ મહીનામા કોઈ મોક્ષે તત્ત્વ આને ભરતમા મોક્ષ નથી, પણ મહાવિદેહમા તો છે ને !, હવે આમ અનાદિથી જીવો પણ અને તો મોક્ષે તત્ત્વ છે તો પછી કેવળ લાભ યોજનની સિદ્ધ શિલા સાકડી કેમ થતી નથી ? જ્યાં મનુષ્યોની મેદિની જખર થાય છે, ત્યાં જ સ્થલ સંકોચને કારણે નવાને આવવું મુશ્કેલ પડે છે, તો સિદ્ધશિવામા સકડામણ કેમ થતી નથી ?

‘સ્થલે સ્થલે દીપા કરીએ તેથી જ્યોતનો ઉભરો હોય ? જ્યોતમા જ્યોત સમાઈ તત્ત્વ જગતમા એવી પણ ચીજો છે કે જેને અન્યોન્યમા સમાવેશ થાય પાણીમા સાકર તથા મીઠક બે સમાય છે ? પાણીમા સાકર તથા બીજા પદાર્થો સમાય પણ સ્થાનની વૃદ્ધિ જરૂર, પરંતુ જ્યોત વસ્તુ એવી છે કે સમાય છતાં અવગાહના વધારે નહિ, પરંપર સમાવેશ

શક્ય છે બોલો છે ને કે જ્યોતમે જ્યોત મિલાડી! 'સ્પષ્ટાદિકવાળા પદ્ધતિનો મમાવેશ નો માહોમાહે કરી શકાય તો પછી આત્મા જેવા અડધી પાઠના મમાવેગમા હુકમ શી?,

પરિણામ દેશાનુમાર થાય

સિધ્ધિના સ્થનમા, સિધ્ધાત્માઓના આગમનથી ઉભરો આવતો નથી મિષ્ટો રૂપી નથી જે સ્થવે પુદ્ગલો છે, જ્યાં એકેન્દ્રિયો-નિગોહના અનતાનતા જીવો છે ત્યાં અનતા મિષ્ટો પણ વિરાજમાન છે જ્યાં મિષ્ટ ભગવાનો ળિગળે છે, ત્યાં પુદ્ગલો ચૌદ શતલોકમા જેમ છે તેમજ ભરેલા જ છે અહિં સસારી જીવોમા તથા સિદ્ધ જીવોમા ૨૨૦ કયો? તે સમજી લ્યો. સસારી જીવો પુદ્ગલોને પકડે છે, ખીચે છે ઝડપી કરે છે, અને પોતામા પોતાપણે પરિણામે છે ઘઉંના બીજમા પડેલું પાણી, બીજમા ભળેલું પાણી, એનું પરિણામ શું? બીજમા પડેલું પાણી તેમા ભગી ગયું મળી ગયું, એક થઈ ગયું, અને ઘઉંના ડોડવાના રૂપે બની ગયું કર્મોદયાનુસાર જીવો પુદ્ગલોને પરિણામે છે એકેન્દ્રિયો, બેધન્દ્રિયો, તેન્દ્રિયો, ચૌદેન્દ્રિયો, અને પચેન્દ્રિયો તમામ જીવો આ રીતે પાચેય પ્રકારના સસારી જીવો પુદ્ગલોને ભૂંને પોતાપણે પરિણામે છે વરસાદ આકાશમાથી તો એક સરળો પડે છે, વરનાદના પાણીના બિંદુઓ તમામ એક સરળા છે, પાણી રૂપે સમાન છે, પરંતુ જમીન ઉપર પડ્યા પછી પરિણામ મેત્રાનુમાર થાય છે જેલુ વાવેતર તેલુ અનાજ ઉત્પન્ન થાય છે એકેન્દ્રિય જીવો ઔનારિક-પુગલોને એકેન્દ્રિય રૂપે પરિણામે છે બેધન્દ્રિય જીવો બેધન્દ્રિયરૂપે પરિણામે છે, તેમજ બધે સમજી લેલુ વન્માદ એનો એ પણ વૃક્ષોમા એજ વૃદ્ધિયોગે કયાક આગો, કયાક કેળ, કયાક દ્રાક્ષ, કયાક ખજૂર તરીકે પરિણમે છે

ઉત્કૃષ્ટ-પાપના પરિણામે નરક

મસારી જીવોમા વિચિત્રતા ઘણી છે કુત. બીવાડા ઘરમા નિદ્રા કરી જાય એને સજા કરવા માટે કાયદો નથી, અને મનુષ્ય તેમ કરે તો ફરીયાદ થાય, અથાત્ હડ વગેરેની તેને સજા પણ થાય એકેન્દ્રિયાદિ કરતા પચેન્દ્રિયનો ગુન્હો વધારે મનજીવોને આશ્રીને છે વધારે પુરુષ, વધારે પાત્રના કુલો ભોગવવાના સ્થાનો માનવા પડશે પચેન્દ્રિયના ભેદ કેટલા?, ચાર એટલે નરક, તિર્થંચ, મનુષ્ય, અનેદેવતા આપણે ભોઈ ગયા છે ઉત્કૃષ્ટ પાપ-પરિણામ ભોગવવાનું સ્થાન નરક, અને ઉત્કૃષ્ટ પુરુષપરિણામ ભોગવવાનું સ્થાન દેવલોક છે ઉત્કૃષ્ટ પુરુષના ભોગવના સ પુરુષ ઇન્દ્રિયો હોવી જ ભોઈએ પાત્રના પરિણામ ભોગવવા દાદ ગરમીની પગાણવાગી વેદના જ્યાં છે, તેવી નરક એક નથી, પણ સાન છે પાપના પરિણામમા વેદવાનું શું? દુષ્કાળ, તૃષ્ણા દાદ, ગરમી, છેદન, ભેદન હહનાદિ, અને મરવાની ઇચ્છા ઝટા મશય નહિ, છગય નહિ સમજના ય અતર વિના કેવળ વેદે જ જવાનું, કેવળ ત્રાસ ભોગવ્યેજ જવાનો એ સ્થિતિ નરકની

પાઈ માટે દેાડી પગરી કરવી પડે એ કઈ હાનિ? જગતમા દેાડપણ એવું ગજ્ય નથી કે પોતાના દેશની ઉત્પત્તિ પનખીનપણ્યામા હોય આ આત્માને તા પોને ઉપાળે લી મીલકત પરાધીન છે જ્ઞાન તો આત્મીય જ ચીજ ને! પણ સ્પષ્ટ રસ વગેરેનુ જ્ઞાન તેને ઈદ્રિયો દ્રાગ જ થાય છે કેવલજ્ઞાનની અને કેવલદર્શનની અપેક્ષાએ તા ઈદ્રિયોના વિષયોનુ જ્ઞાન તો તુરંત છે, તો પણ તેનુ જ્ઞાન તુરંત જ્ઞાન માટે પણ આ મા ઈદ્રિયોને વશ છે પુનઃકલ્પ કમાધીન છે, જેવા પુનઃકલ્પે જીવને પ્રાપ્ત થાય, તેથી સસારી જીવોની આ હાવન છે પુનઃકલ્પની પરવશતા વિનાના જીવો મિદ્ધના છે સિદ્ધના જીવોને કેવલજ્ઞાનાદિ શુદ્ધો જવાના નહિ, ખમવાના નહિ, ઘસાવાના નહિ, પક્ષટાવાના નહિ સમારી જીવોની પરાધીન હાવત છે રખપટ્ટીનુ મરણ જ પુનઃગવની પાધીનતા છે આપણે વિચારી ગયા કે પુનઃકલ્પ પરિણમનનો વિચાર, એનુ જ્ઞાન અને એનુ મન્તવ્ય એ જૈન શાસનની જડ છે પુનઃગવના મુખ્યત્વે ત્રણ પ્રકાર છે ૧ સ્વભાવપરિણત, ૨ પ્રયોગપરિણત, ૩ મિશ્રપરિણત આમા સમારી જીવો માટેનો ભાગ પ્રયોગ પરિણત મુગ્ધો ભગવે છે મિદ્ધ શિષ્ટા પરંતુ મિદ્ધ મહારાજ ખીરાજ્યા છે, ત્યા પછી તમામ પુનઃગવો છે, અનતી કર્મ વચ્ચેઓ છે પણ સિદ્ધાત્માઓ તે કર્મો કે પુનઃકલ્પે અડધુ કરતા નથી, તે પરમાણુઓ ને પરિભ્રમવતા નથી, કાળજ કે પાણીમા ધાનુ, અનાજ, કપડુ હુગડુ તમામ રૂપે, પરંતુ ધાનુ અન્નર રહેવા છતા પાણી અડધુ કરે નહિ એક ટીપા પાણીને પણ ધાનુ સુસતી નથી, અનાજ થોડુ પણ પાણી અડધુ કરે છે, અને હુગડુ પોતાની ટોડુ પાણી ચૂએ છે સૂકા કરતા ખીના કપાનુ તોવ ટોડુ ભમલુ થાય છે ધાનુ તો પાણીમા ખૂબી છતા પણ, પાણીમા રહ્યા છતા એક ટીપાને પણ અડધુ કરતી નથી જ્યા સિદ્ધ મહારાજ ખીરાજે છે ત્યા તમામ પ્રકારના પુનઃગવો છે, અર્થાત્ ઔદારિકાદિ તમામ પુનઃકલ્પો છે, પરંતુ મિદ્ધાત્માઓ તેમાથી એક પણ પુનઃકલ્પને અડધુ કરતા નથી, પરિણમવાના નથી.

આમા મહામણ કેમ થતી નથી?

કેટલાકોનો એવો તર્ક છે કે 'સસાર અનાદિથી આવુ છે, અનતા પુનઃકલ્પ પરાવર્તો ગયા, પણ દોડ એવો કાલ નથી કે જે છ મહીનામા દોડ મોરો ન લાય આને ભરતમા મોડા નથી, પણ મહાવિદેહમા તો છે ને! જુને આમ અનાદિથી જીવો પણ અનતા મોરો લાય તો પછી ૪૫ લાખ ચોજનની સિદ્ધ શિવા સાકલી કેમ થતી નથી? જ્યા મનુષ્યોની મેદિની જળખર થાય છે, ત્યા જ સ્થલ સંકાયને કારણે નવાને આવવુ મુરકેલ પડે છે, તો સિંધુશિવામા સકકામણ કેમ થતી નથી?

સ્થલે સ્થલે ટીપા કરીએ તેથી જ્યોતનો ઉભરો હોય? જ્યોતમા જ્યોત સમાઈ લાય જગતમા એવી પણ ચીજ છે કે જેનો અન્યેન્યમા સમાવેશ થાય પાણીમા સાકર તથા મીઠક બન્ને સમાય છે? પાણીમા સાકર તથા ખીજ પદાર્થો સમાય પણ સ્થાનની વૃદ્ધિ જરૂર, પરંતુ જ્યોત વસ્તુ એવી છે કે સમાય છતા અવગાહના વધારે નહિ, પરંપર સમાવેશ

શક્ય છે બોલો છે ન કે જ્યોતને જ્યોત મિવાઈ! ‘અપ્રાદિકવાળા પદાધીનો સમાવેશ જો માહોમાહે કરી શકાય તો પછી આત્મા જેવા અડધી પાથના સમાવેશમા હુરખ શી?

પરિણામ કોનાનુમાર થાય

મિથિતા સ્થવમા, સિધ્ધાત્માઓના આગમનથી ઉભરો આવતો નથી મિથો રૂપી નથી જે સ્થલે પુદ્ગલો છે, જ્યાં એકેન્દ્રિયો-નિગોદના અનતાનત લીધો છે ત્યાજ અનતા મિથો પણ વિરાજમાન છે જ્યાં સિધ્ધ ભગવાનો બિગજો છે ત્યાં પુદ્ગલો ચૌદ રાજ્યોકમા જેમ છે તેમજ બેલા જ છે અર્થે સસારી જોમા તથા સિદ્ધ જોમા રચ કર્યો? તે સમજી દ્યો સસારી જોવો પુદ્ગલોને પકડે છે, ખીંચે છે, ચકુલુ કરે છે, અને પોતામા પોતાપતો પગિજામે છે ઘડના બીજમા પડેલું પાણી, બીજમા ભગેલું પાણી, કોતુ પરિણામ શું? બીજમા પડેલું પાણી તેમા ભગી ગયું, મળી ગયું, એક થઈ ગયું, અને ઘડના ડોડવાના રૂપે બની ગયું કમોદયાનુસાર જોવો પુદ્ગલોને પગિજામે છે એકેન્દ્રિયો, બેધન્દ્રિયો, ત્રિન્દ્રિયો, ચૌરન્દ્રિયો, અને પચેન્દ્રિયો તમામ જોવો આ રીતે પાલેય પ્રપરના સસારી જોના પુદ્ગલોને લઈને પોતાપણે પરિણામે છે વરસાદ આકાશમાથી તો એક સરખો પડે છે, વામા ના પાણીના બિંદુઓ તમામ એક સરખા છે, પાણી રૂપે સમાન છે, પરંતુ જમીન ઉપર પડ્યા પછી પરિણામ સત્રનુમાર થાય છે જેડુ વાવેતર તેલુ અનાજ ઉત્પન્ન થાય છે એકેન્દ્રિય જોના મૌનિક-પુદ્ગલોને એકેન્દ્રિય રૂપે પરિણામે છે બેધન્દ્રિય જોના બેધન્દ્રિયરૂપે પરિણામે છે, તેમજ બધે સમજી લેલુ વગમાદ કોનો કો પણ વૃક્ષોમા એજ વૃદ્ધિયોગે કયાક આબો, કયાક કેળ, કયાક દ્રાક્ષ, કયાક ખજૂર તરીકે પરિણમે છે

ઉત્કૃષ્ટ-પાપના પરિણામે નરક

સસારી જોવોમા વિચિત્રતા ધારી છે કુલ। બીવાડા ઘરમા વિદા કરી બધાં કોને સજા કરવા માટે કાયદો નથી, અને મનુષ્ય તેમ કરે તો ફરીયાદ થાય, અર્થાત્ દડ વગેરની તેને સજા પણ થાય એકેન્દ્રિયાદિ કરતા પચેન્દ્રિયનો શુદ્ધો વધારે અમજીને આક્રીને છે વધારે પુણ્ય વધાર પાપના કૃદ્ધો ભોગવવાના સ્થાનો માનવા પડશે પચેન્દ્રિયના ભેદ કેટલા? ચાર એટલે નરક, તિર્થંચ, મનુષ્ય, અને દેવતા આપણે જોઈ ગયા કે ઉત્કૃષ્ટ પાપ-પરિણામ ભોગવવાનું સ્થાન નરક, અને ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યપરિણામ ભોગવવાનું સ્થાન દેવલો- છે ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યના ભોગવનમા સપૂર્ણ ઇન્દ્રિયો હોવી જ જોઈએ પાપના પરિણામ ભોગવવા દાદ ગરમીની પગાઠાવાગી વેદના જ્યાં છે, તેવી નુક એક નથી, પણ સાત છે પાપના પરિણામમા વેદવાલુ શું? દુઃખ ભૂખ, તૃષ્ણા દાદ, ગરમી, ઉદન, ભેદન દહનાદિ, અને મરવાની ઇચ્છા જ્યાં મશય નહિ, છટાય નહિ સમજના ય અતર વિના કેવળ વેદે જ જવાનું, કેવળ ત્રાસ ભોગવ્યેજ જવાનો એ સ્થિતિ નરકની

ઉત્કૃષ્ટ-પુણ્યના પરિણામે દેવલોક

પુણ્યના પરિણામમાં ભોગવવાનું શું ?, વૈભવ, માદ્યખી, સત્તા, મં પત્તિ, ઋદ્ધિ, સમૃદ્ધિ, રીધાયુ ય વગેરે ઋદ્ધિ સમૃદ્ધિની પરાકાષ્ટાવાળા સ્થાનો દેવલોક તે પણ એક નથી, અનેક છે ભવનપતિ આપે નહીં. માપણે વિચારી ગયા છીએ દેવલોકમાં ય અધમ હોય આ શાથી ?, આવાઓ કયાથી આવ્યા ? શી ગતિ આવ્યા ? કર્મની વિચિત્રતા વિચાવના યોગ્ય છે કેટલાક જીવો દેખીતો ધર્મ કરતા હોય પણ વાસ્તવિક રીતિએ હોય અધર્મના બાધ, જાણે માને ખરા પણ પાત્ર પ્રકૃતિએ તુચ્છ કેટલાક જીવો મામને જાણે માને નહિ દેખીતા કાર્યો ધર્મના કરે પણ પ્રકૃતિ (સ્વભાવ) તુચ્છ કેટલાકો તર કરે પણ તે કેવું ?, અજ્ઞાન તર જનાવરોની આયા તરફ દરકાર જ ન હોય એ તપ જ્ઞાનમય કે અજ્ઞાનમય ? કમઠ પચામ્નિ તપ કરતા હતા અને ઠાકમા નાગ જમતા હતા આવાઓ માટે તેવા તપના યોગે, તેવા પુણ્યના ભોગવતા માટે દેવતાઓનો તેવો પ્રકાર માનવો જ પડે નીત, કાષ્ટાન, કુષ્ઠ આ ત્રણ નરકની લેશ્યા છે અને નારકીઓને તે માની ભવનપતિ વ્યતરમાં ચોથી લેશ્યા તેજો લેશ્યા કેટલાક જીવો ધર્મ કરે ખરા પણ તેમાં કોઈ કહે તો આજ ચાર થાય, ધર્મના માર્ગે સ્વેચ્છાએ વર્તે કોઈ શીખામણ દેવા આવે તો પ્રકૃષ્ટા જન આપા જીવો તેવા પુણ્ય યોગે ભવનપતિ વગેરેમાં જાય કારણ કે ત્યાં તેજો લેશ્યા હોય આ જીવો કેવા ?, ગાય દ્વજળી પણ દોહવા જતા માટુ લાત માટે તેના અવજનથી રાક જેવા હોય

હવે આગળ વધ્યા ધર્મની પ્રવૃત્તિમાં ૩૩ કર્મો જોઈએ એ સમજે ખરા, ભૂલે ત્યાં મિષ્ટામિ દુષ્કંઠ દે, પણ છતાં જીજે દિવસે એના એ આત્માને ધર્મની પરિવૃત્તિ ખરી પણ ત્યાં ઉપયોગની સ્થિતિ અલગવ્યસ્ત છે જેમ પરિવૃત્તિમાં લેદોનો પાર નથી, તેમ પ્રલ ભોગવવાના સ્થાનોમાં લેગોનો પાર નથી આવા જીવોને તેમની યોગ્યતાનુસાર દેવલોક મળે છે જેઓએ ધર્મ તો કયો મયમ તો લીધુ પણ શુદ્ધનો ઉપાલભ સહન ન થવાથી સ્વચ્છ દે જુદા થયા એમને એ મુજબ દેવલોક મળવા જોઈએ તાજા મહારાજ, અને શેડીઆઓના કુલના રીક્ષિતોના મગજમાં રાકો હોય કે, 'માટે ધરમ સાધનામાં કોઈની રોકડો ન જોઈએ' એવે તેઓ શુદ્ધી છુગ પડે છે વાડમાં રહેવી જમીન ખેડાય, પણ મીડમાં રહેવી જમીન ખેડાતી નથી એ રીતે સ્વચ્છ કરનારને કાણુ કહે ? જન્મ આત્માદિની આત્માવમા રહેનારને રોકડો હોય હવે આવી રોકડો સહન ન થવાથી જુ. પડી અયમ પાવનાગજો ભવનપતિ વ્યતર તથા જ્યોતીષિઓમાં ગયા કે, એમ શ્રીજ્ઞાના, અને શ્રીનિરવાપતી નૃત્રથી સમજાય છે નારાયણ કે સાધુપણ તો પાળ્યુ પણ મામાન્ય-વાતાવરણ જુ. પડી ગયા એવા સાધુ-સાધ્વીઓ ભવનપતિ વ્યતર તથા જ્યોતીષી નામના દેવલોકે ગયા છે ઉપકારી શુદ્ધ આદિ માથે માર્ગ જનારે ત્યાં ઉંચી આજ થાય, એવા સાધુઓ માટે વૈમાનિક સ્થાન નથી જે સાધુ માધ્વી ખપી છે, હિત શિખા ગ્રહણ કરનાર કે, વિનય તથા વૈયાવચ સાથે

ગચ્છના ઉપરીના વાક્યો ઉપર ધ્યાન આપે છે, સારણાદિક સંસ્થા કરે છે, પરંતુ વિરાધના કરે છે, તેવાઓ સૌધર્મ દેવવૌકે જાય છે, એથી આગલના દેવવૌકે નથી જઈ શકતા મહામત ધારી ખાર નતધારી કે સમ્યક્ત્વધારી વિરાધના વગરના જેઓ હોય તેઓ મૌધમ દેવલૌકથી આગળના દેવવૌકે ઉપજે છે હુવે આત્મધનામા પણ પરિણિતિ ઉચ્ચ, ઉચ્ચતર, ઉચ્ચતમ સ્થિતિ હોય છે, તે રીતિએ ભોગવવામા પણ ઉચ્ચ, ઉચ્ચતર, ઉચ્ચતમ સ્થાનો માનવા પડે

વૈમાનિક દેવલૌકના બે ભેદ ૧ કલ્પોત્પત્ત, અને ૨ કલ્પાતીત પુદ્ગલ પરિણમના ત્યા પણ આવા બે પ્રકારો છે કલ્પસૂત્રમા શ્રવણ કરેલુ સ્મરણમા હુરો તો 'કલ્પ' શબ્દનો આચાર અર્થ જ્યાલમા આવશે એ દેવલૌકને અગે સાધુનો કલ્પ શબ્દ ત્યાના આચારોનો સૂચક છે દેવનાના આચારો પોતપોતાના ભેદોને આભારી છે ત્યા કેટલાક ઈન્દ્રો છે તે તે દેવલૌકના કુલ સત્તાધીશ સ્વામી છે, અને ત્યાના ઈન્દ્ર જેવા કેટલાક સામાનિક હોય છે સામાનિક એટલે ઈન્દ્ર મમાન વૈભવ ઈન્દ્ર જેવા અને જેટલો, તમામ સ્થિતિ ઈન્દ્ર સરખી માત્ર તેને સત્તા નહિ ઈન્દ્રપણાને અભિષેક નહિ રાજના લાયાતો સામતો તે ગાદીના લાગીદાર માત્ર, તેઓ રાજ નહિ તે રીતિએ ઈન્દ્ર જેવા પણ ઈન્દ્ર નહિ જેમ સામાન્ય રાજકુળીને લોહ કહેવામા આવે તેમ અર્ધ લોકતુ તેમને રાજ્ય કરવાનુ ઇશાનેન્દ્રને ઉત્તર તરફના અર્ધ લોકતુ રાજ્ય કરવાનુ અક્ષ જયતા ભોજન લાખા પ્રદેશના લાખો વિમાનો સલાગવા, મડલના દેવતાનુ નામ નાયમિશત છે, ત્રીજા પ્રકરમા મત્રણા માટેના દેવતાઓ છે આથી દેવલૌકમા અધકા નથી એમ માનતા ના ન્યા જર, જોકે, જમીન, છે ત્યાથી અન્યાય, ઈર્ષ્યા, અધકાનો દેશનિકાલ ન જ હોય દેવલૌકમા પણ રગકા અધકાઓ ખરે છે કયા સુધી ખને છે?, સલામા સિંહાસનાડક ઈન્દ્રનો મુગટ પશી જાય, નજા વચ્ચેથી તે મુગટ લઇને દેવતા કૃષ્ણરાણમા ભરાઈ જાય ન્યા દેવતાઓ શોધી ન શકે તેવા સ્થલે સતાર્ધ જાય, પછી ન્યારે ઈન્દ્ર કોપાયમાન થઈને વજ્ર મૂકે ત્યારે એ મુગટ પાછો આવે વજ્રથી તેમ ખને તે વાત જુદી, પણ ત્યાય એ રીતે મુગટ જવાનો ખનાવ ખને છે વોરટ હુટે પછી તો ગુન્હેગારને હાનર થયુ જ પડે, તેમ વજ્ર મૂક્યા પછી તો દેવતા જાય કયા? દેવલૌકમા પણ આવુ ખને છે હરેક ઈન્દ્રને લોકપાલ હોય છે તે આથી સમજાશે લોહપાલ દેવતા પણ આથી માનવા પડશે દેવતાઓ ચોરી વગેરે દોષથી મુક્ત છે એમ ન માનતા અરે! ઈન્દ્ર ઈન્દ્રને પરસ્પર અધકા થાય છે, વિમાનને અગે પણ માવીકીને અગે અગકા થાય છે સૌધર્મન્દ્ર તથા ઇશાનેન્દ્રને અધકા થાય પણ તેઓ મનુષ્યની જેમ કપાઈ કપાઈ મરતા નથી ત્યા મર્યાદા છે કે તેઓ સનકુમારને યાદ કરે, અને તે આવીને અધકાનો છેડા કેવી રીતે લાવે છે?, તે અગ્રે વર્તમાન

પ્રાનકે દર મુખી ભવે ભેદ ગકે, પણ વિચાર કરવાની તેટલી શક્તિ હોતી નથી મતિજ્ઞાન તથા શ્રુતજ્ઞાનની શક્તિથી અવધિજ્ઞાનની શક્તિ જુની છે આજ કાલથી સલાહને, મતજ્ઞને અનકાગ છે ડિગ્રી મમાન નહિ, મમુદ્ધિ તથા આયુધ્યવાળા દેવો તે સામાનિકદેવો કહેવાય છે ઈંડ તથા સામાનિક દેવતા તો મોટા સ્થાને હોય, પરન્તુ વિચારક મડલને અંગે તેત્રીશ દેવતાનો એક વગ છે, તેને ત્રાયશિશત્ વા કહેવામાં આવે છે મતમા ફારફેર થાય ત્યારે મત મળવા નેહએ મનને અંગે નિવમ (એટી) સજ્યા ભેદએ, માટે સજ્યા તેત્રીશની સખાઈ છે જો દેશતુ સજ્ય કરનાર વર્ગ ન હોય તો, સજુરીખાઈની સજુરી જેણુ થાય ભક્ત્યમા સજુરીખાઈતુ રાજ્ય હતુ ચરપુરપોએ ખળર આખ્યા, કે શતુતુ સૈન્ય મીમાડા પર આવે છે મધ્યમા આખ્યુ, હક ભેટી નજીક આખ્યુ, વગેરે જણા-યુ પણ સજુરી ગાઈ તો નીરાતે આનંદ ઠરે છે, અને કહે છે કે 'સજુર ઠરો, મજુર કરો, એમ કરતા રહ્યા ને શન્ય શુમાખ્યુ કિ'વા ભવેને બહોતર હોય, પણ લશ્કર ન હોય તો રક્ષા થાય શી રીતે ? રક્ષણ કરનાર વગ હોય તોજ વિચાર મડલ થાય આ રીતે દેવલોકમા પણ રક્ષકવર્ગ તરીકે લોક પાલ નામના દેવતાનો વગ છે માનીક, ઉમરાવો, વિચારકમડલ છતા પ્રભ, ચાંદર, લશ્કર આ તમામ હોવુ જોઈએ પરચુરણ લશ્કરને સ્થાને પર્દાવાળા દેવો ગણાય હુકમ બળવનારા દેવો તે આભિયોગિક દેવો ખીન બધાની હડતાલને સરકાર કે મ્યુનિસિપાલિટી પહોચી શકે, પરંતુ કચરાપટીવાળાઓની હડતાલને તેઓ પહોચી શકે નહિ કચરાપટીવાદાના સ્થાને દેવ લોકમા પણ કિંગિખિઆ દેવો છે આ રીતે દેવતાના ભેદોની જ્યા વ્યવસ્થા છે, તે કલપોપત દેવલોક હોવાય

ગાંધી પ્રશ્ન થાય, કે બનવતિમા પણ ના ભેદો છે, છતા વ્યતર જ્યોતિષીમા વિચારક વગ તથા લોકપાન નથી, પરંતુ બાકીના આ તો કે ને ? વૈમાતિકમા કે પોપ રત્ન, કપાનીત બે ભેદ છે તો પછી બવનપતિમા વ્યતરમા તે બે ભેદો કેમ નહિ ?' વ્યવહારમા 'પીળુ સોતુ લાગે, ધોળી ચાની લાવજે, એમ કેઈ બોવતુ નથી, કેમકે નોનામા એકવેા પીળો જ રંગ છે, ચાની મા એકવેા ધોળો જ રંગ છે, મટે ન્યા વિભાગ નથી ત્યા તેમ ભેદ પાડી બોવવાની જરૂર ન નથી બવનપતિ વગેરેમા વ્યવસ્થા રહિત પણ હોવાથી, ત્યા કલપોપન્ન તથા કપાનીત એવા ભેદો પાડવા ત્યા તે ન મધી વિશેષાધિનાર અને વર્તમાન

દેશના-૨૭

પુદ્ગલોની અસર

પૂ. શ્રીગણધર-મહા! ભાઈ, જેનશામનની સ્થાપના મમયે, કૌલ શ્રી ભગતીજના આગમ શાનકના પ્રથમ ઉવેશમાં પુદ્ગલ-પન્થિયામ નામનો અધિપતિ આતુ છે. સસારની વિચિત્રતા જીવોની વિવિધ વિચિત્રતાને આભારી છે જીવોના જે ભેદો છે, તેમજ શાનના તે કર્મથી રહિત, અને સસારી તે કર્મથી મહિન પુદ્ગલોની વિચિત્રતા જ આ કારણભૂત છે, અને જીવો જેવા કર્મ બાધે છે તેવા જ આતુભવે છે એકેન્દ્રિયનામ-કર્મના ઉદયે જીવ એકેન્દ્રિય ભવે છે તે છે 'જોક' જાતનો ખોરાક લેવા છતાં તે ખોરાકના 'પુદ્ગલો' શરીરમાં મનુષ્યને મનુષ્યરૂપે, જનાવરને જનાવરરૂપે પરિણમે છે જે 'પરમાત્મ'ના ગાયમાં દુધ રૂપે પરિણમે છે, તેજ 'પરમાત્મ'ના સાપમાં ઝેરરૂપે પરિણમે છે ચક્રણ કરેલા અને કરાયેલા પુદ્ગલોમાંથી જીભ, નાક, કાન, ચક્ષુ બાદિ ઇન્દ્રિયોમાં તે તે સ્થળમાં યોગ્યરૂપે પરિણમે છે ખોરાકમાંથીજ સાથગ, પગ, હાથ બધામાં તે તે પન્થિયમે છે ખોરાક એકજ પણ બિન બિન અગોમાં બિન નિર્ગમે અને બિન બિન ઠગે તે પરિણમે છે ઇન્દ્રિયની અવેક્ષાએ જે જાનિને જીવ હોય તે જે પુદ્ગલો પ્રભુ કરે, તે તે જાતિપણે જ પન્થિયમાવે છે. આથી પુદ્ગલોની અસર સમજી શકાય છે

વિશેષણની જરૂર કયા ?

બાધેલા ઉદ્દૃષ્ટ પાપના પરિણામ ભોગવવાનું સ્થાન નરક છે, એજ નીતિએ બાધેલું ઉદ્દૃષ્ટપુણ્ય ભોગવવાનું સ્થાન 'દેવલોક' છે, અને તે દેવગતિના પણ ચાર ભેદો છે એક મનુષ્ય એક સાડા કાર્યકર, એક મનુષ્ય જે સારા કાર્યો કરે એક મનુષ્ય જે, 'પણ, ચા' કે વધાર નાના કાર્યો કરે તે 'તેના' જ્ઞાનમાં પણ તે મુજબ પ્રકારે માનવા પદે ઉદ્દૃષ્ટપુણ્ય-પન્થિયામ ભોગવવાના સ્થાન ઘણા માનવા પદે જઈ કાલે દેવલોકમાં વ્યવસ્થાની વિચારણા વિચારી ગયા ભવનપતિમાં દશ ભેદો છે, એજ એક વ્યવસ્થાનો સૂચક છે ભવનપતિમાં 'વ્યવસ્થા' છતાં વૈમાનિકને અંગે વધારાયેલા 'કલ્પ' શબ્દ અહિં કેમ ન વાપરવામાં આવ્યો ? વિરોધી ભુમિક્ષણ ત્યારેજ કહેવાય કે જે સંભવ કે વ્યભિચાર હોય હાલ વચ્ચે ત્યારેજ જોવાનું પડે છે, કે જ્યાં પશ્ચાત્ત અન્ય રંગ હોવાનો સંભવ હોય છે પીણું મોનું કે ધોણું એમ જોવાનું નથી, કેમકે મોનામાં પીણા વિના બીજો રંગ છે જ નહિ તેવી રીતે રૂપમાં ધોણા વિના બીજો રંગ છે જ નહિ બીજા રંગનો સંભવ ન હોવાથી મોના, રૂપમાં વિશેષણ વાપરવાની જરૂર નથી ભવનપતિ વ્યતર, 'વ્યેતિષીમાં, જે ભેદ છે, તેમાં બધા સમાતા હોવાથી, અને મધ્યમાં વ્યવસ્થા-

નિયમ હોવાથી ત્યાં 'કલ' શબ્દનો અર્થ એક વાની જરૂર નથી, અને એવું વિશેષણ લગાડવું તો ન્યાય નિષિષ્ટ પણું અયુક્ત છે.

૩ જ્ઞાનની તરતમના મુજબ ફેરવની પણ તરતમતા

વૈમાનિક દંવલોકના તે બે છે કેટલાક વૈમાનિકો. કશ પ્રકારની વ્યવસ્થાનાળા છે, જ્યારે કેટલાક વૈમાનિકો તેવી વ્યવસ્થા વગરના છે કેટલાક વૈમાનિકોમાં બીજાકુલ ભેદ નથી, અર્થાત્ ત્યાં મધ્યમ અમાન છે જ્યાં જે ભેદ નથી પડતા, ત્યાં વિશેષણની જરૂર રહેતી નથી શુદ્ધ લક્ષ્યાવાળા જીવો કશ પ્રકારની વ્યવસ્થાવાળા વૈમાનિક હોવા થાય છે બહુ શુદ્ધ વસ્તુવાળા જીવો માં થાય, પણ તમામ પરિણામિ બધામાં એક મરખી હોય એમ માની શકાય નહિ અતુલ્યની ભેદોએ છીએ કે ધર્મ ક્રિયામાં પણ ઉદાસની મદતા તીવ્રતા હોવાથી ધર્મ કાર્યમાં પરિણતી કાયમ મરખી રહેતી નથી શારીરિક કૌટુંબિક, વ્યવહારિક કારણોને ધર્મો મારીને પણ ધર્મ કર્તવ્ય જણે છે, છતાં તને વખતે પરિણામની ધારા કેવી બને છે? એકે મનુષ્ય જીવનના ભોગે ધર્મ ટકાવે અને ધર્માનુષ્ઠાનમાં અડગ રહે છે એક મનુષ્ય તેવો અડગ ન હોય એક મનુષ્ય નાનજીવકણે ધર્મ ન પાવે, એક મનુષ્ય શારીરિક, વ્યવહારિક-અકલ્પ્યોને વેડીને ત્યાં ધર્મમાં પડી રહે અને એક તેમ ન ટકે, એ પ્રમાણે તેઓને મળનારા ફેરવમાં ત્યાં ફેરક પડવાનો, અને ઉત્તરમાં ૩ તરતમના મુજબ ફેર પણ તરતમનાવાળા મળવાના

હરિષ્ઠ-માછીમારની દૃષ્ટતા

નિયમમાં દહના માટે, બીજા કોઈનું નહિ, માછી હરિષ્ઠવતું ઉદાહરણ વિચારીએ 'જાગમા જે માછી પહેલું આન તને છોડી મૂકવું આપવો જ નિયમ એણે શુદ્ધમહારાજ પામે લીધો હતો. માછીમાર નહોતો, કોઈ બાળો ન હતો, પણ નિયમ લીધો પછી નિયમનો ભંગ ન થાય, તે માટે એ ૧ કાગળ કેટલી? તેણે પણ એટલેટો મોઢ્યો જાગમા આવનાર પ્રથમ માછલાને નિશાની કરતો, કે જેથી તે મત્સ્ય કરી બીજા વાર ૧ જાગમા આવે તે જોડાળાય એ એમ ન કરવામાં આવે તો જે અભાદાન જેને હેવાનું છે, તે બીજામાં આવવાથી માથો બાંધ તે હેનું છે હરિષ્ઠની આ યુક્તિ નિયમપાલનની તીવ્ર મનોવૃત્તિને અર્થ છે આજના નિયમ વેનારાઓ છપવાના બારી બારણા શોધે છે પહેલેથી શોધે તે તો જીવવાના, તરનું નિયમ લીધો પછી પણ છત્ક-મારી મોઢ્યો છે જ્યારે આ માછીમાર તો નિયમ વાસ્તવિક-રીતિએ પાલન કરવા માટે પેલા મત્સ્યને નિશાની કરે છે માછીમારની દૃષ્ટતા પરીણ કળવાનું હેવાને મન થાય છે કોઈ જોડા સત-સાધુ વગેરેને તપાસવાનું તો મ થાય, પણ હેવતાને માછીમારને ઝમી જોવાનું મન કયારે થાય? એની દૃષ્ટતાએ તે હેવતાને પ કેવો નિરમય કયો એ? હેવતા મત્સ્ય થાય છે, કારણ કે હેવો વૈકલ્યરૂપ કરી શકે છે હરિષ્ઠે ના પોતાના નિયમાનુસાર તે મત્સ્યને જોડાળાણ માટે નિશાની કરી બીજા વખતે

જાળ નાખી, પેલો જ મત્સ્ય એમા આવે છે, કેમકે દેવ માયા છે દેવ ઇરાદાપૂર્વક મત્સ્યરૂપે આવે છે, પરંતુ માછીમાર અડગ છે, તેને છોડી મૂકે છે ફરી જાગ નાખે છે, ફરી એજ મત્સ્ય આવે છે માછીમારની દુનિયા એવાનો દેવે દાવ માડ્યો છે. દેવે ગોડવેલી જાણમા દેવ હારે છે, માછીમારનો વિજય થાય છે દેવ ફરેક જાગમા મત્સ્યરૂપે પોતે જ આવે છે, એટલું જ નહિ, પણ બીજા મત્સ્યને તેમા આવવા દેતો જ નથી છતાં માછીમાર જેણે પણ ડગતો નથી, કે ખિન્ન મનવાળો થતો નથી જાજના કાયદામા મનુષ્યો તો કહી દે કે "કરી ઘોને ને, પછી આવોયણ લેઈ લઈશું" પણ મહાનુભાવ! એમ ઇરાદાપૂર્વક મગ કરવાની આલોચણા હોય? આવોયણ તો અકરમાનાદિ કારણોને અંગે નિર્મિત કરેલી છે અનુભુતા માછી મરી વધ, એની આવોયણ, પણ ભાપી બૂઝીને માછી મારો, અને ઠંઠો કે 'પછી આવોયણ લઈશું' એમ ધારીને માછી મગ? એવી ધાન્યાથી દુનિયા થાય? જરા પ્રમગને મગજને

જુગાન કયાં પછી જીવન રહે તો શા કામનું ?

જીવનની માત્રા કળા જુગામા માત્રા વધારે છે 'જીવન' શબ્દમા ચાર માત્રા છે, અને જુગાન સાળમા પાંચ માત્રા છે જાજના યુગમા વાતોના તણકા વેવાય છે જુગાન ર્યા પછી જીવન રહે તે શા કામનું? પરીક્ષા કરવા આવેલ દેવ દાવ ખેલે જ ગયો, માછીમારની જાગમા બીજા મત્સ્યને ન આવવા દઈને પોતાજ આવનો ગયો માછીમાર પણ તેને ટોડતો જ ગયો. આખો ફિવસ આમ જ ચાલ્યું, હવે વિચારો કે માછીમારની પરિસ્થિતિ કેવી દંડ? જીવનની વ્યવસ્થા કે સ્થિતિ કેવી છે? ઘેર જાજતું અનાજ પણ નથી, જાગમા માલવા આવે, તે વધે, તે ડગ્યળી અનાજ લોને, ત્યારે રાત્રીમા ચોરાય તેમ છે જાયડી પણ કુબાગળ ની માછીમારે કુબાગળ ચીના હરે ઘેર જતાનું જ માછી વાળ્યું ઘેર ન જાયું વધ્યું, બૂખ્યા પછી રહેલું એ મધૂન; પણ નિયમ તે નિયમ, અને નિયમનું પાલન કરવું તેજ જીવન

હરિમલ જગવમા જાય છે, અને તારે તારા કોઈ મહિરમા નૂં જાય છે હવે વિચારો કે ભાગ્ય-પુણ્ય શું કામ કરે? એકજ માનના અગવદાન આપવાના નિયમમા અડગ રહેવાના થોગે ભાગ્યનો પવનો કેવો તાલ થાય છે તે જુઓ ગજકુવરીને એજ નગરના 'હરિમલ' નામના એકી પુત્ર નામે એજ જગવમા, એજ નધે એજ મહિરમા મળવાનો શરૂ થયેલો છે, તે સંકેતાનુસાર ગજકુવરી ગયમા ત્યાં આવે છે, અને હરિમલ, હરિમલ! કહીને એમ જૂમ મારે છે હવે જે હરિમલ આવવાનો હોય, તે જાગ્યો, સાથી ન આયો? તેણે (આવનાર વણિક પુત્ર) વિચાર્યું, કે 'રાજકુવરી સાથે જાનવાનો વિચાર તો કયો પણ એમા મારી મતા મની નથી રાત્રના જાયમા જાના તો જાયડી લતા બારવા રો' અંગે વણિકપુત્ર તો નજ આવ્યો રાજકુવરીએ 'હરિમલ' એવી જૂમ મારી કે પડો હરિમલ જહાજ આયો રાત્રિના અધારમા રાજકુવરીએ કાઈ એયું નહિ, રોવાની જાના જાન ન જ હોય એટલે તમે, તો કશું કે-એતો!

જલદી રથમા બેસો ! પેલા તો આશ્ચર્ય સાથે રથમા બેઠો, અને કુવરીએ રથને મારી મૂક્યો માછીમાર રથમા હતો, અને કુવરી હતી રથ હાકનાર વાણુવાયુ, અજવાણુ યયુ, કુવરીએ શું બેસ્યું ? પિનાને દગીને, અજકુદુબને તણને જે ધળી માટે નીકળી હતી, તેના બદલે આતો ખીન્ને જ નીકળ્યો ! કુવરી તો આખી બની ગઈ તેણી કાઠવિચાર કરે ત્યાં તો આપાશમાથી પેલો પરીક્ષકદેવ આવીને ડહે છે, અને કુવરીને સલાહ આપે છે ‘હે મુમંગે ! તારા ભાગ્ય યોગે જ આ સયોગ સાપડ્યો છે, અને સુખી થવું હોય તો આને જ વરી લે !’ કુવરીએ એ જ વરને સ્વીકાર કરી દીધો હુરિબલની કથા તમને ગમે છે ? હા, તે ગાળની કુવરી પામ્યો, રાજ્ય પામ્યો, વગેરે બધું તો તમને ગમે છે, પણ સાથી પામ્યો ત્યાં ધ્યાન જાય છે ? એક જીવના અભયદાનમાં, કૌભાટીના મયોગોમાં ફેલી અને ફેટની અડગતા રાખી એ વિચાર્યું ? દુકાને આવનારા શ્રાહ્મકોમાં પહેલા શ્રાહ્મક સાથે પ્રમાણિતપણે જ વર્તવાનો નિયમ રાખ્યો છે ? હુરિબલના આખા દૃષ્ટાંતનું અહિં કામ નથી એ કથાનક પ્રસિદ્ધ છે અભયદાનનું પુણ્ય એને અધિક અધિક સાદાબી, રાજ્યાદિ આપે છે, અને એ સહગતિનું ભાગ્ય યાય છે આપણે મુરો તો નિયમની અડગતાનો છે પરિણામની વિશુદ્ધિની તીવ્રતાનો ખાસ મુરો છે આ તો એક જીવહયાનું દૃષ્ટાંત હીધું, તે રીતે ખીન્ને દૃષ્ટાંતો સમજી લેવા

બિન્ન પરિણતિથી બિન્ન ફક્ત ભોગનાય છે

ધર્મકાયોને અગે પરિણામની ધારા મદ, મદતર, મદતમ, તથા મધ્યમમાં પણ તારતમ્ય, તેમજ તીવ્રતર તીવ્રતમ માનીએ, તો પ્રલભા, ઉદયમા, પગ્ગામમા, ભોગવટામાં પણ મદ, મદતમ, તારતમ્યયુગ્મ મધ્યમ, તથા તીવ્ર, તીવ્રતર, તીવ્રતમ વગેરેપણ માનવુજ પડે અહિં પ્રશ્ન થશે કે કળ્પીના ભેરો ન નાખના લેશ્યાના ભેરો કેમ રાખ્યા ? કર્મના રમ, રિયતિને અગે, કષાય સહચરિત લેશ્યા વાળુ તરીકે લેવાય છે શુભ લેશ્યાનુસાર, તેમાં પણ પણ તારતમ્ય અનુસાર પુણ્ય ફળના ભોગવટા રથાનો પણ તે રીતે ભોગોની તરતમતાવાળા મનવા પડે સમગ્રિતી, બારનગધારી, અને મહાધનધારીને અગે બિન્ન બિ ન ફક્ત મુજબ, દેવલોકના ભેરો પણ માનવા જ પડે છે

પાઠા હડે એટલે આડોનો ખોડો નીકળે

દૈવાનિક દેવલોકના બે ભેદ ૧ કપોપજ, અને ૨ કટપાતીત પ્રથમનો ભેદ કટપોપજ એટલે જ્યાં આચારવાળા મોટા નાનાની મયાદાવાળા દેવલોકો છે તે દેવલોક-કપોપજ દેવલોકમાં, દશ પ્રકારની વ્યવસ્થા છે એ વ્યવસ્થાવાળા દેવલોકના બાર પ્રકાર છે તેમના નામો આ પ્રમાણે છે ૧ મુધર્મ-દેવલોક, ૨ હશાન-દેવલોક ૩ મનતકમાર-દેવલોક, ૪ માહેન્દ્ર-દેવલોક, ૫ પ્રલ્લ-દેવલોક, ૬ લાતક-દેવલોક, ૭ મહાશુક-દેવલોક, ૮ સહુમાર-દેવલોક, ૯ આનત દેવલોક, ૧૦ પ્રાણત-દેવલોક, ૧૧ આરુ-દેવલોક, અને ૧૨ અર્યુત-દેવલોક

‘પહેલા દેવલોકનું નામ ‘મુધર્મ’ દેવલોક છે દેવતાઓની મુધર્મ નામની સભા છે, તેથી તેને મુધર્મ દેવલોક કહે છે ‘મુધર્મ’ નામ વાચ્ય છે અહિં ગુણ-ક્રિયાને ઉદ્દેશીને સ્થાનનું નામ છે મુધર્મ નામની મહાથી ઉપવસિત આખો દેવલોક છે તે નામનો મુધર્મ દેવલોક એકરાજ લાખો પહોળો છે તેનો ઇંદ્ર મુધર્મ છે, એ દેવલોક સોધર્મ દેવલોકને કહેવાય છે, અને મુધર્મ-ઇંદ્રનું મૌધર્મ-દેવલોક પર આધિપત્ય છે

પાડા ન લાડે, એ આડો નશીળ નમજનું ‘પાડે પાડા લાડે અને આડોને ખોડા નીકળે’ એ કહેવન પ્રચલિત છે પાડા લાડે એટલે આડો પડે, અને આડોનું નશીળ વાકું હોય ત્યારેજ ત્યાં પાડાઓ લાડે છે પ્રજાનું પણ નશીળ પાતળું હોય ત્યારેજ અધિકારીઓ અને રાજાઓ પરસ્પર લાડે છે સામાન્ય દેવતાઓના કલેગને ઇંદ્રો દાખી દે છે, પણ ઇંદ્રોના પરસ્પરના ગ્રહણનું શું ?, વાઘે માણસ માયે તે ભી ફરિયાદ કયા કરાય ?, સત્તાના લોભ ખાતે સત્તાધીશો લાખો કરોડો મનુષ્યોનો કચ્ચ ધાણું કાઢે છે, તેનો ઇન્માદ કયા ?, ખરેખર સત્તાનો પ્રભાવ દેખાડવા જે સેનાપતિ વધારે તજ્જ્યામા આવે તને સત્તાધીશો શાબાશી આપે છે

ઇંદ્રોનો છેડો કયા ?

ઇંદ્રો પણ દેવલોકના સત્તાધીશ છે ને!, ઇંદ્ર એટલે તે તે મર્જના રવામી રાજાઓ વચ્ચે મરુ-ની તકરાર હોય છે, અગર નવી તકરાર થાય છે, તંબી રીતે મોંઘમેન્દ્ર દક્ષિણના અર્ધ વિભાગનો માલીક છે, ઇશાન્દ્ર પશ્ચિમના અર્ધ વિભાગનો માલીક છે ઇંદ્રો લોભનો યોગ નથી સગવડ પરના વિભાગો પગારવાળી, અને પોતાની સત્તાની મરહમ લેવાની યોગવૃત્તિ થાય છે, એવું એ કલેસ લાડયાન છે ઇન્દ્ર-વૃષ્ટાને છેડો છે કયા ?, છ ખડનો માલી-દેવ પણ ઇન્દ્રે, અને દેવ દેવતાનું સ્વામીત્વ-ઇંદ્રપણુ ઇન્દ્રે છે ઇંદ્રને ગામનું, નગરનું, અને દેશનું ખાડનું નહિ પણ અર્ધ દેવલોકનું રાજ્ય મળ્યા છતાં, એવા વિભાગનું માસ્રાજ્ય સ રાદન થયા છતાં, ઇંદ્રપણુ મળ્યા છતાં, તેઓની ઇન્દ્રા ઝાકાતી જ નથી, અને લોભને લાત મરાની જ નથી ઇન્દ્રા એ વૃષ્ટિ ગમતારી વસ્તુ છે નાના બાવડો નવાવમા કાકરી નાખે, ત્યારે તરન કુડાણુ થાય એ પ્રથમ સપૂર્ણ કુડાણુ નાનું હોય, તેની પાછળ મોટું લગોનગ બીજું કુડાણુ લુગન હોય તે તે મોટું ધના વ્યય ત્યાં નીચું લુગ જ હોય, એ કુડાણાઓનો છેડો દેક જલાયયને છેડે-કાઠે આવે છે દિંદ્રીને ને મળે એટલે ‘ગગા નાદા’ માને ને મળ્યા પછી જ્વર ઇન્દ્રે, જ્વર ન મળે ત્યાં સુધી ઇન્દ્રા જ્વરની, પણ જ્વર મળ્યા એવે ઇન્દ્રા વાળની થાય છે લાખ ન મળે ત્યાં સુધી એમ બોલાય છે કે-‘લાખ તો ઘણું છે ખાધાય ન ખરે, લખેસરી ચઈએ એ થોડું છે!’ પણ લાખ મળ્યા એટલે ઇન્દ્રા કરોડને વગર છે કરોડ ઉપરના કેન્દ્રને ઇન્દ્રા કયા સુ ની વળગે છે ?, કરોડ નથી મળ્યા ત્યાં સુધી જ્વરનું ઠેકાણું નથી, અને વાળનો નિયમ કરે, તે જો બરાબર પળાય તો જ ભાગ્યશાળી જ્વર નથી મળ્યા ત્યાં સુધી લાવે સતેષ રહે, પણ જ્વર મળ્યા એવે વધ્યા, અને

જલદી રથમા બેસો ! પેલો તો આશ્ચર્ય સાથે રથમા બેઠો, અને કુવરીએ રથને भारी મૂક્યો. માછીમાર રથમા હતો, અને કુવરી હતી રથ હાકનાર બહાણવાયુ, અન્નવાણી થયું, કુવરીએ શું બોલ્યું ? પિતાને કહીને, સજ્જકુટુંબને તણને જે ધણી માટે ભીકળી હતી, તેના બદલે આતો ખીન્ને જ નીકળ્યો ! કુવરી પ્રો આવી બની ગઈ તેણી કાઈ વિચાર કરે ત્યાં તો આકાંક્ષામાંથી પેલો પરીક્ષકદેવ આવીને કહે છે, અને કુવરીને મલાહ આપે છે હે સુમંગે ! તારા ભાગ્ય યોગે જ આ સયોગ સાપડ્યો છે, અને સુખી થવું હોય તો જાને જ વરી લે ! કુવરીએ એ જ વરનો સ્વીકાર કરી દીધો. હરિબલની કથા તમને ગમે છે ? હા તે રાજાની કુવરી પામ્યો, રાજ્ય પામ્યો, વગેરે બધું તો તમને ગમે છે, પણ શાથી પામ્યો ત્યાં ધ્યાન બંધ છે ? એક જીવના અભયદાનમાં, કટોકટીના સયોગોમાં કેવી અને કેટલી અડાતા રાખી એ વિચાર્યું ? હુકાને આવનારા બ્રાહ્મકોમાં પહેલા બ્રાહ્મક સાથે પ્રમાણિકપણે જ વર્તવાનો નિયમ રાખ્યો છે ? હરિબલના આખા દૃષ્ટાંતનું અહિં કામ નથી એ કથાનક નસિદ છે અભયદાનનું પુણ્ય એને અધિક અધિક સાદાંબી, રાજ્યાદિ આપે છે, અને એ સર્વગતિનું બાજન થાય છે આપણો મુદ્દો તો નિયમની અડગતાનો છે પરિણામની વિશુદ્ધિની તીવ્રતાનો ખાસ મુદ્દો છે આ તો એક જીવદયાનું દૃષ્ટાંત દીધું, તે રીતે ખીન્ને દૃષ્ટાંતો સમજી લેવા

બિન્ન પરિણતિથી બિન્ન ફલ લોગવાય છે

ધર્મકાયોને અંગે પરિણામની ધારા મદ, મદતર, મદતમ, તથા મધ્યમમાં પણ તારતમ્ય, તેમજ તીવ્રતર તીવ્રતમ માનીએ, તો પ્રલભા, ઉચ્ચમા, પગિલામમાં, લોગવટામાં પણ મદ, મદનમ, તારતમ્યયુક્ત મધ્યમ, તથા તીવ્ર, તીવ્રતર, તીવ્રતમ વગેરેપણ માનવું જ પડે અહિં પ્રશ્ન પડે કે કરણીના ભેગે ન તાળતા લેશ્યાના ભેગો કેમ રાખ્યા ? કર્મના રમ, રિવતિને અંગે, કથાય સહઅરિત લેશ્યા ગરણ તરીકે લેવાય છે શુભ લેશ્યાનુસાર, તેમાં પણ તારતમ્ય અનુસાર પુણ્ય ફળના લોગવગ સ્થાનો પણ તે રીતે ભોગોની તરતમતાવાળા મનવા પડે સમક્રિતી, બારમગધારી, અને મહામગધારીને અંગે બિન્ન બિન્ન ફલ મુજબ, દેવલોભા ભેદો પણ માનવા જ પડે છે

પાકા લડે એટલે આડોનો ખોડો નીકળે

લૈમાનિક દેવલોભા એ ભેદ ૧ ક પોપન, અને ૨ ક પાતીન પ્રથમનો ભેદ ક પોપન એવે જ્યાં આચારવાળા મોટા નાનાની મયાતવાળા દેવલોકો છે તે દેવલોક-ક પોપન દેવલોકમાં, દશ પ્રકારની યવસ્થા ૧ એ અવસ્થાવાળા દેવલોકના બાર પ્રકાર છે તેમના નામો આ પ્રમાણે છે ૧ મુધર્મ-દેવલોક, ૨ ઈશાન-દેવલોક ૩ સનતકુમાર-દેવલોક, ૪ માહેન્દ્ર-દેવલોક, ૫ પ્રદ્ય-દેવલોક, ૬ લાનક-દેવલોક, ૭ મહાશુક-દેવલોક, ૮ સહસાર-દેવલોક, ૯ આનંત દેવલોક, ૧૦ પ્રાણ-દેવલોક, ૧૧ આરબ-દેવલોક, અને ૧૨ અચુત-દેવલોક

પહેલા દેવલોકનું નામ 'સુધર્મ' દેવલોક છે દેવતાઓની સુધર્મ નામની સભા છે, તેથી તેને સુધર્મ દેવલોક કહે છે 'સુધર્મ' નામ સાચું છે અહિં ગુણ-ક્રિયાને ઉદ્દેશીને સ્થાનનું નામ છે સુધર્મ નામની સભાથી ઉપવસિત આખો દેવલોક છે તે નામનો સુધર્મ દેવલોક એકરાજ લાખો પહોળો છે તેનો ઇંદ્ર સુધર્મ છે, જો દેવલોક- સૌધર્મ દેવલોકને કહેવાય છે, અને સુધર્મ-ઇંદ્રનું સૌધર્મ-દેવલોક પર આધિપત્ય છે

પાડા ન લહે, જો ઝાડોનું નશીમ નમજવું 'પાડે પાડા લહે અને ઝાડોને યોડો નીકળે' જો હાલનું પ્રચલિત છે પાડા લહે જોડે ઝાડો પડે, અને ઝાડોનું નશીમ વાકું હોય ત્યારેજ ત્યાં પાડાઓ લહે છે પ્રજાનું પણ નશીમ પાતળું હોય ત્યારેજ અધિકારીઓ અને ગભાઓ પરસ્પર લહે છે સામાન્ય દેવતાઓના કલેગને ઇંદ્રો દાળી દે છે, પણ ઇંદ્રોના પરસ્પરના અપરાધનું શું ?, વાંચે માણુમ માયો તેની ફરિયાદ કયા કરાય ?, સત્તાના લોભ ખાન-સત્તાધીરો લાખો કરોડો મનુષ્યોનો વ્યવધાણ કાઢે છે, તેનો ઇન્સાફ કયા ?, ખરેખર સત્તાનો પ્રભાવ દેખાવા જો તેનાપતિ વધારે સખ્યામા મારે તેને સત્તાધીશો શાભાશી આવે છે

ઈંદ્રોનો છેડો કયા ?

ઈંદ્રો પણ દેવલોકના સત્તાધીશજ છે ને!, ઇંદ્ર જોડે તે તે મર્ગના સ્વામી રાજાઓ વચ્ચે મરહુડી તકરાર હોય છે, અગર નથી તકરાર થાય છે, તેવી રીતે મૌખિકેન્દ્ર દક્ષિણના અર્ધ વિભાગનો માનીક છે, ઇશાનેન્દ્ર પશ્ચિમના અર્ધ વિભાગનો માનીક છે ઇંદ્રોને લોભને યોગ નથી મરહુડ પરના વિમાનો પલાવવાની, અને પોતાની સત્તાની મરહુડમા લેવાની લોભરૂતિ થાય છે, જોડે જો ક્લેશ શરૂ થાય છે ઇન્દ્ર-નૃસિંહને છેડો છે કયા ?, હા ખડનો માલીક દેવપણુ ઇન્દ્ર છે, અને દેવ દેવતાનું સ્વામીત્વ ઇંદ્રપણુ ઇન્દ્ર છે ઇંદ્રને ગામનું નગરનું, અને દેશનું ખડનું નહિ પણ અર્ધ દેવલોકનું રાજ્ય મળ્યા છતાં, જોડા વિભાગનું માત્રામત્ર સંભાળેનું થયા છતાં, ઇંદ્રપણુ મળ્યા છતાં, તેઓની ઇન્દ્ર દેહાકાની જ નથી, અને લોભને લાગ મરાની જ નથી ઇન્દ્ર જો વૃષ્ટિ પાનનારી વરતુ છે નાના બાવડો તપાવમા કાકરી નાખે, ત્યારે તરત કુડાણુ થાય જો પ્રથમ સપૂર્ણ કુડાણુ નાનું હોય તેની પાછળ મોટું લગોલગ બીજુ કુડાણુ ઉભું રોય છે ત મોટું થવા બધ ત્યાં ત્રીજુ ઉભું જ હોય, જો કુડાણાઓનો છેડો છેક જલાશયને છેડે-કાઠે આવે છે દગ્ગિને સો મળે જોડે 'ગંગા નાદ્યા' માને નો મળ્યા પછી જબર ઈન્દ્ર છે, જબર ન મળે ત્યાં સુધી ઇન્દ્રા હજારની, પણ જબર મળ્યા જોડે ઇન્દ્ર લાખની થાય છે લાખ ન મળે ત્યાં સુધી એમ બોલાય છે કે- 'લાખ તો ઘણું છે ખાધાય ન પડે, લગેસરી થઈએ એ થોડું છે !' પણ લાખ મળ્યા જોડે ઇન્દ્ર કરોડને વગર છે કરોડ ઉપરના કેન્દ્રને ઇન્દ્ર કયા સુધી વળગે છે ?, કરોડ નથી મળ્યા ત્યાં સુધી હજારનું છે નથી, અને લાખનો નિયમ છે, તે જો ખરામર પળાય તો જ સાચાશાળી હજાર નથી મળ્યા ત્યાં સુધી લગેમતોય છે, પણ જબર મળ્યા જોડે વધ્યા, અને

લાખ મળ્યા પછી સતેષ રાએ તો પશુ રહેતો નથી લાખ પછી કોડ ૧૧, કોડ પછી અગાજની ઈચ્છા, અગાજ નીનિએ વધે છે તે પછી ચક્રવર્તીપણી, દેવતાઈ સહામીની યાને દેવત્વની, ઇંદ્રાણીએ એમ ઇંદ્રા ઉત્તરોત્તર પેલા પાણીમાના કુડાળાની જેમ કેવાલી વધતી જ નાથ છે ઇંદ્રાણુ મળ્યુ ત્યા પશુ કઈ દશા ? સગ્રહનો, મરહુક ઉર સત્તાનો વેળા, સગ્રહમાના વિમાનો મેળવવા માટે તજ ઇંદ્રો વન્યે અધાણુ કાલણુ બેલુ થાન છે આ પરિસ્થિતિમા સુદ ન થાય, તે માટે ॥ વ્યવસ્થા માફે લોકાવ તથા ત્રયાસિચત્ વર્ગ છે અધદો વધ્યો તો તે ઇંદ્રો, ઉપગના ઇંદ્રોને નમસ્ક કરીને યોગાવે અને તે કહે છે તે જ ચુકાદોગેય ઇંદ્રો માન્ય રાખે છે પહેલા દેવલોકના ઇંદ્ર તથા ખીન્ન દેવલોકના ઇંદ્ર વચ્ચેના અધાણો નિકાન ત્રીજા દેવલોકનો ઇંદ્ર કરે છે ત્રીજા દેવલોકના ઇંદ્ર તથા ચોથા દેવલોકના ઇંદ્ર વચ્ચેના કનહુનુ નિરાકણ પાચમા દેવલોકનો ઇંદ્ર કરે છે પાચમા વિગેર દેવલોકમા પોતાનો ચુકાદો પોતે જ કરે, એ રીતે વ્યવસ્થા સરજવી આ રીતે ગાર દેવલોકો ઇંદ્રાદિની વ્યવસ્થા સજિ છે પુષર્મથી યાવત્ અચ્યુત દેવલોક મુધી મમજવુ જે છવોએ જેવા કર્મ-પુણ્યો પરિણામા યા હોન તેવા તેવા રથાને તે તે ઉપર છે વ્યવસ્થાવાળા વૈમાનિક-દેવલોકનુ નામ કલ્પોપન' રાએમા મળુ છે

કલ્પાતીત દેવલોકો કયા ?

વૈમાનિક-દેવલોકના ખીજા પ્રકારનુ નામ કલ્પાતીત છે જ્યા 'કલ્પ' એટલે આચાર નથી, વ્યવસ્થા નથી, તે દેવલોકનુ નામ 'કલ્પાતીત' છે, અને આ દેવલોકને ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ કહેલ છે અહિ શકા થશે કે જ્યા વ્યવસ્થા જ ન હોય, ત્યા શ્રેષ્ઠતા કઈ રીતે માનવી ?, દુનિયામાં દેખીએ છીએ કે જ્યા વસતી છે, ત્યા વ્યવસ્થા હોય એ, પણ જગતીઓમા વ્યવસ્થા હોય જ નહિ જેમ કલ્પાતીત દેવોને વ્યવસ્થા વગરના છતા ઉત્તમ કહ્યા-એકે હજાર તેમ વ્યવસ્થા વગરના છતા ખાવ અનુસરના દેવોને પણ શ્રેષ્ઠ કહ્યા છે નવ દૈવેયનુ સ્વરૂપ વિચાર્યા પછી ત્યા વ્યવસ્થાની જરૂર છે કે નહિ તે ખાવમા આવશે મનુષ્યલોકમા મનુષ્યોને સમુદાય એકઠો થઈને રાજા નિયત કરે છે, પણ સિંહની જાનિમા કયો રાજા ?, અને કયો નોદર ?, જ્યા જાવમા, મયોગો-વજેમા તીનના મદતા છે ત્યાજ વ્યવસ્થાની જરૂર છે જ્યા મરખાપણુ છે ત્યા સ્વામીપણુ કે સેવકપણુ હોતુ જ નથી આને અગે વિશેષ અધિકાર અનુવર્તમાન

કપ્પાતીત૦, ગોયમા ! દુલિહા પળણસા, તન્નહા-ગેવેન્ન કપ્પાતીત
વેમાણિયા, અણુત્તરોગવાદ્યકપ્પાતીતવેમાણિયા,

દેવતાઓના બેદોમા પરિણતિની અસર કાગ્નિરૂપ છે

નાનો સરખો ધર્મ પણ તીવ્રતાથી મહાન ફેલે, ચાલત્ મોત્યને તરકાલ આપે છે

શ્રી ગણધર મહારાજ, શ્રી શાસનની સ્થાપના પ્રમંજે, બળ્યોના મગવાર્યે, મંદમય-
શાસનની મયાદા ચાલુ રાખવા માટે, શ્રી દ્વાદશાગ્રીની રચના કરે છે એ દ્વાદશાગ્રીમા પાચમુ
શ્રી બગવતીય મૂત્ર છે, અને તેના આઠમા શતબ્દના પ્રથમ ઉદ્દેશમા પુદ્ગલ-પરિણામ અધિકાર
ચાલુ છે

જીવોના મુખ્ય ભે- બે છે કર્મ-પુદ્ગલના મર્ગવાજા જીવે સમાગી, અને કર્મ
રહિત જીવે મુક્તિના સમાગી જીવોના પાચ પ્રકાર એકેન્દ્રિય, બેધન્દ્રિય, તેધન્દ્રિય,
ચૌરિન્દ્રિય તથા પચેન્દ્રિય પચેન્દ્રિયના આર ભે-નારડી, તિર્યચ મનુષ્ય અને દેવતા બાધેલા
ઉત્કૃષ્ટ-પાપનુ પરિણામ ભોગવવાનું સ્થાન નરક છે બાધેલા ઉત્કૃષ્ટ પ્રવૃત્તિનું પરિણામ ભોગવવાનું
સ્થાન સ્વર્ગ છે ધર્મોનુબાન કરનારાઓ, અને પુણ્યોપાર્જન-ક્રિયા કરનારાઓ સમાન પરિણામના
ન હોય, એ મમજી શકાય તેમ છે, અને તે વાત વિચારી ગયા છીએ આચાર પ્રવૃત્તિ બ્યવહારથી
સમાન દેખાય, પણ પરિણામ ભિન્ન હોઈ શકે છે, એટલે પરિણામમા તારતમ્ય હોઈ ગઈ છે

શ્રાવક-કુટુંબોમા વાતો કહ્યું હોય ?

નાગકેતુએ જન્મનાજ અઠમ કયો એ શી રીતે જાય ? પર્થુવણપર્વ આને એટલે તમે તો
મેળી ફગાવીને યાદ કરો છો પણ નાગકેતુએ અઠમ કયો એ શી રીતે જાય ? તે વિચારો !
પૂર્વ બનતા મળધનો અહિં મુઠો નથી ભલે એ બાગકે પૂર્વ જન્મના સન્કારથી-જ્ઞાનથી અઠમ
કયો, પણ એ બધું બનવામા નિમિત્ત રૂપ વાતાવરણનો અહિં મુઠો છે પ્રથમના વખતના પર્થુવણ
આપે, ત્યારે શ્રાવકના કુટુંબોમા 'તપશ્ચર્યા ડેટલી કરવી' એ વિચારતુ હતુ, અને પછય છ પણ એની
થતી હતી તે નગરમા નામનો શેડ છે, તેને ત્યાં 'નાગકેતુ નામનો બાલક જન્મ્યો

(નામ તો પછી પડયું) છે, એટલે એ શેડ શ્રીમત હોઈ, ત્યાં અન્ય એકી, મળ ધી ધ્રાનકે આવ્યા છે એ પ્રસંગ કયો? શેડની સ્ત્રીને સુનાવડો પ્રસંગ કે છે બીજી કાઈ? એ આનંદના કાઈ દેશસર કે ઉપાસ્યે નથી આવ્યા કે ત્યાં સામાયિક પ્રતિક્રમણ કરના નથી આવ્યા, છતાં આનંદના વાતો કઈ કરે છે? એ જોડા આવનારામાં સામાયિક કરનારા વર્ગ ઘણો ન હોય, એ પણ દેખીતું છે, જતા ત્યાં વાતો કઈ ચાલે છે? સુનાવડી શેડણીને જોડા ગયા, ચાને મળાધને અંગે જોડાણની ખગર પૂછના ગયા એ ત્યાં પણ વાતો તો મધ્ય નળધીઓ નજીક આવનાન પશુમણને અંગે તપશ્ચયાની જ કરી રહ્યા છે એ કુતરના ડોનો મત્કાર હશે? કે જેથી સુવાવ જેવા પ્રસંગે પણ નજીક આનંદના પશુમણ પર અંગે, તે કુતરના તપશ્ચયાની વાતો ચાલે છે આ વાત કયા સ્વરૂપે, કયા પ્રમાણે, હઈ હશે થયેલ હશે કે જેથી જન્મેલા જ્ઞાનકનુ ધ્યાન ત્યાં હોનાય? કહો કે એક જ એ વાત ચાલતી હોય બીજી નાઈવા વાત ચાલતી નજ હોય, તો જ બાલકનુ ધ્યાન દોરાય બાલ ના જાનમાં 'અર્ધમ તપ' તો અર્ધ પડ્યો, પછી તત્તિ-સ્મરણ જ્ઞાન થયું, પૂર્વ બન્ને જોયો અને ત્યાંનો અપૂર્ણ તપ અડિ પૂરા કર્યો

આપણે સુદો આનંદના કુટુંબના વાતાવરણનો છે દુનિયામાં કહેવન છે કે 'સૂનારનુ મન બાનગીએ' સૂનાર રત્ને આશ્ચર્ય જતો હોય તો શું વિચારે? આ જોતર ઠાનું? આ જાનવનુ વૃક્ષ ઠાનું? આનો 'પાડો તથા થાભવો મારા થાય' વગેરે એનું મનન ત્યાં? એ જ રીતે જેના મનમાં ધર્મ રમી રહ્યો હોય તે બીજા પ્રસંગે પણ વિચારે તો ધર્મનાજ હરે ને! છોકરો જે કૂદકી કરે પછી ભલે એમી નય, તો પણ તના ચક્ષુ તો ચાનુ જ રાય છે જેના મનમાં ધર્મ એ તપોત થયો હોય, ધર્મ જેને વચ્ચે કે હાથે હોય તે પછી દુનિયાદારીના ગમે તેવા કામમાં રોકાયો હોય, તો પણ મન્કારથી ધર્મના જ વિચારે ચાલતા હોય વિચારે કે કંઈ વાતાવરણ પેના બાલકને અર્ધ કરનાનું મન થયું હશે!

પવ આવે ત્યારે આજે શાનો વિચાર કરાય છે?

તમારે ત્યાં પશુપણમાં વચ્ચે, બચકારો મારે ધર્માધર્મ અને યથા! ધરના જેઠાણી, નળુદ, લાબી, સાણુ અને વૃ, વચ્ચે પર્વ વિસ્તારમાં યથા શાના? 'એમલો આ પહેલું અને મારે નહિ, અગર મારે માટે આવું? આજ વાત કે બીજી કાઈ? પર્વ દિવસોમાં વચ્ચાવકાર પહેરવાનો પ્રતિબંધ નથી, છટ છે, પણ યથા હોય? આ તો મિથિતિ એવી કે પશુપણ પહેના તો દાગીના દામડામાં પડી રહેતા હોય, પશુપણ આવે ત્યારે દાગડો ઉચકે, દાગીના નીકળે, અને જોના મારે રોમાતોમી, ધર્મ કેનેય વગેરે થાય શ્રીવાના-પચાશકમાં વચ્ચાવણની છટ આપી છે, તે શાસન ચોલાણી દળિએ સમજવી વિગેવમાં બીજાને ધર્મના કલનુ લાન થાય, તથા વચ્ચાવકાર ધારણ કરનારના ધર્મ પ્રેમનો દેખનારને ખ્યાલ થાય આ તો ધરની વ્યક્તિઓમાંજ વિચરૂ થાય એ શું ચોચા છે? કહેવું પડ્યો કે નહિ

તરતના જન્મેલા બાલકનો પુણ્યોદય ધરણેદ્રને આકર્ષે છે

પેલા ઘોડીઆમા મૂતેલો બાળક જન્મતાજ અર્દુમ કરે ॥ બાલકનો અર્દુમ એટલે સ્તનપાનનો ત્યાગ, આજ કાલ તપ વગેરે ન કરનાના બચાવમા 'શરીરમાથ સ્વલ્પ ધર્મસાધનમ્' એ સૂત્ર આગળ કર છે, પણ આ બાળકે તો તપોધર્મની સેવનામા ઝુકાવી દીધુ શરીર ધર્મનું સાધન ખરૂં, શરીર સાચવવાનું ખરૂં, પણ ક્યેય તો ધર્મનું ને, પ્રથમ સાચવનાનો ધર્મ, પછી સાચવવાનું શરીર પ્રથમ રક્ષણીય ધર્મ કે ધર્મના સાધન રૂપ શરીર? મોક્ષના સાધનો સમ્યગદર્શનાનિ છે, તેનું કારણ જણાવતા થકા કહે છે કે 'સાધન' અને 'હેતુ' એ થાકો જણાવ્યા ॥ સાધુના શરીરને મોક્ષનું સાધન ગણવામા આવ્યું નથી, પણ મોક્ષના સાધનના હેતુ તરીકે તેને ધારણ કરવાનું રહે છે જ્ઞાન એ સાધુનું શરીર, દર્શન એ સાધુનું શરીર, ચારિત્ર એ સાધુનું શરીર જઠ શરીર જ્ઞાનાદિ સ્વરૂપ બને કેમ? આ પ્રશ્ન થાય છે, બગર થઈ શકે છે થી હેમચન્દ્રસાધ્વજીને શિષ્ય પ્રશ્ન કરે છે ભવબવા આત્મામા જ્ઞાનાદિ આવવા મુગ્ધ પડે છે, તો જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર એ સાધુનું શરીર શી રીતે? સમ્યગજ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર સ્વરૂપ આત્મા કયા રહે છે? સમાધાન આપનામા આવે છે, કે જ્ઞાનાદિ સ્વરૂપ-આત્મા શરીરમા અધિષ્ઠાન કરી નહો છે, માટે જ્ઞાનાદિ શુભોનું કારણ શરીર, તે પણ મોય સાધનના મુદ્દા એજ છે

નમો જરિહતાળ એટલે? ગત્તુઓને હુણનાગને નમસ્કાર થાઓ? વાથે શત્રુને હુણ્યો, માટે વાધને નમસ્કાર એમ? વસ્તુ સ્વરૂપને સમજ્યા નિના જેઓ મન કપિપત અર્થો લાગુ કરીને અનર્થ કરે તેમને કેના ગણવા? કર્મરૂપી શત્રુને હુણનારને નમસ્કાર છે, નહિ કે અન્ય મનુષ્યાદિ-દુશ્મનને એજ રીતે અમરૂપનું ભગલુકરનાના અને અપેક્ષનું પાન કરવાના લોનુપીઓ, લોહપ્રવચનાત્ 'શરીરમાથ સ્વલ્પ ધર્મસાધનમ્।' નહેના તૈયાર થાય છે

તત્કાલ જન્મેલો બાલક અર્દુમ કરે છે બાલકના શરીરનું સામર્થ્ય કેટલું? શરીર દીધું તો પડેજને! શ્રીમતનો કોકને કોક પુત્ર! તરતનો જન્મેલો બાલક સ્તનપાન ન કરે, ત્યા માખાપ શુ ન કરે? સ્તનપાન તો શુ, પશુ પછી કે દવા ગળે ઠારતો નથી, અને છેવટે મૃત્તિ તથા છે તરતના જન્મેલા બાલકનો દેહ મહે કેટલું? ખવાસ! કુટુંબીઓએ તો મરેલો ધારી લીધો, રમશાને લઈ ગયા, અને દાટયો તપનો અજ્ઞાન પ્રભાવ! દેખીને ધ દોદ્ર ત્યા આપીને હાજર થાય છે આપણને દેવતા આ યાત્રી વાત ગમે છે, એ વાત ઉપર લડ લડ્ય છે, પણ અર્દુમ કર્યા ઉપર લક્ષ ગયું? સામાન્ય લોકો પ્રભાવ તરફ જાય છે, પતિ તરફ નથી જોતા બાલકની અર્દુમ તપમા આડગતા કેવી કે જેથી ધ દોદ્ર સમજ હાજર થાય ॥

મિત્ર કેવી મલાહ આપે ?

જન્મ પામેલાને રમાડનાની રસુ જ માટે નો દોડે છે જન્મેલાને રમાડનામા સૌને વસુજ આવે છે, પણ જલ્પનારીને જન્મ આપનામા હેવા જો તો ધ્યાન ડાળેને નથી તેમ કથાનો, કથાના પુરુષના પરિણામ દેખાડના સુદર ભાગનો નમ મોને છે, પાત્ર એની સુદર સ્થિતિ ઉત્પન્ન થાય છે શાથી ? એની કથા સ્વાર્થ શાથી, એનો ધ્યાન થાય છે ? નાગકેતુના પૂર્વજન તરફ દ્રષ્ટિ કરે. જોરમાન માતાને વશ પડેવો એ ત્યા બાવક હતો શત્રુ સુલામા ગેકે એતો દુનિયાને દેખાડી શખન, અનાત્ દુનિયા દષ્ટી મકે પણ જોરમાન માતાના શેકાવાથી પડેલા કાધ, કામ, ધતી બગનરનો અ્યાલ ઈ રીતે લોડોને કરતાય ? એ બનમા એ બાલક જોરમાન માતાથી શેખયા જ કર્યો છે, કઈ પણ ધર્મ ક્યો નથી મુખ દુ ખનુ કારણ શુ છે, એની બાનકને ગતાગમ કયાથી હોય ? મા બાવકે પોતાના એક જરા મોટી વયના દોનને પોતાની રાજની આફનીની કથની મ્હી મલગાની પેવો પણ હતો તો નાની વયનો, પણ આનાથી જતા મોટે, એટલે એલો મામા થત પોતાના કુટુંબમા માલગેયુ યાદ રહેત, તે આધર આણે તેણે સનાહ આપી કુટુંબમા યતી સારી કે નરમી વાતચીતના લાભ અને હાનિ પરપરાએ પણ કામ કરે છે મિત્રનુ કામ સલાહ આપવાનુ વિવેકી મિત્ર માટે મલાહ આપે છે, મને હિતકર મા. બતાવે છે અવિવેકી મિત્ર અહિતકર માગ મનારે છે, માટે વિવેકી મિત્ર મગનો, મારો મલાહ ન મગવો એ પણ પુર્યોદયે જ બને છે, પોતાના મિત્રની વાત સાલગના જ તે મિત્રે, કહ્યું કે “જો ભાઈ જોરમાન માતા દુ ખા દે છે, એ વાત ખરી પણ પૂર્વ ભવમા તે ધર્મ નથી ક્યો, પાપ ક્યું છે, જેનુ આ પરિણામ છે ” બાતકની સલાહ સામાન્ય ભાષામા, વચને અનુસાર હોય મિત્રે કહ્યું, કે “હવે ધર્મ કર જેથી ભવિષ્યમા દુ ખા ન થાય ” વત માનને અગે વિચારીએ તો કાગથી દૂર રહેવાનુ બને, અને કાગે વાગ્યો હોય તો કાઢી નાખવો, કે કા તો સહન કરતુ જો જ બને કાગે કાગવાથી પણ ભવિષ્યમા કાગે નહિ જ વાગે એમ નથી વર્તમાનમા ઉપરિચિત થયેવો વ્યાધિ હવાથી મટે છે, પર નુ તેથી ભવિષ્યમા વ્યાધિ ન જ થાય એમ નથી ભવિષ્યમા ન થાય માટે પણ ઠપાયો કરવાની આવશ્યકતા

ધર્મના વિચારે ભવાતરે અમલ કરાવ્યો

પેવા મિત્રે એને ભવિષ્યના નિરૂપદવપણા માટે તપશ્ચર્યા કરવાની સલાહ આપી બાલકોમા પણ તપનુ મહત્વ કેટલુ વ્યાપેતુ ખરે કે ? મિત્રના મુખથી આ વાત સાલગીને પેવા બાલકે દૃઢ્યમા મકપ ક્યો કે “પર્યુષણમા હું અર્ધમ કરીશ” આ વિચારમા તે બાગક તે દિવસે કઈ કારણવશાત, બાત્રુની એક શુ પડીમા સુતો જોરમાન માતા આ બાલકને નાશ કરવા લાગ જોયા કરતી હતી, તે તેણીને મળ્યો તેણીએ શુ ક્યું ? અગ્નિ નાખ્યો અને શુ પડી સળગાવી,

અર્ધમ હજી કર્યો નથી, પણ ‘અર્ધમ કરવો છે’ એ ભાવનામા બળી મુઓ, અને ચેકને ત્યા નાગકેતુ રૂપે જન્મ્યો. પૂર્વ જન્મમા નથી થયો મહાત્માનો સસર્ગ, નથી કર્યો કોઈ મતના કર્શન, નથી સાબળ્યો કોઈ વ્યાખ્યાના-મહુર્ષિનો ઉપદેશ, એવો કોઈ ભોગ જ એને બાળ્ય-કાવ-ભવનમા મળ્યો જ નથી ક્રૂપા મિત્રની સલાહ અનુસાર ધર્મ વૃત્ત (અર્ધમ-તપ)નો વિચાર માન કર્યો છે, તેનું આ કૃવ !, બીજા જ ભાને દેવજ્ઞાન અપાવી મોક્ષ મેળવાને છે એવું ઉત્કૃષ્ટ ફલ, માન જે વિચારથી થાય તે વિચારની તીવ્રતા જ ખ્યાવમા લેતા જેવી છે નાનો સરખો ધર્મ પણ પરિણામ મી તીવ્રતાએ મહાન્ પ્રલ આપે છે. કેટલીક વખત ધર્મના મહાન્ કાર્યોમા, અલ્પ પ્રજા મળે એવું દેખાય છે, ત્યા કારણ પરિણામની મહતાનું છે નાગકેતુને દેવતા બહાર કાઢે છે, મહિમા તેનો વધારે છે, એજ ભવમા તે દેવજ્ઞાન પામીને મોક્ષ ભય છે એ પ્રસિદ્ધ છે આપણે તો મુઠા પુરતુ દૃષ્ટાત વિચાર્યું છે.

આ બધું ધ્યાનમા લેશે ત્યારે જ દેવલોકમા પણ ભુવનપતિ, વ્યતર, જ્યોતિષી, વૈમાનિક, તેમા પણ, કલ્પોપપન્ન, કલ્પાતીત એવા ભેદો શાથી છે ? તે સમજશે ધર્મની પરિણતિમા, પ્રવૃત્તિમા રસની ઉલ્લાસની વિચિત્રતાને અંગેજ આ ભેદો છે.

“ત્યાગમય જ્ઞેનશાસન એજ અર્થ, પરમાર્થ અને એના વિનાના તમામ પદાર્થો અનર્થરૂપ (ભુલ્યમગાર) છે.” આવું મન્તવ્ય તે જ અમ્યક્ત્વ, મમકિતીની ધાળુ શ્રીજિનેશ્વર-દેવના પ્રવચન અંગે આવી હોય.

મમકિતી અવશ્ય વૈમાનિક થાય ‘આર્થિક, કૌટુંબિક, વ્યવહારિક, આરોગિક કારણો વિના પાપ ન કરૂં, અને તે કારણોમા પણ બને તેટલું પાપ ઓછું કરૂં’ આવી ભાવનાથી ત્યાગની દિશાએ વળનાર દેશવિરતિ છવો બાશમાં દેવલોક મુખી જઈ શકે છે નવત્રૈવેયક તથા પાંચ અનુત્તર એ ચૌદ સ્થાન ટોના માટે નિયત છે ? શારીરિક સ્વયોગથી નિરપેક્ષ થઈ પ્રવજ્યા સ્વીકારનાર માટે એ ચૌદ સ્થાનો નિયત છે કાયદો સીવીન રેથ એટલે લેણદેણની બાબતમા મરેલો ગણે, પણ આ પોતે તો પોતાને તમામથી અવગ ગણે છે, યાને પોતે તમામને વોનિગવે છે આવા છવો કલ્પાતીત દેવલોકના આ ચૌદ સ્થાનને લાપક ગણાય છે મયતપણુમા પણ પ્રમત્ત અપ્રમત્ત એવા બે ભાગ છે એથી ફલમા પણ ફરક પડવાનો હવે નવત્રૈવેયક તથા અનુત્તર વિમાનને અંગે ભેદ કેવી રીતે પડે તે અને વર્તમાન

દેશના-૨૯

મેવેજ કળાતીતતગા નવવિહા પળણા, ત જહા-હેદિમરમેવેજ્જકળાતીતગા વેમાળિયા

જાવ ઉવરિમર મેવિજ્જકળાતીય વેમાળિયા૦ ।

નવઐવેયક તથા પાચ અનુત્તર વિમાનમા વ્યવસ્થા શા માટે નથી ?

શ્રી શામન-આપના માટે શ્રી તીર્થ કર દેવે મમર્ષલી ત્રિપદી માત્રથી શ્રી દ્વાદશાંગીની રચના કરતા પચ્ચમાગ શ્રી ભગવતીજીના અષ્ટમ ચતુકેના પ્રથમ ઉદ્દેશામા જે પુદ્ગલ-પરિણામનો વિષય છે તેનો અધિકાર આદી રહ્યો છે પુદ્ગલના પરિણામના પ્રકારથી માલીને, જાતિ, ગતિ વગેરે સળધમા, પુદ્ગલ-પરિણામની દૃષ્ટિએ વિચાર કરી ગયા દેવતાઓના બેદોનો વિચાર આવી રહ્યો છે મત્તામા રહેલા શુભાશુભ કર્મનું ફલ જીવને મળે જ છે દેવલોક એ ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યનું પરિણામ ભોગવવાનું મ્યાન છે, અને પુણ્યકાર્યોમા, પૂર્વે પશ્ચિમિમા ઉલ્લાસમા જેવું તારતમ્ય હોય તેજ પ્રમાણે દેવલોકના મ્યાન વૈભવાદિની પ્રાપ્તિમા તારતમ્યતા હોયજ એ સ્પષ્ટ છે

હવે વૈમાનિક દેવલોકના બે ભેડ છે તે ૧ કલ્પોપત્ત, અને ૨ કળાતીત કલ્પોપત્ત દેવલોકમા દશ પ્રકારની વ્યવસ્થા રહેલી હોય છે, અને કળાતીત દેવલોકમા તે નથી વૈમાનિક-દેવલોકમા વ્યવસ્થાવાળા દેવ અને વ્યવસ્થા વિનના દેવ હોવાથી જ કલ્પ શબ્દના પ્રયોગ વડે બે ભેદ કહેવા પડ્યા છે તમામ તે દેવો એક મરણા, કા તો વ્યવસ્થાવાળા, કા તો વ્યવસ્થા વગરના હોત તો કાર્ધ કહેવાની કે ભેદ સ્પષ્ટ કરવાની જરૂર નહતી ત્યાં દેવોનો એક પ્રકાર એવો છે, એક સ્થાન એવું છે કે જ્યાંના તમામ દેવો મમાન છે સર્વેડિય યત્ર નૈતાર । વ્યવસ્થાની અર્હિ જરૂરજ નથી જ્યાં પચ્ચપર મધર્મજ્ઞાદિની સભવના હોય ત્યાં વ્યવસ્થાની જરૂરી છે, પરંતુ જ્યાં તેવું કશું છે જ નહિ ત્યાં વ્યવસ્થાની આવશ્યકતા જ નથી સમાગમ, સળધ, મધર્મજ્ઞ આનું કશુંજ જ્યાં નથી, ત્યાં વ્યવસ્થાની જરૂર નથી જે દેવલોકમા પરસ્પર જવા આવવાનું છે, પરસ્પર સમાગમ છે, ત્યાં મધર્મજ્ઞની સભવના છે, અને મધર્મજ્ઞને અગે વ્યવસ્થા ભેદજે

નવઐવેયક દેવોની સ્થિતિ

નવઐવેયક દેવલોકના દેવતાઓ પોતાના વિમાનમાજ સમસ્ત જીવન વ્યતીત કરે છે વિમાનમાથી બહાર નીકળતાજ નથી પોતાના વિમાનમાથી બહારજ ન નીકળે, એવો

કાંઈનો પણ સમાગમ નથી, સમાગમ નથી, માટે સઘર્ષજી નથી અને સઘર્ષજી નથી, માટે જ બ્યવસ્થા નથી. શ્રીજિનેશ્વર-દેવેના પાચ ક યાજુકમાથી એક પણ કસ્યાજુકમા આ દેવોમાથી એક પણ દેવ ત્યા આવતો નથી ગમે તેવા મહાન પ્રમગે પણ એ તો ત્યાજી ! મા ! શમ્યામા જ રહ્યા રહ્યા હાય ઉચો કરી નમસ્કાર કરે છે માગરોપમો મુખી પોતાની શમ્યામાથી તેઓને ઉતરવાનું પણ નથી, આવી તેમની સ્થિતિ છે અમખ્યાના વર્ષો એક પર્યોપમ થય છે ૬૧ કોડાકોડ પર્યોપમે એક માગરોપમ થાય છે, અને તેવા માગરોપમના આયુ-યવાળા તે ઐવેયક દેવતાઓ છે નવ ઐવેયક દેવતાઓનું આયુષ્ય નીચે પ્રમાણે છે

પહેલી ઐવેયકે ૨૩ માગરોપમનું ખીજીએ ૨૪, ત્રીજીએ ૨૫, ચોથીએ ૨૬, પાચમીએ ૨૭, છઠ્ઠીએ ૨૮, સાતમીએ ૨૯, આઠમીએ ૩૦, અને નવમી-ઐવેયકે ૩૧ મા રોપમનું આયુષ્ય છે

પાચ અનુત્તર વિમાનમા પહેલા ચારમા ૩૧ થી ૩૩ માગરોપમનું આયુષ્ય છે, અને પાચમા મર્વાર્થ-મિધ્ધ વિમાનમા ૩૩ માગરોપમનું આયુષ્ય છે

નવ-ઐવેયકે તથા પાચ-અનુત્તર વિમાનોના દેવોને વિમાનમાથી જ નીચે ઉતરવાનું નથી આ દેવો એવી ઉત્તમ કોટિમા છે કે જ્યા બ્યવસ્થાની પણ જરૂરી નથી બ્યવસ્થાની જરૂર ત્યાજી છે, કે જ્યા ધમાધમ હોય, અને મારામાર હોય શ્રીજિનેશ્વર દેવના કસ્યાજુક પ્રમગે, નવ ઐવેયકના દેવો તો નમસ્કાર કરવા માટે હાય પણ ઉચો કરે છે, પરંતુ અનુત્તર વિમાનના દેવો તો હાય પણ ઉચો કરે નહિ, એટલે માન મનથી જ નમસ્કાર કરે છે ત્યા પર નમા ! મ, સખ ધ, મઘર્ષજીજી નથી, માટે ત્યા બ્યવસ્થાની જરૂર નથી, અને બ્યવસ્થા નથી, છતાં ત્યા મર્વ ત્વત્ત્ર છે કેટલાક જ્ઞાનચિતનાદિમા જ રમણ કરે છે આ દેવો પોતે પણ કાંઈના સ્વામી નથી, તેમ તેમના શિરે પણ કોઈ સ્વામી નથી એ દેવોની સ્થિતિ એવી છે કે ન તો પોતે કાંઈના સ્વામી થવાનું ઇચ્છે, ન તો પોતાનો કોઈ સ્વામી હોય તે ચાહે સાધુને મર્વવિરતિ છે, પણ તે અપવાદવાળી છે વિહારમા નદી ઉતરતા, પાણીના વેગમા પડી જવાનું હોય, અથવા પડી જવાનો પ્રસંગ આવે તો મયમાર્થે વૃક્ષાદિની વેલડી પણ પકડી લે નદી ઉતરતા પાણી તથા વનસ્પતિના સ્પર્શનની છટી રાખી, પણ એજ સાધુ શુ પૂજા કરી શકે ? ના અનુત્તર વિમાનમા દેવતાઓને પૂજા કરવાનો સ્વભાવજી નથી નવઐવેયક તથા પાચ અનુત્તર વિમાનમા દેવોને, સમાગમ ન ઘર્ષજીજીનો સયોગ જ નથી, તેથી ત્યા સ્વામીપણું, મેવકપણું પણ નથી એટલે જ બ્યવસ્થા નથી, માટે તેઓને (તે દેવોને) કસ્યાતીત તરીકે ગણવામા આવ્યા છે

આજે, હુઆ, દરવાજા મોકળા !

નિરતિચાર જારમતધારી પણ આ દેવોને જઈ શકેતો નથી, લલેને

વહી હોય, તો પણ ઉચામાં ઉચે તે બારમા દેવવૈક સુધી જઈ શકે છે જાગ દેવવૈક ઉપર નયની માધુ, જઈ ગક છે પૂજા ભણાવે છે તેમાં તમે વાચ્યુ જુરો કે જીજ્ઞાસો પ્રસંગમાં કથન કરતા, શ્રાવક દેશવિગતિની ઉચ્ચામાં ઉચ્ચી ગતિ બારમા દેવવૈક સુધીની પ્રાપ્ત કરી શકે છે 'માધુ શબ્દ તમને અતિશયિયથી વાચરો થઈ પડયો છે માધુ મહામાયે શારીરિક, આર્થિક, અને કૌટુંબિક તમામ વ્યવહાર વેળાં ના છે તેઓ શરીર પરત્વે પણ નિર્વૃદ્ધ છે, અને ત્રણ કે સ્થાવર, સૂક્ષ્મ કે જાનર કોઈ પણ જીવને ત્રિગુણ ચોગે વિરાધનો નહિ' આવી પ્રતિજ્ઞા માધુ મહાપિંચાની હોય છે, અને તે મર્યાદિત મુક્ત માટે નહિ, પણ યાવજીવ સમય સુધી આ પ્રથમ મનની વાત (પાગ મહામનને અંગે) જણાવી ને શાવકના મનની કિંમત અમે ધાવકના નથી માનતા પણ અચૂન તથા મહામનને તક્ષણ મમજતીએ છીએ વ્રતધારી ધાવક ઉચ્ચામાં ઉચ્ચો છે પણ નિયતિ કેવી છે?, ખાળે દુચ્ચા અને દુર્વાચ્ચ શોકમાં ભેળી છે વ્રતધારી ધાવક કબૂલે છે કે એક ક્રીડીની પણ વિરાધના કરે નહિ, યદિ થઈ જાય તો તેની આવોયજ્ઞ લે છે, પણ પોતાના જ પુત્ર, શત્રુથી કાર્યતુ ખૂન કર્યું હોય, પોતે તે નજરે નજર ભેળુ હોય, અને જો તે પોતાનો પુત્ર પકડાય, અને કોરબા કેમ ચાલે તો નાણાની કાંધળી લઈને છોડવવા જવાનો દે નહિ? અને જૂનીના કાર્યનો બચાવ કરવા જવાનો દે નહિ?, અર્થ પુત્રની વાત કરી, પણ કોઈ પણ અગામભધી માટે તેમજ સમજી લેવું ક્રીડીની વિરાધના નહિ કરનાર પણ ખીજી બધી હિંસા ચલાવી લેવા આવા પ્રસંગે તૈયાર છે પુત્ર-વગેરે સંબંધિને હિંસાના વનમાન પ્રવચી પણ બચાવવા કળિષ્ઠ થાય છે ને! એક તરફ ક્રીડીની જયજ્ઞા કરનારો, ખીજી તરફ ધાતકી કાર્યનો બચાવ કરના કમર કમે છે! લેલ દેણના દાવામાં શુ ધાય છે? કોરબા સુકા નો આધાર સાક્ષી પુરાવા ઉપર છે કોર્ટમાં એમ નથી ભેલાતુ કે સાચું છે ત્યાં જુગતુ એટલે કાયદાને બધ બેસતુ (પછી બલે તે જુડું પણ હોય) તે ભેલાય છે હજાર રૂપિયા ભેળા હોય, અને દાવો માડયો, કોર્ટ માંથી માંગે, લડમે ધીર્યાં હોય, માક્ષા કયાથી લાવવા?, છેડે માક્ષીના અભાવે શું હોગા-છટી જાય, અરે કેટલી વખત શું હોગાર શું હો કબુલે, છતાં આવેલ સાક્ષી માક્ષા ન પૂરવા માનથી તે શું હોગાર છટી જાય છે સાક્ષી પુરાવાની શુ ગાફીયા સપડાયેલા ખીન શું હોગારને પણ કેઈ વખત લોગબલુ પડે છે આ તો કોર્ટની, અને ત્યાંના કામદાજની હાલત! આપણો મુરો એ છે કે ક્રીડીની જયજ્ઞા કરનાર ખીજી તરફ ખૂની છોકરાને બચાવવા શુ નથી કબ્તો! જૂડું દન્નાવેજ કર્યાના આરોપથી પકડાયેલા પુત્રને બચાવવા પિતા પ્રયત્ન નથી કરતો?, કહેવું પડશે કે તમામ પ્રયત્નો કરે છે

સાધુની પાચ મહા-પ્રતિજ્ઞાઓ

સાધુની પ્રતિજ્ઞાઓ સર્વથા અને સર્વદા માટે છે છ કાયમાથી કોઈ પણ જીવની હિંસા મન વચન, કાયાથી, ન કરવી, ન કંઠવચી, કરના કરાવતાની ન અનુમોદવી, તે પણ આખા જીવન સુધી મનથી હિંસા ન કરવી મનથી હિંસા ન કરવી, મનથી હિંસાને ન અનુમોદવી તેમજ

વાણી તથા કાયાથી એ રીતે નવ પ્રકારે હિ સાધી સાધુને વિરતિ છે પ્રથમ મહામત, 'પ્રાણાતિપાત વિરમણુ' નામનું પ્રતિજ્ઞા, ગમે, તેવી હોય, પણ તેની કિ મત ત્યા જુદું ન હોય તો જુદુંને મહામતમા અવકાશ નથી કોંઈ, લેખી, બલથીત વગેરે તમામને મહા-મતમા અવકાશ છે, પણ જુદુંને અવકાશ નથી આથી બીજી મહામત મૃધાવા વિરમણુ મત છે કે જેમા મન, વચન, કાયાથી કરવું નહિ, કરાવવું નહિ, અનુચોદવું નહિ, એવી રીતે પ્રથમ મહામતની માફક જ નવ પ્રકાર છે બીજી મહામત હોય તો પહેલું મહામત ટકે સચિત્ત કે અચિત્ત, થોડું કે ઘણું જગલમા કે શહેરમા કઈ પણ આખ્યા વિના લેવું નહિ, લેવરાવવું નહિ કે તેમા અનુચોદન આપવું નહિ ત્રીજી અદત્તાદાન વિરમણુ મહામત પાળવાવાળો ઉપર જણાવેલી ત્રણ પ્રતિજ્ઞાવાળો હોય, પણ જે પોતાની દૃષ્ટિ સ્થિર રાખી શકે, તેજ ટકી શકે, નહિ તો લપસી જાય હિ સા જુક, ચોરીથી વિરમણુ એવી પ્રતિજ્ઞાવાળો પણ જો સસર્ગમા ડુખ્યો તો માનો કે એ ડુખ્યો! પર્યુષણ પર્વમા, તમને શ્રીકૃષ્ણસૂત્રના વ્યાખ્યાનમા સિંહુ ગુપ્તાવાસિ મુનિની વાત સાબળે છે !, તે પ્રસંગ યાદ છે ને ! એમનામા મહામતો બરોબર હતા, અને જેમની તપશ્ચર્યાથી મિંહુ સરખા જનાવરો પણ શાત થઈ જાય એવા તો એ જગજા તપસ્વી હતા આતુર્માસ પણ સિંહુની શુદ્ધ પાને રહીને એમણે ઉચ્ચ તપશ્ચર્યા કરી હતીને ! આવા માહાત્મા પણ ટોશાને ત્યા આતુર્મામાર્થે ગયા, ગયા પણ શા માટે ? પોતાના સામર્થ્યની પ્રતિત્તી કરાવવા ગયા, હતા દૃષ્ટિ-ક્ષેત્રમા રથેય ગુમાવ્યુ, અને તેથી મહામતને અંગેનું ધેર્ય, રથેય બન્ને ઉડી ગયુંને ! સીના સમાગમ તો દુર રહ્યો, પણ તેણીના સમાગમની ઇચ્છા, પણ ગમ્મને પાંચમાવ કરી નાખે છે આદ્ય દેવતા, આદ્ય મનુષ્ય, અને આદ્ય તિર્થચની સી સ બધી વિષય લોગનેા સર્વથા ત્યાગ તે પણ ઉપર મુજબ નવ પ્રકારે એ અતુર્થ નેશુન વિરમણુ મત આ ચાર પ્રતિજ્ઞા હોય, પણ પરિમિત વિરમણુ મત ન હોય તો બાવાણની ગીતાવાગુ થાય !

બાવાણની ગીતા !

એક બાવાણને એક ભત્રે કુંદર દેખાવની સારા પાનાની, સારી છપાઈની, મનોહર ગીતા આપી. બાવાણ ગીતાને સાચવવા લાયા. જ્યારે ગીતા નહોતી, ત્યારે કાઈ ચિંતા નહોતી, પણ ગીતા આન્યા પછી ગતિ જ ફરી ગઈ 'જખતે ઉદર કરડી જાય તો' એમ વિચારી બાવાણ પુરા સુતા પણ નહોતા, ઘડી ઘડી ઉઠે, અને ગીતા તપાસે, ફેરવી ફેરવીને જુઓ કે ગીતાને કરડી તો નથી ને ! આથી બાવાણની તબીયત ઉલ્લસરાથી જમડવા લાગી, અને ભકતોએ અસ્વચ્છ પ્રકૃતિનું કારણ પૂછ્યું બાવાણએ ને હવે તે-કાશ્વ કહી બતાવ્યું બધા અજ્ઞાની ! ભકતોએ ગીતા પાસે ઉદર ન આવે માટે એક બીલાડી લાવી આપી બીલાડીને ભકતો બાવાણ પાસે રાખી ગયા બિલાડી જખવાથી હવે ઉદર નહિ આવે, એ કળુવ, પણ બીલાડીને બાવા તો નોંધ્યોને ! જુબી બીલાડી તો આખી રાત મ્યાઉ મ્યાઉ ન કરે તો બીજી શું કરે ! આથી બાવાણને તો કરમે એની એ જ દશા રહી ભકતોએ બીલાડીના ખાનપાન માંગેને,

મને રસોઈ કરવા, વ્યવસ્થા રાખવા માટેના માપસરના જ હોયના કયો પછીતો રાજાનું ખર્ચ એટલે આવકનાથી ખેનર જાવાછને! આપનામા આવ્યું એક નાનકડી ઝીનામાથી જાવાછને તો ગ્રામ જેવો વડીલ ઉગ્યો થયો! ખેનરમા જાવાછનું બધું કુટુંબ ખેનરમા રહેવા લાગ્યું જાનાછને પરિચય વધ્યો, અને પરિવાર જે આવવું જોઈએ તે જ આવે ને! તાતપર્ક પાચમું પરિમંત્રુ વિરમણ મત! પણ ઉપર મુજબ નવ પ્રકારે જોઈએ, નહિતર જાવાછ જેવા હાથ ધાર્યો

નવત્રેવેયકનો અધિકારી કોણ?

આની સાથે પ્રતિજ્ઞા આપ્યો નવત્રેવેયકે જવાને ચોગ્ય સાથ મમકિતી શ્રાવક, શ્રી જિનેશ્વર દેવની ભક્તિ તથા પૂજા કરનારો સામનનો ઉદ્યોગ કરનારો છતાં તે ત્રેવેયકમાં જઈ શકે જ નહિ શ્રી જિનેશ્વરદેવનું કહેવું હાર્દિક રીતિએ નહિ માનનારો એનું જ નહિ પણ ઉલટું માનનારો મિથ્યાપિત એ અભય નવત્રેવેયકે જઈ શકે છે પાચ મહાનતોનો મહિમા કેવો તે વિચારો! પુણ્ય તથા નિર્જરા એ જે અવગ વસ્તુ છે મહાનતની, પાચ પ્રતિનાથી, અથવા પણ નવત્રેવેયક જઈ શકે છે, તે ઉપરથી ક્ષવિત થયું કે અભય આત્માઓની અપેક્ષાએ નિર્જરા કરવામા અમર્યાદા શુદ્ધો ચોગ્ય એવો શ્રદ્ધાનુ શ્રાવક પણ પુણ્યમધમા, મહામતપારી અભયનું પણ પહેાવી શકતો નથી, કેમકે તે નવત્રેવેયકે જઈ શકતો નથી અધ્યાવળો હોય કે શ્રદ્ધા, નહિમ હોય પણ પુણ્યનું ઉપર્જન જે પાચમહામતપારી કરી શકે છે, તેવો શ્રદ્ધાનુ-શ્રાવક ઠરી શકતો જ નથી નવત્રેવેયકે તે જ જઈ શકે કે જેનું પચમહાનતનું પાવન મજબૂત હોય

દીપ્તિ એક ગજલોકને કંથાણુમદ, માટે કોઈ પણ મયોગમા ઝોકાય જ નહિ.

દીક્ષા લેનાર વ્યક્તિ પોતાની પાછળનાં રાજ્ય, પ્રભ કે કુટુંબની પરવા કરતો નથી, એનો મિષ્ઠાત તો પાપથી છતાં થવાનો જ હોય છે અભયકુમારની દીક્ષાથી, પાછળ શ્રેષ્ઠિક મહારાજની શી હાલત થઈ? ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવ તો કેવલજ્ઞાની હતા ભવિષ્યમા જાનશે, તે જાણતા જ હતા, છતાં દીક્ષા આપી જ છે ને! અભયકુમાર જ્યારે દીક્ષા લે છે ત્યારે સાથે, માતા નહા પણ દીક્ષા લે છે દીક્ષા લેતી વખતે નહા માનાએ પોતાની પામે જે અદાર ચેરનો હાર તથા દિવ્ય કુકલ છે, તે હાથ વિહાલને આપે છે અભયકુમારની દીક્ષા થયાવી, પાછળ રાજ્યના ભાગ વહેંચાય છે, તેમા હાથ વિહાલને સિયાણો (સેચનક) નામે હાવી મળે છે તેને રાજ્યનો ભાગ નહિ આપતા હાથી આપવામા આવે છે, અને વખત પસાર થાય જ કોઈકે રાજ્ય લોકો તથા પૂર્વ ભવતા દેવ યોગે શ્રેષ્ઠિકને કારણે પૂરે છે અને પોતે રાજા બને છે એક વખત હાથ વિહાલની રાણીઓ સેચનક-હસ્તિ ઉપર આંકે બંનીને જલ કીડા કરવા બધ છે, અને એ જ કોણીકની રાણી પનાવતીના મહેલની પાછવ જ આ કીડાનું અગ્રહણ, કે જના હાથ નિશ્ચની રાણીઓ કીડા કરતી હતી હાથી રાણીને ચડાવે,

ઉતારે છે, એમ કેઈ પ્રકારે રમતગમતમાં તે રાણીઓને તે કાળીકાળી સ્ત્રીએ ભેઈ કાણીકની રાણીથી ધંધ્યાં યોગે આ ભેસુ ગયું નહિ, ધંધ્યાંમાં આવેલી સ્ત્રી અને તેમાં રાણી શું ન કરે?, રાણીએ મેચાનક હાથની માગણી કાણીક પામે કરી કાળીક કહ્યું કે એ તો એના ભાગ પેટે પિતાજીએ તે હાથી તો હુલ્લ વિહુલ્લને આપ્યો છે, એટલે શીરીતે મગાય!', સ્ત્રીને જે વસ્તુની ધંધા ધંધ તેને અગે આવી દલીલ, અગર સાચા સમાધાનનો તેની પામે અવકાશ રહેતો નથી રાણીએ દલીલ જ કરી, કે 'હાથની ગણના તો રત્નમાં છે, અને રત્ન તો રાજ્યમાં જ રહે, અને તે રાજ્યને જ શોભે બહેચણી તો જગ્યાની હોય, આવા રાજ્યરત્નની બહેચણી હોય જ નહિ' કાણીકે કહ્યું કે નવા ઉત્પન્ન થતા ગ્લાહિનો માલિક રાજ્ય, પરંતુ જેના તાબામાં છે તે રત્નોને પડાવી લેવા એ ન્યાય નથી રાણીએ તે માન્યું નહિ, અને તેણે તો હવે આગળ વધીને કહ્યું કે "મારે એ હાથી, અને નદાએ આપેલા હાર, તથા વિંધ કુડલ તો ભેઈએજ" કાણીકે કામિનીના કદામહુને વશ થઇને, પોતાના ભાઈઓને હુલ્લ-વિહુલ્લને કહેવનખુ કે મેચાનક હાથી, હાર, કુડલ તહારે મને કેઈ પણ પ્રકારે આપી દેવા, તેના બંધામાં હું રહુંને રાજ્યનો ખીજો ભાગ આપીશ

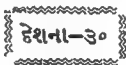
હુલ્લ-વિહુલ્લે વિચાર્યું કે ગળ તો એ છે, રાજ્ય તરફ જ પ્રવળ રાગવાળી હોય, એ સામાન્ય નિયમ છે, પ્રવળ રાગવાળી હોય કે રાજ વગની હોય પણ સત્તાપીશ તો રાજ જ ગણાય, આજે રાજ્ય આપીને કાલે એ પણ તે પડાવી લે તો એને કાણુ ગેકે?, ભાગમાં મળેલા હાથી, હાર તથા કુડલ કે જે પિતાએ આપેલા છે, તે માગતા જેને લગ્ન ન આવે, જેને ન્યાય અવાયનો વિચાર ન થાય, તે પોતે આપેલા રાજ્યને ખુશ્ચી લેતા શેઠે લગ્નજય?, રાજ્ય લેવામાં કાઈ સાર નથી, તેમજ હાથી વગેરે લીધા વિના એ રહેવાનો નથી, માટે હવે કરણુ શું?, નિગદાર બાલકોનું શરણુ મોસાળ છે હુલ્લ વિહુલ્લ અને ભાઈઓ વચે જહાના હુતા રાતોરાત તઓ પોતાની માતાના પિતાજી ચેડા મહારાજને ત્યાં સંચાલેા હાથી વગેરે પોતાની ત્રણ વસ્તુ લેઈને ચાલ્યા ગયા હુલ્લ અને વિહુલ્લ એ બન્ને ચેડા મહારાજના દોહિના હતા, નળી શરણુ આવ્યા, શરણાગત થયા, અને કાણીકની માગણી પણ અન્યાયી હતી, એટલે ચેડા મહારાજએ સંપૂર્ણ આશ્વાસન પૂર્વક આશ્રય આપ્યો કાણીકે ચેડા મહારાજ તને કહેવનખુ કે "જે દેશને બહાલો ગણતા હો તો, હુલ્લ વિહુલ્લને અને સંત્વર સોપી દો, અને તેમને આશ્રય ન આપો, નહિ તો યુદ્ધ િ ઉપસ્થિતિ થશે"

ચેડા મહારાજએ પ્રત્યુત્તર મજબૂત મોકલી આપ્યો કે "કાયદો તેનો જ સ્વીકારાય છે, સંદેશ તેનો જ સંબળાય છે, કે જે તરફ હોય, અને ન્યાયી હોય અમારા નજમમાં ડોને આવવા દેવો, કેને ન આવવા દેવો, કેને આશ્રય આપવો, ડોને આશ્રય ન આપવો, એ અમારી મુખ્યત્વારીની વાત છે" ત્રવત નપણુમાં આશ્રહી ખીતના ફરમાનને મામાન્યરીતિએ પણ તાલે ન થાય, તો પછી અવિચારિ-ફરમાનને તાલે થવાનું તો હોયજ શાનું?, હુલ્લ-વિહુલ્લને ભાગમાં

મળેલી, અને પિતાએ આપેલી ચીજને માગવાનો તેને હક રયો છે?, એ જાને હવે તો મહારા શરણાગત છે શરણાગત માટે તો હું વર્ષાપિતૃ તમામ હું શરણે આવે તે કાઈ શીકાર છે?, છેવટના પન્થિએ સુદ થાય છે થેકા મહારાજ પણ એ સુદમાં ખીજા અઢાર મળને એકઠા કરે છે સામાન્ય વાતમાથી ડેવુ મોટું સુખ! ડેવિક પણ ચોતાના દશ દશ ભાઇઓ નાથે તે સુખમા જપવાવે છે એ સુખ કાઈ જેવું તેવું નથી યયુ, પણ એમા કરોડોની કતલ થઈ છે એ વાત પણ પ્રસિધ્ધ છે કે કોણીકે શ્રેણિક મહારાજને પિજનમા પૂર્યા હતા, અને રોજ કોર કાથી માગ મારતો હતો ઈર્ષની વિચિત્રતા કેવી ભયકર છે! તે આ પ્રમગથી સમજો

આ જલુ શાથી થયું?, કાથી વિગેરે તણ ચીજ ન આપી, તેથી હુદય-વિહુલતા નિમિત્તે થેકામહારાજ સાથે સુખ થયું મરોડોનો મહાર થયો, શ્રેણિક મહારાજનું કારાગૃહમાં પુણ અને કોણીક દ્વારા કોરડાની કારમી વાતના કાયમ મહુન કરવી, આ તમામ જો અભય કુમારને દીક્ષા ન આપી હોત તો પણ ન થાત?, કારણ કે કેવડાની, સ્વયમ્-તીર્થકરશ્રી-મહાવીરદેવે આ જાનવાનું હતું તો આ દીક્ષા કેમ ન રોડી?, અહિં જ તત્ત્વ સમજવાનું છે મકલ વિધિને કયાણમ નો રાજવેકને અભયદાનપ્ર-એવી દીક્ષામા આપણે વર્ણવી ગયા તે પાથ પ્રતિજ્ઞાઓ છે કે જે અભિનિને પણ નવગ્રેવેયક અપાવે છે

આપણે સુદો નવગ્રેવેયકને મેળવે કોણ?, એ છે પચમહાવતરૂપ પાથ પરમપ્રતિજ્ઞાને છવન પર્યંત, ના મકોરે બગબર સાથે તેજ નવ ગ્રેવેયકે વર્ણ શકે છે જૈન મહિર બાધનારા, જાન્યન પાનનારા પણ આ પ્રતિજ્ઞાપાવનના પુણ્યની તુલના કરી શકતા નથી, અર્થાત્ તેઓ નવગ્રેવેયક મેળવી શકતા નથી જ્ઞાનક નિર્જ્વા કરી શકે છે, પણ પુણ્ય તેટલું ન આપે કે જેટલું પાથ પ્રતિજ્ઞાપાલનારા બાધી શકે હવે નવગ્રેવેયક સળધિ વધારે વર્ણન અગ્રેવર્તમાન

અણુતરોવવાદકપ્રાતીતગવેમાણિયદેવપચિદિયપયોગપરિણમા ણં મતે!, પોગલા કહિવિહા પક્ષતા!,
ગોયમા!, પચવિહા પળ્ળતા, ત જદ્દા-વિજયઅણુતરોવવાદય૦ જાવ સત્ત્વદ્વિસિદ્ધ-
અણુતરોવવાદયદેવપચિદિય જાવ પરિણમા!

અહમિદ્રપણુ મેળવવાનો અધિકાર તેવી શક્તિ કેળવનારને જ હોય

અનેક ભવેના પ્રચનોથી મેળવેલી તીર્થકપણુની અબૂતપૂર્વ લક્ષ્મીના સ્વામિ શ્રીતીર્થકર-રેવાધિદેવના શાસનની ન્યાપના મમથે, અભ્યાસઓના ક્ષ્યાણાર્થે શાસનને પ્રચવિત રાખવા

માટે પગમોપકારિ શ્રીગણધ-મહારાત્ર પચ્ચમાગ શ્રીભગવતીજી સૂરના આક્રમા શતકના પ્રથમ ઉદેશામોને પુદ્ગલ-પરિણામોને અધિકાર કથન કરી રહ્યા છે સસારી જીવો એકેન્દ્રિયાદિ વિગેરે પાંચ પ્રકારના છે, અને એ પ્રકારે પુદ્ગલના પશુ પાંચ પ્રકાર થાય છે પુદ્ગલના મુખ્ય તો ત્રણ પ્રકાર પ્રથમ જીવાવવામા આવ્યા છે, તે આ પ્રમાણે સ્વભાવ પરિણત, પ્રયોગ-પરિણત, અને મિથ્ય-પરિણત એકેન્દ્રિય, વિકલેન્દ્રિય (બેધન્દ્રિય, તેધન્દ્રિય, ચૌરિન્દ્રિય) ગળ ધમા પુદ્ગલ પરિણમન અંગે વિચારણા કરવામા આવી ગઈ નીચી સ્થિતિથી ઉચ્ચસ્થિતિ જીવાવનારો ક્રમ હોય, તેમ ઉચ્ચસ્થિતિથી નીચીસ્થિતિ જીવાવનારો ક્રમ પણ હોય છે અને તેનો ક્રમ લઘુએ તો ૧ દેવતા ૨ મનુષ્ય ૩ તિર્થંક, નાન્દી જીવો પોતે કરેલા કમાનુસાર દેવગતિમા મનુષ્યગતિમા, તિર્થંકગતિમા કે નારદીગતિમા ઉપજે છે, અર્થાત્ જીવને તેવા તેવા પુદ્ગલના પરિણામો પરિણમે છે, તેથી તે તે જીવોને તે તે ગતિમા જવું પડે છે, અને ત્યા ત્યા જ જ રહેવા મુખ્ય દુખ હોય તેનો તેણે અનુભવ કરવો પડે છે મનુષ્યે અને તિર્થંકે કરેલા આનુ તીનપાપોના ફળ ભોગવવાનું ન્યાન નરકગતિ છે નરકમા ઉપજના થવાનું કાન્ત તીન પાપ છે નરકમા ક્રુધા, તૃષ્ણા, હરી, તાપ જિગેરે અસદ્ધા દુષ્ટો આનુ જ હોય છે મનુષ્ય જે ક્રુધા, તૃષ્ણા, હરી, તાપ, છેદન, એદનથી મરી જાય, તે તમામ વેદનાઓ નારદીઓને આજી ભોગવ્યા જ ક વાની હોય છે નાન્દીથી છટાય નહિ, ઈચ્છે તોયે પણ મશાજ હિં કરેલા પાપના ફળ ભોગવવાનું આવી જાનવું એક સ્થાન માનવું જ પડે તેમ છે જેવી રીતે ઉત્કૃષ્ટપાપનું પરિણામ ભોગવવાનું ન્યાન નરક છે, અને તેમા પણ તારતમ્યાનુસાર નરકની વેદનાઓમા પણ તારતમ્ય હોવાથી નરક સાત છે તેવી રીતે ઉત્કૃષ્ટપુણ્યનું પરિણામ ભોગ વવાનું સ્થાન સ્વર્ગ થાને દેવગતિ છે, અને તાન્તમ્યતાનુસાર ઉત્કૃષ્ટપુણ્યદિ પણ કાઈ એક જ પ્રકારના નથી

જીવદયા (મહિસા), સત્ય, શાહુકારી, પ્રહાર્યર્થ, સ તોષ, ક્રમા, સરલતા, નમ્રતા, વિનય, વૈયાવચ્ચ, વિગેરે આ તમામ ગુણો એવા છે, કે એમાનો એક એક ગુણ પણ ઉત્કૃષ્ટપુણ્ય બધાવે છે એમાનો એક ગુણ આવી જાય, અને ભલે બીજા ગુણો ન પણ હોય, તોયે પણ તે ગુણ ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યબધનું જરૂર કારણ બને છે શ્રીજિનેશ્વરદેવની પૂજા, શ્રી ગુરૂવદન, સાધુસેનાદિ ઈર્ષ પણ ગુણ હયો, અને ડોહ પણ ગુણની આરાધના કરો, તો ઉત્કૃષ્ટપુણ્ય લક્ષ્મી વર્ધા વિના નહિતી નથી એક જ ગુણને અંગે જેના જીવન પુણ્યોદયે આગળ વધ્યા હોય, તેના દૃષ્ટાત અપાય છે, ધણા ગુણોના આદરથી પ્રાપ્ત થયેલા ઉત્કૃષ્ટપુણ્યમા (એ ઉત્કૃષ્ટપુણ્ય ઉત્કૃષ્ટપણ્યમા પણ આધિક હોય,) કયા ગુણનું પ્રલ ? એ નિર્ણય ન થાય એટલે જેના દૃષ્ટાત હોય, તેમા જેનું નિવરણ હોય, તેણે મેવેલા ગુણનું વર્ણન હોય જીવદયામા હરિણલ માછીમારનું દૃષ્ટાત છે બીજાએ શુ જીવદયા નથી પાતી ?, કહેવું પડશે કે કેઈ ગુણી મહિસા કેઈ આત્માઓએ પાલી છે ત્યારે હરિમનનું દૃષ્ટાત શા માટે ?, હરિણલના જીવનનો ઉદ્ધાર માત્ર એક જ જીવ દયાના ગુણથી થયો છે, માટે દૃષ્ટાત માવામા એના દૃષ્ટાતને પ્રથમ સ્થાન મળ્યું શ્રીજિનેશ્વર દેવના એક જ વચનના પ્રભાવે રોહિણીયા ચોરનો ઉદ્ધાર, થયો, માટે શ્રી દેવાધિદેવના વચનના મહિમાને અંગે રોહિણીયાનું દૃષ્ટાત

કરવામા આને છે જેનાઓએ કર્મોના ક્ષય કર્યો છે, કહે છે, કહ્યો તેમા કાળકૃપા તેા શ્રી-
 જિનેશ્વર દેવના વચનો જ છે, હતા રાહિણીઆ ચોરુ દષ્ટાત જણાવવામા આનુ છે તેમ
 દષ્ટાતો પણ એક જ શુભશી ઉદાહરણી દષ્ટિએ દેવાય છે વિનય, વૈયાવચ્ચાદિ તમામ શુભોત્ત
 સેવન શ્રીજિનેશ્વરદેવના વચનોના આધારે જ છે કર્મદાયમા, પુણ્યગંધમા, અનુત્તર દેવ
 હોધમા જવામા એવે નમામમા શ્રીજિનેશ્વરદેવના વચનોનું જ આલ્લભન છે, હતા રાહિણીઆ
 ચોરુ દષ્ટાત એવા માટે, કે જોનામા મીએ કેઈ શુભ હોય કિ વા ન પણ હોય, પણ માત્ર
 ભગવાનનું એક જ વચન એનું ઉદાહરણ બન્યું, માટે એનું કટાન તે શુભને અગે, તે શુભની
 વિશિષ્ટતા વર્ણવવા માટે કહેવામા આનુ છે કોધના ભયકર પશ્ચિમને જણાવવામા ચંદકોશીમાનું
 દર્શન શાસ્ત્ર અસિદ્ધ છે મુળીશ્વરોએ કોધ નથી કર્યો ? કોધથી કેઈ નરકે ગયા છે, છતાં
 પશ્ચમકુવ્રતધારી માધુ જોના ચંદગેગિહનું દર્શન કમ આનુ ? એ માધુમા બીજા વલુ
 શુભો હતા શ્રી જિનેશ્વર દેવના વચનો નીકાગીને, એ ત્યાગી બન્યો હતો, એને કાદિ
 મનુષ્યોને મહત્તર ત્યાગ કયો હતા, મયમને જીવન પર્યંત સ્વીકાર્યું હતું, કાયાની દગ્ગાને
 પણ તિલાન્તરિ આપી હતી, તપશ્ચર્યા પણ જેથી તેવી નહિ, પણ ઉચ્ચવર્ણે ચાહ હતી તેવો
 માધુ માત્ર કોધના પશ્ચિમને જ ચંદકોશીઓ નાગ, અને તે પણ દષ્ટિ વિષ નર્મ થયો જે
 તીર્થ કરના વચનોથી મયમી હતો, તેજ કોધના પ્રસે શ્રીતીર્થકં ભગવતને ખુદને મારી નાખવા
 તૈયાર થના નર્મ થયો ! કેમ જો શ્રી આ દયા કરી, માટે એનું દષ્ટાત આપવામા આવે
 ■ ચંદકોશીઓ નાનું ત્રણ વખત વિગી જ્યાં ભગવાનને પ્રત્યક્ષિત કરવા કે છે
 જે કે ભગવાનને તેા તેની વેશ પણ અગર થતી નથી, પણ ચંદકોશીઆની ચાહાવિયતમા
 કંઈ કમર છે ? જેની દષ્ટિ માત્રથી માથો મરે, તેને દષ્ટિ વિષ સર્પ કહેવામા આવે છે
 તથા તજનાર એ ચંદકોશીમા નાગે ભયકર દષ્ટિ વિગી જવાગાઓ ભગવાનને ભગ્મીભૂત
 કર્યા ફેકી તેની જતા પદા અસર થઈ નહિ, ત્યારે તે ડણ મારવા તૈયાર થયો આ જીવ
 માત્ર કોધને અગે કેટલું પતન પામ્યો ! માત્ર કોધનું જ આદર્શી હરે પતનની પરાકાષ્ટાવાળું
 પરિણામ આમા છે, માટે એનું દષ્ટાત દેવામા આવે છે

વિગની પ્રધાનતા

નવત્રેવેયક તથા પાચ અનુત્તર દેવવેયક કોને મળે ? પેટટ દવાનું રજીસ્ટ્રેશન કરાવે
 તેા તે માકાવાળી દવા કેઈ વેચી શકેજ નહિ એમ દુતિલાદારીમા વ્યક્તિગત રજીસ્ટ્રેશન છે
 અહિ નવત્રેવેયક તથા પાચ અનુત્તર વિગાનને અગે રજીસ્ટ્રેશન વ્યક્તિગત નથી, પણ
 શુભને અગે છે આ વિગાનો મેગવનારાઓ પૂર્વ-ભવમા પશ્ચમકુવ્રતધારી તેા હોવા જોઈએ

પોતાને જેમ સુખ પ્રિય છે, સુખના માધન પ્રિય છે, દુઃખ અપ્રિય છે તેમ તમામ પ્રાણિઓને
 સુખ પ્રિય હોય, દુઃખ અપ્રિય હોય, તેમ માનીને પ્રાણી માત્ર આથે જોવી માન્યતાનુમા
 વતે પોતે નિરોગી હોય માટે જનત પણ નિરોગી મારી કેમકી દવા ન કરી એમ નહિ

એ તો અનર્થ કયો કહેવાય સુખદુઃખે પ્રિયાપ્રિયે આ સૂત્રનો અર્થ એટલો કે જગતના જીવ માનને સુખમા પ્રીતિ છે, દુઃખમા અપ્રિતિ છે તેથી ડોષ પણ જીવને દુઃખ ન થાય, મર્ષ જીવને સુખ થાય તેમ વર્તાવું જેઓ અર્થ સમજ્યા વિના શામ્બોના સ્વનિષ્ઠક-અર્થાનુસાર અમલ કરે છે, તેઓ બધા દુર્દેશને પાત્ર થાય છે

આત્મવત્ સર્વમૂતેપુ

એક પરિહરે પોતાના પુત્રને શીખ ચુ કે માતૃવત્ પરદારેપુ, પરદ્રવ્યેપુ લૌકિકવત્ પશ્ચીમા માતા જેવી ભુદિ રાખવી, અને પદ્મ યમા પત્થર જેવી ભુદિ નાખવી એવો પરિહરનો પુત્ર તો કાઈ નહોત્ય સમજ્યો નહિ, પણ અમલ કરવાનું કથુલ્યુ હુવે પાડોશમા જ્યા બીજી સ્ત્રીઓ ભેડી હતી, તેમના ખોળામા જઈને ભેગી ગયો, સૂવા લાગ્યો, અને તે પછી તેણે માત્ર ખાધો ! કોઈની દુકાને જઈને એના પૈસાને પત્થર ગણી ફેંકી દેવા લાગ્યો, ત્યાં પણ માર ખાધો મનવળ એ છે કે જેમ માતા તરફ નિર્વિકાર-દૃષ્ટિથી જોતાં હોય, તેમજ બીજી તમામ સ્ત્રીઓ ગમે તેવા વસ્ત્રાવકારથી સુસજ્જ હોય તથાપિ, તેમની સામે નિર્વિકાર દૃષ્ટિએ જ જોવું અને પારકા પૈસા એ પારકા છે, તે એવા લોક ન કરવો એ હેતુ માટે એને પત્થર જેવા કઠોર હતા

જેમ રીતે આત્મવત્ સર્વમૂતેપુનો અર્થ શો ?, પોતે રાગી હોય કે નિરાગી હોય, પોતે મૂર્ખ હોય કે કાલો હોય, તેમ બધાને માનવા એવો અર્થ નથી એનો અર્થ એટલો જ છે કે જેમ બધા જીવોને સુખ વંદાવું છે, અને દુઃખ અગ્નિમાલું છે, તેમ પોતાને સુખ વંદાવું છે, અને દુઃખ અગ્નિમાલું છે આથી જ બધા જીવો માટે ઉપદ્રવમાલું મમજવું એવું જ નામ આત્મવત્ સર્વમૂતેપુ !

છાપ વગર નકામું

શાસ્ત્રના મર્મ મમજીને જેઓ હિમાનો ત્યાગ કરે, તેઓને લાભ ખરો, પણ અહિં નવ-પ્રેયેયકના વિમાનના અધિકારનો વિષય છે તેને અગે કહેવાતું કે તે વિમાન સહેજે મળે છે એમ નહિ બોલ્યાગ માત્રથી નવપ્રેયેયકમા જવાતું હોત, તો તિર્યંચો પ્રેયેયકનું ચાલુ બરી દેત કેમ તિર્યંચો ભતિ સ્મરણ પામીને ધર્મ પામે છે, અને મરતી વખતે અદાગ પાપચાનક વેસિરાયે છે, પણ તેટલા માત્રથી તેમનામા ચારિત્ર માનવામા આવ્યું નથી અદાર પાપ સ્થાનક ન કરે તેટલા માત્રથી ચારિત્ર નથી અદાર પાપ ન કરના એવી પ્રતિજ્ઞા કરે તો પણ ચારિત્ર નથી

૧ દ્વચ્છામિચ્છાતહક્કારો આવન્સિઆ ય નિર્સીહિઆ । આપુચ્છણા ય પહિપુચ્છા છદ્ધણા ॥ નિમત્તણા ॥ (અનુ ૦ ગા ૦ ૧૬) ૧ ઇચ્છા-મિચ્છાદિ દશવિધ આમાચારી તથા એક સમાચારીવાળો

જ ચારિત્રવાન ગણાય દશવિધ ચક્રવાન સમાચારી, અને પલિલ્લુણ્ણદિત્તપ જ્યોથ મમાચારીવાળો જ ચારિત્રી ગણાય ધરના વેચાણનો દરતાવે જ થયો, પૈગ્મા અપાયા, લેવાયા, પર તુ સરકાર તો તે વેચાણખત રજીસ્ટ્રેશન થયા પછી જ માને છે દુનિયાદરીમા વેવડદેવટ ॥ પ્રમ ગો મર કારી છાપથી જ ચલચિત્ર ગણાય છે તેજ રીતિએ પાપથી દૂર રહેનારમા પણ સાધુવેષની છાપ ન હોય, તો તે નવગ્રંથેયકમા કે મનુસંગમા જઈ શકે નહિ જેઓએ આશ્રયોનો ત્યાગ કયો હોય, જેઓ જીન-કથિન નમાચારીમા પ્રવર્તના હોય, તેઓ જ નવગ્રંથેયકમા અધિગારી છે

મોક્ષનુ માધન સ્વચ્છિગત્

માનાપિતાના મર્ગવાન પછી, ભગવાન શ્રીમહાવીરદેવ પોતાને ઘેર જે વર્ષ મુખી કેવલ ભાવમાધુપલે રહ્યા છે બ્રહ્મચર્ય પાનન, મચિત્ત પગિર, પોતાના નિમિત્ત થયેલુ ભોજન પણ ન લેવુ, અને મનાનાદિનો ત્યાગ, આ રીતિએ હ્યા છતા, મારજકારે એ જે વર્ષને ગ્રહમધપણના જ ગણા છે, પરંતુ માધુજ્ઞાના ગણના નથી મર્વનિંગે સિધ્ધ, અન્યસિંગે સિધ્ધ, ગૃહિણિંગે સિધ્ધ વગેરે પત્નર પ્રકારે સિધ્ધના જે માન્યા છે મર્વનિંગ એ જ નિષ્વનુ લિંગ કે અન્યનિગને મોક્ષના ભેદમા ગણ્ય છે, પણ અન્યનિંગ એ મોક્ષનુ સાધન નથી તે નિંગો ભવની અડપટ્ટીના જ છે, છતાં કોઈ જીવને એ વિગમા આત્માની તથાવિધ પરિણતિના યોગે કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થઈ ગયુ, તો પણ જે આયુધ્યની ન્ધિનિ જે ઘડીથી વધારે હોય, તો તે આત્મા મર્વનિંગ (સાધુવે) ગ્રહણ કરી જ લે છે અર્ધિ કોઈ પ્રશ્ન કરે છે કે કેનનજ્ઞાનને, અને મોક્ષને લિંગ માથે નિયમિત સળધ નથી, વળી અન્ય નિંગે કેવલજ્ઞાન પામે છે અને મોક્ષે તો જાયજ છે, તો પછી નવગ્રંથેયક માટે 'પથમકા મનધારી જ ત્યા જન' એનો નિયમ શા માટે? સિદ્ધપદને અગે જોટવે કે મોક્ષ પ્રાપ્તિને અગે આત્માને અધ્યવસાયથી કામ છે મોક્ષનો સળધ અધ્યવસાયથી છે જોટવે પરિણતિથી છે જ્યાં અનુસાર તથા નવગ્રંથેયકનો સળધ અધ્યવસાયથી નથી પણ ચારિત્રથી છે, અથાત્ તેવા ઉચ્ચ પ્રકારના પુર નધથી કે મર્વનિંગમા રહેનારજ પાથ અનુસારમા તથા નવગ્રંથેયકમા જઈ શકે છે

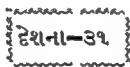
નવગ્રંથેયકમા અસાંચો પાણુ જઈ શકે છે

નવગ્રંથેયકમા તે દેવોને માથે કોઈ મ્વાગી નહિ, કોઈ નાયકની પસંધીનતા નહિ, આવા રનાનમા કોણ જઈ શકે? પહેલાના ભવમા તેવી સ્થિતિ જેઓએ કેળવી હોય, તેઓ જ આ મ્થાન મેગવી શક, છે મ્વેચ્છાએ માધુઓ પાપનો પરિકાર કરે છે, સમાચારીનુ પાલન કરે છે, ઉચ્ચ તપશ્ચર્યા કરે છે, શ્રી ત્રિનેશ્વરદેવના વચનથી મયાદાને મમજીને તે મુજબ પોતે મા મા ટક છે, અને પોતે માનને ટકાવે છે તેઓ મીબ ભવમા એક સ પી/ગિનિએ રહે તેમા આશ્ચર્ય શુ? તેવા આત્માઓજ કપાનીત થઈ શક છે કપાવીત-દેવવૈકમા પાણુ જે પ્રકાર છે ઇન્દ્રાગિરજાદિ-મમાચારીમુખ-આનેવા નો જોટવો બધા પ્રભાવ છે, કે એના પાવનથી શ્રીત્રિનેશ્વરના વચનને માનનાર, ન માનનાર, તથા ઉત્તુ માનનારા એ તમામ નવગ્રંથેયકમા

જઈ શકે છે અભવ્ય-જીવો પણ પચમહામત પાવનથી નવપ્રેયક મેળવે છે વેપકપ મુદ્રાનો આટલી હદ સુધીનો પ્રભાવ આહિ પ્રલક્ષ છે પુણ્ય-પ્રતિ એ અવગ વસ્તુ છે નિર્જગ એ અવગ વસ્તુ છે નવપ્રેયકમા જવામા જરૂરી નિર્જગ કળા મમ્યગટ્ટિની નિર્જગ અમ પચાતગુણી છે આનો એવો અર્થ કરવાનો નથી, કે નવપ્રેયકમા અણ થો જ લખા છે, પરંતુ ત્યા મમ્યગટ્ટિ એવા જ યાત્રાઓ પણ થણા ॥

પાચ અનુત્તરના અધિકારી ઠોણુ ?

પાચ અનુત્તર વિમાનોમા કોણુ જઈ શકે ? સર્વથા જેઓએ પાપનો પન્કિાર કયો હોય, અને પરિવેહણાદિ મમાથારીમા જેઓએ વેગ પણ મમાદ ન કર્યો હોય, તેઓ જ અનુત્તર વિમાનના અધિકારી બને છે પાચ અનુત્તરમા શ્રદ્ધાવાળા, અને ત્યાગવાળા જ જઈ શકે છે પ્રેયકના નવ લેહા કેમ તે વિચારી સમજવા જેવું છે પૂર્વ ભવના મધમ પાવનમા જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ લેહ પડાય, અને તેમાય દરેકમા જઘન્ય, મધ્યમ, ઉત્કૃષ્ટ એવા લેહ પગાય તો $3 \times 3 = 9$ લેહ થાય જઘન્યમા જઘન્ય, જઘન્યમા મધ્યમ, જઘન્યમા ઉત્કૃષ્ટ એમ જઘન્યના ત્રણ લેહ છે મધ્યમમા જઘન્ય, મધ્યમમા મધ્યમ, તથા મધ્યમા ઉત્કૃષ્ટ એવા મધ્યમના ત્રણ લેહ છે ઉત્કૃષ્ટમા જઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટમા મધ્યમ તથા ઉત્કૃષ્ટમા ઉત્કૃષ્ટ એવા ઉત્કૃષ્ટના પણ ત્રણ લેહ છે આ રીતે સયમ પાલનના નવ લેહોની જેમ પ્રેયકના નવ પ્રકારો છે પાવન અનુમાર પુદ્ગલ પરિણમનના આધારે ફવનો આક્ષાત્કાર થાય છે જેવે અનુત્તર-વિમાનના રેવાને અગે વિશેષાધિકારતુ કથન અગ્રે વર્તમાન.

જ્યોતિમા જ્યોતિ મમાય તેમા પુદ્ગલનો પ્રશ્ન જ નથી

નિવિતિનો ફેરક એ પુણ્યના ફેરકનો પ્રત્યક્ષ પૂરાવો છે

શ્રીગણધર મનારાજએ પચમગાગ શ્રીભગવતીજ સૂત્રના અષ્ટમગનકના પ્રથમ ઉદેશમા પુદ્ગલ-પન્જિામનો અધિાર આપુ કયો છે જીવોના ભેદોનુ કાણુ, પુદ્ગલોના જેવા સયોગ તેવા જીવોના પ્રકાર જે જીવને એકેન્દ્રિય નામકર્મનો ઉદય હોય, તે જીવ તેવા પુદ્ગલો શ્રદ્ધા કળી તેવા રૂપે, તેવા આમત પરિણામવે છે, આવી રીતે પચેન્દ્રિય થઈ તના જીવો માટે તે પ્રમાણે સમજ લેવુ પાણી વૃક્ષમા, પણ સિંચાય છે, જનાવ પાપ પાણી પીએ છે, તથા મનુષ્ય પણ પાણી પીએ

છે એજ પાણી વૃક્ષમાં, જનાવરના તથા મનુષ્યના દેહમાં બિન પ્રકારે પરિણમે છે ને । અના-
જનુ જનાવરને તથા મનુષ્યને બિન્ન બિન્ન રૂપે પરિણમન થાય છે । પુદ્ગલ-પરિણમનનો
આધાર નામ-કર્મના ઉદયને આધીન છે કીકી જે ઓગલ લે છે તે તેને તેના દેહ રૂપે પરિણમે
છે, ખીત જનાવરને તે રૂપે પરિણમે છે પુદ્ગલના મુખ્ય ત્રણ પ્રકાર ૧ સ્વભાવ-પરિણત
૨ પ્રયોગ-પરિણત, ૩ મિશ્ર-પરિણત તેમાં પ્રયોગ-પરિણત પુદ્ગલના એકેદ્રિયાદિ પ્રકારે
પાપ પ્રકાર છે તેમાં પચેન્દ્રિયમાં ચાલુ ભેદ છે નારની, તિર્થંચ, મનુષ્ય અને દેવતા જીવે
કરેલા પુણ્ય તથા પાપ પ્રમાણે ફલ લોગવવાના સ્થાનો માનવા જ નોઈએ દરેક સ્થાનમાં
પૂલ પણ તારનામ્યાનુસાર હોય મધ્યમ કાટિના પુણ્ય પાપના રૂલ લોગવવાનું સ્થાન તિર્થંચ
ગતિ, તથા મનુષ્યગતિ છે પાપ અધિક હોય અને પુણ્ય ઓછું હોય તો તેથી તિર્થંચગતિ મળે,
છે, અને પુણ્ય વધારે હોય તથા પાપ ઓછું હોય તો તેથી મનુષ્યગતિ મળે છે તિર્થંચગતિમાં
તથા મનુષ્યગતિમાં પાપ પૂર્વના પુણ્ય-પાપના રનાદિના પ્રમાણમાં જે ફરક હોય, તે જ પ્રમાણે
તિર્થંચ તિર્થંચ વચ્ચે, મનુષ્ય મનુષ્ય વચ્ચે ફરક પડે મમજી લેવો અધિક પાપનું
પરિણામ લોગવવાનું સ્થાન નરક છે અધિક પુણ્યનું પરિણામ લોગવવાનું સ્થાન સ્વર્ગ છે
અનામ વેવોક મળે અધિકાર ચાલુ છે પુણ્યના તથાવિધ લેહો સુઝળ દેવલોકમાં પણ
લે. પટે છે પૂર્વે જેનું પુણ્ય બાંધુ હોય, પુણ્યનો જેવો બધ કયો હોય, તેનું સ્થાન દેવ
લોકમાં પણ પ્રાપ્ત થાય છે દેવતાઓ કાઈ પૂર્વના સરખા પુણ્યવાળા હોય એમ માનવાનું નથી
સ્થાન, યિતિ વગેરેમાનો ફળ જ પુણ્યના પ્રસન્નો પ્રત્યક્ષ પૂરાવો છે

અનાન તપશ્ચર્યા કરનારા, પચાનિ તપ કરનારા, કાલની અણી ઉપર ગ્રહે એટલે જ
આહાર માત્ર લેનારા, માસખમણ વિગેરે તપસ્થા પોતાની માન્યતાનુસાર કરનારા, આ બધા
જીવો તે અનુષ્ઠાનોમાં સમ્યગ શીન વિગેરે બને ન હોય છતાં આ તપ-નિર્જેરાના યોગે પુણ્ય
બધ તો કરે ॥ તેમને પણ દેવલોકમાં યોગ્ય સ્થાન માનવું જ નોઈએ એવા તપ કરનારાઓને
સચિત્તાગ્રિને પણ ચચાવ ચરપિ નથી, તથાપિ જે કાઈ તેઓ કરે છે, તેથી જે જાતનું
પુણ્ય બધાય છે, તે સુઝળ સ્વર્ગમાં તેમને સ્થાન મળે છે એ નિર્મલ-મચ્ચકલ વખતે જ
આયુષ્યનો બધ કયો હોય તો આ ઉપર જણાવેલા બધા જીવો વૈમાનિક જ થાય છે, મારે
આયુષ્યના બધ સમયે આનિયમ છે મચ્ચગદ્દિ જીવો શ્રીવીતરાગ પરમાત્માને પોતાના
આદર્શ નરીકે દેવ માને ॥ એક નકળા ઉપરથી વિદ્યાર્થી બીજો નકરો ચિત્તરે છે એ જ
રીતે સમકિતીઓ શ્રીવીતરાગદેવને આત્માના આદર્શ નરીકે માને છે શ્રીવીતરાગ પરમાત્માની
મુનિ શી રીતે થાય છે ? મશ્વરસનિમ્મલ સુર મહાત્મા પણ આ શ રૂપ છે, અને મવસાકથિત
ધમ પણ આ શરૂ, એવી સમ્ય દૃષ્ટિની માન્યતા હોય છે આની સુદર લેશ્યાવાળાઓ વૈમાનિક
થઈ શકે છે, અને આ લેશ્યામાં વૈમાનિકનું જ આયુષ્ય બધાય છે સમકિતવાળો વૈમાનિક
વિના બીજું આયુષ્ય ન જ બાધે

ક્રિયા બીજાની કામ લાગતી નથી

આદર્શના નિર્ણય પછી, અને પરિણતિની શુદ્ધિ પછી, આવરણની શુદ્ધિ ભેદને પાળી ક્રિયા કામ લાગે, એવું જૈનદર્શન માનતું નથી કથચિત્ત જ્ઞાન પામ્કુ કામ લાગે એક ગીનાર્થનું સાધુપણ કહ્યું છે, તેવું ગીતાર્થની નિશ્રાએ પણ સાધુપણ કહ્યું છે, પરંતુ ત્રીજે મા. શ્રીજિનેશ્વરેવે વિહિત, કથો જ નથી જ્ઞાનને અંગે જ્ઞાનીની નિશ્રાએ અજ્ઞાનીનું સાધુપણ માન્ય ભલે, પણ અવિગતિ એવા જીવનું સાધુપણ સાધુની નિશ્રાએ માન્ય જ નહિ જ્ઞાન બીજાને આવળન આપે છે, પણ ક્રિયા અન્યને આવ જન રૂપ થતી નથી કાયદો નાણુનાર વકીલ મનાઈ આપશે પણ દ્રવ્ય આપશે નહિ ઉચ્ચ આદર્શને માનવા છતાં, વર્તાવ ઉચ્ચ ન હોય તો નવજૈનેયક મેળવી શકતા નથી, માટે નવજૈનેયક મેળવવા વત્તાવ ઉચ્ચ ભેદને પચ મહાવન પાવનારા, મહાવતની આટે આવનારા કોઈ પણ કાનુની દરકાર નહિ કરનારા, અને શારીરિક મયોગેની પણ મેદરકારી રાખીને મયમ માચવે, એવા આત્માઓ નવજૈનેયકે જઈ શકે છે દેવવો. મા જૈનેયકના નવ લે. છે મનુષ્યાકારરૂપ- ચૌદ રાજલોકમા જૈનેયકના વિમાન શ્રીવાના સ્થાને છે શ્રીવા આને સ્થિત એવા ને તે જૈનેયકના છો. ની માન્યતામા ભિન્ન ભિન્ન માન્યતા હોય છે કેટલાક માન મનુષ્યને જીવ માને છે, કેટલાક માન હાલે ચાલે તેને જીવ માને છે, પરંતુ જૈને તો છએ કાયને જીવ માને છે એ છએ કાયના જીવની રક્ષામા શરીરની પણ ન્યૂકા ન ધરાવાય, તેની રીતિએ સયમ પાલનાનઓ નવજૈનેયક દેવલોકને હસ્તગત કરી શકે છે મઈ કાલે જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ, એ ત્રણેયમા જઘન્ય, મધ્યમ, ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યપ્રધના ભાગ્ય એ નવ લેની વિચારણા કરી ગયા, અને તે જ આધારે પ્રલ પ્રાપ્તિમા ભિન્નભિન્ન સ્થાનોરૂપે પણ નવ લેક પાડ્યા

‘અનુત્તર’ એવું નામ શાથી ?

શ્રદ્ધાશુદ્ધિ કર્યા પછી અને વર્તનની શુદ્ધિ કર્યા પછી પણ કેટલાક જીવો પ્રમાદી હોય છે છકાય વધુને અંગે પચમહાવન પાલનમા વાધો નહિ, પણ જન અનિષ્ટ મધ આવતા ‘અનર’ કરી દે આનું નામ પ્રમાદ, અને આવા પ્રમાદી જીવોને પ્રમત્ત મયમ શુભ્રસ્થાનક હોય છે હવે જે જીવો મયમમા પ્રમાદને ત્યાગ કરે, વિષય-કાયા-પ્રમાદમા ન પડે, અને શુભ્ર મયમકલ્પ માથે પ્રતિજ્ઞા પાલન કરતા હોય, તેવા જીવો અનુત્તર વિમાનમા ઉભે છે જેનાથી ઉત્તર એટલે શ્રેષ્ઠ ચત્રીયાનું સ્થાન ચૌદ રાજલોકમા બીજું નથી, માટે જ તેનું નામ અનુત્તર છે ચૌ- રાજલોકમા ઉત્તમમા ઉત્તમ સ્થિતિ અનુત્તર વિમાનની છે ઉચ્ચમા ઉચ્ચ એ દેવલોક છે, તેનાથી આગળ બીજો દેવલોક નથી, અને તે પછી આગળ સિધ્ધશિલા છે

કેટલાકો એમ માને છે કે મિદ્ધગિવા ઉપર^૧ જીવો નથી, પણ નજીકમા તે પતાર્થ દેવાથી તેનું નામ મિદ્ધગિવા કહ્યું છે પતાર્થને દેખાડવા જેમ દુષ્ટિને ઝાડની ટોચે

પહોચાડવી પડે છે, અને પછી તે પદાર્થ બતાવાય છે, તેમ અનુત્તરવિમાન આગળ મિદ્ધશિલા સિવાય કોઈચીજ નથી, અને તેથી કરીને તે સિદ્ધને યોગબાવાય છે

સિદ્ધો કયા અને શી ગીતે રહ્યા છે ?

અગ્રીકૃપ ૮૫ લાખ યોજન લાંબો પહોળો છે, અને તેમા સિદ્ધ શિલા પૂર્વ પશ્ચિમ ઉત્તર દક્ષિણ ૮૫ લાખ યોજનની છે સિદ્ધશિલા ઉપર એક યોજન આવે ત્યારે લોકનો છેડો આવે આમા પાંચ ભાગ નીચેના બા યાય, અને તે પછી છૂટા ભાગમા તમામ મિધ્યો રહેલા છે લોકડાની કાચલીઓ પાણીમા પ્રમાડ્યા પછી પાણીને જેમ લોકડાનો છેડો તથા કાચલીનો છેડો સરખા છે, તેમ મિદ્ધ લોકનો ઉપરમા ઉચો પ્રદેશ અને લોકના છેડાનો આકાશ-પ્રદેશ બંને સરખા છે શિના અને જયા મમાન હોવાથી અનાદિ કાવથી જીવો મોજે ગયા તે ત્યા નહા છે, વર્તમાનમા જાય છે, તે ત્યા રહે છે અને બ્રહ્મકાલમા જશે, તેઓ પણ ત્યાજ રહેશે 'એમા બધા સિદ્ધો મમાય ?' અવો પ્રશ્ન ન થાય, કારણકે દીવાની જ્યોતમા જ્યોત સમાય છે કે નહિ ? જ્યોતિ એ ન્યન શાડનારી વસ્તુ નથી દીપક જગ્યા રાકે છે, પણ જ્યોતિ જ ધારાકેજ નહિ આથી જ મિદ્ધના જીવો કર્મરહિત હોવાથી જ્યોતિની જેમ સિદ્ધમા સમાય છે દેવલોકમા છેવડુ ન્યાન હોવાથી તેનું નામ અનુત્તર વિમાન છે બીજે બધે લાઈન બધ વિમાનો છે પણ અનુત્તરમા તો માત્ર પાંચ જ વિમાનો છે એ પાંચ વિમાનના નામ ૧ વિજય, ૨ વિજયત, ૩ જયત, ૪ અપનજિત, અને ૫ સવાર્થસિદ્ધ જગત્મા તમામ ઈષ્ટ ૫ યોના નામ, અને તેના તમામ સુખનો સચ્ચ કગીએ તો તે તમામ સુખો સવાર્થસિદ્ધ વિમાનમા રહેલા જીવોના સુખ પાસે કંઈ વીમાતમા નથી તે સવાર્થસિદ્ધ વિમાનના આ બધા સ્થાનો, તે તે જીવોએ કરેલા પુણ્યબધાનુસાર, તેવા તેવા પુદ્ગલ-પરિણામને યોગે તેઓને પ્રાપ્ત થાય છે, અને તે નબધિ વિશેષાધિકાર કથન કરાય છે તે અંગે વર્તમાન

દેશના-૩૨

પુદ્ગલ-પરિણામ

જ્ઞાનાવરણીયની એ તાકાત નથી, કે જ્ઞાનને સદતર ઢાંકી મોકે.

શ્રીમદ્બુદ્ધ મહાજન્મએ, રચેલી શ્રીદ્વાદશાગીના પાંચમા અગમા શ્રીભગવતીજીના આક્રમા શતકના પહેલા ઉદ્દશાનો પુદ્ગલ-પરિણામ નામનો અધિકાર અત્ર આલે રહ્યો છે સોનાના

મૂલ્યનો આધાર તોલ ઉપર નથી, પરંતુ તેના મેનાપણા ઉપર છે, તેવીજ રીતે જીવના જીવત્વનો આધાર તેના સ્વરૂપ ઉપર છે કાલે કર્મનો સંયોગ છે, છતાં તે જીવો પણ સ્વરૂપે તો કર્મ રહિત જીવો સમાનજ છે સૂક્ષ્મ કે ગાદર ઘર્ષ પણ જીવ હો, ન્વરૂપે બિન નથી નૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયનો જીવ તથા મિષ્ટ મહાસજનો જીવ સ્વરૂપે બંને સમાન છે ન્વરૂપે કેવલજ્ઞાન વગરનો ઘર્ષપણ જીવ નથી આથી તો દરેકને કેવલનાનાવસ્થીય કર્મ માની શકાય છે કમાડે અધાર્થ કર્મ, એ ક્યારે કહેવાય છે કે ક્યારે અદ્વ દીપક હોયતોજ બોલી શકાય છે જો બધા જીવો કેવલજ્ઞાન સ્વરૂપ ન હોત તો કેવલજ્ઞાનાવસ્થીય કર્મ બધાને નજ મનાય, અને માનીએ તો સર્વ જીવોને કેવલજ્ઞાન સ્વરૂપ માનવામા આવે જો કેવલ જ્ઞાન નજ હોય તો કેવલનાનાવસ્થીય કર્મ નાકશે કેને ? મતિજ્ઞાન શ્રુતજ્ઞાન, અધિજ્ઞાન, અને મન પર્યાવનાન એ બધા તો કેવલજ્ઞાનનો એકાદો છે સૂર્યની ચોતાર વાદવ હોય તો પણ વાનમાથી નૂર્યનો પ્રકાશ તો પડે છે, તેમ મતિ આદિ આ જ્ઞાનમા પણ સમજાય વાદવદા । સૂર્યનો પ્રકાશ આવ્યો છે, તો પણ બચેનો પ્રકાશ બારીમાથી આવે છે વાદવાએ અવશય તેટલો નૂર્યનો પ્રકાશ આવ્યો, તો પણ બચેલો પ્રકાશ બારી વાગે મળ્યો કેવલજ્ઞાન એ જીવનું સ્વરૂપ, તેને કેવલજ્ઞાનાવસ્થીય કર્મ નાકાય, છતાં પણ શાસ્ત્ર જુદે છે કે એ કર્મનું કોણુ આભાર્ય નથી, કે કેવલજ્ઞાનને ન્વરૂપે, મહત્ત્વ ઢાંછી શકે ગમે તેવા જળમહત્ત્વ વાદળા હોય, છતાં નદ્રસૂર્યની પ્રજા ઘડક ઘડક તો પ્રકાશ આવે છે અદ્ર સૂર્યની પ્રજાનો નાશ કવાની વાકાત વાદવામા નથી ફિવને ગમે તેટલા વાદલા સૂર્યને ઘેરે, છતાં નત્રિ જેવી સ્થિતિ તો નજ થાય. તો બધી અમાવાસ્યાની મધ્યસત્રિ જેવી સ્થિતિ તો થાય જ શાની ? કેવલજ્ઞાનાવસ્થીય કર્મ ગમે તેણુ નાહ હોય, છતાં જીવની જ્ઞાનપ્રજાને સર્વથા આવડી શકતું જ નથી

મમારી જીવને શરીર તો હોયજ

ઈન્દ્રિયથી, અને મનથી થતા જ્ઞાનને મતિજ્ઞાન કહ્યું છે બીજાઓએ જ્ઞાનના વિભાગ મનનવસા, પ્રત્યક્ષ, અનુમાન, અને ઉત્સાહ એ શબ્દોનો ઉપયોગ કયો છે આત્માની ક્ષયોપશમ શકિત ઉત્તર ધ્યાન તાળીને કર્મ પ્રકૃતિના નિચારમા જેનોએ જ્ઞાનના પ્રત્યક્ષ અને પરીક્ષ, એવા બે ભેદ કહીને, પ્રત્યક્ષાવસ્થીય, પરીક્ષાવસ્થીય ભેદ ન મળતા મનિજ્ઞાનાવસ્થીય, શ્રુતજ્ઞાનાવસ્થીય અધિજ્ઞાનાવસ્થીય, મન પર્યાવનાનાવસ્થીય, તથા કેવલજ્ઞાનાવસ્થીય એવા બેહો પાડ્યા છે મમારી જીવોની ઉત્કાંતિ કઈ રીતે ? નર્વ સનારી જીવો માટે સર્વ કાલે જે જ્ઞાન થાય છે, તે ઈન્દ્રિયદ્વારા થતું જ્ઞાન છે એન્દ્રિયમા સ્પર્શજ્ઞાન છે, અને તે સ્પર્શને દ્રિય થતું જ્ઞાન સર્વ વ્યાપક છે બીજી ઈન્દ્રિયએ વ્યાપ્ય છે, ક્યારે સ્પર્શને દ્રિય વ્યાપક છે વ્યાપક હોય તે ઘણું મ્યાન રોકે છે, પણ વ્યાપ્ય થોડું મ્યાન રોકે છે શરીર કે તા, કાન, ચક્ષુ, નક, જીભ મોટા છે ? ના સ્પર્શનું જ્ઞાન બધે થાય મમારી જીવોના ભેદમા શરીર વગરનો જીવ મમરો નત્રિ એકેન્દ્રિયાદિથી વાપત પ એન્દ્રિય સુધી ગમે તે જાનિમા, ગમે તે ગનિમા, જીવને શરીર તો

ઉત્ક્રાંતિ ક્રમ

કરનામાં આવેલા ક્રમોનો ભોગવટો જે પ્રકારે થાય છે તેમાં સમજવું પૂર્વક નિર્જંગ કરીને, હુખ ભોગવીને પણ પ્રથમના બાધના ક્ષેત્રે ભોગવાય જ છે જેલની સળ જેટલી ભોગવાય, તે થયેની મનઃપ્રાપ્તિ તો કપાય જ છે, તેમજ બાધાયેલું પાપ, ફલ રૂપે જે ભોગવાય તે તો તુરંજ આ રીતે જૂના ક્રમો તુરંજ નવા કર્મનો ઓછો બાધ થાય તેથી આગમ વધ વાનું વાય, એટલે કે ઉત્ક્રાંતિ થાય એકેન્દ્રિયમાંથી આ રીતે જીવને જે ઈન્દ્રિય જાતિમાં જવાનું થાય એકેન્દ્રિય જીવને માન-પર્યંતુ જ જ્ઞાન હતું, તે હવે રસના (જન-નિપયક) જ્ઞાન પુરતો ક્ષયોપશમ વધો ગમના (જન) વગરનું શરીર હોય, પણ શરીર વગર જીવ હોય નહિ એકેન્દ્રિયમાંથી ઉપર જવાના સુખમની આમ નિજગના યોગે જીવનું તેષ્ઠેન્દ્રિયમાં ઉપજવું થાય ત્યાં જાપના જ્ઞાનનો ક્ષયોપશમ વધો એકેન્દ્રિયથી એકેન્દ્રિયમાં અનન્યશુદ્ધો ક્ષયોપશમ તથા એકેન્દ્રિયથી તેષ્ઠેન્દ્રિયમાં અનન્યશુદ્ધો ક્ષયોપશમ સમજવો શરીર તથા જીવ હોય પણ નાસિકા ન હોય તે બંને, પણ માન નાસિકા હોય અને શરીર તથા જીવ ન હોય એવો જીવ ન મળે, આ રીતે પચેન્દ્રિય પર્યંત સમજી લેવું

‘પચેન્દ્રિયજીવોના વધથી’ નરકમાં જવાય એમ ગાથી ?

શાસ્ત્રમંત્રે પચેન્દ્રિય જીવોના વધના વિલાક ફલમાં નરકગતિ જણાવી પ્રાણનો નાશ તો એકેન્દ્રિયમાં, વિકલેન્દ્રિયમાં તથા પચેન્દ્રિયમાં સરખો જ છતાં, પચેન્દ્રિયના વધથી નરકગતિ શાથી ? એક જ હતું કે પચેન્દ્રિયનો વધ એટલે કેટલા મામર્યનો નાશ ? સાધની હત્યાથી દુર્લભપ્રાપ્તિ થાય છે દશ પ્રાણ તો બીજા પચેન્દ્રિયને પણ છે, માધુની હત્યાથી પાપના પ્રમાણમાં, ફલના વિપાકમાં આટની હલે વધારો કેમ ? કાળુ કે સાધુએ આત્મશક્તિ વધારે કેળવી છે છ કાલ જીવોની હિંમનો માધુએ કાલમ માટે ત્યાગ કર્યો છે દુનિયા છોડી, કુટુંબ કમીલો છોડ્યા, સુખ સાદાગીનો ત્યાગ કર્યો, શરીરની સ્પૃહા નથી રાખી, આ બધું શા માટે ? છ કાલની સ્થા માટે પાપ મહામતની પ્રતિજ્ઞાઓ જીવનભરને માટે સ્વીકારવાનો હતો એજ છે સાધુની દયા બીમ વસાની ગણાય છે એની દયામાં સ્થાવર વ્રસ, અપરાધી, નિરપરાધી, તમામ આવી ગયા એવીરીને બ્રહ્મતને અંગે પણ ઉચ્ચ ઉચ્ચ શક્તિ પાત્રને હિંસાને વધારે લાલકાય છે

આવકની પ્રતિજ્ઞા કેટલી ?

આવકની દયા મવા વસાની છે એની પ્રતિજ્ઞા કેટલી ? “ તસ જીવને, નિપરાધીને, નિરપેક્ષપણે ન મારું ”

સાધ પણ મનુષ્ય કે જનાવરને શોધી શોધીને મરવાનું કામ કરતો નથી કોઈ અધ્યાત્મજીમાં આવે તો તેને તે હજે છે આવકની પ્રતિજ્ઞામાં પણ એજ નિયમ કે પોતાના

કૌટુંબિક, વ્યવહારિક, આર્થિક, શારીરિક પ્રવૃત્તિમા જે આઠે ન આવે, આઠે આવવાનો શુ હો ન કરે, તેને મારવો નહિ, અથાત્ તેવા ત્રમ જીવને મારવો નહિ. આવા તો આઠે આવવાનો નથી, તેથી પ્રતિજ્ઞા માત્ર ત્રસને અગે જ છે સ્થાવરની પ્રતિજ્ઞા તો શાવક માટે સકય જ કયા છે? હવે ત્રમ જીવ કદી અપરાધી બને, અને શાવક ન મારે તે વાન જુદી, પણ પ્રતિજ્ઞા તેવી નહિ ગરે! વર્તમાનમા કોઈ જીવ અપરાધ ન કરતો હોય, એવા જીવના સળધમા પણ બૂતલબને અપરાધ માહુમ પડે, અગર ભવિષ્યમા તે અપરાધ કરશે, એમ માનુમ પડે તો પણ પ્રતિજ્ઞા બધનડનાં નહિ વળી પોતાના કામ ઠાલે ચાલુ હોય તેમા ત્રમ જીવો મટે એની પણ પ્રતિજ્ઞા નહિ વિચારો! મૂઢીભગ ત્રમ જીવોના અગે પ્રતિજ્ઞામા પણ કેવી રીતે રાખી પોતે, એન્ડ્રિય માટે તેના કરતા બેઇન્ડ્રિયની વિરાધનાતુ ઘણુ પાપ છે એમ ઉત્તરોત્તર પાપ વધારે હોઈ, ત્રમ જીવોની વિરાધનાનો ત્યાગ પણ મોઠો છે, અનેતા એન્ડ્રિય જીવોની નાનશક્તિ કરતા એક બેઇન્ડ્રિયની નાનશક્તિ વધારે છે, એ રીતે પબેન્ડ્રિય પથ ત મમજવાતુ છે તમને ન માગવાની પ્રતિજ્ઞામા પણ પ્રતિજ્ઞા કરનારે ઘણુ કર્યું છે

પ્રતિજ્ઞાની મર્યાદા

આવન જીવોમા પણ શાવક નિર્ધરક હિંમત કરતો નથી પ્રતિજ્ઞા માત્ર મવા વખાની કયા (વિરાધના ત્યાગ) પુરતી છે, પણ કયા તો સર્વ જીવો પ્રત્યે દુઃકયમા છે પ્રતિજ્ઞા ત્રમ જીવો પુરતી છે, અને એન્ડ્રિય જીવોની બધી ડી છે, અને તમની બાધા છે, એમ બને! દિવસે ન ખાણુ અને રાત્રે જમણુ, અનાજ ન ખાણુ અને માંસ જ ખાણુ, પાણી ન પીણુ અને નાંદુ જ પીવો, આવી પ્રતિજ્ઞા હોય? ન જ હોય કર્મના કલોપશમ ડી અપેક્ષાએ માસ ઢાંચની વિરતિના પતિજ્ઞામ વિના, તમની વિરતિના પતિજ્ઞામ કયા વિના, આહાર પાણીના પચ્ચખખાણુ એ તો ધર્મને ધડકા મારવા જેવુ છે આથી આવખની કયા સના વસાની કહેવામા આવી છે

અહિં કોઈ તર્ક ન કે, સૂક્ષ્મ પૃથ્વીકાયાદિ પાચ પ્રકરના જીવો કોશી હજીવાતા નથી, અગર તે કોઈને હજીવા નથી, તે ડી વિરતિના પચ્ચખખાણુમા શ્રારકને શુ બાધ હતો? અજવાણુ કાઇનો ધકકો ખાણુ નથી, અને તે કોઈને ધકકો મારણુ નથી, તેવી રીતે ઓદ રાજકોકમા બરેલા સૂક્ષ્મ જીવોથી, સ્તુલ જીવોને બાદર જીવોના ઔદારિક શરીરાગિને પ્રતિજ્ઞાન, ઉપવાત થતો નથી, તો પછી એની દમાના કાન્તે પચ્ચખખાણુ કેમ નહિ મમાધાન - હિનામ પૃથ્વો સહેવો છે, ગણુમે સહેવો નથી જેને બાદર ડી હિંમતની વિરતિ પતિજ્ઞામી નથી તેવાને સૂક્ષ્મની હિંમતની વિરતિ પતિજ્ઞામે થના જ નથી કર્મની અપેક્ષાએ અપ્રત્યાખ્યાનીની ચોકડી મવા વિના પ્રત્યાખ્યાનીની ચોખ્ખીની વિરતિ થની નથી મજવવાદિ-ચોકડીઓતપ ધ્યાયોના વાગ બેરો છે કોધ, મન, માયા, લોભ એમ કસાયો ચા

હોવાથી એને ચોટડી કહેવામા આવે છે કોઈ માન, માયા, લોકને ચકાગ ચોટડી કહેવામા આવે છે અનતાનુબધની ચોટડી નય, પછી જ અપ્રત્યાખ્યાનની ચોટડી નય તેમ બાદરની વિરતિ થાય, પછી જ મૂર્ધ્વની વિરતિ થાય માગ, દારૂ, અને રાત્રિભોજનના ત્યાગ પછી જ અનાજ પાણી વગેરે દિવસે ખાવાના પચ્ચખાણુરૂપે ત્યાગ કરાવી શખય મધાવાદમા 'નાના જૂઠું નહિ જોતુ, અને મોગ જૂઠું જોતુ' એવી પ્રતિજ્ઞા હોઈ શકે નહિ પ્રતિજ્ઞામા મોટો જૂઠું જોવવાનો ત્યાગ હોય, નાના જૂઠું જોવાની કદી છટી ન હોય ચોરીમા પણ પહેલા મોટી ચોરી ત્યાગના પચ્ચખાણુ હોય છે, અને પરચોનો ત્યાગ કર્યા પહેલા રાત્રીના ત્યાગનુ ઠહેલુ એ વચન બનાવટી ગણાય

પટેવા -પશનઈદ્રિયનો સયોપશમ, પછી જ રસોને દ્રિયનો સયોપશમ, પછી ઘાણે દ્રિયનો સયોપશમ ચમુદિ દ્રિયનો સયોપશમ અને તે પછી શ્રોત્રેન્દ્રિયનો સયોપશમ હોય છે આથી તો એવદ્રિયાદિ પાચ ભતિ કહી છે ઇન્દ્રિય અને મન દ્વારા થતુ જ્ઞાન તે મતિજ્ઞાન, અને તેને શેકનાર તે મતિજ્ઞાનાવગ્ચીય કર્મ

જ્ઞાન તથા આવરણુ મળધિ-વિવરણુ

શબ્દના અર્થને વાચ્ય વાચક બાવે બાજનાનુ કામ દ્રિઓનુ નથી પણ એ કામ મનનુ છે જે બરફી ખાવાથી એક જ્ઞાન તરફથીને મરી નય, તે બરફીમા બીજો જ્ઞાન મેઃ ધાનગે નહિ, કારણ કે મન તો જ્ઞાનરસને પણ છે મતિજ્ઞાન વયા પડી, વાચ્ય વાચક ભાવનુ જ્ઞાન થાય તે શ્રુતજ્ઞાન, સંભેન કે શબ્દાદિ વિના ફર રહેલા રૂપી પદાર્થોનુ જ્ઞાન તે અવધિનાન અને મનવાણા જીવોના મનના વિચારોનુ જ્ઞાન તે મન પર્વજ્ઞાન છે

જીવોના સ્વરૂપ, સયોપશમ મિતિ પરત્વે ક્યાન રાખી, શાસ્ત્રકારે આવરણુના ભેદ તે રીતે નખ્યા છે, માટે પ્રત્યક્ષાવરણીય કે પરોખાવરણીય એવા બે ભેદ નથી કહ્યા જીવની ઉત્ક્રાંતિ એટલે સ્વદેશનો આ કેમ ॥ સૂર્યનુ અજન્માનુ બારીના કાચથી અર્હિ પણ દેખાય છે કેવલજ્ઞાનના નરૂપે તમામ જીવો છે જ્ઞાનરણુની વાસ્તવિકતા મુજબ મતિ, અને શ્રુતાદિજ્ઞાન પણ અવશય, અને જેમ આવરણુ ખરે તેમ તેમ તે જ્ઞાન તે તે પ્રમાણે પ્રાપ્ત થાય સર્વથા આવરણુ ખરે ત્યારે કેવલજ્ઞાન થાય, જેથી સર્વ જીવોના મર્વકાવના સર્વ દ્રવ્યના રૂપી અરૂપીના મર્વ ભાવ જણાય કેવલજ્ઞાન એટલે કઈ પણ બાજુનાનુ બાકી રહે નહિ એકેન્દ્રિયાદિની જિન જિન શક્તિ વિગેરે કેવી છે?, તે વધુ વર્ણન માટે વિશેષાધિકાર અને વર્નમાન

દેશના-૩૩

મન, વચન, શાન્તોશ્વામ પુદ્ગલો અહણુ કરે, વિમર્જન કરે પણ ધારણુ કરે નહિ

શ્રી ગણધર મહારાજને, શાસનની સ્થાપના માટે ભવ્યભાગ્યોના ઉપકાર માટે રવેલી દ્વાદશાગીમાના પચ્ચમાગ-શ્રીભગવનીજી-સૂત્રના આઠમા શતકના પહેલા ઉદ્દેશાને પુદ્ગલ-પરિણામને અધિકાર ચાલી નહો છે હવે મસારી જીવોમા પણ એકેન્દ્રિયાદિ પચેન્દ્રિય મુખીના પાચ ભેદો છે, તેમા અરૂ કાન્જ પુદ્ગલોના પરિણમનનુ છે કલમ મારી હોય કે નરસી હોય, પણ નાનુ બાલક શાદીનો તથા કલમનો ઉપયોગ લીટા કરવામા જ કરે, તેમ જે જીવોને એકેન્દ્રિયનામ કર્મનો ઉદય હોય, તે જીવો જે પુદ્ગલો પ્રાપ્ત કરે, તેને એકેન્દ્રિય શરીરપણે પરિણમાય છે જે જલ આપણે પીએ છીએ, તેજ પશુ પક્ષી પણ પીએ છે, તેજ જલથી વૃક્ષો, અને વેલડીઓ મિચાય છે, જલ એક જ પણ પરિણમન ભિન્ન ભિન્ન થાય છે ધન્યને અગે, ખોરાકને અગે મનુષ્ય, તિર્યચ કે કીડી તમામ એજ ખોરાક વે છે, છતાં પરિણમન પોત પોતાની ભતિ, ગતિ અનુમાર થાય છે પુદ્ગલનુ પરિણમન જેમ પાચ ઇન્દ્રિય ને અગે જણાવ્યુ છે, તેમ મન, વચન, શાન્તોશ્વામને અગે પુદ્ગલ પશ્ચિમન છતાં છ, માત આઠ ઇન્દ્રિય એવા સેદ કેમ નહિ ? ભાષા વર્ગજ્ઞાના પણ પુદ્ગલો તો છે, અને જનાનરો, આયો, અને અનાયો તમામ એજ પુદ્ગલો લઈને ભાષાપણે પરિણમાને છે તેજ રીતે જઘન્ય, મધ્યમ, ઉત્તમ-પરિણામવાળા પુદ્ગલો લઈને, મન રૂપે પણ પરિણામવાય છે તર્ક કરનાર તર્ક કરે કે મન, ભાષા તથા શાસો-શાસમા પણ પુદ્ગલ-પરિણમન છતાં, તેને ઇન્દ્રિયોના ભેદની મજામા કેમ ન ગણ્યા ? ઇન્દ્રિયના પુદ્ગલો પરિણમાવ્યા પછી ઈન્દ્રિયોથી ધારણુ કરાય છે, પણ તેને વિસર્જન નથી કરના, જ્યારેમનમા, ભાષામા તથા શાસોશ્વામમા પુદ્ગલો પ્રાપ્ત થાય છે, પરિણમવાય છે, પણ ધારણુ કરવામા આવતા નથી, અથવા વિસર્જન કરાય છે ત્યાં પુદ્ગલનુ ત્યાંથી પાડુ ન હોવાથી, એને ઇન્દ્રિયોના પુદ્ગલ પરિણમનના ભે-ની જેમ ભે-મા ગણ્યા નથી પુદ્ગલોનુ અહણુ કરી ધારણુ કરનારા એકે દ્રિયાદિ પાચ ભતિની અપેક્ષાએ પ્રયોગ-પશ્ચિત પુદ્ગલોના પાચ પ્રકાર છે

અહણુ સૂર્ય-ચંદ્રનુ થાય છે, તારા નક્ષત્રાદિનું થતુ જ નહિ

જગતનો સ્વભાવ જુઓ ! તારા કે નક્ષત્રોનુ અહણુ સાબળ્યુ છે !, કહેવુ પડ્યો કે ના. સૂર્ય તથા ચંદ્રનુ જ અહણુ હોય છે મગલનુ, અને જુધનુ અહણુ જોયુ !, નાં. તાગ, નક્ષત્રાદિની ગણના

જ્યોતિષી તરીકેની ખરી, પણ મોટા તરીકે ગણના નથી રાત્રિએ તારાઓ, શ્રેણી, નક્ષત્રો પણ ચળે છે, અને ચંદ્ર પણ ચળે છે, છતાં નિશ્ચય તો ચંદ્ર જ છે, અને દિનક-સૂર્ય જ છે અપત્તિ અગર વિપત્તિ મોટાને જ હોય છે દેવતા તથા નારકીને ભે-પચેન્દ્રિયમા જ કેમ? ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યના વિપાકનો ભોગવટો, તથા ઉત્કૃષ્ટ પાપના વિપાકનો ભોગવટો સપૂર્ણતયા પચેન્દ્રિય પણામાં જ ચંદ્ર તરફ છે ઉત્કૃષ્ટ પાપના વિપાકોને ભોગવવાનું મ્યાન નરક ગતિ છે, અને ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યના વિપાકોને ભોગવવાનું મ્યાન અર્ધ ગતિ છે દેવલોકને અગે અને વિવેચન ચાતુ છે પુણ્યમધથીજ દેવલોક મળે છે ધર્મ કરનારા જ પુણ્યોપાર્જન કરે છે ધર્મ કરનારા ઠાક્ર એક પ્રકારના હોના નથી વમાય જુ માટે કુટુંબાદિનો ત્યાગ કર્યા છતાં, ધર્મનું સ્વરૂપ ન મરજે, તેવાએ ભવનપતિમા ડરન નાય છે સ્વરૂપ સમજે પણ વર્તનમાં ન હોય, તેને દેવગતિ મળે ખરી, પણ વળગા હોય તેને ચીંચાલી દેવગતિ મળે છે વર્તનમાં હામાટાળા મિલિ હોય, તેને નબળા દેવગતિ મળે

લક્ષ્ય એકજ

કેટલાક એના પણ છે કે જેઓ માન્યતામાં દૃઢ છે, વિચારમાં વિશુદ્ધ છે, અને ચોવીશે દ્વાક ક્ષેત્રથી ચ તા નથી પાછી સર્જી આપતી બાઈ વાતો કરે, હસે, બધું ખડ પણ દૃષ્ટિ માધા ઉપરના પાણીથી ભરેલા બેડા ઉપર છે, એજ રીતે સમ્યગદૃષ્ટિ લક્ષ્ય પણ ધર્મ ક્રિયામાં જ હોય છે મસારની ક્રિયા ડર બસે પણ એને એ ક્રિયા નમતી નથી આરભ-અમારભથી ડુમાય, એના કટ ફલ ભોગવવા પડે એમ મમકિતી માને છે જરૂર એ અણુ નન નથી લેતો છતાં એનું લક્ષ્ય ધમ તરફ જ હોય છે, એમના માટે પુણ્ય બધાનુસાર દેવલોકમાં મ્યાન નો ખરૂં જને!

મહાજન મહારા માખાપ છે, પણ ખીંટી મારી ખસે નહિ

કેટલાક જીવો એવા હોય છે કે જે, પેના કણગીએ કહ્યું કે 'મહાજન મારા માધા ઉપર પતા મારી ખીંટી ફરે નહિ', આનું જેઓ માને છે; તેઓ 'ધર્મ' કયાણક્રાંતી, છે, ધર્મ આચરવા લાયક ખરો, પણ મારા આર્થિક, વ્યવહારિક, કૌટુંબિક, શારીરિક સંયોગો પહેલાં તપીસવા પડી ધર્મની વાત ધર્મ થાય કે ન વાય, પણ મારા ચાર ખીલા ફરે નહિ આર્થિક, વ્યવહારિક, કૌટુંબિક 'શારીરિક' સંયોગો રૂપી ચાર ખીલા ન જ પડે એવી રીતે ધર્મને મેઈ પણ માનનાનએને તે સુજ્ઞ રૂળ મળે છે એવી સ્થિતિમાં થતા પુણ્યબધાનુસાર દેવલોકમાં તેને યોગ સ્થાન મળે છે કેટલાકે આ ચાર સંયોગોને વિવરણ માને છે, તેવી શારીરિક સંયોગને અગે અથકત માની, બાકીના ત્રણ સંયોગને યોસરાવે છે કેટલાકે એવા છે કે 'ધર્મના કાર્ય' વિના આખો પલકારો પણ ન કરવો ત્યાં સુધી વર્તનવાળા એટલે કે શારીરિક સંયોગોની પણ સ્પૃહાને તજવાયળા હોય છે'

‘બહુવેલ મદિસાહુ’ ઇત્યાદિનુ રહસ્ય

પૌષધ ઉચ્ચરતી વખતે ‘બહુવેલ મદિસાહુ,’ તથા ‘બહુવેલ કરશુ’ એના આદેશ માગે છે, તેનું રહસ્ય સમજવો ત્યારે તમને આત્મ-અર્પણ સમર્પણ એ વસ્તુનું ખરૂં તત્ત્વ સમજાશે ત્યાં પૌષધમા પ્રવેશ કરનાર શુક્રને એમ કહે છે, કે આ કાયા આપને અર્પણ કરૂં છું તેથી તેના ઉપર હવે મારો કરો હક નથી આ કાયાથી ચત્તી ક્રિયા પ્રત્યે તમારો હક છે આપની આજ્ઞા વિના એક પણ ક્રિયા હું કરી શકું નહિ તેમા આજ્ઞાનો પાનકારો થવો, શ્વામ્ય લેવો, અને નાઠીનું સ્વાતન થવું વિગેરે ક્રિયાઓમા પણ ચાલપિ આપશ્રીને પૂછવું જ જોઈએ પણ એ ક્રિયાઓ જોટલી બધી સૂક્ષ્મ છે, કે દરેક વખતે આપશ્રીને પૂછવું અશક્ય હોઈ પ્રથમથી આપની રજા માગી લઉં છું ‘બહુવેલ મદિસાહુ,’ અને ‘બહુવેલ કરશુ’ એ મેં આદેશમા તે અશક્ય પ્રમથો મારે રજા માગેલી છે

અમર્પણ-રહસ્ય

જે પહેલો આદેશ માગ્યો છે, એમા ‘બહુવેલ કરશુ’ એવી જે પછી રજા માગવાની છે, તેની પણ રજા માગવાનો ‘બહુવેલ મદિસાહુ’ આદેશ માગ્યો છે રજા માગવી તેની પણ રજા માગવાની છે ‘રજા માગુ ?’ એ માટે પણ મને રજા આપો’ કહો કે કેવળ સમર્પણ છે જે મીલકતમા રીતીવર હોય, તેમાથી રાજાનો ખર્ચ ઉપાડવા માટે બધારણ હોય, તે મુજબ ખર્ચની રકમ વગર પૂછવે મળે જાય, કેમકે રીતીવરે જ એ બધારણ કાયમ માટે નમ્કી કર્યું છે અહિં પણ ‘બહુવેલ કરશુ’ એ આદેશ માગ્યો એમા એ મુજબ બધારણ સમજી લેવું કોર્ટમા હુકમનામા માટે પણ રજા માગવામા આવે છે જેમકે ઉત્તર કોર્ટમા અપીલ કરવી હોય, તો પણ નીચલી કોર્ટની રજાથી જ થઈ શકે છે એ રીતે પૌષધમા ‘બહુવેલ મદિસાહુ’ નામના પ્રથમ રજા માગવા વૃષ આદેશની માગણી, સૂક્ષ્મ-ક્રિયાદિ માટે ‘બહુવેલ કરશુ’ નામના આદેશની માગણી માટે છે

રજા માગવી, રજા માગવાની રજા માગવી એવું બધારણ રજા માગનાર માટે છે, પણ રજા માગી માટે શુક્રે રજા આપવી જ એમ નથી કોર્ટમા તો તમે કેમ કરો છો, જોટલે કેમ ચલાવવાની રજા માગો છો પણ કોર્ટ તરફથી તેનો ચકાસો અગર હુકમ ગમે તેવો પણ અગા્ય જ છે, કારણકે કોર્ટ પ્રજાને ચૂંટી આપવા બધાયેલી છે અહિં તેમ નથી ‘ઇન્ડિકાદરી’ તથા ‘ઇન્ડિકાદરેષુ’ શબ્દ પ્રયોગ એ સૂચવે છે, કે રજા માગનાર એકરાત્ર કરે છે, હું રજા માગુ છું પણ ‘આપ રજા આપો જ’ એવું મારૂં જવાબ નથી ‘ઇન્ડિકાદરેષુ’ હોય તો રજા આપો’ કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે શરીર પણ સમર્પણ ચાચ છે સ્થડિલ જવું વગેરે મોટી ક્રિયામા તો દરેક વખતે રજા માગવાનું શક્ય છે, પણ આજ્ઞાના પલકારા માટે અશક્ય હોવાથી તેની રજા, બધારણીય રીતિએ, પ્રથમથી માગી રાખવામા આવે છે જાહુનથી ઘરમા દેશકાર

ન થાય, કાઈ પણ ફેરફાર માનીક મારફત જ તે કમળી શકે મંથારો કરવાની પણ રત્ન માગની પડે માધુપણમાં તો સાધુએ કાયમ માટે ગુરૂને મન, વચન, કાયા સર્વથા મમર્ષણ કરવાના છે

અગારાઓ અળગારીય

‘મહારીર ભગવાને દીક્ષા લીધી’ એમ કહેવું છે તે મ્યંજે પણ ‘ધરમાથી નીકળીને’ એમ શા માટે કહ્યું ?, અર્થાત ‘અગારાઓ અળગારીય’ એમ કહ્યું છે, એમ કહીને એ જણાવવું છે, કે ત્યાગી યનારાએ આર્થિક કૌટુંબિક વ્યવહારિક સંયોગોથી દૂર થવું જ જોઈએ આ રીતે આર્થિક કૌટુંબિક, વ્યવહારિક સંયોગોથી દૂર થઈને પ્રવ્રજિત યનાઓ નવમૈવેયક આદિ દેવલોકના સુખ ભોગવવાને અધિકારી થાય છે. પ્રવ્રજિત તો થયા પરંતુ તેમાય પ્રમાદી વર્ગ હોય તે પણ પ્રતિજ્ઞામાં બાધ ન લાવે, અને પ્રમાદ ન રહે આધ્યાયમા, ધ્યાનમાં લીન રહે, મમિતિમા, ગુપ્તીમા, પિણ્ડ વિશુદ્ધિમાં લીન રહે આત્મ છતાં મનમાં ગુચવાયા કરે, મન અસ્તવ્યસ્ત કાય, ત્યા પ્રમાદ સમજવો ભવે પ્રવૃત્તિ બાહ્યની ન હોય, પણ મન ઢોડયા તર ત્યા પ્રમાદ મમજવો એક શેઠ સામાયિકમાં બેઠા હતા, પણ તેમનું મન જેમની માટે વ્યાપાગ છે, તેના ઢેકા પાસેના લેણાદેણામાં હતું તે વખતે બહારથી કોઈએ પૂછ્યું કે શેઠ ધરમા છે કે ? , વહુએ કહ્યું કે શેઠ ઢેકવાડે ગયા છે કહેવાતુ નાતપદ’ કે આર્થિક, વ્યવહારિક, કૌટુંબિક સંયોગોથી પર થયા છતાં, ધ્યેયને અંગે પ્રમાદી નહોતાર વર્ગ છે, અને અપ્રમત વર્ગ પણ છે અપ્રમત દશાને અંગે ધનાશાવિભાગનું ચરિત્ર શાસ્ત્રમાં પ્રસિધ્ધ છે

શાસિભદ્રને ત્રણ ભવ શાપી થયા ?

ન્યારે દીક્ષા લેનારી બાવના ધર્મ ત્યાગ પછી શાસિભદ્રજી રાજા એકએક સ્ત્રીને ત્યાગ કરતા હતા, કારણકે તેને જાતીય અનિવૃત્તિવાન સ્ત્રીઓ હતી શાસિભદ્રની બહેનને આ વાતની ખબર પડી ગઈ બાઈ બહેનનો નગ કેસો હોય ! શાસિભદ્ર જેવો વૈભવાન્વિત બધું, નિબ્ય-ભોગોનો ભોક્તા બધું કદનાથી નિબ્ય નહિ, પરંતુ દેવલોકોથી જ ભોગોના પદાર્થોની લલ પેટીઓ રાજા બાવતી હતી જેને જોયો તે મધુ રાજ એકએ સ્ત્રીને ત્યાગ કરે છે અને હુએ થોડા વખતમાં ઘેરથી ચાની નીકળશે, એ વિચારે તેની બહેન ધનાજીને નડગવતી હતી ત્યારે આમુ આમ્યા ધનાજીએ ગેવાનું કારણ પૂછ્યું, અને તેણીએ હતું તે કારણ જણાવ્યું તે વખતે ધનાજીએ શું કહ્યું ? ત્યારે બાઈ શાસિભદ્ર ખરેખર કાયર છે ન્યારે ત્યાગ જ કરવાનો છે, તો પછી એકએકનો ત્યાગ શા માટે ? શાસિભદ્રની બહેને કહ્યું સ્વામી ! ‘ત્રિવલ્લુ તો રહેલું છે, કરવું સુકેલ છે’ એનો જવાબ ધનાજીએ કયો આપ્યો ? , ત્યાથી તુરત ઉભા ધર્મને ગયા, ‘ત્યો અઠેયનો આજથી ત્યાગ !’ એમ કહીને આઠ આઠ સ્ત્રીઓનો ત્યાગ કરીને નીકળી ગયા શાસિભદ્રને ત્યા જઈને તેની કાયરતા છોડાવી, અને તરત તેને પણ માથે

હીધા, અને બન્ને સાળા બનેલીએ સાથે દીક્ષા લીધી છેલ્લે બન્નેએ રાજગ્રહી નગરીમા અનશન પણ સાથે કર્યું છે શાલિભદ્રની માતા કુટુબીજનો સાથે દર્શન કરવાને આવી છે, ત્યાં શાલિભદ્રે સ્નેહવશાત્ માતાની સાથે સ્નેહ નજર કરી છે આથી તેમના પણ ભવ બાકી રહ્યા, અને ધનાણ તો પોતાના આત્મ ધ્યાનમાજ તદ્દલીન રહ્યા, તેથી તેઓ તેજ બવે મુક્તિ સુદરીને વર્ષા છે આખનો પલકારો માત્ર પણ સાગરોપમનો સ સાર વધારે છે

આવા આખના પલકારનો પણ પ્રમાદ ન કરવાથી, શરીરની પણ સ્પૃહા મદતર વર્જવાથી, જે પુણ્યબધ થાય તેના યોગે જોટલે કે અપ્રમત્ત સયમ યોગે અનુત્તર દેવલોક મળે છે પ્રમાદી સાધુ માટે અનુત્તર વિમાન નથી માધુપણમા અપ્રમાદી મમકિતી, આયુષ્ય બધ યોગે, અનુત્તર મેળવી શકે છે પુદ્ગલ-પરિણમથી આ રીતિએ જીવેના લેદો જલુતવામા આબ્યા હવે સૂક્ષ્મ બાદરના લેદોના વર્ણન માટેનો અધિકાર અત્રેવર્તમાન

દેશના-૩૪

સુદુમપુદવિકાદયળમિદિયવયોગપરિણયા જ મને ! પોમળા કદવિહા પળણ્ણા, ગોયમા ! દુવિહા પળણ્ણા, પજ્જતગસુદુમપુદવિકાદય જાવ પરિણયા ય અપજ્જતસુદુમપુદવિકાદય જાવ પરિણયા ય, વાદરપુદવિકાદયળમિદિય ૦ જાવ વળમ્સદકાદયા, પલેકા દુવિહા પોમાલા-સુદુમા ય વાદરા ય, પજ્જતગા અપજ્જતગા ય માગિયમ્મા !

ઉંચી સ્થિતિનો, તથા હલકી હાલતનો પુદ્ગલ-પરિણમનો પ્રકાર

સિદ્ધના જીવો પુદ્ગલોને ખેચતા જ નથી

શ્રી ગણપર મહારાજાએ શ્રી સામનની સ્થાપના માટે રચેલી શ્રીદ્વાદશાંગી પેઠી પચ્ચમાગ શ્રીભગવતીજના અષ્ટમ શ્લોકના પ્રથમ ઉદ્દેશ્યમાનો પુદ્ગલ-પરિણમનો અધિકાર આલી રહ્યો છે એમના જીવોને તો પુદ્ગલ-સંબધ સર્વથા નથી જ તે વિનાના તમામ જીવોને પુદ્ગલ મળધ હોવાથી, દરેક જીવમા પરિણમનની શિષ્ટતા જોડી છે પચેન્દ્રિયના ચાર લેદમા પણ તેજ નિર્મમ લાગુ છે નારકી, તિર્યચ, અનુષ્ય અને દેવના એ ચાર લે. પચેન્દ્રિયના છે નવ નવેયક મળધી વિવરણ કરી મયા પછી, અનુત્તર દેવલોકનો અધિકાર

આત્મ છે' એ ગજવૈકમા બીજી એટલે એવું સ્થાન નથી, માટે જ એનું નામ 'અનુત્તર' છે. અનુત્તર દેવવૈકમા પાંચ જ વિમાન છે કોઈ તર્ક પ્રેરે કે જાણી જાણીને બેઠો જાણીયા તે મિદ્ધના જીવો સંબંધી કેમ કંઈ કહેતા નથી ?' મુદ્ધો એ કે જીવના બેઠોને અંગિકા-પુદ્ગલ-પરિણામનો કે સિદ્ધના જીવો તે પુદ્ગલોને પશ્ચિમાવતા જ નથી એટલે પુદ્ગલ પરિણામ વારના તે મિદ્ધના જીવો છે, એનું જ કહેવું પચાપન છે.

અનુત્તર-વિમાન કોને મળે ?

પુદ્ગલ-પરિણામને મળે પુદ્ગલના વિગ્રહ રૂપે આત્મા ઉપર લેઈ અનુત્તર દેવવૈકમા છે, આવા સ્થાનને કોણ મેળવે ?

યથા ચિત્ત તથા વાચા, યથા વાચા તથા ક્રિયા ।

ચિત્ત વાચિ ક્રિયાયા, ચ, સાધૂનામેકરૂપતા ॥૧॥

મન, વચન તથા ક્રિયાથી ત્રિકલ્પ થોડો એક રૂપે આત્માએ સમય પાલન કર્યું હોય કહો કે અપ્રમત્ત સમય પાળ્યું હોય એવે કે આત્મી યોગને હુદે જે આત્મા સ્વ-શકિત કેળવી શક્યો હોય તેજ આત્મા અનુત્તર વિમાનને મેળવી શકે ॥ પૂર્વે જેનું સમ્યગ્ દર્શન શુદ્ધ હોય, સમ્યક્ આદિ શુદ્ધ હોય, તેમા લેશ પણ સ્થવના ન હોય, તે જ અનુત્તર વિમાનને મેળવે ॥ અનુત્તર વિમાનમા પણ ઉચ્ચ કોળિના એવા દેવો છે, કે જેને 'લવમત્તમ' કહેવામા આવે છે 'લવમત્તમ' શાથી કહ્યા ?, ૪/ મિનિટની જે થડી એટલે ૧ મુદ્દર્ત, અને એક મુદ્દર્તના ૭૭ લવ થાય છે અર્થે 'લવમત્તમ' એટલે માત્ર 'સાતલવ' એટલે આયુષ્યે 'અનુત્તરમા' આવેના દેવો તાત્પર્ય એ છે કે પૂર્વે ભવે એ નિર્જરાની ધરા જે સાત લવ વધારે લગાવી હોત, એ વધારા આયુષ્ય નમાપ્તિએ પડેલું ન પાડ્યો હોત, ફક્ત સાત જ લવ વધારે, આયુષ્ય હોત, તો તે આત્મા મોઝે જ જાત એ જ રીતે છૂંદે જોડેલા તપ વધારે થયો હોત અથવા છૂંદે તપની નિર્જરા જેટલી નિર્જરા વધારે થઈ હોત, તો તે આત્મા જરૂર મોઝે જ જાત. લવમત્તમ એટલે પૂર્વે કાર્ય-મિદ્ધિથી માત્ર માત્ર લવના અતરે જ રહી ગયેલા, માત્રલવ આયુષ્ય વધારે ન હોવાથી મોઝે ન બંધ શકાયુ તેવા દેવો, પરંતુ અનુત્તર વિમાનનો અધિકાર તેઓને મળ્યો.

પ્રથમના ચાર અનુત્તર, તથા અર્વાચીનસિદ્ધના જીવો મળે સુખ્ય લેઈ

અનુત્તર વિમાનના દેવતાઓના પાંચ લેઈ છે ૧ વિજય, ૨ વિજયત ૩ જયત ૪ અપરાજિત ૫ મવાર્થસિદ્ધ સિદ્ધિસિદ્ધાથી માંડી ૧૨ ચોળન હર અનુત્તર વિમાન છે એમ કહ્યું છે સૌધર્મ દેવવૈકમા 'હવવાઈ ન જણાવ્યું ચાવત્ત ઝવેથકોપપાત' પણ ન જણાવ્યું, ફક્ત અનુત્તર વિમાનને મળે અનુત્તરોપનાઈ શા માટે જણાવ્યું ? અનુત્તર દેવોને ઉપ પાતની અવસ્થા છે એમનું આયુષ્ય ૩૩ સાગરોપમનું તેમા ૧૬૫ સાગરોપમ એક પડશે

સુવાનુ, અને ૧૬૧ માગરોપમ ખીજે પડજો સુવાનુ આયુષ્યનો આ રીતે જો દેવોના ભોગવટો છે ૩૩ સાગરોપમ સુધી એક જ ક્ષેત્રમાં સ્થિતિ માટે તે ઉપપાતની મહત્તા છે આવા પુદ્ગલોના પરિણમનને યોગે ત્યાં જીવો તેવા દેવપણે ઉત્પન્ન થાય છે

પ્રથમના આર અનુત્તરમાં તથા પાન્યમાં મર્વાથસિદ્ધ-અનુત્તરમાં જે મુખ્ય લેદ છે, તે જરૂર જાણના જેવા છે સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાં રહેલો જીવ એકાનતારી જ હોય છે ત્યાંથી થયેલે જોડે તદ્ભવ એ ક્ષમાથી જોડેલે ત્યાંથી થયેલીને જ્યાં અનરે ત્યાંથી જોડેલે જ જાત એ પૂરીને અનુત્તરમાં આવે એવો નિયમ નહિ, કેમકે થયેલો જોડેલે જ્યાં જાત લીધી એ જાતમાંથી જોડેલે જ જવાનું નહોતું ! પ્રથમના આર અનુત્તર વિમાનમાં દેવોના જીવો થયેલીને પરિમિત સંખ્યાતા જાત પછી પણ જોડેલે જાત, ફરીને અનુત્તરમાં આવે પણ જાત, છતાં તેમનો પણ જોડા નહોતું ! નવગ્રંથેયક સુધીના જીવો માટે જોડા નહોતું છે એમ કહેવાય નહિ અનુત્તર વિમાનથી આગળ સિદ્ધશિયા ૪૫ લાખ યોજનની છે, તે નાની નથી, જો દેવના સ્થાન તરીકે નથી, શ્રીચિદ્ભગવન્તો અવોકને સ્પર્શને લોકામે નહેવા છે

જીવની સાથે રહેનારી લક્ષી

પુદ્ગલ-પરિણમનને મળે ભતિલેદ કરીને આ રીતિએ લેદો જાણ્યા જોડેલે દ્રવ્યને પૃથ્વીકાયાદિ ભતિમા શી ભિત્તિ છે તે વિચારીએ આહાર, શરાર, ઇન્દ્રિય અને શ્વાસો શ્વાસ આ આર વસ્તુ જીવ માટેને જોડે આવશ્યક છે આહાર સૂક્ષ્મ હોય, આહાર બાહ્ય હોય, તાત્પર્ય કે દરેક સસારી જીવને આહાર શરીર, ઇન્દ્રિય અને શ્વાનોશ્વામ વિના થાયે તેમ નથી આહાર લેવાનું સામર્થ્ય તે આહાર પર્યાસિનો ઉપયોગ તેજસ્-કાર્મણ્યકાયયોગે આહાર મહત્ત્વ કરી શરીરપણે પરિણમાવાય છે

પાણીમાં લુગડુ પવજો, બીજુ થાય, પણ ધાતુ નાજો, અને માતો કે તેમાં વીંટી નાખી શાખો કનાદો સુધાં રાજો તો શું તે બીની થય ? અગર શું તે વીંટીને નીચેવાય ? તેમાંથી પાણીનું ટીપુ પણ પડે ? કહેવું પડે કે ધાતુ પાણીને પકડે નહિ ધાતુને પાણી વચગી શકે નહિ એક રથેલે એજ પાણીમાં લુગડુ તથા વીંટી નાજો, છતાં લુગડુ પવજો, વીંટીમાં પાણીને પ્રવેગ થશે નહિ તેવી જ રીતે શ્રીમદ્ ભગવન્તો જે રથેલે વિરાજમાન છે, ત્યાં જ સૂક્ષ્મ-અપ્રકાય, સૂક્ષ્મ-તેલકાય, સૂક્ષ્મ-વાડકાય, સૂક્ષ્મ-વનસ્પતિકાય છે સૂક્ષ્મ-પૃથ્વીકાયાદિને તેજસ કાર્મણ્યને ઉપયોગ હોવાથી તેઓ પુદ્ગલ-અલ્પ કરે છે સિદ્ધના જીવોના તે સ્વભાવ નથી, કે કર્મ મહત્ત્વ કરે સૂક્ષ્મ કે બાહ્ય, કેઈપણ પ્રકારનો સસારી જીવ તેજસ કાર્મણ્યવાળો હોનાથી તે તેના યોગે પુદ્ગલો મહત્ત્વ કરે છે, અને પરિણમાવે છે નિરોગી પણ જોડેક જાય છે, અને મ અલ્પલીના વ્યાધિવાળો પણ જોડેક જાય છે, પવ્ત્ર સમસ્તજીવ ગાત્રી જઠરાગ્નિ જોડાકને પચવી શક્તી નથી

કારણ કે અહીંની શક્તિ નથી નિરોગી શરીરવાળાની જેમ પુરુષોને (ખોળાને) પચાવે છે, અહીં કંઈ છે નૈજમ, અને કાર્મણ શરીર નામકર્મ હોય તેના છોડે પુરુષોને ખેંચી લે છે, તેનું નામ આહાર છતાં ખોળામાં પુરુષોને અહીં કંઈ છે, અને તેમજ કાર્મણની બહાર દરેક ચસારી છતાં નાથેજ છે અને અગ્નિનો સ્થાન છે કે બાળાને પકડે છે, અને પોતે ટકે છે પણ બાળાથીજ તેજ રીતે તેમજ રૂપ શરીર આ છતાં જોડે વાગેલી બહાર છે બાળાને બહાર માટે જ લાયક છે, અને છતાં સાથે રહેલી બહાર ખોળાને ખેંચે છે, અને ખોળાથી ટકે છે જેનું નામ આહાર તે શરીર ખોળા પકડે છે, પણ અદર જમન હોય, એકે ખાઈ લાયક, પણ બધું તે મીઠું થાય વીધેલા ખોળાના (આહારના) પચિત્તમથી શરીર બને છે, તે વખતે શરીર નામકર્મથી શરીર બને છે ત્યાર બાદ ઈન્દ્રિયોને પોષણ ખોળામાંથી મળે છે ખોળાના રસમાંથી શરીર રહે પરિચયન વાન અને એમાંથી ઘણા થોડા જામ ઈન્દ્રિય રહે પચિત્તમ છે, પછી શ્વામોશ્વામી તાકાન પ્રાપ્ત થાય, અને ત્યાર પછી એન્દ્રિય છોડે પચાત્તા ગણાય છે એન્દ્રિય છોડેના આ આર બીજ હોય છે, અને તેના નામ આહાર, શરીર, ઈન્દ્રિય અને શ્વામોશ્વામ

હલકામાં હલકી પાલત

છતાં જ્યારે માથે પ્રથમ નીચામાં નીચી હારને હોય તે વખતે અનતા છોડે માથે મળીને ખોળાક લે છે, અને શરીર બનાવે છે ઘણા શરીરને જથ્થો એકઠો વાય હતા દેખાત નહિ તેનું નામ મૂરમ વાળ બાજનમાં દેખાય છે પણ વિષયના પુરુષો દેખાતા નથી મૂરમ-પુરુષીકાયના છોડે એકા થાય તેપણ નજરે દેખી શકતા નથી ત્યાં શરીર અશુભતા અસખ્યાતમાં ભાગતુ હોય છે આનથી હલકી હાન બીજ કઈ? કોઈ કદાચ તર્ક કરે અગર પૂછે કે અસખ્યાતમાં ભાગ કેમ કહ્યો, અનતામાં ભાગ કેમ નહિ? શરીરપણે અહીં થતાનું પુરુષો અનતામાં ભાગે હોય જ નહિ તેનું કાળજી છે કે અમ ખ્યાના આકાશના પ્રદેશોને છે એ નજરોકના આકાશ-પ્રદેશો અનતા નથી કેવી હલકી હાન? અશુભતા મમ ખ્યાતમાં ભાગતુ શરીર, ન દેખાય તેનું શરીર, એક સાથે જ્યાં આહાર શ્વામોશ્વાસ લેવાય તેનું શરીર, અરે! મહીયાક શરીર! નાથારણ વનપતિ, અનતાકાય સૂક્ષ્મ-વનપતિ કાર્યના દુનિયામાં ગણતરી નથી, અને વ્યવહારમાં પણ નથી

અનાના આના સૂક્ષ્મ છાની નિવિતિમાં અજામ નિર્જન થોડે ઘણું દુષ્ટ વેદાનું નવું પાપ ન મળાયું, ત્યારે છતાં ત્યાંથી બાહરમાં આવ્યો, પરંતુ બાહરમાં પણ અનતા છોડેની ભાગીદારી છે, ત્યાં પણ એકી માથે ઉગમ છે ત્યાં પણ અશુભતા અસખ્યાતમાં ભાગતુ શરીર છે, પણ જ્યાં આ શરીર પણ અનતા બાગીદારીના મહાન પચ નોગી થયેલું છે તેનો કદમૂગ શાથી નથી ખતા? જૈન દર્શન શાથી તે ખાવાની ના કહે છે, તે આવા

મમજશે પ્રત્યેક પૃષ્ઠીકાય, પ્રત્યેક અપકાય, પ્રત્યેક તેઉકાય, પ્રત્યેક વાઉકાય, પ્રત્યેક વનઅપતિ કાય, નાગકી, દેવતા, તિર્થ ચ, મનુષ્ય તથા સૂક્ષ્મ અને બાહ્ય ગાધરણ, વનઅપતિ વિનાની તમામ વનઅપતિકાયના આ તમામ જીવો ચાવતુ સિધ્ધના જીવો બેળા કરીએ તો એનાશીયે અતનશુણા જીવો, મોયની આત્મી ઉપર રહે છે, અને તેજલા કદમ્બવના શરીરના કોઈ વિભાગમા જીવો છે આ મબધમા વિશેષ અધિકાર અને વર્તમાન

દેશના-૩૫

અરૂપી આત્મા આવે રૂપી કર્મનો મબધ શી રીતે ?

શ્રી ગણધર ભગવાને નિરૂપણ કરેલ પચમાંગ શ્રી ભગવતીજીના આક્રમા શનકને પ્રથમ ઉદ્દેશમાનો પુદ્ગલ પન્થિમાનો અધિકાર આવી રહ્યો છે સસારી જીવોમા તથા મોક્ષના જીવોમા સ્વરૂપે કરી શકે નથી આહે સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયમા નહેવો જીવ હોય, આહે મિદ્ધિમા રહેલ જીવ હોય, અનુ સ્વરૂપે તો બન્ને મમાન જ છે ખાણુમાનુ મોનુ, તથા ચગરીનુ મોનુ, બન્ને સુવર્ણરૂપે મગખા જ છે જે મોનુ શોધાય છે ત્યાં એમ નથી માનવાનુ કે બદ્ધી નુ મોનુ ઉત્પન્ન કરે છે ખાણુના મોનામા માટી હજી મળેલી છે, જ્યારે લગડીનુ મોનુ માટીથી અલગ થયેલુ છે તદ્દન ચોખખા મોનાને આટરે બેઠનુ મોનુ વહેવાય છે, અને બેળવાળા મોનાને અશુદ્ધ મોનુ કહેવામા આવે છે તે જ રીતિએ સસારી જીવમા તથા મિદ્ધના જીવમા જીવ-સ્વરૂપની દૃષ્ટિએ ગ્નિભાગ પળ ફરક નથી કર્મથી લેવાયેલ તે સમારી જીવ, અને કર્મથી મુક્ત તે મુક્તિના (સિધ્ધના) જીવ જેને સત્તામા, બધમા, ઉચ્ચમા, ઉત્તરમા કમ હોય તે મનારી જીવ તથા જેને નર્વયા તે કર્મ નથી તે બધા મુક્તિના જીવ. સમારી જીવમા કર્મ બળેલુ છે કર્મના બેળસેગને લીધે શરીરની પલ્લુ બેગસેગ થાય કાનો વળગે છે, માટે બનો આ થાય છે હાથ પકડે તો અને ખમડુ હોય, જમુ હોય તો પળ ખમી કે જઈ શક નહિ, તેવી રીતે જીવ શરીરે બધાઈ રહ્યો છે શરીર ન છટે ત્યાં મુખી જીવ ખમી ગકતો નથી, જીવ આખા શરીરમા બ્યાપેવો છે

પ્રશ્ન થશે કે 'અરૂપી આત્મા તથા રૂપીકર્મ' એ બેનો સબધ શી રીતે થાય ?, બીજાઓએ તો કર્મને દ્રવ્ય નથી માન્યુ, પણ શુણુ માન્યો છે, જ્યારે જોનોએ તો કર્મને દ્રવ્ય માનેલુ છે શુણુ માનો તો શુણુની કાંઈક અવસ્થા તો હોવી જોઈએને ! કાણુ કે સુવગુણનો નાશ

હોય નહિ જૈન શામન તો કર્મના નાશથી જીવની મુક્તિ માને છે જો કર્મને ગુણ માને તો તો મોક્ષમા પલ્લ જીવની માથે જ કર્મને માનવું પડે મર્મ પુનઃજન છે, ગુણ નથી આકાશને અને આત્માને સુખ દુઃખ નથી કરતું, કેમકે અરૂપી સુખદુઃખનું કાળજી થઈ શકતી નથી માત્રમા મરૂપી છે, અને આત્માને તમામ દર્શનકારો અરૂપી માને છે આત્માને અરૂપી માનવામા કોઈનો મનભેદ નથી જેને યજ્ઞ રૂપ, રસ ગંધ વર્ણ નથી આવે આત્મા અરૂપી છે આ તો અરૂપી આત્માને રૂપી કમો વગવા શી રીતે?, અરૂપી આકાશને ચંદન કે ચરો સ્પર્શતો નથી નથી તો ચંદનના થાગા થના, નથી ક્યારે વળગતો આવી શક્ત કનારે 'ધ્યાનમા શખવું, કે જે વસ્તુ પ્રત્યક્ષ હોય તેને અંગે 'કેમ' એ પ્રશ્ન ઉઠી શકે જ નહિ 'પાણી તૃણ કેમ છીંતારે છે, મગ્નિ કેમ બાળે છે' આવા પ્રશ્નો હોય જ નહિ વ્યવહારે પ્રત્યક્ષસિદ્ધ વસ્તુને અંગે આ આમ કેમ' એવી શકાને ધ્યાન હોતું કે રહેતું નથી સ્વરૂપ બાણવા માટેના પ્રયત્નની વાત અન્ય છે આત્મા તથા શરીર પરસ્પર એવા વ્યાપેલા છે, કે તમામ શરીરથી જિત્તું નહિ અને શરીર માત્રથી જિત્તું નહિ સંયોગથી નર્વ અવયવો જીવ માથે મકરિત છે એ જિજ્ઞાસો એવા સ્થિત પુરૂષો જ્યારે આત્માને વગગેલા અનુભવીએ છીએ, પછી અરૂપી આત્માને રૂપી-ર્મ વગગે કે નહિ' એ પ્રશ્ન જ રહેતો નથી શરીરના સર્વ પ્રદેશોમા આત્માના સન પ્રદેશો વ્યાપેલા છે આત્માએ પોતે જ તે પુરૂષલો શ્રદ્ધા કરેલા છે, અને પરિણામેવા છે આત્માએ પોતે જ આ શરીર બનાવ્યું છે જન્મ વખતે આ શરીર એ વેતને આર આગનું હતું બત્યારે પાચ હાથનું કેમ? જીવ પોતે જ શરીર બાધે જી કોશીંગના કીડાની આરે તરફ બાલ કોપુ રહે છે? અજ્ઞાનવશાત્ પોતાનું બાધન પોતે જ બંધુ કરે છે ને!

‘કરે તે લોગવે’ એટલું જ માત્ર નથી

અથ મનવાના તમામ કલા કે આખું જગત્ એમ માને છે, બોલે છે કે ‘કરે તે લોગવે, વાવે તે લણે’ જેન દશન એવેથી અનુકતુ નથી, એથી આગળ વધે છે અન્ય દશનો ઈવરને જગત્ના બનાવનાર માને છે, જ્યારે જૈનદશન ઈવરને જગત બતાવનાર માને છે જેન શનમા અને ઈતર દર્શનોમા આ મોટો ફરક છે જીવ, અજીવ, પુણ્ય, પાપ, આશ્રવ, મવર, નિર્જરા, બાધને મોક્ષ આ તરવો, ભવતુ સ્વરૂપ કર્મનું સ્વરૂપ, દ્ર પોતુ સ્વરૂપ વગેરે બનાવનાર ઈવર છે એમ જૈનો માને છે સમારને તથા મુક્તિને યોગબાવનાર ઈવર છે, એ જૈનો ને કયૂલ છે ઈતરો ઈવરને જીવાજીવ તમામ પદાર્થોના, મસાર માત્રના બનાવનાર તરીકે માને છે જૈનો ‘કરે તે લોગવે’ તથા વાવે તે લણે’ એ તો માને છે જ પણ એલેથી નહિ અનુકતા આગળ વધીને કહે છે, - કરતાથી વિરમે નહિ (ભલે તે ન પણ કરે) તે પણ લોગવે એટલે પાપ કરવાની પ્રતિજ્ઞા લે નહિ અને પ્રતિજ્ઞા પૂર્વક પાપ કરના અનુકે નહીં, તે પણ ભલે પાપ ન કરે તો પણ તેઓ પાપ કર્મ બાધે છે પાપ લોગવે છે દશ માણ,

જી પચાસિ તમે પામ્યા છે. સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયાદિ જીવો અનાદિથી હજી પ્રાપ્ત છે. પચાસિ હજી પામ્યા નથી, છતાં તેઓ કયા પાપે રજા છે? સૂક્ષ્મની નિયતિ તો એવી છે, કે તેઓ નથી તો પોતે કોઈની ક્ષિપ્ત કરતા કે નથી તો પોતાની ક્ષિપ્ત કરાવે. કારણ કે પચાસિ અજ્ઞાતાને કાચ રોકેલું નથી. અજ્ઞાતાને કાચનો પ્રતિધાન નથી બાહર જીવોને કર્મ લગાડવામાં સૂક્ષ્મ જીવો કાચરૂપ થતા નથી. કેવલજાતીને વાચુનો અર્થ થાય, અપાટથી અર્થ થાય તેથી જીવો જીવાય, પણ પોતે ક્ષિપ્ત કરાવે નથી બાહરને સૂક્ષ્મને પરસ્પર પ્રત્યાધાત નથી અનાદિથી સૂક્ષ્મનિગોહમા સ્થિતિ કયા કારણે? જો આ 'કરે તે ભોગવે' એમ મનાય તો અનાદિથી સૂક્ષ્મનિગોહમા સ્થિતિ માની શકાયે નહિ જે જીવો બહાર નીકળ્યા જ નથી, ત્યાં કઈ કારણ માનવું તો પડશે. જો જીવોને નથી ક્ષિપ્ત કરવાની, નથી મૃત્યુ ભોવવાનું, નથી ચોરી, લૂટ કરવાના, નથી જીવમન, નથી પરિચલન મેળવવાના નથી કોષાદિ એ જીવો વ્યવહારથી જ પર છે છતાં ત્યાં સ્થિતિ કેમ? કહે કે પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક પાપથી 'વિરમે નહિ તે પણ પાપ ભોગવે છે આજ સિદ્ધાંત મિથ્યાત્વની સાથે અવિરતિને પણ કર્મબંધના કાળમાં ગાળી તે રાત્રિભોજન ન પણ કરે, છતાં ન કનના પચ્ચબાણ ન લે તો પણ પાપ કર્મ ચાલુ વળગ્યા કરે. પાપમાં વિરતિ કરવાનું શાથી ન મળ્યું? જો પણ એકાન્ત કર્મના ઉદયે માનવાનું જેમ સોળી મોટી થાય છે, ત્યાં તે મોટી થાય એવો વિચાર પણ નથી, તેમજ મોટી થાય તેવો કોઈ પ્રયત્ન પણ નથી, છતાં લેવાયલા જોતકમાંના પુદ્ગલો તેને પણ પોષણ આપે છે, તેમ કર્મના પુદ્ગલો અવિરતિને પણ પોષણ આપે છે એનાર્કિસ્ટની ગોળીમાં નામ નોધાયેલું હોય, એવે એવે શું કોઈ કયો હોય કે ન પણ કયો હોય, શુભામાં સક્રાંત્યેલો જ છે એને પર જમિ લાવવામાં એની હાજરીની જરૂર નથી એ ટોળીમાંથી શણનામું ફર્ડ છટો થાય પછી જ બચાવ છે જનનરો કયામ તથા યોગને કર્મબંધનું કારણ માને છે, પણ અવિરતિને કર્મબંધનું કારણ માનતા નથી.

નિષેધની સિદ્ધિ કહીન છે

આ જીવ કેશીંગના કીડાની જેમ પોતે શરીર રચે છે, બાપે છે પુદ્ગલોને બ્રહ્મ કરી શરીરપણે પરિણામે છે, તેવીજ રીતે જીવ પોતે જ શરીર બાપે છે, ટકાવે છે, રક્ષણ કરે છે, અને વધારે છે, સત્તાકિ વડે કમોદયવાળા જીવો તે સસારી જીવો છે જે જીવ લીધેલા પુદ્ગલોને એકેન્દ્રિયણે પરિણામે (નેવા નામ કર્મના ઉદયે) તેથી તે એકેન્દ્રિય તેથી જ રીતે પાવત પચેન્દ્રિય પર્યાંત સમજી લેવું આજુ વિજ્ઞાન પણ હવે નવી તાજી માટીમાં જીવ માનવા તૈયાર છે બાહર પૃથ્વીકાય જીવના એ શરીરો છે ચૈદ-સાજલોકમાં પૃથ્વીકાય યોગ્ય પુદ્ગલો કયા નથી? 'છે' એમ સામીત કરવું સહેલું છે, પણ નિષેધ સામીત કરવો મુશ્કેલ છે નિષેધ કર નાંચને શિરે જવાબદારી વધારે છે 'છે' એમ સિદ્ધ કરવામાં જે બુદ્ધિ જોઈએ તેના કરતા 'નથી' એમ સિદ્ધ કરવામાં વિશેષ બુદ્ધિ વગેરે જોઈએ 'નથી' એમ કહેવામાં જગત આખાના

નાનની જવાબદારી જો વધે છે વિધાન મંત્રીને હાર્દયનું યોગ્ય જ્ઞાન, યોગ્ય મેન્ટલ જ્ઞાન પધાર્થ છે. દાખલ નેઈ 'તે દાખલ છે' એમ કહી શકે પણ 'દાખલ નથી' એમ ક્યારે જોવા લાયક ? આખા જગતમાં દાખલ નથી, એમ ખાતરી થાય તેને !

આર્થિક નાસ્તિકને કહે છે કે માત્ર જગત ?

એક નગર જાહાજ એક તપસ્વી મહાત્મા પધાર્થ છે. દુનિયા ત્યાગ, વૈરાગ્યત્વો, ધર્મ તરફ દોડે આકર્ષાય છે જાણે ત્યાં માને કે ન માને પણ જોવાય તો ડેજ ત્યાગમાં વશાયમાં, તપમાં એવું આર્થિક છે આથી તો તપસ્વીને પણ પ્રભાવકર્તા ગણનામાં લીધા છે. પધાર્થવા મહાત્મા મહાત્મ તપસ્વી છે અને આત્માના લઈ રહ્યા છે ને જોના આવતા પછી જગત તમામ લોકો ત્યાં દર્શને ઉતર્યા શીન ધમની મહત્તા દુનિયામાં જેને શીન જગત હોય તે વળું છે તે પણ કુલગતિ વેશ્યાને તો ખતરે જ ! શીન ધમનો મહિમા દુનિયામાં ગરાય એજ વેશ્યા માટે શાન્ત આપુ નગર મહાત્માને પગે લાગવા તર, એ જોડે એક નાસ્તિક ના દિનમાં ઉકા પાન ન થો, પણ કે શું ? આખા મામમાં તં નાસ્તિક પોતે જો વો જ એ મતનો હતો, એવો જોની વાનને ન બોજે જાણ ? તો તપસ્વીના કાનમાં જઈને કંઈ મારી મહાત્માજી ! આ બધું મુદ્દા છે તો ખતર મનની ખમર કંઈ છે ? આનાથીના નિવચન વિના હુડી ગાની લખો છો ? અમલ નહિ હોય તો તમારું થશે શું ? મહાત્માએ ધ્યાન મુગ્ધ થવા બાદ તેને મધુર વચનોથી નમજા શું કે બાઈ ! તુ સામગ્રીના તૈયાર તો છે ?" એ ચાલ જાણે કે કદર નાસ્તિકો માનના કે ન મનના છતાં આવનારા તો તૈયાર જોના હતા તેણે પોતાની મલગનાની તારી મનાવી એટલે મહાત્મા કહે છે જોશકે ! સ્વર્ગ, નરક મે જોના નથી પણ શાસ્ત્રના આધાર નિશ્ચય કયો છે - પ વો છે અને તેથી નરકની વેદનાથી બચા માટે, અને તા'ના સુખોના અનુભવાથ, શાસ્ત્રો હું તપસ્વિયાતિ કડ્ડ હું બધા 'સ્વર્ગ કે નરક નથી' એમ તુ આ આધારે કહે છે ? નને નહિ કહી ગયું છે કે 'સ્વર્ગ તથા નરક નથી' તારી દૃષ્ટિએ તો તારે જોજે જો પ્રદ્યામાં ફેરી વળતું જોઈએ, અને પછી ન દેખાય તો 'નથી' એમ કહી શકે છે હું મોન કે એ વળતું સ્વર્ગ કે નરક ન પણ હોય તો માત્ર ગયું શું ?

“સદિમેડિપે પરે લોકે યાગ્યમેવાગુમ લુષે ।

યદિ નાસ્તિક તત્ત્વ કિં સ્વાદસ્તિક ચેનાસ્તિકા દત્ત” ॥૧૧॥

સાવાર્થ—

આચાર્યસૂત્ર પ્રથમવિમાનો-પૃ, ૧૦૦ પુ ૧-૫-૧૦ ।

શ્રીજીમાં મશરમાં પણ તપસ્વિતા ધરાવનારા લોકો હોય છે તે પડિત પુરુષોએ તે અગુમ ડોડવા લાગત છે, જો નથી તો પછી તેનાથી શું થાય ? અર્થાત્તુ પુરુષ-ગત

દેવતાક્રમા વિમાનની ભુમિઓ આધારબૂન, હતા ત્યાં વિકલેન્દ્રિય છુપે જાણ થતા નથી
દેવતાક્રમા દુર્ગંધ ન હોય, પણ દશે દિશા સુગંધ કરી કે તેવી ઉત્કૃષ્ટ સુગંધ ત્યાં હોય છે પુર-
વિપાક ભોગવવાનું સ્થાન હોવાથી, ત્યાં સુગંધજ હોય ઘોઘને તક થાય કે ત્યાં જુ તે જવે.
ઔદ રાજલોકમા વ્યાપક ન હોય તેમા આશ્ચર્ય નથી? વિકલેન્દ્રિયછુપેથી માં નિ પચેન્દ્રિય
મુખીના છુપે આધારે જ્ઞેનારા હોવાથી, તેઓ સર્વ જગ્યાએ ન માનીએ, તેમા અહમ્યજી નથી

મૂઠ્ઠમ એટલે ?

બાહરપૃથ્વીનાયદિ વ્યાધાન કરનારી નીજને વ્યાપક નરિંદ ન માની શકાય પૃથ્વીકાય,
અપ્રકાય, તેડા, વાયુકાય, પ્રયેક વનસ્પતિકાય વ્યાધાન કરના છે મંથમ જાધની જેમને
જરૂર નથી એના આધાર વગર શ્લી શકના છે પાંચે મૂઠ્ઠમ પૃથ્વીકાય, અપ્રકાય, તેડકાય, વાયુ
કાય, વનસ્પતિકાય, બૌદ્ધગજલોકમા વ્યાપેના છે આધારની રચનાર થયેને હોય, અને પતનનો
ભય પણ રૂવનેજ હોય છે મૂઠ્ઠમને તેવી પતનાઈની રચના કે તેવો ને તે તો નથી સૂચોદય
વખને જાગીયામા જીણા જીણા કળીઆ તડકામા (મૂર્ચના પ્રકાશના) ઉત્પાદેખાય
કે કહો કે એ કળી માને પાવાનો ભય છે?, એ કળીઆમા કલકાક આમ ભય છે અને
કેવળ તેમ ભય છે વાયરો હોય તો જુની વાન નહીં તો એક પ્રકારની તેમની ગતિ
નથી, પણ બારીક હોવાથી તેઓ ની ગતિ અનિયમિત છે

આ તો ન્યૂલના નિર્ણયમા અન્ય મતનાલા શકયા, એટલે તેઓએ જાગીઆના તજમા
દેખાના અણુના ત્રીશમા ભાગે પરમાણુ કહ્યો વર્તમાન વિજ્ઞાનની શોધે તે કણીઆના બે
કોડ ઉપર પ્રકાશ, ય નથી હાનમા નહીં કયા છે પેલા જીયા નીજો યોગીઓ, ધ્યાની
કહેવગવનાગઓની દૃષ્ટિ માન ત્રીશમા ભાગ મુખી જ પહોંચી! એમણે તો કહ્યું છે કે-

જાણાતરગતમાર્ગ, યત્કુદ્મ હસ્યતે રજ તસ્ય ત્રિશ્વત્તમો માગ, પરમાણુ પ્રકીર્તિત ૧૧૥

જેનોમા વપરાતો ‘અસખ્યાત’ કે ‘અનત’ શબ્દ સાબળો ઈતરો ઉપહાન્ય કરે છે,
પરતુ પરમાણુને સમજવા માટે લખણ જ એ છે કે, અનના મૂઠ્ઠમ પરમાણુ એકલા થાય, ત્યારે
વ્યવસ્થિત પરમાણુ થાય, ત્યાર પછી અનતાનત વ્યવહારિક પરમાણુમાં રજ, રમ ગેલુ મને
કે એઓ રૂપીમા માયા નથી જના, તેઓ અરૂપીમા કયાયા સાચા હ વના છે ?

હરેક છુપેને ચાર પર્યાપ્તિ હોય

ચતી નથી કાચ અજવાળાને વ્યાધાત પ્રત્યાધાન ન કરે, તેમ
ધાત નરી મહત્તુ નથો મૂઠ્ઠમને જેમ મીલની અ ર નથી,

દેશના-૩૬

વદિયપભોગવરિણયા ન પુચ્છા, ગોયમા !, દુવિદ્યા પજ્જણ, ત્ત જહા-પજ્જણવેદિયપં
ય અપચ્છણવેદિયપં જાવ પરિણયા ય ઇવ તેદિયાવિ, ણ ચરિદિયાવિ ।

પાત્રાનુમાર પુદ્ગોતુ પરિણુમન

શ્રીગણેશ મહારાજ પચ્ચમાગ શ્રીભગવતીજના આઠમા શતકના પ્રથમ ઉદેશમાં પુદ્ગલ-પરિણુમન અધિકાર કહી રહેલા છે તેમાં જણાવી ગયા કે કેટલાક જીવો સમજણ ધરાવતા હોય, પણ વગત ન કરી શકતા હોય, ભોગ ન આપી શકતા હોય, કેટલાક-જીવો સમજણ નિના વગત કરતા હોય કેટલાક જીવો વિપરીત સમજણ તથા વિપરીત વર્તનવાળા હોય, કેટલાક સુદર પ્રવૃત્તિશીલ હોય પણ પ્રમાદી હોય કેટલાક અપ્રમત્તપણે સાર્થક હોય, એ રીતિએ વિષામમાં પણ ભોગવના માટે દરેકદરેક ગતિમાં ભિન્ન ભિન્ન મ્યાન માનવા જ પડે

એ વાત મગજમાં જરાજરા મમજી ટ્યો કે જગતમાં અમુક જગ્યાએ જીવો છે, તથા પુદ્ગલો નથી, એવો એક પણ પૂનવો નથી ચોદરાજ-લોકમાં જીવો અને પુદ્ગલો ઠામીઠામીને ભરેલા છે, અને એનો મ્યાન આપના શાસ્ત્રકારે કાજલની દાળડીનું દુધાન આપ્યું છે કાજલથી દાળડી જેમ ઠામીને ભરેલી છે, તેમજ ચોદરાજલોકમાં જીવો તથા પુદ્ગલો માટે સમજણું મર્વ જાતના પુદ્ગલો મર્વ લોકમાં વ્યાપેલા છે જ્યાં જ્યાં આખામાં જીવો તથા પુદ્ગલો વ્યાપેલા છે, તો પછી જીવ નથી એમ કહેવનો શો હુકમ, જીવ તથા પુદ્ગલો બન્નેથી સર્વ લોકાકાશમાં મર્વ નેશો ભરેલા છે, અને વ્યાપેલા છે, સર્વપ્રકારના સૂક્ષ્મ જીવો લોકમાનમાં વ્યાપી રહેલા છે વિકલેન્દ્રિય (વેધન્દ્રિય, તેષ્ઠન્દ્રિય, ચૌરિન્દ્રિય) જીવો તદન સ્વચ્છ હવામાં કે તત સ્વચ્છ પુદ્ગલોમાં ઉપજી શકતા નથી મધ્યમપ્રકારની હવા કે મધ્યમ પ્રકારના પુદ્ગલોનો આધાર હોય તોજ તેઓ ઉપજી શકે છે તેથી વિકલેન્દ્રિય જીવો તિજા લોકમાં જ ઉપજી શકે છે

ચોદરાજલોકમાં અવ્યાપક-જીવો

નરકમાં તિર્થ ન ઉપજી શકતા નથી, કારણ કે નગ્કની હવા ઘણીજ ઠાંડી, અને તાપ ઘણો સખ્ત હોય તેથી એ જીવો માટે અમદ્ય છે એ જીવો ઉર્ધ્વલોકમાં પણ ઉત્તમ, સ્વચ્છ હવામાં પણ ન રહી શકે વિકલેન્દ્રિય જીવો નુકશાનકારક હોવાથી, ઉત્તમ સ્થાને તેવા નુકશાનકારક જીવો ન હોય

દેવનોકમા વિમાનની ભૂમિએ આધારભૂત, છતાં ત્યાં વિકલેન્દ્રિય જીવો ઉત્પન્ન થતા નથી. દેવનોકમા દુર્ગંધ ન હોય, પણ દશે દિશા મુગધિ કરી દે તેવી ઉત્કૃષ્ટ મુગધ ત્યાં હોય છે. પુણ્ય-વિપાક ભોગવવાનું સ્થાન હોવાથી, ત્યાં મુગધજ હોય ગ્રાહને તર્ક થાય - ત્યાં શું તે જીવો યોદ્ધાશક્તિઓ વ્યાપક ન હોય તેમાં આશ્ચર્ય નથી? વિકલેન્દ્રિયજીવોથી માનીને પચેન્દ્રિય મુખીના જીવો આધારે જોનારા હોવાથી, તેઓ સર્વ જગ્યાએ ન માનીએ, તેમાં અડચણ નથી.

મૂકમ એટલે ?

બાહ્યપૃષ્ઠી-પ્રાદિ વ્યાધાન કરનારી સ્ત્રીજને વ્યાપક તરીકે ન માની શકાય. પૃષ્ઠીકાય, મધ્યમ, તેડગા, વાલુકાકાય, પ્રયેક વનસ્પતિકાય વ્યાધાન કરના. છે મધ્યમ જ વની જેમને જરૂર નથી એના આધાર વગર જીવી શકનાર પાચે મૂકમ પૃષ્ઠીકાય, અપ્રકાય, તેડગાય, વાલુકાય, વનસ્પતિકાય, ચૌદગજલોકમાં વ્યાપેલાં છે. આધારની સ્વકાર ન્યૂનતા હોય, અને પનનના અથ પળુ સૂચવેજ હોય છે. મૂકમને તેથી પનનની દરમિયાન કે તેવો જ હોતો નથી સૂચવેજ વખતે જાણીયામાં ઝીણા ઝીણા કરીઆ તડકામાં (મૂર્યના પ્રકાશમાં) ઉજાતા દેખાય છે કહો કે એ કણી માને પાવના અથ છે?, એ કણીઆમાં કયાક આમ અથ છે અને કેવાક તેમ અથ છે વાચકો હોય તો જુની વાન નહીં તો એક પ્રકારની તેમની ગતિ નથી, પણ બારીક હોવાથી તેઓની ગતિ અનિયમિત છે.

આ તો ન્યૂનતા નિલુચમાં અન્ય મનસાક્ષી થાક્યા, એટલે તેઓએ જાણીઆના તજમાં દેખાતા અણુના ત્રીશમાં ભાગે પરમાણુ કણો વત માન વિનાનની શોધે તે જાણીઆના બે કોડ ઉપર કટકા, ચત્રથી હાલમાં નક્કી કયા છે પેલા બીજા. કથીઓ, ચોળીઓ, ધ્યાની કહેવરાવનાઓની દૃષ્ટિ માત્ર ત્રીશમાં ભાગ મુખી જ પહોંચી. એમણે તો કહ્યું છે કે-

જાણાતરગતમાનો, ચત્સૂકમ દ્વયતે રજ તસ્ય ત્રિશત્તમો માગ, પરમાણુ પ્રકીર્તિત ૧:૧૥

જેનોમા વપરાતો 'અમખ્યાત' કે 'અનત' શબ્દ સાબળી ઈન્દ્રો ઉપાન્ય કરે છે, પરંતુ પરમાણુને સમજવા માટે બ્રહ્મજ્ઞ એ છે કે, અનતા ન્યૂન પરમાણુ એકલ થાય, ત્યારે અવકાશ પરમાણુ થાય, ત્યાર પછી અનતાનત અવકાશિક પરમાણુ થાય, ૨૦, ૨૫, ૩૦ અને છે જેઓ રૂપીમાં આવ્યા નહીં હતા, તેઓ અરૂપીમાં કયાથી સાચા હતા છે?

દરેક જીવને ચાર પર્યાપ્તિ હોય

મૂકમને કમાની અસર થતી નથી કાય અજવાળાને વ્યાધાત પ્રત્યાધાત ન કરે, તેમ જાણુ કાયને વ્યાધાત પ્રત્યાધાત કરી શકે તો નહીં મૂકમને જેમ બીજાની અસર નથી,

તેમ સૂક્ષ્મ પણ સ્થાવરે અનર કરી શકતા નથી યાચેય પ્રકારના સૂક્ષ્મો આખા જગતમા વ્યાપેલા છે એમ શ્રી ૧૫૧ ભગવતે કહેતુ તે માનવુ જ પડશે મમારી જીવોને આપ્ત ગરીબ ઇન્દ્રિય અને શ્વાસોશ્વાસ આર પચાસિ તેા માનનીજ પડે એન્દ્રિય કહેવાનો વખત કયારે આને? એકેન્દ્રિયપણે શરીર પરિભ્રમવાય ત્યારે ને! આપ્ત પરિભ્રમન વિના શરીર શાનુ બધાય? આપ્ત પછી શરીર, ઇન્દ્રિય અને શ્વાસોશ્વાસ પચાસિ સૂક્ષ્મ ક બાર, દરેક જીવને આપ્ત, શરીર ઇન્દ્રિય, શ્વાસોશ્વાસ તેા માન્યા વિના છૂટા જ નથી આર પચાસિ કમમા કમ નેક જીવને હોય જ કે આર પચાસિથી એાછી પચાસિવાળી કોઈ ન્તનિ નથી જેને આરેય વસ્તુ મળા ગઈ તે જીવો પચાપ્ત કહેવાય જેને બે, ત્રણ કે આર પચાસિ પૂરી નથી મળી, તે જીવો પચાસિ મેગવના કહેવાય, એટલે અપચાપ્ત કહેવાય પચેન્દ્રિયમા મનની શક્તિ મેગવે ત્યારે તે મનવાળો કહેવાય, અને મેગવતો હોય ત્યાં મુધી પચાપ્તો ન હોવાય સૂક્ષ્મમા બા રમા પચાપ્ત, અપચાપ્ત છે, યાવતુ વનપ્તનિ મુધી તમ મમજી લેવુ બેઇન્દ્રિય જીવોમા સૂક્ષ્મપણ રહી શ તુ નથી નૂક્ષ્મપણુ એકેન્દ્રિયમા જ નહીં શકે છે રમના ઇન્દ્રિય આવી કે નૂક્ષ્મપણને અનકાશ રહેતોજ નથી બેઇન્દ્રિય જીવો વીઃ જીવો મા વ્યાપક માની શકાય તેમ નથી બેઇન્દ્રિય જીવોમા પચાપ્ત, અપચાપ્ત એ મે બે પડે છે બેઇન્દ્રિય તેઇન્દ્રિય, ઔરિન્દ્રિય જીવોમા પચાપ્ત, અપચાપ્ત એવા ભેદો પડે છે હવે પચેન્દ્રિયના પેગ ભેદોને અગે પચાપ્ત, અને અપચાપ્તનો વિભાગ કેવી રીતે તે અગે વર્તમાન

દેશના-૩૭

સ્વજળમાપુઢવિનરહ્યં પુન્જા, ગોયમા , દુવિહા પત્તરા, ત જહા-પજ્જતગરય
જળપમ પુન્વિ જાત પરિણયા ય અપજ્જતગજ્ઞાપરિણયાય, એવ જાવ અહે સત્તમા ।

લોકે તથા અલોકેનો ભેદ

શ્રી ગણધન મહારા ન પચમાગ શ્રી ભગવતીજીના માઠમા શતકના ઉદ્દેશામાનો પુ ૧૧-પન્નિવામ નાગનો અધિકાર ડહી રહ્યા છે

ગઈ કાલે સૂર્યમ બાદર મળધી પધાપ્તા અને અપધાપ્તાની વિચારણા કરી સર્વ લોકમા
નહેવા છુપો સર્વ લોકમા રહેલા ચોગ્ય પુદ્ગલો ગ્રહણ કરીને પરિભ્રમણે છે ને છુપો મીનતથી
ઉપરાત પામે નહિ, નથા બીનતને ઉપધાત કરે નહિ, તેને સૂક્ષ્મ છુપો કહવામા આવે છે
અજ્ઞાણ કાચને કે કાચ અજવાળ કાચમાથી પમાર થતા છતા, નુશ્ચાન કરી ગટે તેમ
નથી જગતમા કહો કે જોઈ નજરોમા પૃથ્વી, અપ્, તેડ, વાયુ વનસ્પતિઓ નૂદ્રમપણે
પરિભ્રમણેવા શરીરો જોવા મૂકમ છે કે પોતે મીનત છુપોથી આધાત પામી રાકતા નથી, અને
પોતે મીનત છુપોને આધાત કરી રાકતા નથી જ્યારે સર્વ જાતના પુદ્ગલો નર માનસ પ્રદેશોમા
છ, અને એકેન્દ્રિયના છુપો તે સ્થળે માનીએ તો પડી તે છુપો તે પુદ્ગલો નહે તેમા કાઠક
કાણુ નો માનવુ પડેને ! લોક અને અલોક આનાથી માનીએ પાપ મુતિથી અલોક શી રીતે
માનવો ? જો અલોક ન હોત તો મધ જ ન થાત અલોક એટલે જાણી જોયે છે, અનતો ઇ, કે
જેમા જગમાણુ ડુટા ઇવાયા વીળાઈ જાય તા બીનત પરમાણુને ડેર મગવાનો વખત ન આવે
વાહકીમા પાણી હોય તેમા લોટની મૂઠી નાખીએ તા ટેકુ બધાય, પણ દરીઆમા નાખીએ
તો ટેકુ કે આગડી ન મધાય તે જ રીતે પરમાણુ પરમાણુ વીળતાઈ જઈ મલોકમા આ આ
જાય તો મધ થવાનો વખત ન આવે જો એમ મલોકમા જવાય તો આ ને છુપો ભેગા
થયા છે, તે થાય જ નહિ ત્યારે સમજી દ્યો કે છુપ તથા પુદ્ગલો નિ કરતા લાયક
બધુ મેન નથી છુપ તથા પુદ્ગલને મળ્યા લાયક થત તે લો ક્ષાને ગળિને લાયક નહિ
એવુ મેન તે અલોક

મયોગાધીન છુપોની ઉત્પત્તિ

છુપો નથા પુદ્ગલો જોઈતજલોકમા રમીગમીને બરેલા હોવાથી એક દાયમા અનતા
છુપો, એક મધમા અનતા પરમાણુઓ રહેવા છે મૂક્ષ-પૃથ્વીમય, અપ્, તેડકાય,
વાયુકાય, વનસ્પતિકાય આદેય રાજલોકમા છે તેમાનો એક પણ ભાગ તેરો જાની નથી કે
જેમા મૂક્ષ પૃથ્વીકાગાનિ પામે ન હોય છુપ અને પુદ્ગલની વ્યાપ તા હોવાથી ડુવ
અમા વ્યાપતા માનની મુરદેલ પડશે અગિને આપણે જ ઉત્પન્ન કરીએ છીએ નાસ
પણ આપણે જ કરીએ રીએ નકડો મગાઓ, અનિકાનના છુપો ઉત્પન્ન થયા, એકલ-યો
મેલે નાસ થયા પુદ્ગલનો નાશ ઉત્પત્તિ આપણે આધીન હોય પરંતુ છુપોની ઉત્પત્તિ તવા નાશ
આપણે આધીન શી રીતે ? પુદ્ગલના મયોગે છુપ ઉત્પન્ન થાય છે આપણુ જગત નામકર્મના
ઉત્પન્ન છે મયોગ મળે ત્યારે પ્રણુ કરે, અને મયોગ મળે ત્યારે વધુ જાય ગદદીમા
ક્રીડા ઉત્પન્ન થાય છે નંદરી આપણે કરીએ તેથી દંદીની ઉત્પત્તિ તથા નાસ આપણ આધીન,
તેથી તેમા ઉત્પન્ન થતા છુપો આપણે ઉત્પન્ન કર્યા તેમ નથી તે તો જ ક્રીડા સંયોગ
મળ્યો એટલે ઉત્

સૂક્ષ્મ તથા બાહ્યની મમજાણ

આખા જગતમાં જે જે જીવો વ્યાપેલા છે, તેમાં પૃથ્વીકાયના નામ કર્મના ઉદયવાગા હોય તે જે પુનઃલેખ પ્રાપ્ત કરે તે જીવો તે પુનઃલેખને પૃથ્વીકાયપણે પરિણમીને આવું જાણુ પશુ જનન બધા પ્રકારના જીવોને અંગે છે, પણ અદિ વાત પૃથ્વીકાયથી વનસ્પતિ કાય મુખીની છે કેમકે સૂક્ષ્મ તથા માદરને વિષય છે એકેન્દ્રિય વિના સૂક્ષ્મ તથા બાહ્ય એવા જો ભેદ બીજો નથી પૃથ્વીકાયથી વનસ્પતિકાય પર્યંતના જીવોને સ્થાનર જીવો કહેવામાં આવે છે એકેન્દ્રિયથી ચતુર્દ્રિય મુખીના તમામ જીવોને ત્રમ એવે હ્રાસના ચાલતા જીવો કહેવામાં આવે છે

આહાર, શરીર ઇન્દ્રિય સ્થનાસ્વાસ એમ ચાર પચાપ્તિ દરેક જીવને હોય ચાર પર્યાપ્તિ જે જીવો પૃથ્વી પામી ચુક્યા હોય તે પચાપ્તિ કહેવાય, અને બાકીના અપચાપ્તિ કહેવાય પૃથ્વીમયપાણીમા ઉત્પન્ન થયા છતાં શરીરે ઇન્દ્રિયે સ્વાસોસ્વાસની તાકાત મેળવી નથી તે અપચાપ્તિ નવો જીવ ઉત્પન્ન થાય તે મેકદમ જમી શક્તિ મેળવી શકે નહિ પચાપ્તિ તથા અપચાપ્તિ એ બેય બે, સૂક્ષ્મ તથા બાહ્ય મનના બાજુના પૃથ્વીમયથી વનસ્પતિકાય પચ ત સૂક્ષ્મ બાહ્ય તેમાય પચાપ્તિ તથા અપચાપ્તિ એ રીતે રહેતા આગ આગ બેટો બાજુના અનના કે અનન્યચાત-જીવોના અનન્યચાતના શરીર ભેગા થાય તો અર્થ અધુની રેખાચ નહિ, તેના જીવો સૂક્ષ્મરહેનાય અમ અધુની શરીર પછે રેખાચ તે બા રહેનાય પૃથ્વીકાયથી વનસ્પતિ કાય મુખી આ રીત વાગે બે. થાય વાણુ થાય કે જેનો અપચાપ્તિ છે, તે બાણુકાય બાહ્યમાં ગાણાય

પર્યાપ્તિ તથા અપર્યાપ્તિ કેને કહેવા?

સ્થાવરને અંગે જેમ પચાપ્તિ તથા અપચાપ્તિ એના ભેદ પડે છે, તેમ તે ભેદો ત્રમમાં પણ રહેવા છે એકેન્દ્રિય જીવોમાં પણ શક્તિ મેળવેલી હોય તેના (પર્યાપ્તિ), તથા શક્તિ મેળવના હોય તે (અપચાપ્તિ) એમ બે પ્રકાર છે જમરીઓ કીડાઓને લાલીને માટીમાં ઘાસે છે, પછી કબા દે છે એવું પેલા કીડાઓ જમરી ગળી બાંધ છે ત્યાં 'જમરી થતી' અને 'જમરી થઈ' એમ બે બે સ્વરૂપ છે ને! ચિત્તેન્દ્રિય (એકેન્દ્રિય, તેષ્ઠેન્દ્રિય, ચૌરિન્દ્રિય)માં પણ પચાપ્તિ તથા અપચાપ્તિ બે પ્રકાર મનજવા જે જીવોએ શક્તિ મેળવેલી છે તે પર્યાપ્તિ, અને મેળવી નથી, મેળવના છે તે અપચાપ્તિ આકાશ પચાપ્તિઓ વિગેરે શક્તિઓ અનુક્રમે મેળવાય છે

વૈકિય-ગરીર એ અનતગુણી મનના ભોગવટા માટેનું સાધન છે

પચેન્દ્રિય જીવોમાં નાકીજીવ જે ત્યાંથી ન વૈકિય પુનઃલેખ વધાની તાકાતવાળા

હોય છે, અર્થાત્ જોવી તાકાત સાથે જ તેઓ ઉત્પન્ન થાય છે, જોયે ૮ ઉત્પન્ન થાય કે ત્રીજા નમયથી તેઓ વૈકલ્યપુદ્ગલો શરૂ કરે છે. ઔદાગિકશરીર ક્રમે વૃદ્ધિ પામે છે આ અનુક્રમે વધે છે અગ્નિની જ્યોતમાં અનુક્રમ નથી વૃદ્ધિને અગે, 'આત્મા' ને આત્મા વધુ એમ કહેવાય છે, કાળજી કે ત્યા વધવાના ક્રમનો, અનુક્રમનો નિયમ છે. ઔદાગિક શરીર મા ક્રમિકવૃદ્ધિ હોવાથી શક્તિ પામતા તથા શક્તિ પામેલા, જોયે ૭ે પથારી તથા અપયાતા જોવા મે તેજ પાડી શકીએ અગ્નિને અગે, એ પ્રગટ થાય કે આખા મનમાં જાકરમાગ અગ્નિપ્રગટ પ્રસારે છે ત્યા પ્રસારમાં ક્રમ નથી એ પ્રકાર પહેલેથી છે-૭ે મુખી મરખી મન પ્રસારે છે વૈકલ્ય શરીર ઔદાગિક શરીર માફક ક્રમિક વૃદ્ધિનાળુ નથી મનુષ્યાતથી વૈકલ્ય જાય છે, ઔદાગિક જ્યાના નથી ઔદાગિક શરીરની મનુષ્ય ન થઈ શકે તેવા મુખા, ત્યા દાદ ગરમી વેદના, બન્યા પીડા, કંઠર્થના, માન, માન, છેદન, બેદન, હલુન વગેરે વેદનાઓ નાનીઓ તેમજ વૈકલ્ય શરીર હોવાથી મનુષ્ય કરે છે. મન, પુર્વ કરેલા પાપોનુ ને શુભ, હુમર શુભ, લાખ શુભ અસખ્ય શુભ અનન્યુપુ ફલ નારકીમા આ રીતે ભોગવી શકાય છે ઔદાગિક દેહ હોય તો સજ્જના એ વખતના ભોગવનામાં જાનાન.

આ લોકમાં મૂનીએ ચાહા 'તો જો' મૂન કયુ હોય તે સે મૂન કયા હોય પણ ફામી તો જોજ વાનું. શુન્દા ઘણા છતા તેવી મન ઘણી વખત કનવી તે મત્તાની જાહા છે ત્યારે શુ તે શુન્દાઓ માફ થયા? રફ જાતલ થયા? ના, જોવા કેઈ મામત શુન્દાઓના વિપાકના ભોગવના માટે નરક નિયત છે આ વેકની રાજમત્તા માણુમામાંથી ઈટી ગયેદો કુન્દના સાણુમામાંથી ઈટી શકતો તથા નાનીને જો વૈકલ્ય શરીર ન મન્યુ હોત તો તે શુન્દામાંથી શુન્દેગાઈ ઈટી શકત, પણ એ બનેજ દેમ? મનનશુભી પીડા ભોગવના માટે તો વૈકલ્ય શરીરનો વગગાડ છે ખુબી કે ઈટાય ડિડ, મતલ પક્ષ નડિ એ તો વગગાડ તે વગગાડ. પાનના કણ કણ જુદા કરે, પણ પાઠા ભેજ થઈ જોરૂપ થાય છે, તેમ ના પીના ફેફ કાપીને ખાંડે ખાંડે કરે તોય પાઠા જોશઈ બદ અને ખીજ વેના ભોગવવા તૈયાર.

આતુ વૈકલ્ય શરીર જે જીવને પહેલીજ શબ્દથી મળે છે તેને માટે મનિ (પર્યાપ્ત) પામ્યા કે પામરી જોનો વખત જુદો કયા? વૈકલ્યજો વૈકલ્ય પુદ્ગલો પરિભ્રમણ પા ને શરીરમાં ઇન્દ્રિય, જ્ઞાનોજ્ઞાન, જ્ઞાન તથા મનની શક્તિ ક્રમિક થાય છે આગી ના પીમા પણ પથારી અપર્યાપ્ત એ માનવા જ પડે દરેક નરકમાં તેવા મે વેદ છે, જોતલે કે માતેય નરકમાં આ જો બેદો સમજી લેવા હવે તિય-૪, મનુષ્યો તથા દેવનાઓ ને અગે, આ બેદો માટેનુ મર્જન અને વર્તમાન.

દેશના-૩૮

સંમુચિત્તમચર્યતિરિક્તવપુઠ્ઠા, ગોયમા ! દુવિહા પત્ન્યા, ત જહા-પજ્જતગં અપજ્જતગં એવ
 ગઠમવક્તિયાવિ, સંમુચિત્તમચર્યપયસ્યરા ણ્વ ચેવ ગઠમવક્તિયા ય એવ જાવ સંમુચિત્ત
 મચ્ચડયરગઠમવક્તિયા ય એકક પજ્જતગાય અપજ્જતગાય માણિય મા ।

દેખી શકાય તે બાદર અને ન દેખી શકાય તે મૂકમ

શ્રી ગણધરમહારાજ પચમાન શ્રી ભગવતીજીસૂત્રના અષ્ટમ શતકના પ્રથમ દેશમાં
 પુરુગવ-પરિણમનનો અધિકાર જણાવના, જીવોના ભેદોને અંગે એકેન્દ્રિયાદિ બલિતિ, અને પૃથ્વી
 કાયાદિ ભેદો પુ ગતના અયોગોની વિચિત્રતાને ક્ષીધે જ એ વિચાન્યા ક નામા આની અદ્વિ એક
 પ્રશ્ન ઉપસ્થિત કરાયો કે જમ મૂલભેદો પુરુગવને આભારી છે, તેમ પેગભેદો પણ પુરુગવને આભારી
 ખરા કે નહિ ? એ પ્રશ્નને અંગે જ પ્રશ્ન ઉત્તો રહે છે કે મૂનભેદોને પુરુગવની વિચિત્રતાને
 આભારી હોય તો પેગભેદો માટે પણ કોમજ હોય એમા પ્રશ્ન માથી ? જ્યારે પૃથ્વીકાયાદિને
 પુ ગવની વિચિત્રતાને આભારી જણાવ્યા આવ, તો પછી તેમા વળી મૂકમ, બાદર, પચાપ્તા,
 અપચાપ્તા એવા ભેદો મહેતાની જરૂર શી ? ભવે પ્રશ્નમા પ્રશ્ન થયો, પરંતુ પ્રશ્નકારે એક
 વાન ધ્યાનમા રાખવાની જરૂર છે કે મૂનભેદમા મૂકમ તથા બાદર એ બે ભેદો છે શાથી ?

ફરીને મૂકમ તથા બાદરની વ્યાખ્યા મમજી લેની પૃથ્વીકાયના અસ બ્યાતા શરીરો એકવા
 થાય છતાં પણ ન લેઈ શકાય તે મૂકમ, અને પૃથ્વીકાયના ઘણા શરીર એકઠા થાય અને તે
 દેખી શકાય તે બાદર પૃથ્વીકાય દેખાવાના સ્વભાવવાળા તે બાદર, અને ન દેખાવાના સ્વભાવ
 વા તે મૂકમ જ્યારે કોઈકા ભગવાથી રેત કે અનાજનો ભાર લાગે ત્યારે એક ઢાલુમા
 પણ અગર રેતના એક સ્પર્શમા પણ અચુક વજન તો માનવું પડે, પરંતુ એક ઢિલાતું
 તો આપણ ઉપર પડે કે લાખો માનુ તેજ આપણા ઉપર પડે, તો માપણે દુઝાઈએ
 ખા ? ન કેમકે એ પુરુગવો તો ને, વજનને ચોગ્ય નથી રેતનું અને અજવાળાનું તો
 મમજના માટે દુષ્ટતા આપ્યું દુષ્ટતા વસ્તુનો ખ્યાલ મહેતાઈથી લાવવા માટે
 અસ્ય કે બાદર પૃથ્વીકાય એક હોય તો ન દેખાય ભાગની સીજ છતાં ખારીઢ હોવાથી
 બાદર ન લાગે ફ્રં પડેવો એક વાળ ન દેખાય પણ વાળનો જથ્થો દેખાય બાદર પૃથ્વીકાયના
 કેઈ જીવોના શરીર એકવા થાય ત્યારે દેખી શકાય એક પૃથ્વીકાયનું શરીર પણ દેખાય

યોગ્ય છે સૂક્ષ્મ અને ગાદર એ લેદો પુદ્ગલ પરિણામની વિચિત્રતાને ક્ષીણે માનવા પડ્યા ત્યારે દેખાવા યોગ્ય છતાં એ પ્રકાર માનવા પડે પૃથ્વીકાય તથા અપૃકાય ચતુર્થી દેખાય ઇ, પણ વાયુકાય ગાદર હોય તે દેખી શકતો નથી પ્રભા, તેજ માત્ર ચતુર્થી નાદ છે, સ્પર્શથી ન જણાય દેખવા લાયકતા એ વિભાગ, નહિ દેખવા લાયકતા સંયોગથી ન દેખવા લાયક ના બન્યા અને દેખવા લાયકતા સંયોગથી દેખવા લાયક ના બન્યા હાથડોજન અને જોડગીજનની સ્થિતિ સ્થિતિ વાયુરૂપે તે પાણી રૂપે અને પાણી રૂપે તે વાયુરૂપે થયું ને! અહિં કોઈ તર્ક કરે કે 'ત્યારે વાયુ જોજ પાણી, પાણી જોજ વાયુ તો એ લેદ જુદા શા માટે માનો છે? ન્યાનના ચાર લેદ માનોને! બાહ્ય જીવાન થાય તેથી શુ જીવાનનો જીવ જુદો માનો? આપણે તો મયોગે ઉત્પત્તિ માનીએ છીએ કેન્દ્રીક વખત વાવવાથી પણ ધ્યાન થાય, અને વગર વાગ્યે પણ ધ્યાન થાય માટે ધ્યાન માન્યા વિના ઇટકો નથી વાયુમાંથી પાણી થાય જોલે વાયુના જીવો મરી જાય છે અને પાણીના જીવો ઉપજે છે

જૈન દર્શનમાં મયોગથી ઉત્પત્તિ માનેલ છે

માટીમાં ઉત્પન્ન થયેલા અનાજ દાન આ મનુષ્યનું શરીર પણ વધુ ને! જાળીને શબ થયા પછી પાછી માટી! ક્ષણિક આયોગિક ઉત્પત્તિ તથા નાશ માનવામાં જૈનોને વાધો નથી. આપણે આમ આધુનિક વિજ્ઞાનને જો કહીએ છીએ તેમ નથી, પરંતુ શ્રી મૂયગગાન મૂત્રની ટીકામાં કહ્યું છે : અપૃકાય વાયુ ઉપાદાન કાન્થ તથા વાયુ નિમિત્ત કારણ ઇ હ્રગગાન ઉપાદાન કારણ સૂત્ર, ઘડાનું ઉપાદાન કાન્થ માટી ઘણીવાન ઉપાદાન તથા નિમિત્ત કારણ જી હોય છે, તેમ અહીં નથી પાણીમાં ઉપાદાન તથા નિમિત્ત કારણ બન્નેના કાન્થૂત વાયુજ છે જાનર પૃથ્વીકાય જોલે એક આગળ જેટલી જમ્યામાં અમ ખ્યાત એક। થાય તોજ દેખાય, પણ ગમે તેલો ઘોઘાટ જગર હોય, તો પણ શબ નજાંથી નથી દેખાતો જેમ એક શખના તેમ ઘણા શબોના પુદ્ગલો પણ જોઈ શકાય નથી તેજ રીતે સૂક્ષ્મનું શરીર જોકનું હોય કે અનેક સૂક્ષ્મોના શરીરો તો પણ જોઈ શકાય નહિ ન્યૂન પૃથ્વીકાયના પુરસ્વેગી જેમ જાનર પૃથ્વીકાયના પુદ્ગલોનું પરિણામ છે

આખા જગતમાં બ્યાપક માત્ર પાત્ર સ્થાવર જ છે

શક્તિ મેળવવાનો સમય તે અપયાપ્તાપણ, અને શક્તિ મેળવવા પછી પર્યાપ્તાપણ મૂખ્ય બાદર, પર્યાપ્તા તથા અપયાપ્તા જોવા ચાર લેદો પાથે સ્થાવરમાં જોલે એકન્દ્રિયમાં છે બેધન્દ્રિયમાં સૂક્ષ્મ કે બાદર જોવા લેદ નથી બેધન્દ્રિય કયાદે કહેવાય? સનાધન્દ્રિય પ્રાપ્ત થાય ત્યારે બેધન્દ્રિય કહેવાય અના ઇન્દ્રિયવર્ણો રસનો અનુભવ કરે છે સૂક્ષ્મને સ્પર્શ મય ન હોય આથી રસના ઇન્દ્રિય મુલમાં જ મા

તથી જોજ નિયમ આપી પચ્ચિદ્રિય પર્યંત કમજી મકાલ તેમ છે બેઠકિયાદિ છંદાનુ
આપી આખા જગતમા બ્યાકેલુ રહેનું નથી મર પાચ રથવજ જ જગતમા બ્યાપકેલ

કુળીવી મરીને મોટું

રવેદ્રિય છંદોના આજ બીમાર થયેમ ના કીના છે "ટૂટ પેલ નિપકને જોમરનુ
મ્યાન ૧૬ છે નરકમાના છુના ત ના પી મર્ય નમે પુણ્યા ૨ ' છુને નમે નારક
કય થી કહે છે? મનુષ્યનિ કે નિર્ધર ધર્માથી પીકે છે તા પા ૧ ન કમા ઉપજે
ત્યારે? અદ્રિથી કહ વનુના ઉલે એ છુડ ત્યા મર્ગ? અદ્રિના આકુષ્ણના છે તા
સાધથી ૮ ન પી મનુષ્ય ક નિયમકુ પચ્ચિદ્રિ આનુચ મમામ મનુ ક પીઆ જ નમયથી
નારકી નાનું મરીને ફરી નરકમા ન ઉપજ મનુષ્ય કે નિર્ધર પચ્ચિદ્રિયનુ આનુચ પુક કયુ
મોલે નરક તરફ પ્રયાણ કરાવે છુડ રમ્મા ન નરકાય નાને છે ૨ તાના મમય, બે કે
પ્રજ સમય જન્મે છે કાકાનુ અદ્રિથી ઉ રમા આર છે એવે પાપકર્મ અદ્રિથી જ
ઉપમા આવ છે પણ કામજી શરીર મુખદુ ખના જાગ વચ નુ છે વદ પ્રિય કર્મનો ઉદય
શરીરના માધન વિ કા કોના નથી છુડ બે પયાસિના બદિપ્તમા પુત્રી કગારો દેવ તો તે
એક અપયાએ સાધ્ય પમા કહેવાક, અને બે ન કન નો દાવ તો કલિપ અપયામા કરવાય

ફરીને સિધ્ધા નારકીના છુડે, નરકમા જન્મા, વચમા નરકાનુ જોમને છે, છુડ
શુક શરીર ન કોવાથી રજનાને અનુમર કોતો તથી દવગાએ ઉપરે ત્યા અનુમુલના
તો વધીને જોવા જોવા ચા રાય છે તેમ ના પી છુડ કુલીમા ઉપ ન થાય શરીર કુલી
કરના વધે બાધને પે ક ના ગમ નાગે રદ તો વી કગારો ત્યા તો બીરાગિશરીર એવે
બાધના શરીરને નુકમાન થર માર્જનુ માન થાય પણ નારકીની કુ પી વદ પ્રિય એવે તેને
કાર અન થાયજ નાં માર્દનુ પા તંગા કધ અ મ મુપુ દોષ અને કાકુ સત્ત્વક
કોર તો કુલી તથ તજ તાવાની ગલીમા તેમ મને નદિ ના કીમે કુલીમા ઉપ ન થાય,
કુલી કરના મરીર મોટું દોષ તેથી ત નરેલ પાટે, એવે પરમાપા પીએ તેના શરીરના
ગ્રહ કરીને તેને બાક કાગ છે એ ક્રમક પાછા પાતા કળીઆપી જેમ કોગ થઈ નય
છે નાનકી છુડી આ દશા છે આ કાકીમા પાનુ પયાસ તથા અપયાસ એવા બે વિભાગ છે

તિર્થચને અંગે

તિર્થચને રવેદ્રિયના ૧૩ કોદો જગચર, મયચર, ખેચર જળચર, પુદાવોને
જગચરરૂપે પશુમાને છે જલચર પણ પયાસ અપયાસ બે કોદે છે મમુન્દ્રિય નરચરે
પણ પયાસ તથા અપયાસ એમ બે કોદે છે નર-મા ત્યા સરોગથી ઉત્પન્ન થનારા
જવચર ગર્જજ કહેવાય છે મનુષ્ય સોના ગભાગણમા મનુષ્ય પી તેમજ કીડાઓની પણ

ઉત્પત્તિ છે ને! ગર્ભાશયમા બ્યાધિ થાય, તે સહે ત્યારે ક્રીડા ઉત્પન્ન થાય છે, અને એ જ ગર્ભાશયમા પુનઃ કે પુત્રીની ઉત્પત્તિ થાય છે. જીવો પુરુષલો લઈ પરિણામાવે તેવું પરિણમન થાય છે, માટે ત્યાં સ્વભાવ નામ ન લાગે, નહીંતર ગાડી માના ગાડા, અને ડાહી માના ડાહ્યા થવા જોઈએ. ગર્ભાશયમા નામકર્મના ઉદયે જે જીવ ઉત્પન્ન થાય તે નામકર્મના ઉદયાનુસાર તેવા પુરુષલો પ્રકૃત કરે, તથા તે રૂપે પરિણામાવે છે. ગર્ભાશયક્રાંતિમા પચાસા તથા અપચાસા એવા બે ભેદ પડે છે. સ્વસ્થચરમા ચતુષ્પદ, ભુજપરિસર્પ તથા ઉરપરિસર્પ એવા ત્રણ ભેદ છે. ચતુષ્પદમા પણ સમૂર્ણિમ્ તથા ગર્ભજ એવા બે પ્રકાર છે અને તે ફરકમા પચાસા તથા અપચાસા એવા બે ભેદ છે. એજ મુજબ ભુજપરિસર્પ તથા ઉરપરિસર્પ માટે સમજી લેવું. ખેચર માટે પણ એ જ રીતે સમજી લેવું હવે મનુષ્યના ભેદોને અંગેનું કથન અગ્રે વર્તમા.

દેશના-૩૯

મસુચ્છિમમણુમ્સપચિદિયપુચ્છા, ગોયમા ! પગવિહા પલ્લવા અપચ્છત્તાગા ચેદ

જૈનોનો મોક્ષ સાકડો નથી

શ્રી ગણધર મહારાજાએ, શાસનની સ્થાપના માટે રચેલી દ્વાદશગીમાના પથમાગ શ્રી જગવતીજી સૂત્રના આઠમા શનકના પ્રથમ ઉદ્દેશમાનો પુરુષલ-પરિણામ નામે અધિકાર ચાલુ કર્યા જણાવે છે કે સ્વરૂપે તમામ જીવો અરખા છે. સ્વરૂપ દૃષ્ટિએ જોયો સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયનો જીવ તેમજ મિષ્ટ મહારાજનો જીવ છે. જીવ માત્ર સ્વરૂપે સમાન છે. નમ્યકત્વની શરૂઆત અત્રિથીજ થાય છે, અને તે એ છે કે 'તમામ જીવ સ્વરૂપે સમાન છે' એ માન્યતામા મમ્યકત્વની જડ છે. ઈતરે પોતપોતાના નિયત દેવ, ગુરુ, ધર્મને માને છે, પણ તેમા હેતુ સ્વર્ગ પ્રાપ્તિને અને અસાંગિક સુખ મેળવવાનો છે.

આ જીવ જ્ઞાનાવન્ધીયાદિ આઠ ક્રમેથી ઘેરાયેલો છે. એ ક્રમેનો નાશ કરવાનો તથા આત્માને જીવેતિ સ્વરૂપ જનાવવાનો હેતુ જૈનદશનમા છે. તેની જોડાએ ક્રમેનો નાશ કર્યો છે, જોડાએ પોતાના આત્માને જીવેતિ સ્વરૂપ જનાવ્યો છે, તેજોએ કર્મ નાશનો, આત્મ સ્વરૂપ પ્રાપ્તિનો માર્ગ જનાવ્યો છે. તેમને જૈનો દેવ માને છે તેથી જ સુદેવ, સુગુરુ, સુધર્મ માનવામા સમકિત છે. જૈનદ નિં તો ઈર્ષ્ય છે કે તમામ જીવો સમકિતી થાય, કારણ કે જૈનદશન

માનેલા મોખામાં સમગ્રગણ નથી ‘અમુક મજ્યામાંજ છવે રહી શકે, સખ્યા વધશે તો વાધો આવશે, અમારી જ્યા નહિ રહે,’ આવુ મોક્ષતુ સ્થાન જૈનો માનતા નથી આખાય જગતના લોકોમાંજ છવે એક અવગણનામાં આવી જાય તો પણ જૈનેનો પાધ નથી ચેત્રતુ રોકાણુ થઈ જવાથી બીજાને સ્થાન ન મળે, તેવી સિદ્ધિ નથી “જગત આણુ મોક્ષ પામે” એ જૈનોની ન વ જાવના હોય છે જૈનદર્શનનો એ તો કાયમી મનોરથ છે અમુક છવ મોક્ષ ન જાય, તેની પ્રજા કે મનોરથ તેવુ વચન કે ઉપદેશ તથા તેવી પ્રવૃત્તિ આ એકાન્ત મોખ માર્ગ મારેના જૈન શામનમાં નથી

જિનપત્રન તરુ શાધી ?

ઈનરોમાં તથા જૈનોમાં આવેા દરક શાધી ? બીજાઓ આત્માના મંડૂપને ઝોળખતા નથી કેઈ પણ આત્મા ભવે અવમ દગ્ગમાં હોય છતા તે જ્યોતિ અવરૂપ છે સિદ્ધ સ્વરૂપ કે, માણુ કેઈ પણ બીજા મનનામાં માનના નથી બીજાઓ દેવને પણ ડતક આપીને માને છે જૈનોમાં દેવ નિષ્કલકજ છે બીજાઓ દેવને કર્મ વરાવનાર, પ્રરક માને છે જૈનો કર્મ બી જવામદારી જોખમદારી છુતની માને છે બીજાઓ ધૃત્યરને જગતને બનાવનાર માને છે, જૈનો ધૃત્યરને પદાર્થ બનાવનાર માને છે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, તવા સાધુઓ ત્રણ જ્ઞાનનામાં હોય તોજ ઉપદેશ દે, તેઓ નિયમ નથી શ્રી તીર્થ કર દેવ તા ગર્ભધી ત્રણ જ્ઞાન ધરાવે છે, અને દીક્ષા લેના તેમને ચોથુ જ્ઞાન થાય છે, છતા તેમને ઉપદેશનો અધિકાર નથી તેઓ ઉપદેશ દેવનાના પ્રાપ્તિ પછી જ આપે આચાર્યાદિને ઉપદેશ આપનામાં હુરકત નથી કેમકે તેઓ પ્રા ધરનો કાઈ ઉપદેશ અપતા નથી તેઓ તો શ્રીતીર્થ કર દેવના નાલીકુ પ્રામ કહે છે નાન રૂપીઓનો પગાર ર નાની માત લાખને એક આપે છે કે નહિ ? પણ એમાં એને શુ ? નથી ત્યા પોતાની જવામદારી કે જોખમદારી એણે તો માત એકવાણુ રમીડીયુજ આપ્યું છે એક લખનાર તો બીજે જ છે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય તથા સાધુઓ, શ્રી તીર્થ કર બનવાને પ્રરૂપેવા તરોનો ઉપદેશ આપે છે, અને તે પણ તેમનાજ નામે ‘હુ કહુ છુ’ એમ કહેવાને હક છે ‘કેવલી કહીઓ મુહારાઓ ધમ્મો’ તથા જિન પ નર તરુ સૂનનો અથ એજ વાત સામીત કરે છે

આચાર્યાદિએ અખનરો કે વાને નથી, પણ શ્રી જિનેશ્વરદેવના માકાનો માન વેચવાનો છે- હેચવાનો છે તીર્થ કર દેવો, ચારિત્ર અને ઘોર તપદ્વાર કેન્દ્રજ્ઞાન પામ્યા પછી જ ઉપદેશ આપે છે આદર્શ રૂ ન જાનના પૂ તી તૈયારી કરી પછી જ ખજા આપે સામાન્ય નૈનિક લદ વાને માટે ગમેતેવો તલપાપક થય, પણ પૂર્વી તૈયારી વિના જગત કદી પણ વોગ ડીડવેર કરશે નહિ શ્રીતીર્થ કરદેવે તો નીચ પ્રવર્તણુ છે પે તાના વચને વોકોને માર્ગે પ્રવતાવવા છે, માટે પ્રથમ અ રશરૂપ જનણુ હોય એઈએ આ રશરૂપ જનણુ હોય તેને આદર્શને અનુકુળની ભૂમિપાતુ ચારિત્ર

લઈને કેવલજ્ઞાન મેળવે, અને કેવલજ્ઞાન મળ્યું એટલે નહીં થયું, કે ભણવાનું કમ્પિ બાકી રહેતું નથી, પછીજ તીર્થ કરેા ઉપદેશ દે છે, અને તીર્થ સ્થાપે છે

નિર્મર્ગ તથા અધિગમ સમ્યક્ત્વ

મુલ વાતમા આવેા હરેક આત્મા સ્વરૂપે સિદ્ધ સમાન છે એવ માત્ર સ્વરૂપે સિદ્ધ ભગવન્તના છુન જેવા છે એવ આટલી ઉચી હુદે સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયપણાથી આવ્યેા છે એન્થી બકપ મુધી પગેથી ચાલીને જઈ શકાય પણ મોટી ખાડી કે મોટી નદી ઉતરવામા પગથી કામ ચાલે નહિ, નાવ જોઈએ જ અકામ નિર્જાથી વધીને અમુક ઉચી હુદે અવાય, પછી શ્રીતીર્થ કરેવના વચનોનુ આત્મન જોઈએ, અને તે વિના આગળ વધી શકાય નહિ યથા પ્રવૃત્તિકરણ મુધી વચનની જરૂર નથી યથાપ્રવૃત્તિકરણથી આગળ વધા અપૂર્વકરણમા જઈએ, ત્યા શ્રીતીર્થ-કરેવના વચનોથી વીચોલવામ પ્રગત્યા વિના છુડેા નથી કહીક એવુ જાને કે વચન વિના વીચોલવામ થઈ જાય, પણ તે અપ્રત્ય છે, એ માર્ગ નહિ કહેવાય અન્ય ધર્મને તમે જૈન ધર્મના તરવેા સમન્તવેા છે, તેમા બલે ઈતર બુદ્ધિમાન તે તરવેાને સનહ શરૂ છે, જ્યારે તમારૂ બાલક કાઈ તરુ સમજતુ નથી, છતા જૈનધમ પરત્વે તેની અભિરૂચિ કુલાચારે છે જ બોલનારનુ મો બધ થઈ ન શકે, કારણકે કોઈ એમ પણ પયસે ગળકાવે છે કે, 'કુલાચારથી યતો ધર્મ તો દ્રવ્ય ધર્મ છે,' પણ એમ બોલવામા ભૂલ છે જ્યા આત્માના કલ્યાણની બુદ્ધિ ઉત્પન થઈ, ત્યા તેને દ્રવ્ય ધર્મ કહી શકાય નહિ હેરે જનામા કલ્યાણ ન માનતો હોય, અને 'નહિ બડે તો માતા પિતા લડગે' એમ ધારીને જાય તો ત્યા દ્રવ્ય-ધર્મ ખરેા, પણ દ્ર વધર્મ પણ નિખૂલ તો નથી જ, એ પણ ભાવમા પરિચયમા સબવિત છે રોહિણીમા ચેારે તો કાનમા આગળી રાખી હુતી, કે 'એ મહાવીરનુ વચન સબગાઈ જાય' છતા કારેા કાઠવા જતા મભગાઈ ગયુ તો પણ તે પામી ગયેા 'ધર્મ પામી શકયેા' મારૂ કલ્યાણ થાય, પાપથી બચુ' આવી ભાવના જ્યા હોય ત્યા જ્ઞાન ધર્મ છે આગાપ સાથે ન હોય, છતા ય શ્રાવકના બચ્ચા માર્ગમા જતા, કોઈને કીકી, મકોડી મારના જુએ, તો તેને કમકમાટી છુટે છે શેકવા પ્રયત્ન કરે છે, માત્રો ન માને તો પોતાને પ્રચારી છુટે જ છે ને! એ શાથી? કયા કુલાચારે આવી છે, પણ તે ભાવરૂપે થાય છે ને! જૈનકુલમા અવનરેલાને નિર્મર્ગ મમ્યકત્વ કહ્યુ છે, એટલે સ્વામાવિક સમ્યક્ત્વ કહ્યુ છે એવાદિક નવ તરવેાને ખ્યાવ એને મહુન આવી જાય જના પૂજા, સામાયિક, પ્રતિક્રમણ પૌષધ આદી આચારે પ્રચવિત છે, એના જૈનકુલમા જન્મેલો બાવકો સવર તથા મોક્ષ તરવમા આદન્વાળા મહેજે થાય છે તેમજ પાપથી આશ્રવથી, બધથી સહેજે દૂર નહેનારો થાય છે જે વેષ્યવેા તમારા પરિચયમા હોય, તેઓ તો તમારા તરવેાને જોએ વત્તે અશે પણ જાણે છે પનુ જે વેષ્યવેાને ખીલકુલ શાવકનો પરિચય ન હોય તેઓ ન જ જાણે આવાઓ ઉપદેશથી સમકિત પામે, તેને અધિગમ સમ્યક્ત્વ કહેવામા આવે છે

આવળન વિના ચાલે ?

શબ્દો વાચ્યા કે ગબળ્યા વિના પ્રાપ્ત થતા સમ્યક્ત્વને નિસર્ગ મમકિત કહે છે હવે જ્યારે જોને ખ્યાન થાય છે, આવળનની આવશ્યકતા છે, એટલે આવળનનો આદર કરે છે જ સૂક્ષ્મ નિર્ગોભાથી અર્ધિ સુધી તો અવાયુ પણ હવે આવળન વિના એક ડગતુ પણ ચાલે તેમ નથી, એમ થાય એ આત્મા આવળન કેવલશુદ્ધિની પૂજા, સેવા, ભક્તિ બાનુ માન કરે, કરે અને કરેજ જેને શાસ્ત્રવત્ મૂલ્ય છે, જેનામા ક્ષાત્ર ખમીર છે તે તત્ત્વાશ્રી પૂજા કયા વિના રહે ? તત્ત્વાશ્ર માધન કે છતા તેને પુજેજ ચક્રરત્ન માધન છતા ચક્રવર્તી જે તેનો સ્વામી છે, તે તેનો મહોત્સવ કરે છે ને ! છ ખડ કાઈ ચક્ર સાધતુ નથી, માધક તો ચક્રવર્તી છે શ્રી જિનેશ્વરદેવોની ભક્તિથી પૂર્વ સચિત કર્મોનો ક્ષય થાય છે કેવલજ્ઞાનાન દ્વીપાદિ આઠ કર્મોનો ક્ષય કરવામા કેવલજ્ઞાન મેળવવામા શ્રી જિનેશ્વરદેવની ભક્તિ, એ સાધન કે જૈન શૈવ એમ માને છે કે સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયનો જીવ તથા શ્રી સિદ્ધ ભગવ તમો જીવ, તન્મયે મમાન છે પરન્તુ આવજ્યુનો કુન્ક છે, તે આવજ્યુ દૂર કરનાર નાધન શ્રી જિનેશ્વર દેવની ભક્તિ છે જે વિદ્યાર્થીઓને કનમ કેમ પકડવી તે પણ ન આવડે, તેમને માટે ધોત્ત્વમા દાખન થતુ મુશ્કેલ છે તેવી રીતિએ એકેન્દ્રિય, બેધન્દ્રિય, તેધન્દ્રિય ઔરિન્દ્રિય એ ચારેય જાતિના યદ્યપિ જીવો છે સ્વરૂપે અનતજ્ઞાનવાળા છે પણ જ્ઞાનાવસ્થી યાદિથી એના અનસાયેલા છે એવી રીતિમા મૂકાયેલા છે, કે તેઓ કેવલજ્ઞાન મેળવવાના માગ ઉપર આવી શકતા નથી પચૈન્દ્રિયજ માત્ર તે માર્ગે ચલી શકે છે પચૈન્દ્રિયમા પણ જે વ્યવનાદિની આધીનતાથી પરત્ર હોય, જે મીજી વ્યવિતને આધીન હોઈ પરત્ર હોય, તે પોતાનુ કામ કરી શકતા નથી રૂડીબાથી કે કેવીથી હુનિયાતુ કારિય કીરે તેમ નથી દેવતાઓ નિલામમત્ર છે, માટે રાધીન છે, નારીઓ વેદનાની પરાકાષ્ઠા ભોગવવામાજ સગડે છે, એવં એમની વેદના, પરાધીનતાની પરાકાષ્ઠા તો ત્રાસદાયક છે એ જીવને તો મોહના માનની કે પનાને પણ અનકાશ કયા છે ? તિથ ચની પરાધીનતા તો પ્રત્યક્ષ છે મોક્ષમાર્ગ માટે કેવલ મનુષ્યજ પ્રયત્ન કરી શકે છે

કમનગીળીની પરાકાષ્ઠા !

મનુષ્યમા પણ સમુર્ધિમ મનુષ્ય થાય તો ? લેપમા મળજેલી દોરડી આકારે દોડીજ દેખાય, પણ જરા ધક્કો વામતા રાજ ખરી પડે, તેમજ ગર્જજ મનુષ્યના યુક, લોહી, રૂધિર, વિષાદિ મનીન અમુચિ પ લેયમા સમુર્ધિમ મનુષ્યો ઉપજે છે આકાર ગર્જનોજ પણ જાતિએ સમુર્ધિમ ! મનુષ્ય જલિતુ નામ કર્મ છે, પચૈન્દ્રિય જાતિનો પણ નામ કર્મમા ગુન્ય છે, પણ એવી વિચિત્ર કમનશીળી છે કે એવી વિચિત્રતા બીજા કોઈમા નથી સૂક્ષ્મમા ખાદરમા વિકલેન્દ્રિયમા સમુર્ધિમ ખેચારાદિકમા જે કમનશીળી નથી, તેવી કમનશીળી અર્ધિ

છે, કેમકે તેઓ કદાપિ પર્યાપ્તા થાયજ નહિ એકેન્દ્રિય, ત્રિકેન્દ્રિય, જલચર, ગચચર, નિર્ચય પર્યાપ્તા થાય, પણ સમુદ્ધિર્મ મનુષ્યો કદાપિ પર્યાપ્તા થાય જ નહિ પ્રથમ થશે કે તો તેને લાભ શો? એવને ચક્રોગર્થ મળી તેમા લાભ શો? આપણે પાપાનુભવી પુણ્ય મળીએ છીએ પચેન્દ્રિય ભતિ મળી, મનુષ્ય ગતિ મળી, પણ જે દુર્લાભ્ય બીજે નથી તે દુર્લાભ્ય સમુદ્ધિર્મ મનુષ્યપણામા છે, એ જીવો પુરી પર્યાપ્તિ ન જ મેળવે અપૂર્ણ શક્તિએ અતર્મુદ્ધર્તમા તો કાલ કચે=મરે કાલ કચે ત્યા જ બીજા ઉપજે તેનો છેડો નથી વનસ્પતિમા અચિત્ત વધારે જપત નહે છે પ્રત્યેક વનસ્પતિકાચની ગ્થિતિ ૧૦૦૦૦ વર્ષની છે મર્વ સાધારણ નથા સમુદ્ધિર્મ અતર્મુદ્ધર્ત આયુષ્યવાળા છે તે ધ્યાનમા રાખો બીજા વનસ્પતિને કાપીશું, છેદીશું ત્યારે અચિત્ત થશે, પણ કદમ્બજમા તો કાપ્યા છેથા વિના અગર કાપી છેદી લાન્યા દો તો પણ, (અતર્મુદ્ધર્ત આયુષ્યનો ૨૫૦ ભલે પકડયો છતા) ત્યા બીજા ઉપજે છે, કુવેન્ના પાકાને કાપી લાવીને લટકાવેા એને નથી મળતુ પાણી, નથી મળતી માટી દત્તા તે વધે છે તાત્પર્ય એ કે અતર્મુદ્ધર્તમા પહેલાના જીવો મરી જાય છે, અને વધનારા બીજા જીવો ત્યા ઉત્પન્ન થાય છે સમયે સમયે જીવોની ઉત્પત્તિની વાત જોએા ભૂવી જાય, તેને મમજ શી રીતે પડે? શ્લેષ્માઢિમા મનુષ્યોના જે જીવો સમુદ્ધિર્મ ઉપજ્યા, તે અતર્મુદ્ધર્તમા મરે, પણ તેમાં વિશધના બધ જાય, તેમ ન સમજવુ, કાગળ કે ત્યા નવા નવા જીવ ઉપજે છે દેહકાએા દેહકાના અવયવોમા જ ઉપજે છે, અગર સ્વન ન પણ ઉપજે ગર્ભજ મનુષ્યના મામ, પીત્ત, કલ્હી, લોહી, પીશાબ, વિષા વગેરે અશુધિ પદાર્થોમા સમુદ્ધિર્મ મનુષ્યો ઉપજે છે, તે દશ પ્રાણોની પુરી પર્યાપ્તિને નથી જ પામી શકતા, તેથી તેઓ એકજ પ્રકારના છે એવો ઉત્તર દેવાય હવે ગર્ભજ મનુષ્ય વગેરેના એકોનો અધિકાર કહવાગે તે, અગ્રે વર્તમાન.

દેશના-૪૦

ગઢમવક્તિ ય મણુમ્મપવિદિય પુરુષા, ગોયમા' દુવિદા વત્તા,
ત જહા-પરજત્તમ ગઢમવક્તિયાવિ અપજ્જત્તમ ગઢમવક્તિયાવિ ।

ગર્ભની પરિસ્થિતિ

સમુદ્ધિર્મ મનુષ્યોની કમનશીળી !

શ્રી ગણધર મહારાજ પચમ્મગ શ્રી ભગવતીજના અષ્ટમ-શનકના-પ્રથમ ઉદેશામા પુનઃગવ-પરિણામ નામનો અધિકાર વર્ણવી રહેવા છે તેમા ગર્ભકાલે સમુદ્ધિર્મ મનુષ્ય પચેન્દ્રિયજીવનની કમનશીળી વિચારી ગયા કે, એ બીચારો પચાપ્તો થા શકે જ નહિ

ગર્ભથી જે ઉત્પન્ન થાય તે ગર્ભ જ જેની ઉત્પત્તિમા સયોગની જરૂર નથી, ગર્ભસ્થાનની જરૂર નથી તે સમુચ્છિન્ન ગર્ભ જ મનુષ્યના ચુક, શ્લેષ્મ વિદાદિ અશુચિ પદાર્થોમા સમુચ્છિન્ન મનુષ્ય ઉત્પન્ન થાય છે દેવકાના યુરુમા દેડકા ઉત્પન્ન થાય છે જેમને પ્રાય કપાયો પાતળા હોય એવા જીવન-શીખો (સુગન્ધિક મનુષ્યો) ના શ્લેષ્માદિમા પણ સમૂચ્છિન્ન મનુષ્યો ઉત્પન્ન થાય છે દેડકાના શ્વર્યોમા જના પાખીના યોગે જેમ દેડકાની નાનિ ઉત્પન્ન થાય તેમ ગર્ભજ મનુષ્યે તા અશુચિ અવયવોમા (પદાર્થોમા) સમુચ્છિન્ન મનુષ્યો ઉત્પન્ન થાય છે ઉત્પન્ન થાના ન્યાન વિદાદિ ચૌદ હોઈ તેમને ચૌદ શ્વર્યકીઆ જીવો હોવામા આન છે માતાને રક્તવત્તુ રકે છે સ્ત્રી ન કરાય સમુચ્છિન્ન મનુષ્યને આહારાદિક યોગિ ખરી માત્ર મન પચાસિ નથી લાગા મુખી પહોળી જાય તો પચાસતા થાય, પણ તેમ જોનેજ િ જ ના મુખી પહોળવાના મામર્ય મુખી એ જીવેજ નહિ જીવન જોટલું અદ્ય છે, અને ઉત્પન્ન થાની દશાને અનુભવે છે એજ તેઓની જમનશીખી છે

જ્યા હકનો હક નથી ત્યા નાહક ખોટી થયું !

એક જીવ મનુષ્ય પચેન્દ્રિયના ગર્ભમા આ યો આઠમે મહિને ગર્ભ પડી ગયો આ જીવને પચેન્દ્રિય જાનિ મનુષ્યગતિ માનેા કે આર્થસેત્ર પણ મળ્યા તો જીવાનત્તુ વળ્યું શુ ? શ્રી નાભવેજી લાગાન મદુલ પુત્રોને એજ ઉપદેશ આપે છે, કે જીવનનો ભરૂનો નથી એ મદુલ આલ્યા છે તો પ્રભુજીને એ પૂછવા કે વડીલજી ભગવત્તુ માર્ગભૌમત્વ સ્વીકારવુ, - ચુદ્ધ કરવુ ? ભગવાન્ એ મદુલપુત્રેય ખીજીજ દિશા બતાવે છે આ જગત્તમા સૌથી અધિક અચર યીજ વામ છે આ જીવન શ્વાસવાયુના આધારે છે હરે આવા જીવનવાળા મનામા જીવે કયા ભરૂમે રહેવુ ? કેઈ જીવના ગર્ભમાથી આ યા જાય છે, ઘેઈ (બા યવયમ) જાય છે કેઈ ભર્યોવને જાય છે, નો કેઈ પ્રધાવસ્થા અનુભવીને પણ જાય છે તો પછી કેઈ ન જાય એમ રથી જવુ, જવુ, જવુ તો માયુ જ દુનિયામા લેજા માટે તો ત્રણ વર્ષ મુખી હકની મુક્ત છે, પણ જીવનને અગે કાર્ત્ત્ત છે ? જ્યા હકનો હક નથી ત્યા નાહકે જોયા કરવુ ? જોઈ પન પણ નિજાન રાખી શકાય તેમ નથી નીલ્ આતના છેડે શ્રીકૃષ્ણભદેવજી ભગવાને પોતાના હૃદ પુત્રોને આ અચર ન્થિતિ જણાવી, તો આપણા જેવાની શી વાત !

‘ગર્ભ વ્યુત્ક્રાંતિ’ એટલે ?

સમુચ્છિન્ન મનુષ્ય પચોસા ચર્ચ શકે જ નહિ ખીજી જાન હોય તો ત્યા જોજખાવના ત્રિગોળ કહેવુ પડે દેવતામા સમુચ્છિન્ન નથી દેવતામા તથ નારકીમા માત્ર ‘ઉપપાત જાત’ ન્થિતિ છે, દેવતા ઉપપાત-શમ્યામા ઉત્પન્ન થાય છે, નાન્દી કુબીમા ઉત્પન્ન થાય છે મનુષ્યો માટે ભજ તથા સમુચ્છિન્ન એના જે ત્રિગોળો, જે પ્રકારે ઉત્પત્તિ હોવાથી કહેવા પડે વ્યાકરણમા એ નિયમ છે કે સૂત્ર રચનામા જો અદ્ધ માત્રા પણ યોછી વાપરવાથી કામ મે તો તે સૂત્રકારે, ‘વૃદ્ધાવસ્થામા પુત્રોત્પત્તિ સમાન ઉત્તમ માને છે’, જ્યારે આમ છે

ત્યારે ‘ગર્ભજ’ને બદલે લાખી માનાવાળો ‘ગર્ભ-ચુન્કાન્તિ’ શબ્દ કેમ રાખ્યો? અહિં વિચારવું જોઈએ ગર્ભમા માત્ર પર્યાસિઓ થઈ બંધ એવે પોતાની મેળે પોષણ મેળવે તેમ નથી. અમુક મુદત સુધી ગર્ભમા પોષણ જોઈએ. શરીર સંપૂર્ણ થયા પછી પોષણની જરૂર નથી ગર્ભમા પરિપક્વ દશા જોઈએ ગર્ભ રક્ષો તે દિવસે શરીર બાધ્યુ, અને અત્યુદ્ભૂતમા બધી પચાસિઓ તૈયાર થઈ ગઈ કેટલાકે માને છે કે અમુક મહિનાઓ સુધી જીવ ન આપે તો પછી કેવી રીતે પુદ્ગલો શરીરપણે પશ્ચિમે છે, અથવા પુદ્ગલો બહાર નીકળી બંધ નહિ તો સઠવાપણ થાય વાન્યા ઉપર લોહી બહાર ન નીકળે તો પાકે છે ને! એવે જો જીવ ન હોય તો શરીર પરિણામવશે કોણ? શરીરનો મૂળ કયો કાણે? પ્રથમ સમયે જ જીવની ઉત્પત્તિ છે એના વિના શરીરનું બંધાન જ નથી ઠટવાકો જીવનું આવવું શીજે, નીજે, ચોથે માસ માને છે, પણ તેમ નથી જોયો પત્તિ જીવોત્પત્તિ બંને માથે જ ઉત્પત્તિમા જેમ માન્યું, તેમ મર્યા પછી પણ શરીરમા જીવનું સૂચપણ માન્યું છે મસારી જીવ દરેક કાણે ૭-૮ કર્મ બાધે છે પ્રથમના બાધેલા અત્યારે ઉત્પત્તિમા માને છે ગર્ભમા ઉત્પન્ન થયા પછી બે ઘડી થઈ જોઈએ તો જીવ છ પચાસિવાળો થઈ ગયો, છતાં જોવાની એવું જીવન નવાં ગર્ભમા અમુક મહિના સુધી પોષણ જોઈએ, અને પોષણ મેળવે તો જ તે નિનમાથ રહી શકે મનુષ્ય માટે જ એવો નિયમ એમ નહિ, જનાવર માટે પણ તેનો જ નિયમ છે ‘ગર્ભમા આખી તયારી’ એ હેતુ જણાવવા ‘ગર્ભ-ચુન્કાન્તિ’ શબ્દ જણાવ્યો છે પોષણમા ખામી નહોવાથી કમુવાવક થાય છે ગર્ભ-ચુન્કાન્તિમા પણ પચાસા તથા અપચાસા એવા બે ભેદ છે જેવો શક્તિ મેળવતા હોય તે અપચાસા, અને મેળવી લીધી હોય તે પચાસા કાગળ, કલમ, શાહી તો એના એ જ, પણ વાકા અક્ષર કાઢનાર વાકા જ કાઢશે પીધા અથવા કાઢનાર મીધા કાઢશે, તે જ રીતે અહિં પણ અપચાસાવ-વામા અપચાસા, પર્યાસાવચારા પચાસા સમજવા, જીવ તો એ જ

આગળનાં (ભવિષ્યના) બધું આયુષ્ય બાધ્યા વિના કેઈ પણ જીવ મરે નહિ આગળના ભવના આયુષ્ય બંધન માટે આહાર, શરીર, ઇન્દ્રિય એ ત્રણની જરૂર છે આપણી જીવ પર્યાપ્તો થાય તો જ ભવિગતિ માટે અહિંથી જઈ શકે અપચાસાવચારામા નરક કે સ્વર્ગનું આયુષ્ય બાધાતું નથી ગર્ભમા રક્ષો થકો પચાસો, દેનનાતું આયુષ્ય બાધે તો દેવનાના ઉપજે ધર્મ લાગણી પ્રધાન માનાના ગર્ભમાનો જીવ, પૂર્વ જનના સન્ધારણી, આચાર્યનો ઉપદેશ પણ સમજી શકે છે તે મરી બંધ તો દેવલોકે બંધ ગર્ભમા લશાની વાત માલમે તે વૈકીય શરીર કરી અપચાસાવચારામા આયુષ્ય બાધે તો દેવલોકનું કે નારનીનું આયુષ્ય ન બાધે આહારમાથી જે રસ કાનમા પડે તે કાનરૂપે પશ્ચિમે, આખમા પડે તે આખરૂપે પરિણમે, નાસિકામા પડે તે નાસિકા રૂપે પશ્ચિમે તે જ ત્રિનિજે તથાપ્તા તથા અપચાપ્તા એ બોલોમા પુદ્ગલ-પશ્ચિમન સમજી લેવું દેનનાના બોલોને અંગેનો અધિધાર અને વર્તમાન

} દેશના-૪૧ }

અનુક્રમ-મનગાસિંવાળ પુછા, ગોયમા' દુવિહા પન્નતા, ત જહા-પજ્જતગ અનુક્રમ-અપજ્જતગ અનુર, એ જાન થણિયકુમારા પજ્જતગા અપજ્જતગાય, એવ એણ અમિરાણેણ દુયણ મેદેણ પિસાયા ય જાવ ગથ તા, ચદા જાન તારા વિમાણાં સોદકમ્મકપ્પોવગા જાવ અચ્ચુઓ, હિદ્ધિમહિદ્ધિમેવિજ્જગકપ્પાતીય જાવ ઉવરિમઉવરિમ મેવિજ્જ, વિજયઅણુત્તરોં જાવ અપગાનિયં સવ્વદ્ધસિદ્ધપ્પાતીય પુછા, ગોયમા' દુવિહા પન્નતા, ત જહા-પજ્જતસવ્વદ્ધસિદ્ધ-અણુત્તરોં અપજ્જતગ સવ્વદ્ધ જાન પરિણયાવિં ં દહગા

પુદ્ગલ-પરિણમન ચિચ્ચથી જીવના અનેક ભેદો છે

ગાત્રકાર ભગવ તો વારવાં એક વાત તરફ લક્ષ્ય બે છે કે તમામ જીવો સ્વરૂપે સમાન છે હલકામાં નવદી ગિયતિનો જીવ, એટલે કે સૂક્ષ્મ, એકેન્દ્રિયમાં સખડતો જીવ, તથા અનતનાન, મનતદર્શન વીતરાગમય સ્વરૂપ, અનતમુખ, અનત વીર્યમાં શાશ્વત રમમાં શ્રી નિદ્રા ભગવન્તો જીવ એટલે કે ઉત્કૃષ્ટમાં ઉત્કૃષ્ટ કાળિનો જીવ અને સ્વરૂપે નમ્રમાં છે તર્કવાળી તર્ક કરે કે જો જીવ સ્વરૂપે સરખા છે તો પછી સસારી તથા મોક્ષના એવા બે મુખ્ય બેંડેમ તથા ખીલ અનેક ભેદો (મ સસારીમાં) શાથી? મમાધાન એક જ કે કમથી સદતર મુક્ત જીવ તે મુક્તિના જીવો તથા કર્મથી વાંટળાયેલા તે સસારી જીવો મ સસારી જીવોના અનેક ભેદો કર્મ પુદ્ગલની અનેક પ્રકારની વિચિત્રતાને આભારી છે એકેન્દ્રિય નામકર્મના ઉદયવાળા જીવો જે પુનર્જન્મ અહલુ કરે છે, તે બધાને એકેન્દ્રિયપણાએ પશ્ચિમાવે છે એ પ્રમાણે યાવત્ પચ્ચેન્દ્રિય પરિત મમજુ

મ મૂર્ચ્છિમ મનુષ્યમાં 'પર્યાપ્તા' ભેદ છે જ નહિ

મનુષ્યના બે પ્રકાર ગર્ભ જ તથા સમૂર્ચ્છિમ મનુષ્યગતિ પામવા છતાં પાંચ ઇન્દ્રિયોની પ્રાપ્તિ સર્થ છતાં મનના પુદ્ગલો લઈ મનપણે પરિણામસ્થાની શક્તિ જે જીવોએ મેળવી નથી, તેઓ મ મૂર્ચ્છિમ કહેવાય છે ગર્ભ જ મનુષ્યોના વિદ્યાર્થિ અપવિત્ર અવયવોમાં ગિયાં । મ મૂર્ચ્છિમ મનુષ્યો ઉત્પન્ન થાય છે દેહકાના અવયવમાં દેહકા ઉત્પન્ન થાય છે, તે તો જાણીએ તો ગર્ભ જ મનુષ્યોના વિદ્યાર્થિ જો મ્યાનોમાં મિત્રાગ આ જીવો ઉત્પન્ન થાય છે,

ત્યારે 'ગર્ભજ'ને બદલે લાખી માત્રાવાળો 'ગર્ભવ્યુત્ક્રાન્તિ' શબ્દ કેમ રાખ્યો? અહિં વિચારવું જોઈએ ગર્ભમા માત્ર પચાસિઓ ધર્મ જાય, એટલે પોતાની મેળે પોષણ મેળવે તમ નથી બમુક મુદત સુધી ગર્ભમા પોષણ જોઈએ. શરીર સપૂર્ણ થયા પછી પોષણની જરૂર નથી ગર્ભમા પચિપકવ દશા જોઈએ ગર્ભ રહ્યો તે દિવસે શરીર બાધ્યુ, અને અતમુદ્ગર્ભમા બધી પચાસિઓ તૈયાર થઈ ગઈ કેટલાકા માને છે કે અમુક મહિનાઓ સુધી જીવ ન આવે નો પછી કેવી રીતે પુદ્ગલો શરીરપણે પરિણમે છે, અથવા પુદ્ગલો બહાર નીકળી જાય નહિ તો સંક્રાંતિ થાય વા વા ઉપર લોહી બહાર ન નીકળે તો પાકે છે ને! હવે જો જીવ ન હોય તો શરીર પરિણમાનશે કેણું? શરીરનો ગળું કયો ફેણું? પ્રથમ સમયે જ જીવની, ઉત્પત્તિ છે એના વિના શરીરનું બધાગળ જ નથી કેટલાકા જીવનું આવવું બીજે, ત્રીજે, ચોથે માસે માને છે, પણ તેમ નથી ગર્ભોત્પત્તિ જીવોત્પત્તિ બન્ને સાથે જ ઉત્પત્તિમા જેમ માયુ, તેમ મયા પછી પણ શરીરમા જીવનું શૂન્યપણું માન્યું છે સસારી જીવ દરેક દાયે ૭-૮ કર્મ બાધે છે પ્રથમના બાધેલા અત્યારે દ્વિતીયા આવે છે ગર્ભમા ઉપન થયા પછી બે ઘડી ધર્મ એવે તો જીવ જ પચાસિવાળો ધર્મ ગયો, છતાં એનાથી એનું જીવન નથા ગર્ભમા અમુક મહિના સુધી પોષણ જોઈએ, અને પોષણ મળે તો જ તે નિગમી રહી શકે મનુષ્ય માટે જ એવો નિયમ એમ નહિ, જનાવર માટે પણ તેવો જ નિયમ છે 'ગર્ભમા આખી તયારી' એ હેતુ જાણવા ગર્ભવ્યુત્ક્રાન્તિ' શબ્દ જણાવ્યો છે પોષણમા ખામી રહેવાથી કમુનારક થાય છે ગર્ભવ્યુત્ક્રાન્તિમા પાંચ પચાસિ તથા અપચાસિ એવા બે ભેદ છે જેઓ શક્તિ મેળવતા હોય તે અપચાસિ, અને મેળવી લીધી, હોય તે પચાસિ કાગળ, કલમ, શાહી તો એના એ જ, પણ વાકા અક્ષર કાદનાર વાકા જ કાદશે ગીધા અમર કાદનાર મીધા કાદશે, તે જ રીતે અહિં પણ અપચાસિવસ્થામા અપચાસિ, પચાસિવસ્થામા પચાસિ સમજવા, જીવ તો એ જ

આગળના (ભવિષ્યના) જીવનું આયુષ્ય બાધ્યા વિના કોઈ પણ જીવ મરે નહિ આગલા જીવના આયુષ્ય' બધન માટે આહાર, શરીર, ઈન્દ્રિય એ ત્રણની જરૂર છે આગલી હે પચાસિનો થાય તો જ ભવિગતિ માટે અહિંથી જઈ શકે અપચાસિવસ્થામા નરક કે સ્વર્ગનું આયુષ્ય બધાતું નથી ગર્ભમા રહ્યો થકો પચાસિ, દેવતાનું આયુષ્ય બાધે તો દેવતામા ઉભે ધર્મ લાગણી પ્રધાન માતાના ગર્ભમાનો જીવ, પૂર્વ જીવના સંસ્કારથી, આચાર્યનો ઉપદેશ પણ સમજી શકે છે તે મરી જાય તો' દેવલોકે જાય' ગર્ભમા લગઈની વાત માલજો તે વૈકીય શરીર કરી અપચાસિવસ્થામા આયુષ્ય બાધે તો દેવલોકનું કે નારકીનું આયુષ્ય ન બાધે આહારમાથી જે રસ કાનમા પડે તે કાનરૂપે પરિણમે, અથવા પડે તે આમરૂપે પરિણમે, નાભિકામા પડે તે નાભિકા રૂપે પરિણમે તે જ રીતે પચાસિ તથા અપચાસિ એ બેદોમા પુદ્ગલ-પરિણમ। સગળ લેણું દેવતાના બોને ન મેનો અધિકાર અને નરક ન

દેશના-૪૧

અમરકુમાર-ભવળાસિદેવાળ પુત્રા, ગોયમા' દુવિદા પન્નતા, ત જહા-પજ્જતગ અમર
કુમાર૦ અપજ્જતગ અમર૦, એવા ચાર થળિયકુમારા પજ્જતગા અપજ્જતગાય, એવા એણ અમિરાવેળ
દુયણ મેદળ પિસાયા થ જાર ગથ ગા, જદા જાવ તારા વિમાણ૦ સોહકમકપ્પોવગા જાવ
અન્નુભો, હિદ્દિમહિદ્દિમગેવિજ્જનગકપ્પાતીય જાર ઉવરિમઉવરિમ ગેવિજ્જ૦, વિજ્ઞયજ્ઞુત્તરો૦ જાવ
અપગાનિય૦ સન્નહસિદ્ધકપ્પાતીય પુત્રા ગોયમા' દુવિદા પન્નતા, ત જહા-પજ્જતસન્નહસિદ્ધ-
જ્ઞુત્તરો૦ અપન્નતગ મન્નહ જાર પરિણયાવિ ૩ દહગા

પુદ્ગલ-પરિણમન ચિચ્ચથી જીવના અનેક ભેદો છે

શાસ્ત્રકાર જગવન્તો વારવાર એક વાત તરફ લક્ષ્ય ખેંચે છે કે તમામ જીવો સ્વરૂપે
સમાન છે જલમગા હલની ધિનિને જીવ જોડે છે સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયમા સબડતો જીવ,
તથા અનતજ્ઞાન, અનતદર્શન બીજનગમથ સ્વરૂપ, અનતસુખ, અનત વીર્યમા શાશ્વત
રમમાણુ શ્રી નિદ્ધ બાનન્તો જીવ જોડે છે ઉત્તુદ્ધમા ઉત્તુદ્ધ ઝોળિને જીવ બાન્તે સ્વરૂપે
મગ્ગા છે તાવની તર્ક કરે કે જો જીવ સ્વરૂપે સરળ છે તો પછી સસારી તથા મોક્ષના
જોવા બે મુખ્ય જોડેમ તથા બીજા અનેક ભેદો (સસારીમા) શાથી? સમાધાન એક જ કે
કર્મથી સદતર મુકન જીવ તે મુકિતના જીવો તથા કર્મથી વાંજાવેના, તે સસારી જીવો
સસારી જીવોના અનેક જોડે કર્મ પુદ્ગલની અનેક પ્રકારની વિચિત્રતાને આભારી છે
એકેન્દ્રિય નામકર્મના ઉદયવાળા જીવો જે પુદ્ગલો અજ્ઞા કરે છે, તે બધાને એકેન્દ્રિયપણાએ
પશ્ચિમાને ■ એ પ્રમાણે યાવત પચેન્દ્રિય પર્યંત મમજ્ઞુ

સમૂર્ઞિમ મનુષ્યમા 'પર્યાપ્તા' ભેદ છે જ નહિ

મનુષ્યના બે પ્રકાર ગર્ભ જ તથા સમૂર્ઞિમ મનુષ્યગતિ પામવા હતા પાચ ઇન્દ્રિ
જોની પ્રાપ્તિ થઈ છતા મનના પુદ્ગલો લઈ મનપણે પશ્ચિમાનવાની શક્તિ જે જીવોએ
મેળવી નથી, તેઓ સમૂર્ઞિમ કહેવાય છે ગર્ભ જ મનુષ્યોના વિદ્યાદિ અપવિત્ર અવયવોમા
જિવાત સમૂર્ઞિમ મનુષ્યો ઉત્પન્ન થાય છે દેહકાના અવયવમા દેહકા ઉત્પન્ન થાય છે, તે
તો નવોજોડો ગર્ભ જ મનુષ્યોના વિદ્યાદિ શેદ મ્થાનોમા ગિયારા આ જીવો ઉત્પન્ન થાય છે,

તેથી તો તેમને બાદ મ્યાનક્રીઆ છુટ કહેવામા આવે છે મમૂર્ચિમની ઉત્પત્તિ માટે જલ ચર, ખેચર ગર્ભજ, ખેચરહિં વગેરેની અગુચિમા એ નિયમ નહિ, પણ મનુષ્ય ગતિમા તો એ નિયમજ છે કે ગર્ભજ મનુષ્યના ચૌદ અગુચિ મ્યાનોમા, એ ચૌદ અપવિત્ર પદાર્થોમાજ મમૂર્ચિમ મનુષ્ય ઉપત્ત થાય, અને પચાપ્ત ન જ થાય તિર્યચ ગતિના સમૂર્ચિમ છુટો તો પોતાને લાયની પચાપ્તિ પૂરી કરી પણ શકે, પરંતુ મમૂર્ચિમ મનુષ્યો ની પણ પચાપ્તિ થઈ શકના નથી પચાપ્તિ પૂરી કરી શકે તેટલો વખત તે ખીચારાઓ છુટીજ શકના નથી, તેથી તેનો એજ બે અને તે અપચાપ્ત પચાપ્તો ગર્ભજ મનુષ્યમા ઉત્પત્તિમા ઉત્કૃષ્ટ સખ્યા લઈએ તો જાતીશ આઠથી વધારે ન જાય આઠ એટલે શુ? એકમ, દશક નો એમ ગણતા લાગના છ આઠ, તે રીતે જાતીશ આઠની સખ્યા સમજવી એકના બે બેના ચાર, ચારના આઠ એમ જનુ વખત જમણા જમણા કળા જાય અને જે મખ્યા આવે તેટલી મખ્યા ગર્ભજ મનુષ્યોની આગા અઠીદીપમા સમજવી સમૂર્ચિમની ઓળામા ઓછી સખ્યા અસખ્યાનાની સમજવી. અમખ્યાના ઉપજે છતાં તેમા એક પણ છવ પચાપ્તો થઈ શકે નહિ, પૂરી પચાપ્તિની પ્રાપ્તિ પણ તે છવી શકે નહિ, એવી એમના કમનશીબી છે બારા-વર્ગજાના પુરુગો શકુલુ જગા નમયે સામર્થ્ય ટકતુ નથી મમૂર્ચિમ-મનુષ્યો અપચાપ્ત જ હોય મનુષ્યોના ૩૦૩ ત્રણસે ત્રણ ભેદ કલા છે પન્નર ગર્ભભૂમિના, ત્રીશ-ગર્ભભૂમિના, તથા હપ્પન-અતઃક્રીપના એમ એકનો અને એક ભેદ તેમા ગર્ભજના પચાપ્ત તથા અપચાપ્ત એટલે ૧૦૧×૨=૨૦૨ થયા, તથા મમૂર્ચિમ મનુષ્યો માત્ર અપચાપ્ત હોવાથી ૨૦૨+૧૦૧=૩૦૩ ભેદ થયા, સમૂર્ચિમ મનુષ્યોની ઉત્પત્તિ અઠીદીપની બહાર નથી કારણકે ગર્ભજ મનુષ્યોના દુર્ગંધિ અવયવો ખીજે હોય નહિ માટે સમૂર્ચિમની ઉત્પત્તિ ખીજે કયાથી હોય? ગર્ભજ મનુષ્ય માટે પચાપ્ત તથા અપચાપ્ત એવા બન્ને ભેદ છે

યુગલિકમા પણ બે ભેદ પચાપ્તિ અપચાપ્તિ

અકર્મભૂમિત્રય-યુગલિક-મેત્રમા જવા છતાં અભાગીઆઓના ભાષ્યમા યુગલિકપતુ હોતુ નથી ગર્ભમા નવ લાખ છવો ઉત્પન્ન થાય, તેમાથી તૈયાર માત્ર બે થાય, જે જન્મવા પામે બાકી ૮૮૯૯૯૯૮ બધા મરી જાય પચાપ્ત થવાનો વખત માત્ર બે છવનેજ આવે, બાકીના તમામ અપચાપ્ત અવરથામાજ મરી જાય અકર્મભૂમિનુ ઉત્કૃષ્ટ આયુષ્ય ત્રણ પચોપમનુ છે આવા આયુષ્યવાતા મ્યાને જવા છતાં સરવાળે ૦ મુલ, કાણી હાલ્લી કયારે ભરાય?, અવાતુ ભરાતી નથીજ

દરેક દેવતાના ભેદમા પચાપ્તિ, તથા અપચાપ્તિ એવા બે ભેદ છે

અત્યંત પુણ્યનો વિષાક ભોગવવાનુ સ્થાન સ્વર્ગ છે દેવલોકમા ૧૫ ગહિત મેજવનારા અને મેગેવી હોય તેવા એટલે કે પચાપ્તિ તથા અપચાપ્તિ બે ભેદ તો છે

ભવનપતિમા પરોના અમુરકુમાર ભવનપતિ દેવો જે પ્રકારે પુદ્ગલો પરિણામો છે એક તે પચાત્તે તથા પીત્ત અપચાર્ત્ત, વાયુ અને મન દેવતામા ભેદો છે મનુષ્યમા તથા તિર્થંચન બાપા ર્થોસિ તથા મન પચાસિ જુદી ગતી છે અતઃ જણે છે, એ પર્યાસિનુ નામ બાપા-મન પચાસિ છે નૃપાજન્વા પાચ પ્રકારે પચાસભાવને પામે છે મનુષ્યથી દેવતામા એ શક્તિ અધિક જે શક્તિ બાપામા કામ લાગે છે, તેજ શક્તિ મનના પુદ્ગલો લેવાના કામમા લાગે છે મનુષ્ય હા સી, ધોડાને પ્રવેશ્વન્દ્રિય જુદી છે નાપને કાન એજ આખ, આખ એજ કાન છે મા માટે થનુ નિમાણ છે, તેજ શ્રોત્ર નિમાણ છે જુઓ કોન કાન્યમા એને અમુશ્વવા કહેવા છે દેવતામા પશુ જે શક્તિ બાપામા તેજ શક્તિ મનના પુદ્ગલો લેવામા કામ કરે છે શક્તિએ જે જતા જોણી ગળીને તેને બારા મનપચાસિ મહી છે એકજ રથાને જે કાર્ય કરે છે દેવતા પાચ પચાસિએ પચાસા અમુરકુમારમા દેવતા પચાત્તે ડેટલાક અપચાર્ત્ત છે આ લે અમુરકુમાર એકલાને ? તડોડાં ય ન્યાયે પીજાના જે લેદો કલા નથી એમ નહિ ટૌડિન્ધ નામને પ્રહ્લદા હતા 'તડકૌડિન્ધ' યાચે આપને, કહેવાથી જાંધા પ્રાહ્લદાને આપવાની સૂચનાનુમા કેને જડિ આપવુ અને કેને જાશ આપની તે નક્કા છે ભવનપતિના દશ ભેદોમા, યાવત રાનિનકુમાર એ દશમે ભે. છે, ત્યા મુધી દરેકમા પચાસા તથા અપચાસા એવા બે બે લઈ લેવા વ્યતરમા પિશાન્ધમા યાવત્ પાંચમા એ બે લેદો સમજ લેના ત્યોતિપીઓન મદ્ર વિમાનમા યાવત્ તાના વિમાનમા એ બે લેદો સમજ લેવા બાદેય દેવલોકમા પશુ જે જે છે નવમેવેયમા પશુ જે લેદ છે મનુષ્યમા યાવત્ અનલજત મુધી બે ભેદ સમજ લેના પાંચમુ સવાર્ધસિદ્ધ વિમાન એવે તે નાની મુગિન ! જ્યા મર્વ પદાદિના મુખોન નિહિ છે ત્યા પશુ જે બે છે, હને પુદ્ગલોના વિભાગ પરિણામને અગે અગે વર્તમાન

દેશના-૪૨

જે મજ્જજ્ઞ સુહુમણ્વીકાદય જગિદિયપયોગપરિણયા તે ઓરાતિયતેયાન્મયમસરીરપ્પયોગ પરિણયા જે વજ્જજ્ઞ સુહુમણ્વીર પરિણયા તે ઓરાતિયતેયા , એવ જ્ઞાન ચરોરિદિય વજ્જજ્ઞ, નર જે વજ્જજ્ઞચરવાન્મય જગિદિય પયોગપરિણયા તે ઓરાતિયતેયન્મયમસરીર જાવ પરિણત સેસ ત ચેત,

પુદ્ગલોનું પરસ્પર પરિણામનંતર ગાથી ૧,-

તૈજસ ગરીરથી

શ્રીગણધર મહાનજ્ઞ પંચમાગ-શ્રીભગવતીજીના અષ્ટમ શનકના પ્રથમ ઉદેશામાનો પુદ્ગલ-પરિણામ અધિકાર જણાવતા સમારી જીએમા એકેન્દ્રિયાદિ જાતિના, પચેન્દ્રિયમા નારકી આદિ ગતિના જે ભેદો પાટે છે, તે કર્મપુદ્ગલની વિચિત્રતાને આભારી છે એ તેમ ન હોય તો જાતિ-કાય વગેરેનો ભેદ નહોતજ નહિ જાતિ એટલે વૈશ્ય, શુદ્ર એમ ન સમજતા એકેન્દ્રિયાદિ જાતિ, તથા પૃથ્વીકાયાદિ કાય, એ જાતિ તથા કાયનો ભેદ થયો તે કર્મ પુદ્ગલની વિચિત્રતા ન હોત તો થાત જ નહિ આ બધા બેગોની વિચારણામા આગળ વધતા પર્યાપ્તા અપર્યાપ્તાની વિચારણા આવે છે જે જીએમા આકાશ પરિણામવવાની, શરીર બનાવવાની, ઇન્દ્રિય બનાવવાની વગેરે પર્યાપ્તિઓ મેળવવાની પૂરી કરવાની નાકાત આવી ગઈ હોય તે પર્યાપ્તા પર્યાપ્તિ મેળવવાની અવસ્થાને પર્યાપ્તિવસ્થા કહે છે જુદી જુદી જાતિઓને અને જુદી જુદી કાયાઓ રહેલી છે પૃથ્વીકાયથી નિમ્નપતિકાયમા સદૃશ ભાદરમા પર્યાપ્તા અપર્યાપ્તા એ જ ભેદ છે વિકલેન્દ્રિય પર્યાપ્તા અપર્યાપ્તા સામાન્ય રીતે ઔદારિક-કાયાવાળા દેખાય છે પૃથ્વીના વનસ્પતિપક્ષે, વાયુના પાણીપક્ષે, અને પાણીના વાયુપક્ષે પરિણમે છે પરસ્પર પરિણમનમા એક જાતની વર્ગણા માનવી પટે છે પૃથ્વી પાણી થાય, અને વાયુપાણી થાય વિલેન્દ્રિયના પુદ્ગલો મનુષ્યના જનાવગના શરીર પક્ષે પરિણમે છે જે કાયનું પૃથ્વીનું શરીર છે, તેજ આપણું શરીર છે આપણું શરીર કાનાતરે બહે રાખ થાય, પછી મારીપક્ષે પરિણમે પણ છે, તે જાને એક જાત હોય એ વાત નથી દબેકાયના પુદ્ગલો આપણા શરીરપક્ષે પરિણમે છે અને જાણે આપણા જ પુદ્ગલો છે એ કાયપક્ષે પરિણમે છે આ બધાની કાંઈ એક જાત હોવી જોઈએ જેથી ‘અ’નું ‘આ’ થાય અને ‘આ’નું પણ ‘આ’ થાય માટી કં મીઠાના પુદ્ગલો એમા નાખ્યા, પાણી કે ખોરાકના પુદ્ગલો લીધા, એટલે શરીર કેમ બની ગયું ? પાક કરવાની (કવવાની) તાકાત હોય, તે જ પરિણામનંતર કરી શકે અગ્નિમા પકાવ્યા વિના માટીને ઘડો મની શકે ?, ના ‘પાણી લાગ્યું હવા લાગી’ એમ કહેવામા આવે છે ને ? પકવવાની તાકાત વિના મૂલ પદાર્થનું પરિપકવણું થતું નથી એ પકવવાની તાકાત ન હોય તો શરીરમા પડેકું મીઠું તે મીઠું જ રહે, માટી પણ માટીપક્ષે જ રહે સમઢણીને બ્યાધિ જેને થયો હોય તે ખોરાક લે છે, પણ પચાવી શકતા નથી કેમકે દુન્યવી દષ્ટિએ કહેવાય છે કે તેની જઠરમા અગ્નિનું જોડ હોતુ નથી તે જ રીતે પકવવાની તાકાત હોય તો જ શરીરમા ગયેલ મીઠું, અનાજ, પાણી વગેરે પરિણામનંતર પાયે, અને માત્ર ધાતુરૂપે પરિણમે છે સુદો એ છે કે આ શાથી થાય છે ?, એવી કાંઈ પાક ક્રિયા છે ?, આવું પરિણામનંતર કરનાર તૈજસ શરીર છે લીધેલા ખોરાકો પકવ-દશામા લાવવું, પરિણામનંતર કરવું તે કામ તૈજસ શરીરનું છે આકાશ કાળા મૂળાડીયા પણ પૃથ્વીકાય રૂપ બની જાય છે ને !, માટે પુદ્ગલોનું પરિણામનંતર કરનાર તૈજસ શરીર છે

કાર્મણુ ગતિ

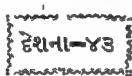
તૈજસના પશુ અનેક જાતના પુરુષો છે આપણને જોગડ પચાવવો મુશ્કેલ પડે છે, અને યુનિવર્સી ઝીણી કાકરી પાન, તોય પચી જાય છે, ને શાથી? જગન્ની તાકાતને અગે જ તે બને છે મનુષ્યમાય મદ જઠરવાલાને હલકો જોરાક, મરે પ્રવાહી જોરાક પશુ પચતો નથી, અને સારી જઠરવાળો એકલા વાન ખાય, તો પશુ હુન્કળ આપતી નથી જઠરના પુદ્ગલો પશુ એમ તપના નથી પૃથ્વીકાયાદિના નમામ ઓ િગિ શરીરોમા તૈજમ શરીરને મહાય કંવા, એમ્મે તેની નિર્મલતાને અગે મહાય કરવા કાર્મણુ શરીર ગ્હેડુ છે કાઈ પણ જીવ જન્મે કે તૈજસ તથા તેની સાથે ગ્હેલા કાર્મણુ શરીરના મયોએ આહાર પાડુન કરે છે ચાવીશ વહકમા, પાચેય વનિમા છએ કાયમા, જ્યા જ્યા શરીરો હોય, ચાહે ઔદાગિક, વૈકિય કે આહારન શરીર માન્મા હોય, તો પણ બધાયમા સાથે તૈજસ શરીર તથા કાર્મણુ શરીર તો માનવા જ પડે ઓ િરિ, વૈકિય તથા શાહારકનો તે તે તરીકે પરિપાક કરવાનું કામ તૈજમ કાર્મણુનું છે તૈજમ તથા કાર્મણુ વગર તે શરીરો બને જ નહિ તૈજસના તથા કાર્મણુના પુરુષો માથે હોના જ ભોઈએ, બને તે પછી જ ઔદારિક વગેરે પુરુષો મહુન કરે

પરસ્પર-પરિણુમન

અપચાસા નુરમપૃથ્વીકાયના પુરુષો કેવી જાતના પુરુષો પરિપુમાવે છે? પોતાની મપુણુ શક્તિ દૂરી ન મેળવે માટે ભવે તેઓ અપચાસા છે શરીર માત્ર બનાવી દે, હન્ડિયો નમા કાનો રાસની કાપ્તિ ન થઈ તો પશુ શરી ના પુ મલો તો તીધા જ છે તે પુ મલો કેવી જાતના ગ્લિમાવે છે?, ઔદાગિક, તૈજસ તથા કાર્મણુ પુરુષો, તેને પણ હોય છે નુરમ પૃથ્વીકાયના જીવો અપચાસા હોય તો પણ ત્રણ પ્રકારે પુરુગવવાળા હોય અને પચાસા થાય તો પણ ત્રણ પ્રકારના પુરુગલવાળા થાય જેમ બાલક જોરાક હોય તે પણ અને વૃદ્ધ જોરાક મે તે પણ માન ધાતુ રહ્યે પરિણુમે છે, તેમ અપચાસા પૃથ્વીકાયે મહુન કરેલા પુરુષો, તેમજ પચાસા પૃથ્વીકાયે મહુન કરેલા પુરુષો ત્રણ શરીરપણે જ પરિણુમે છે

એવ ચાવત્ વનરુપતિ વિકલેન્દ્રિય અપચાસા પચાસા આમ ૧૬ લેહો સામા થ રીતે જણાવી દીધો એન્ડિન્ડિયના પૃથ્વીકાયદિ પાચ, ચિત્તેન્દ્રિના ત્રણ, બ મેના પચાસા તથા અપચાસા, માત્ર વાયુકાય ઔદારિક શરીરને વૈકિયપણે પરિણુમાવે નાનાનુ મોટુ રૂપ થવુ, તથા મોટાનુ નાનુ રૂપ થવુ તે વૈકિય શરીરને આભારી છે ઔદાગિકમા કમ દશા હોય છે રિવિધા ક્રિયા, અનેક પ્રકાન્ની ક્રિયા, દગ્યનુ અદગ્ય થવુ, અદગ્યમાથી દગ્ય થવુ, મોટાનુ નાનુ થવુ, નાનાનુ મોટુ થવુ, દુકામા ચિકિયા ાવી તે વૈકિય શરીરને લઈને છે ઔદારિક શરીર મોટુ તો વય, પણ એકેન્દ્ર ન થઈ જાય માત્ર વાયુમા એમ થાય છે કાઈ ન હોય અને વગેરીઓ આનીને જમણમણુ રી દે ને! તેવી રિતિ પૃથ્વી, પાણી, વનરુપતિ, વિકલે

ક્રિયા નથી. પૃથ્વીકાયમા ભવે સોગ પહાડો થઈ જશે, પણ તે ક્રમે થશે આસનસોલ પાસે કોલસાની, અમરળની ખાણોમાંથી કોલસા અમરળ કાઢી લેવામા આવે છે, પછી ખાણના એ ખાડામા નદીની રેત ભરવામા આવે છે, પછી અમુક વર્ષે તે જ રેત કોલસા તથા અમરળ રૂપે પરિણમે ■ મીઠાના અગરમા લોહાની કડછી નાખો તો એ પાંચ વર્ષે લોહુ મીઠુ થઈ જાય છે પૃથ્વીકાયના પુદ્ગલો આવેલા પુદ્ગલોને પોનાના જેવા પન્થિમાયગવે છે 'જગતનો કર્તા ઇશ્વર છે' એ રીતે જગતને ડોરવામા ડોળારનો બીભે જ મુનો છે પૃથ્વીકાયાદિપણે પન્થિમેલા પુદ્ગલો ક્રમેક્રમે વધે છે એકદમ વધવુ થટવુ ઔદારિક શક્તિથી બનતુ નથી એ કામ વૈક્રિય શરીરનુ છે, અને તે વાયુકાયમા તે શક્તિ છે બાહર વાઉકાય પર્માસા એકેન્દ્રિ વૈક્રિય શરીરપણે પણ પુદ્ગલો પન્થિમાવે છે, અને શક્તિવાળા ઔદારિક વૈક્રિય તૈજસ કાર્મણુ શરીરપણે પણ પુદ્ગલો પન્થિમાવે છે સોગ લોહોમા ત્રણ શરીર માનવામા આવ્યા હતા તેમાંથી એક લેહ બહાર કાઢો તેના ચાર પ્રકારના પુદ્ગલો લેવા પયાસા વાયુકાય સિવાયના ત્રણ પ્રકારે પુદ્ગલો પરિણુમાવે છે હુને પચેન્દ્રિયના લોહોના અંગે નારકી, નિર્ધાય, મનુષ્ય અને દેવના કઈ કઈ કાયાપણે પુદ્ગલોને પરિણુમાવે છે, તેને અંગે અંગે વર્તમાન

જે અપજ્જસરયણપમાપુદ્ગલોરેદ્યપચિદિયપયોગપરિણયા તે વેડવિચયતેયાકમ્પસરીરપ્પયોગપરિણયા, એવ પજ્જસયાવિ, એવ જાવ અહેસત્તમા । જે અપજ્જસગસંમુચ્ચિત્તમજ્જયર જાવપરિણયા તે જોરોલિયત્તેયાકમ્પાસરીર આવ પરિણયા એવ પજ્જસયાવિ, મુદ્ધમવકતિયા અપજ્જસયા એવ એવ પજ્જસયાણ એવ એવ નવરં સરીરયાણિ ચચારિ જહા માદરવાસુકાદયાણ પજ્જસયાણ, એવ જહા જરુચરેસુ ચચારિ બાલાવગા મણિયા, એવ ચટ્ઠપ્પચટ્ટરપરિસણમુયપરિસણ્ણ મહયરેસુવિ ચચારિ આલાવગા મણિયન્ના ।

વૈક્રિય શરીરનો રેતુ

પર્માસાપણુ શક્તિ પ્રાપ્તિની પૂર્ણતાએ મમજવુ

શ્રીભગુધર મહારાજાએ રચેલી શ્રીદ્વાદશાગીના પા રમા અંગે શ્રીભગવતીસુત્રના આઠમા શ્લોકનો પ્રથમ ઉદ્દેશો નિરૂપણુ કરી રહ્યા છે, જેમા પુદ્ગલ-પરિણુમનો અધિકાર

ચાલુ છે પુરુષ-વિજ્ઞાન તો મહાન વિજ્ઞાન છે જગત આખાની વિચિત્રતાજ પુરુગવને આભારી છે હવેના પચાસ તથા અપચાસ લેહોનો અધિકાર ચાલુ છે હવ નવી નવી શક્તિ રૂપ અવગ્રહ, ઈલા, ધારણ, આદિ નવા નવા બધ મેળવતો હોય, એ અપેક્ષાએ હવ, હવનના છેડા સુધી અપૂર્ણ શક્તિવાળો થયો ગણાય નહિ, પણ શક્તિ મેળવે તોજ ગણાય હવ જન્મ નાથે બધી શક્તિ મેળવી શકે તો નથી શરીરની અપેક્ષાએ પછી જ જ્ઞાનદિઉપયોગ સબધિ બધી શક્તિ મેળવે છે આખી જીવિતીમા શક્તિ મેળવતો જ હોય એ દૃષ્ટિએ તો જીવિતીના છેડે પચાસ થાય હવનનો કોઈ પણ ભાગ નવી શક્તિ મેળવવા વગરનો હોતો નથી આથી હવનના છેડે જ આ દૃષ્ટિએ પચાસો ગણાય જ્ઞાનની, શુભ-ધ્યાનકની અપેક્ષાએ શક્તિ મેળવવાનું જીવિતીના છેડે અપ્રમત પ્રમત શુભસ્થાનક છે લે સમયે પણ હોય એવે એક સમયે ઉમ્મુ ફક્ત શુભધ્યનક મનાયુ સમયની મિતિ કાવ કરવાને લીધે જ હોય, નહિતર અતર્મુ-હુર્તથી ઓઠો ઉપયોગ કાવ જ નથી પ્રમત શુભસ્થાનક પ્રાપ્ત થવાને બીજે સમયે જ ઠાલ કરી જાય તેથી અપ્રમત શુભસ્થાનક એક જ સમય ત્યારે શુ પહેલા પચાસો ન થાય ? જો મામાન્ય શક્તિને અગે વિચાર કરીએ તો જીવિતીના છેડે જ પચાસો ગણાય અને તે પહેલા અપચાસો ગણાય પચાસના તથા અપચાસાનો વિચાર જે દૃષ્ટિએ છે, તે વિચારવાની જરૂર છે બહા ના પુરુગવેને પોતાના આહારપણે લેવાની તાઠતથી આહાર લેવાય છે વૃક્ષની ચોતરફ જનનિચન ઝરીએ તો વૃક્ષ તે જલને ચૂમી લે છે, અને આહારપણે પરિણામે છે કયાતમા પાદો નાખીએ તો ઝાડ આહારપણે અહણ કરતું નથી દરેક જીવેને અગે તેવી રીતે સમજ લેવું ગમે તેટની તૃપા લાગી હોય, છતા જનાવગ પીચાબના કુડામા મો નહિ ઘાલે કીડીઓ ઘી ઉગા આવે છે, પણ લીવેલથી ભાગી બાય છે, કેમકે તે પુરુગલો આહાર પણે અહણ કરી મક્તા નથી આપણા પેટમા ખોરાક જાય છે તેને જરૂર પચાવે છે, અને સાન ધાતુ રૂપે પરિણામે છે, પણ ખોરાક લેણા ધાતુ કે મકરી પેટમા જાય તો વિના પરિણામે નીડગી બાય છે જરૂર ખોરાકના પુરુગવેને જ આહારપણે અહણ કરી શકે છે આહારને લાયકના પુરુગવેના પરિણામન પછી નમ થાય છે પછી સાત ધતુપણે શરીરમા પશ્ચિમાનવાની શક્તિ, તેને શરીર પચાપ્તિ કહેવામાં આવે છે મેળવવા યોગ્ય શક્તિ મેળવી લીધી હોય તે પચાસ, અને ન મેળવી લીધી હોય, મેળવના હોય તે અપચાસ પચાસાપણે અહિં છ શક્તિની અપેક્ષાએ મમરુ ઔઞરિક શરીરને તેજસ તથા કાર્મણુ ઉભુ કરે છે, તેજન કાર્મણુ તથા ઔઞરિક આ તથુ શરીરપણે પુરુગવેને પરિણામે છે આમા પચાસ વાયુ કાયનો ભેદ, (ક્ષત એક ભેદ) અપવાદ તે વાયુકાયને ચાર પ્રકારે શરીરનું પરિણામ હોય ઔઞરિક, તેજસ, કાર્મણુ તથા સાથે વક્રિય પણ હોય

બાવરુચ્ચાવ

વિકવેન્દ્રિય ભાવ તિયંચો, મનુષ્યો સમૃદ્ધિમ્ હોય તો પણ વાયુ કરતા વધારે પુણ્યશાત્રી છે છતા તેને વક્રિય શરીર કેમ નહિ ? તદ્દન ચ્યાવગ વાયુકાયને વક્રિયદેહ હોય

અને ઝસને વૈકિય નહિ ? વાયુકાયમા મામા ય વાયુમાથી મોખ વગેળીઓ થઈ પણ જાય, અને ઘડીકમા આખો વગેળીઓ ચમી પણ જાય પ્રતીકાયદિમા તેમ જનતુ નથી પુર આરે ત્યારે પાણી વધતુ નરરે પડે છે, તે વાત જુલે પણ એન્દ્રમ વધતુ અને શમી જતુ, ત પૃથ્વીકાયમા, અપ્કાયમા, અગ્નિકાયમા, વનસ્પતિકાયમા, ચિકલેન્દ્રિયમા, મનુષ્યમા નથી જનતુ માત્ર વાયરામા છે વાયુકાયને અગે દેખાય છે કે ડહીક પા કુ પણ ન જાય, અને કહીક જાપરાના છાપરા ડાડી દે છે આ સ્થિતિમા વક્રિય માન્યુ હોય તો નવાઈ નથી આ તો આપણે સુક્રિતથી કહીએ છીએ ઝઝાવાત શુભવાત આભાવિક હોય છે કણમા દેખાત, કણમા શાંતિ, આ સ્થિતિ વાયરામા છે પુરવની ગતિત અન્ય તેમા આ કયાથી ? ભવન્થિતિ ! એક મોઘથી ખીજે મોઘે કુદનાની તાકાત આપણામા નથી વાદરામા છે મોઘે તેને શુ વધારે પ્રુવવાનુ માનવા ? એ તો ભવન્થિતિ છે પશ્ચીઓમા ઉદયન સ્થિતિ, વાકામા કુદનાની ગતિત ભવન્થિતિને અગે છે તે જ રીતે વાયુકાયમા વૈકિયની શક્તિ ભવ ન્વભાવન લીધે છે તેમા ન્યૂનાધિક પ્રુવ કાન્વભૂત નથી વાયુકાયને ઓનારક ગતિન વા, છે, અને ઘોડા ભાગમા વૈકિય પણ છે

સોન નરરોમા પ્રથમ ન નનપ્રભામા ડાજેલા નારકીઓ જેવે ૨૭ ગતિત મેજવી નથી, તે પણ પુગવ નજુ પ્રગરે પન્નિમાય છે નારકીઓ ચરી ખારે ત્યાની જ પૈકિય પુગવ માટે અહુલુ કરે છે મોનાની ખાલુમા ચનાક નાતુ મજાડ પુગવો લે છે એક આગગનો લાકડાનો ટુકડો લ્યો, તેટલો જ ઈનો ટુકડો લ્યો, તપ્પા જ ચાગનો ટુકડો લ્યો, તેમલો જ મોનાનો ટુકડો ન્યો એ રજુય ટુકડાના વજનમા ફેર પડરો લાકડાના પુગવો મૂક હોય છે તેનાથી ઈના ટુકડામા પુગવો જારીક છે, તેનાથી ચાગના ટુકડામા પુગવો વારે જારીક છે, તેનાથી મોનાના ટુકડામા પુગવો એ દમ જારીક છે મોનાના ૨૭ જારીક જ પુગવો લીધા તેમ નારકીના ૨૭વો વૈકિય જ પુગવો ચાગ કરે ચોરસાજવાકમા તમામ જનના મગી ૮ વર્ગલા ૫ પુગવો ભરેલા છે આપણી જર તેજ હોય તા વાન ચણુ પણ પચી જાય, અને લોહીપણે પન્નિમન પામે, અને જર મદ હોય તો કુપ ધા પાનુ ન પચ અને ધાતુ રૂપે પન્નિમન ન પામે નારકીઓ વક્રિય નામ કર્મનો દેધ હોનાથી જ વૈકિય પુગવો અહુલુ કરે છે તેની પરિપવતા માટે તેજસુ કાર્મણુ જોડે પરિપ્રમન ખરજ ના કીઓ પહેલી નરરે પર્યાસા અપર્યાસા પણ વૈકિય, તેજસ, કાર્મણુ, પુગલો પન્નિમાય તેજ પ્રમાણે માનમી નરક સુધી મમજા લેવુ

દેવતા તથા નારકીને પૈકિય શરીર શા માટે ?

હવે નારકીને વૈકિય શરીરની શી જરર ? પ્રથમ જણાવવામાં આવેલું છે તેમ જણી લ્યો, કે અન્નિ પાનુ મજાત ગુણુ, અસખ્યાન ગુણુ મોગલી

શરે તેવુ શરીર હોય, તેજ પાપને ભોગવશે થાય ને ! આ લોકમા તો એક માણસે એક હલ્તર ખૂન કયા, તેને અગે ફાંસી તો એક વખત થઈ, પણ હલ્તર ખૂનની સજા કયા ગઈ ? ગુન્હાની સજાના ભોગવનાથી કુદરતના મકલમાથી છટી શકાતુ નથી શાસ્ત્રકાર કહે છે, કે પાપ એવાના એણુ દશ વખત ડોકાંકાંટીશુ પણ ઉદયમા આવે જઘન્ય પણે દશગુણુ તો બોલવુ જ પડે મધ્યમા સખ્યાત અમખ્યાત વખત પણ ભોગવવુ પડે હવે તે અનનગણુ ભોગવુ શી રીતે ભોગવાય ? આ લોખની સત્તામા તો ભોગવતાની મયાદા અતીન સકુચિત છે ખુનમા તો ફાંસી એજ વખતને ! આજે તેજા ખુન પણ ફાંસી તો એજ વાર ને ! નારકીમા તો શરીર એવુ કે ગમે તેટલી વાર માળો, કાપો, છેદો, કટકા કરો પણ પાડુ શરીર બેશુ થઈ, ખીજ સજા ભોગવના તૈયાર એ શરીરને બળવાથી, કાપવાથી, છેદવાથી તગવાથી છુનનો છટકારો થતો નથી આયુધ્ય સપૂર્ણ થાય નહિ ત્યા મુખી છટકારો જ નથી નળના પાવના ભોગવના માટે નારકીને વૈકિય શરીર છે નારકી જીવને ઉત્પન્ન થાય ત્યારથી, અપર્યાપ્તપણાથી જ વૈકિય એટલે સજા ખમનારુ શરીર હોય ઔદારિક શરીર પાત્રીના પોરા જેવુ છે પોરા પાણી વિના ન રહે, ધનેડુ ધાન્ય વિના ન રહે, તેમ ઔદારિક શરીર અનાજ પાત્રી વિના નકી શકતુ નથી ઔદારિક શરીરથી અનતી ભૂખ, ટાંઠ, તૃષા, છે ન બેદનાદિ સજા થઈ શકે નહિ પહેલી નન્કથી આતમી નન્ક મુખી એજ નિયમ ગઈ જ પયાસા તથા અપયાસા હોય અને તે ફરેકને ત્રણ શરીર વૈકિય, તૈજસ્, વામણ માખીને છટ બધે બેસવાની શરીર ઉપર ભલે ગમે ત્યા બેને, બેથી શકે તેમજ ખીજે પણ આદ્ય ત્યા બેની શરે પણ તે બેસે કયા ? કા તો ગડગુમડ ઉપર, કા તો વિદ્યા, શ્લેષ્માદિ ઉપર આ રીતે નાડી ! છુનો પુદ્ગલો જ એવા ગુણુ કહે કે જે પુદ્ગલો ઉલટી છુધા, તૃષા, પીકાને વધારે ત્યા પાણી જ તપેડ મળે જેથી તૃષા વધારે લાગે

જેમ નારકીમા આને નિયમ, તેમ પુણ્યના ભોગવવાને ગમે દેવલોકમા તેવા પુદ્ગલોને નિયમ પુણ્યનુ ફળ પણ જઘન્યથી દશગુણુ ભોગવવાની તક છે જ તૃપિતમુનિ જગવમા બેગ્યા, તેમને ફાંસુ જ ન વહોરાવ્યુ તે વખતે એ મયમી મહાત્માને જે શીતલતા થાય, તેથી જે પુણ્ય બધાય તે વિષામમા મેકડો ગણી શાના આપે નારકીમા જેમ ફુખ ભોગ વના માટે વૈકિય શરીર છે, તેમ દેવલોકમા કાયમ અતિ મુખ, ઉચા પ્રકારે મુખ આતુ ભોગવ્યા કયા માટે વૈકિય શરીર છે ગુણવાનુ મામથ્ય પણ આવશ્યક છે કમજેર મગજ વાળો અનિમુખ જીવ્યી શકતો નથી તીવ્ર પાપ-વિષાક ભોગવવાને તેમજ તીવ્ર પુણ્ય-ફળ ભોગવવાને તીવ્ર સાધનો બેધએ એ જ હેતુથી દેવનાઓને તથા નારકીઓને વૈકિય શરીર વગરેતુ છે

તિથ વમા વૈકિય ગરીર છે

અપર્યાપ્ત તથા પર્યાપ્ત સમૃદ્ધિમ્ જવચરો પણ ઔદારિક, તૈજસ્ અને કાર્મણુ

પુદ્ગલો ગ્રહણ કરે છે તેજ નીતે ગર્ભજ-પયાસા તથા અપર્યાસા જલચરો પણ ઔદાગ્રિક
તેજસ્ અને કાર્મણ પુદ્ગલો ગ્રહણ કરે છે પયાપ્તા-ગર્ભજ જલચરોના પણ વક્રિયની
લગ્નિ હોય છે, એટલું વધારે મમજનુ વાયુકાયને જેમ ઔદાગ્રિક, વૈક્રિય, તેજસ, કાર્મણ
માન્યા, તેમ પયાપ્તા-ગર્ભજ-જલચરને પણ ચાર પ્રકારના શરીર માનવા ચતુષ્પદ તિર્યચોમા
ઉપરિમપમા ચાલત ખેચરમા ચારે આનાવા કહેરા હરેક ગર્ભજ તથા ન્યાનમા ચાર
શરીર હોવા અડિ પ્રગ્ન યર્ધચક્રે છે કે દેવના તથા નારકીમા તે વક્રિય શરીર માનવાને તણુ
કારણ હતુ, પણ જનાવરમા વૈક્રિય શરીર માનવાનો પ્રમગ શા માટે છે?, મીચાણની હકીકત
માલગી છે?, જુઓ-મીચાણે (મિચનક) હાથી જલવિહરે કોણિકને ન આપ્યો, આથી તે
મોટો સગ્રામ થયો તે સગ્રામમા બાર વર્ષ ઘડે નહો એકામહારાજ વૈશાનીમા બાર્ડ ગયા
વાણિકે ઘેરો ધાન્યો, અને તે બાર વર્ષ નહો હવવિહરે રાજ રાને સેચનજ નાથી
ને હર્ષને નીકળતા અને એ હાથી પણ કોણીકના (હણ્નિકણને) મિપાર્ધઓ જ્યા સૂનેવા હોય
ત્યા લઈ જતો ત્યા મિપાર્ધઓનો મહાર કરીને જલવિહરે પાછા વશાનીમા પેમી જતા
જતા આવુ તો કઈ કાલ મુખી આજુ કાણિકે શુ કર્યું?, સહેની ચારે તરફ ખાઈ
ખોવાની, અદ્ધ ધગધગતા અગાન રખાન્યા, ઉપર ઘોડી માટી રખાવી ન રતક હાથી ગહા
રાજ નીકળતો નથી, આથી જલવિહરે તેનો નિન્કાર કરે છે - “જેવી રીતે વાણિક કુલદ્રોહી
યયો, તેમ તુ પણ નિમકહુગમ થયો?, તારા માટે ના નજરહી નજ, દાવાને દુખ રણ
તાગ લીધે જતો?” આ માલગીને તે નાથી ચા ચો તે ખરો ખાઈ પાને આવ્યા પડી એક
હગનુ પણ ભરતો નથી ફરી હવવિહરે અતિ નિન્કાર કયો જુને શુ થાય?, નાથીને પણ
સાચુ કે “આવુ અપમાનિત જીવન શા માટે જીવવુ?” એટલે સુદથી જલવિહરે નીચે ઉતારી
પોતે જ પાપાન થયો, અને હાથી પોતે બળા મુઓ અને અજે એમ કહેરાય છે કે તે
નાથીને વિભગ જ્ઞાન હોવથી તે આગશથી બધુ બળતો જતો જનાવરોમા પણ વિભગ-જ્ઞાન
તથા મવધિજ્ઞાન માનવુ પડે છે વિભગજ્ઞાનથી અને અવધિજ્ઞાનથી વૈક્રિય વાણુ બલગાનો
અધિકાર થાય, અને તેથી વૈક્રિય વર્ગણુ નજવાનો અધિકાર મળે છે આથી વક્રિય પુદ્ગલોને નહણુ
કરવાનુ સાધન તેમની પાને રહે છે, તેથી પયાસા ગર્ભજ-પચેન્દ્રિય તિર્યચને પણ વૈક્રિય
શરીર માનવુ પડે પયાસામા જ અવધિજ્ઞાન તથા વિભગજ્ઞાન માનેલા છે વૈક્રિયની તામાન
તેમા માનવામા આવી છે તેથી તેમને ચાર શરીર જણાન્યા છે હવે મનુષ્ય તથા દેવતાના
અગેના અધિકાર માટે અજે વર્તમાન

દેશના-૪૪

જ સંમુચિત્તમનુસર્પચિદિપ્તયોગપરિણયાતે ઓગલિયતેયાક્રમ્માસીર ઝાવ પરિણયા, પ્વ
મઠમવકતિયાવિ અપ્પચ્છગાવિ પ્વજ્જત્તગાવિ પ્વ પેવ, નવર મરીરગાણિ પ્વ માણિયન્નાણિ,-

અ મઃ સિન્નાન્ડની ઉપવિકુર્વણા

ગરીડોની પ્રાપ્તિ પાપુ નામ કર્મના ઉદયને આભારી છે

૧ અમાગ શ્રીભગવતીજી નૂનમાના આડમા ગતકના ત્રયમ ઉદ્યામા પુ ગ ૧-પગ્નિમામ
પ્રધિકાન આકુ છે લિ ૧ ભિન્ન નામકર્મના ઉદયે મનારી છવેઆ અનેક ભિ ૧ ભિન્ન લેદો
છે પુગવેના ભેદથી જ છવેઆ ભવિન્ન ગતિનો, પાયાનો ભેદ પડે છે, અને એમા વગી
ગામે ભેદે જાગ્યા છે ૧ પયામા અને ૨ અપયામા શક્તિ મેળવી વીધી હાય તેવા છવેઆને
પયામા કહેવામા આવે છે અને મેળવતા છવેઆને અપયામા કહેવામા આવે છે એકેન્દ્રિય સૂક્ષ્મ
બાદર છવેઆને ઓડિય શરીર હોય છે આ ૪ પયામા-વાયુકાયના છવેઆ વૈકિય શરીર કરે છે
ત્રિકેન્દ્રિય પયામા અપયામા છવેઆ ત્રણ પ્રકાર પુગવેના પ્રકણ કરે છે ૧ એકેન્દ્રિય નિર્થ ચોમા
પયામા ૨ ત્રયામા હોય તેમા ત્રયામા ગર્ભ જ જલચર, અનુપ્પ, દરપરિમર્ષ, ભુજપગ્નિમય,
અને જોયરો, વૈકિય પુગવેથી વૈકિય શરીર બનાવે છે ગર્ભ જ મનુષ્યેના અશુચિમા થના ૧
અમૂર્તિમ મનુષ્યે અપયામા ૨ હોય છે અને તે ત્રણ શરીર પવિત્રમાને છે અને એ છવેઆ
પોતાની શક્તિ પૂરી મેળવ્યા વિના જ મરી જાય છે ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ, આ ત્રણ
શરીર તે છવેઆને પાડુ હોય છે ગર્ભ ૨ ત્રયામા તથા અપયામા મનુષ્યે પણ આજ ત્રણ શરીર
રહે છે, અને તેને ચોમ્ પુગવે પ્રકણ કરે છે આ બધામા નામ કર્મનો ઉદય કારણરૂપ છે,
અને આ ત્રણ શરીરોનો આધાર ત તે નામ કર્મને આભારી છે

મનુષ્યને અજે બીજા પણ બે શરીરો છે લગ્નિ અને નામકર્મ બને હોય તો જ
તેના પુગવે પ્રકણ કરા શરીર રૂપે પરિણામથી શકે આંખ હોય અને અજવાળુ હોય
તોજ અનુષ્ઠી રૂપ દેખાય રૂપ બેવામા આજ તથા અજવાળુ, જાનેલી જરૂર છે મિહાડા,
ઉદર, વનિદર આમાનીડીઆ વગેરેને અજવાળા મી મદદ વગર દેખતુ હોય, પણ આપણા
માટે તો અજવાળુ આવશ્યક છે દેવતા, નારડી, તથા વાયુકાયછવેઆ ભવ-સ્વભાવે
વૈકિય શરીર મેળવે છે, પણ મનુષ્ય ભવ-સ્વભાવથી વૈકિય ન મેળવે મનુષ્યની આજ
અજવાળાની મદદ વગર દેખી શકતી નથી અહિ પશુ સમાવની વિચિત્રતા છે દેવતાઓ,

નારકીઓ, વાયુકાયના જીવો ભવ-સ્વભાવથી જ વૈકલ્ય પુદ્ગલો ઋણ કરે છે, અને તેને તેવા શરીરપણે પરિભ્રમણે છે, ત્યારે મનુષ્યોમા તે નથી મનુષ્યોને લલિધથીજ વૈકલ્ય શરીર બને છે, પણ લલિધ જોડે નામ કર્મ જરૂર જોઈએ વૈકલ્ય લલિધ ઉત્પન્ન થઈ હોય તો પણ કર્મના ઉદય હોય તોજ, લલિધથી વૈકલ્ય શરીર બનાવી શકે છે, પણ મનુષ્યમા તે શક્તિ સ્વભાવિક નથી તેમનામા ઔદારિક, તેજસ્ તથા કાર્મણ માટેની શક્તિ સ્વાભાવિક છે પાત્રમા શરીરનુ નામ આહારક શરીર છે ક્ષાયોપશમિક ગુણ જબજનન થયો હોય, અને લલિધ થાય, તથા આહારક નામ કર્મના ઉદય હોય, તો આહારક શરીર બને છે જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષયો પશ્યમ થયો હોય, લલિધ થઈ હોય, અને નામકર્મના ઉદય હોય તો વૈકલ્ય કે આહારક શરીર બનાવે

સુવસાને ધર્મલાભ ?

અબડ પરિમાજક મુલસાથી મમ્યકત્વમા દૃઢ થયો હોતો એ પરિમાજક કૅઈક વખત જૈન ધર્મમા સ્થિર થયો, અને કૅઈ વખત ખમી ગયો ગગા ગયે ગગાદાસ, જમના ગયે જમનાદામ જેવી તેની હાલત હતી જ્યા ગગા જમના નહી મળે છે, ત્યા કેન્દ્રાક પડયાઓ ગગાના કાંઠે હુક ધરાવતા હોય છે, કેન્દ્રાક પડયાઓ જમનાના કાંઠે હુક ધરાવતા હોય છે કેન્દ્રાક પડયા એવા હોય કે કોઈ વખત ગગાને કાંઠે શ્રાદ્ધ સરાવે, અને કૅઈક વખત જમનાને કાંઠે શ્રાદ્ધ સરાવે એ પડયાઓ જેના નામે ક્ષાપતુ બોલે છે, કાઈ શામ્ બોનતુ નથી એ કહેવત મૂલ તો ંદ્રાક પડયાઓની આવી સ્થિતિ હોઈને પડયાઓએ કાઢી છે, પરંતુ અનવસ્થિત સ્થિતિ જણાવવા આ કહેવત શક થઈ છે અબડ પરિમાજક પણ અસ્થિર મનનો હતો નાના બાલકના હાથમા પેટો હોય પણ જો જમકડુ માફ આપીએ તો પેટો મૂકી દે પછી સુશોભિત ઘટડી આપીએ તો જમકડુ મૂકી દે છે એ બાલકના મનમા દુષ્ટતા નથી, પણ ચાલ્યસ્ય છે ઘડીકમા માને વગળે અને ઘડીકમા ધાવ માગાને વળગે અમડ પરિમાજકની કઠંગી હાલત પણ તેના મનની અચલતાને લઈને હતી

એક વખત તેણે ભગવાન શ્રી મહાવીર દેવને વહનાદિ કરી કહ્યું - ‘ભાવાન ! હું રાજમંદ્રી નગરી નાગો છું’ ભગવાને તેની અચલતાનો હેલ /ાગવા, ધર્મમા દૃઢ કરવા, સુદૃઢ મનવાગો મુગમાનો પરિચય કરાવવા, તેને કહ્યું કે “સુવસાને ધર્મલાભ કહેવા” માર્ગમા અબડ પરિમાજક દૃઢયગન વિચાર કરે છે, શ્રેણિક સરખા તબને ધમલાભ નહિ, અભયક્રમાર સખ્યા મનાને ધર્મલાભ નહિ, ધનાશાલિભદ્ર જેવા શ્રેણીઓને ધર્મલાભ નહિ, અને આ મુલના શ્રાવિકાને ભગવાને ધર્મલાભ કહેવરાવ્યા, માટે જરૂર પાત્ર વિશિષ્ટજ હોવુ જોઈએ, હતા તપાસ કરવામા શુ

જાય છે! વાત વાતમા માફ મન તો માનો તોવો થઈ જાય છે, તો આ આ જાનિતુ મન કેવું સુદૃઢ હશે!”

પ્રશ્ના!

અગત્ય પરિનાજકે તો રાજાની જાનને માથા પ્રયોગની શરૂઆત કરી પહેલે દિવસે પ્રશ્નાતુ કે રાજાને મુજબ થઈ જાય તે અરમુખ, સારિત્રિ માર્ગ, જે નુ પાન થાય, આરોગ્ય પ્રાપ્તિ રહેશે ગામમા વાત કનાઈ કે રાજાનીમા નવાજનવારી માગાતુ પ્રશ્નાતુ પધાર્યા છે નગરમાથી રાજા જામ મનુષ્યો આવે છે પરિનાજક વેદ પાઠ જોત્યેજ જાય છે, પરંતુ તેની નજર તો એ જોવામા રોકાય છે કે ‘મુનસા આવી છે કે નહિ? મુલમા મુનક નમ્ય કલધારી શ્રાવિકા શાની જાય?’, અજક પરિનાજક તો એમ વિચાર્યું કે ‘આ જાનિતે જે સાબળવાનો અધિકાર નથી, એમ મગજો તે ન જાની હોય તે રાજામાવિક છે’ માટે મીઝુ નવુ રૂપ કડ

વિષ્ણુ!

બીજે દિવસે દક્ષિણ દિશામા અમટે નિષ્ક્રિય કે રમ્ય મથુ, મનવન ગોઝા જોત્યે, મનમદ્રાવિ યાજનોના દેખાવો વિક્રમ, અને નમસ્વીવા માફી નગરમા વાત દેલાઈ ‘અહો! થયે ભાય આ નગરના છે કે માફાત શ્રી વિષ્ણુ રામા મા પધાર્યા છે!’

મ લીના જોવા આવનાજોનાની સખ્યામા પુછ્યું શું! આજો નિવ નમસ્વીલા નાનકેનો પ્રયોગ ના થો, પણ પરિનાજકના નેત્રોએ સનનાને નજ જોઈ મુનક મગ્યકલધારી પરમ શ્રાવિ! મુલસા જોવીને ખ્યાનમા જાય આ હોય?, પરિનાજકે તો એમ વિચાર્યું કે, ‘કુનવતી આ શસનીના જોવા ન આવે એ જાનવા જોય છે,’ પ્રયોગ જાય પોને જાય છે, અને આપુ સમાધાન પણ પોતે મનમાનતુ હોઈ ઠગી મનને મનાવી લે છે

શકર!

બીજે દિવસે મહાદેવનુ રૂપ નિષ્ક્રિય જટાધારી મહાદેવની પામે પાર્વતીજ તો હોય જને!, મસ્તકમા ગંગા વહી રહી છે મહાદેવને નૃત્ય પ્રિય છે, જોવે પોતે જાજરી જાનવે છે, અને પાર્વતીનુ નૃત્ય ચાલુ છે આવો દેખાવ વિક્રમ શ્રી શંકર અવયમ પૂરી ઉપર પધાર્યા છે! આની વાત નગરમા ચાલી, અને નાનકે, નૃત્યને જોવાની પગપટ્ટી થઈ, આજો દિવસ ચાલી, અને નાગરજ આજો દિવસ ચાલ્યો પરિનાજક અજક તે દિવસે પણ સુવ્યાનને જોવાની આશામા નિરાશ થયો મુનક મગ્યકલધારી સુવ્યાનના એક રૂવાડે પણ આવો પ્રયોગ મસર ઠગી શક?, નહિજ કોઈ એમ ન માને કે જોને જામર ન પડી હોય અરે! જામર પડતા ની વાત કદા છે?, આટોશી-પાટોશીઓએ તો ખૂબ ખૂબ પ્રેરણા કરી છે, અને ન આવવા

માટે તેને ગાડી ગણી છે એ પરમ શ્રાવિત હતી, અને એનામાં વિશુદ્ધ મસ્કાર હતો. પરિવાજક અબડે આજે મનને એવી રીતે મનાવ્યું કે-‘શ્રી તથા બાલક તો તેના મગજમાં જે હાવવામાં આવ્યું હોય તે સુશ્લષ્ણ પકડી રાખે છે, અને વર્તે, છે, લાલ કે હાનિના વિચાર કરે નહિ પ્રકાશ વિપ્લુ અને મહાદેવ એ કુદેવ છે એવા સંસ્કાર જ એને જૈનકુલમાં હોવાથી છે એ લે તે ન આવે તે બનવા ભગ છે’

હાર્યા ભુગારીની છેલ્લી હોડ

હાર્યા ભુગારી બમણ રમે ! એને પોતાની હારનો, હાનિનો ખ્યાલ જ હોતો નથી એકે દિવસે અબડે માયાભગથી તીર્થ કરતું રૂપ ધારણ કર્યું ઉત્તરદિશામાં દેખાવ ઉભો કર્યો સમવસરણ, પર્ષદા, ધંત્રી વગેરે તમામ દેખાવ ઉભો કર્યો આખો દિવસ ગયો પણ સુલભા નહિ તે નહિ જ ! તે દિવસે અડગતા રી રીતે રી હશે તે વિચારે ! આ અવસરે તો એને કંઈક દબાણ કર્યું છે ‘આજે તો સાલ ! જો તો ખરી, આશાત્ ભગવાન પધાયા છે’ સુલભાને તો ભગવાન કયા હતા તેની ખબર હતી સુલભાને મ્યામિ રાત્રિ પુરુષને ત્યા નોકરી હતો કાસદીયાની સુધ્યવસ્થિત-યોજનાદ્વારા એલિક મહાનજને ત્યા ભગવાનના વિદ્યાર્થી, (યા છે તેની) ખબર પાંચદોઢ આવવી હતી પ્રથમના વખતમાં શ્રદ્ધાતુ રાજાઓ, શ્રીમત શ્રાદ્ધવધે ભગવાનની ખબર જાણવાને અગે કાસદીયાઓ ગળના હતા ‘પ્રવૃત્તિવાદક’ અધિકાર શ્રીદેવવાદમાં છે સુલભાએ લોકોને જણાવ્યું ‘આ કોઈ મોટે પાપડી આવ્યો લાગે છે, ભગવાન કયા વિરાજમાન છે, તે અને બરાબર ખબર છે આ ઢોગી ત્રણ ત્રણ વિષ ભુદો ભુદો ઢોગ કરી ન થાયો, તે વળી આજ તીર્થ કરે જાવો ! ભગવાન ગઈકાલે કયા હતા અને આજે કયા વિરાજમાન છે, તે અને કયા ખબર નથી ? ભગવાનને માયાવી સ્વાગ સજ્જનાર ઢોગી, પાખડીને તે વળી જોવા જવાનું હોય ?’, આ હદય છે સુવમાન ! ધંત્રીશનતુ પ્રેરણ પહેરીને દેખાવ કરનારની આગરું ઢેટલી ? એવામાં જનાગઓ ઉત્તરકજ ગાપુત્યને ! જૈન દેખાવ ભેદને ભોગપણથી બચ ત્યા પણ નામમાત્ર જૈન ધર્મ કહેવાય, તેમજે પીજે દિવસે સાચુ માણુમ પડે ત્યારે કઈ અસર થાય ! સાચુ તો માણુ જ છે, પણ લોકો વિચાર કરનારા હોતા નથી, એ દૃષ્ટિએ માયાપણની પ્રતિષ્ઠા જોખમીય છે ને !

અબડેનું કુતુહલ

અબડેને હવે ખાત્રી થઈ કે ‘આ બાઈ જળરી છે, ધન્ય છે શ્રી ભતિમાં આના પાત્રને કે જે મનને આટલી હદે દબાવી શકે છે ! અરે ! તીર્થ કરતું રૂપ કર્યું તોય ન આવી, કેટલી બુદ્ધિમાન ! ભગવાને કોઈ અમથા ધર્મલાલ થોડા જ કહેવાય્યા હશે ! એક આ ભતિની રંગેરગમાં આવી હશે સમ્યક્ત્વ, એનું રૂવિશભિમંત્વ નમ્ય ત્વ જો રક્ત અને દુ પુરૂષ, પરિવાજક છતાં મારા મનની કેવી અગ્નિ હાલે ! વદન હો ભૂતભૂતિ

આ ભાવાનના ચરણકમલમા 'હે જેઓશ્રીએ મને સુલભાના બાનાથી સુદૃઢ કર્યો', આથી તે મન્મથનામાં 'હે ધર્યો, આ વાન મુનમિષ્ઠ છે ત્યાર પછી તો અબ ધાવક તરીકે મુનમને ત્યાં ગયો છે પછીનું સુલભાનું વર્તન વળી બીજુલ છે, ઈત્યાદિ વૃત્તાત બહુલોતો છે આ બધો મુદો મીએ કે અને તે હરે આવે છે જે સુદો મમનના દહાત બહુ કરવામાં આયુ છે, તે હરે ભેદએ સમ્યક્તવમા તો એ 'હે ધર્યો પણ કુતુહલ તૃપ્તિ કયા નય ? જમવાના વળતે મો મો ઘેર બાણા મહાવનો હતો અને એકી વળને દરેક ઘેર વૈક્રિય ફર વારણ કરી ને જમનો હતો એ રીતે ચમત્કાર દેખાડનો હતો

ચૌદ પૂર્વનો ખ્યાલ

પરીધિરાજ પર્થુવણમાં શ્રી મુન શ્રવણ કરો છે, તેમાં ચૌદ પૂર્વનો ખ્યાલ આપના સાગીનું પ્રમાણ બતાવે છે તે વાદ કરો મહાવિદેહનો એક હાથીના દેહ જેવી શાહીથી પહેલું ૧૧ લખાયું છે જે હાથીના દેહ જેવી શાહીથી બીજું પૂર્વ લખાયું, ચાર હાથીના દેહ જેટલી શાહીથી ત્રીજું પૂર્વ લખાયું, આઠ હાથીના દેહ જેટલી શાહીથી ચોથું પૂર્વ લખાયું મોન હાથીના દેહ જેટલી શાહીથી પાંચમું પૂર્વ લખાયું, બારીશ હાથીના દેહ જેટલી શાહીથી છઠું પૂર્વ લખાયું, ચોત્તર હાથીના દેહ જેટલી શાહીથી માતમું પૂર્વ લખાયું એકનો અઠાવીન હાથીના દેહ જેવી શાહીથી આઠમું પૂર્વ લખાયું, બમે છત્તર હાથીના દેહ જેવી શાહીથી નવમું પૂર્વ લખાયું, પાંચને બાર હાથીના દેહ જેવી શાહીથી દશમું પૂર્વ લખાયું, એક હજાર ચોવીશ હાથીના દેહ જેવી શાહીથી અગીઆ મુ પૂર્વ લખાયું, બે હજાર અઠતાવીશ હાથીના દેહ જેવી શાહીથી બારમું પૂર્વ લખાયું, ચાર હજાર ૧૮ હાથીના દેહ જેવી શાહીથી તેરમું પૂર્વ લખાયું, અને આઠ હજાર એકનો બાણ હાથીના દેહ જેવી શાહીથી ચૌ મુ પૂર્વ લખાય દરેક પૂર્વ હાથીની સખ્યાનું પ્રમાણ બમણું છે એ રીતે સોળ હજાર રણને ચારી હાથીના દેહ જેટલી શાહીથી ચૌ જ પૂર્વો વખાયા છે, આ હાથી તે અહીં દેખાય છે તે દેહવાળો નહિ ત્યારે, શ્રીકૃષ્ણદેવણ ભગવાનના નમયનો હાથી લેવો અગર તો શ્રીમહાવિદેહનો હાથી મમનનો મહાવિદેહ એત્રમાં સર્વકાલે આયુધ તથા શરીર પ્રમાણ એક સરખું છે, અહીં તેમ નથી અહીં તે ગતમર્ષિણીમાં શરીર-પ્રમાણ વને છે, અને અવમર્ષિણીમાં ઉતરે છે

આહારક શરીર રચનાનો હેતુ

આહારક લખિવને અગે આ વિષય જણાવનો પડે છે આવા મહાન પ્રમાણવાળા ચૌદ પૂર્વોનું જેને નાન હોય, તેમનેજ આહારક લખિ ઉપ ન થાય છે જ્ઞાનાવસ્થાથી ધર્મોને આવી હરે હાય કયા હોય, અને જેને તેવી લખિ ઉત્પન થઈ હોય, તેને આહારક શરીર રચનાની શક્તિ સાપડે છે બધા ચૌદ પૂર્વો તેવી લખિવાળા હોય નહિ જેને તેવી લખિ હોય

તેને તે ઉપરાંત આહારક નામ કમની ઉદયપણ જોઈએ સંક્ષિપ્ત ચૈદ્યપૂર્વને છૂટાણ-વડીયાએ કરી અનત ગુણ વૃદ્ધિને જાણનારને આહારક શરીર કરવાની શક્તિ હોય નહિ અતઃકિંતુ ચતુર્દશ પૂર્વધરોને આહારક લખિય હોય ॥ આહારક વર્ગણા અહુણ કરી આહારક શરીર રચવાની તેમનામા શક્તિ ॥ પ્રશ્ન થાય કે આવા મહાજ્ઞાની, ચૈદ્ય ચૈદ્ય પૂર્વ જાણનારને વળી આહારક શરીર રચવાની શી જરૂર ? કોઈક એવો જ વખત આવે કે જગત અપકાયથી ભાવિત થાય ત્યારે, પ્રાણીની દયાનો પ્રસંગ ઉભો થાય ત્યારે, તેઓ જીવદયા માટે આહારક શરીર બનાવે દેવાધિદેવ શ્રી જિનેશ્વર દેવનું સમવસરણ નજરોનજર નિહાળવા માટે, શામનની સ્થિતિ દેખવા માટે, સૂક્ષ્મ પદાર્થનું અવગાહન કરવા માટે, સૂક્ષ્મ શકાનું સમાધાન કરવા બગવાન પાસે મહાવિદેહાદિ ક્ષેત્રમા જવા માટે ચૈદ્યપૂર્વ આહારક-લખિયાળાઓ આહારક શરીર બનાવે છે મુડીવાળી રાખીએ તેવો હાથ મુઠો ગણાય આહારક શરીર મુઠાહાથ જેટલું હોય આ આહારક શરીર પ્રયોગ-પરિણત શરીર ગણાય શ્રી ગણેશ મહારાજ દરમ્યાં છે કે ગર્ભ જ પયાપા મનુષ્યોને અગે પાચે શરીર સમજવા ઔદારિક, વૈદિક, આહારક, તૈજસ્ય અને કાર્મણ્ય હવે દેવતાઓના સેદોમા કયા સેદોમા કાયાના પુદ્ગલો પરિણમે છે તેો અગે અગ્રે વર્તમાન

દેશના-૪૫

જે અપજ્જણ અસુરકુમાર મવળવાસિ જહા નેરદ્યા સહેવ, એવ પજ્જતગાવિ, એવ દુયપળ મેદેળ જાવ ધણિવકુમારા એવ પિસાયા જાવ ગધવ્વા ચદા જાવ તારા વિમાળા સોહમ્નો કપ્પો જાવ અચ્છુઓ દેટ્ટિમંગેવેજ્જ જાવ ડવરિમંગેવેજ્જ ॥ વિજયક્ષણુત્તરોવધાપ જાવ મન્ઠસિદ્ધક્ષણુ ॥ પક્કેક્કળં દુયઓ મેદો માણિયવ્વો જાવ જે પજ્જતસન્નદટ્ટસિદ્ધ-ક્ષણુત્તરોવધાપ જાવ પરિણયા તે વેટવિવિય તેયાકમ્મા સરીરપયોગ પરિણયા, દદગા ૨॥

મનુષ્ય ગતિમા જ પાચ શરીર છે અહારક શરીર માત્ર મનુષ્ય ગતિમા જ છે

સપૂર્ણ દશ પૂર્વ સાથે સમ્યકત્વ નિશ્ચિત છે, તે પહેલા નિયમ નહિ

શ્રીભગવાન મહારાજ પદ્મભાગ શ્રી ભગવતીજ સૂત્રના આત્મા ચતુર્થા પ્રથમ ઉદ્દેશમાં
 પુ ગવ-ગિ જામને અધિકાર નિરૂપણ કરના કહે છે કે સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયના જીવ, તથા મુક્તિને
 જીવ સ્વરૂપે ઉભય સરખા છે એક જે છે તે કર્મના પુરગતો અગે છે જીવો ॥ મુખ્ય નો બેજ બેઠ
 ૧ મતારી, ૨ મોક્ષના કર્મ પુદ્ગલોથી લેવાએના તે સસારી જીવો, અને કર્મ પુદ્ગલોથી
 મુખ્ય થયેના તે મુક્તિના જીવો પુ ગવ-પરિણામની અનેક પ્રકારની વિચિત્રતાનુસાર સમારી
 જીવોના અનેક બેજ છે એકેન્દ્રિયાદિ બેજોમાં પુદ્ગલોનીજ વિચિત્રતા છે ને ! આદિ પર્યાપ્ત
 અપર્યાપ્ત સમય તથા ઔનારિશોદિ શરીર પરત્વે વિચારણા થાતુ છે મનુષ્યો મનુષ્યો
 મિથ્યાના ધરાસાજ હોય છે ગર્જન થયાસા મનુષ્ય વિના મીઝે કેઈ પણ ભૂતિનો કે
 ગતિનો જીવ એવો નથી કે જે તાજે શરીર પરિણામથી શકે ઔનારિક, તૈજસ્ય, અને કાર્મણ્ય
 શરીર મય નાથ ન રીતે ફરક મનુષ્ય પરિણામે કે રિશેષથી એ લગ્નિ ઉપત થઈ
 હોય, તો તે વૈકલ્ય વગણના પુદ્ગલે શબ્દ કરીને વૈકલ્ય શરીર રચે છે જ્ઞાનનો કથોપશમ થયો
 હોય આડાન લગ્નિ પ્રાપ્ત થઈ હોય, આડારક શરીર નામકર્મનો ઉત્થ હોય તો, તે જીવ
 આડાર શરીર પણ બનાવી શકે છે કથોપશમ ચૌદ પૂર્વ જેટલો આવશ્યક છે યાવત્ તેર પૂર્વ
 સુધી બળ્યો હોય તેને આડારક લગ્નિ ઉત્થ થતી નથી ચૌદ પૂર્વોમાં પણ તેવી લગ્નિવાળા
 હોય તેવું નથી દશ પૂર્વની માથે સમ્યક્ત્વની લગ્નિ નથી છે મામા ય શ્રુતના પ્રાપ્તિ સુધી
 સમ્યક્ત્વ હોય કે ન પણ હોય આચારાગ સૂચકગણ યાવત્ કાર્મણ્ય ન્યૂનર્થ પૂર્વનું જ્ઞાન મેળવ્યું
 હોય, ત્યા પછી સમ્યક્ત્વ હોય એવું ચોક્કસ નહિ આડારે સુધી બળ્યો પછી પણ સમ્યક્ત્વને
 અગે નિર્ધાર શાસ્ત્રી ? વધીવ લાખ કપીઆના દાવાનો કેમ જીતે હુકમનામું થાય પણ તેને
 તો મા ! ફીજ મળે છે જાણતા બેજમનાર તો અગીલજ જીવ થાય કે હાર થાય, ફીને
 માનીક વકીર હાર જીવ અગીના શિરે છે વકીર બેવે પણ એમજ કે 'મારો અગીલ
 આમ કહે છે' વગેરે ગેતાના અગીને કામીને હુમ્મ થાય તો તેમાં વકીરને કાઈ લાગે
 વગર છે ? તારે આનજા આત્મામાં પત્તુ જીવનચલને પરિણમન ન થાય અને 'શાસ્ત્રકાર
 આમ કહે છે' એ મિથિતિ સુધી વાત હોય તો સમ્યક્ત્વનો નિશ્ચય શી રીતે કહેવાય ?
 શબ્દ પહેલાનો વૈમાનિક દેવના શબ્દ બા' એકેન્દ્રિયમાં પલ આ'યો જાય છે અધ્યયનમાંની
 વિચિત્રતા આદિ છે જીવાજીવાદિ તરોનું જ્ઞાન માત્ર અનુવાદરૂપે હોય ત્યા સમ્યક્ત્વનો નિર્ણય
 શી રીતે જાણાય ? દશપૂર્વ મપૂણ થયા બા' સમ્યક્ત્વ જ સમજવું આમાં મકુતા સમ્ય
 ક્ત્વની કે દશપૂર્વની ? સમ્યક્ત્વ હોય તો જ દર્શ પૂર્વ પુન થાય, અન્યથા ન થાય દશમુ
 પૂર્વ સમ્યક્ત્વ વિના પુર ન જ થાય દર્શપૂર્વ થવાથી સમ્યક્ત્વ પૂર્વ એમ હોય તો તો દશપૂર્વ
 પ્રાપ્તિ માનવી પડે દશમુ, અગીયારમું યાવત્ ચૌ મુ આ પૂર્વો જે ॥ આત્મામાં સમ્યક્ત્વ
 પ્રાપ્ત થયું હોય તેને જ પૂર્વ થાય સમ્યક્ત્વવાવાને દશ પૂર્વનું પુર જ્ઞાન થાય તેમાં આ એક
 સ્વભાવ નિયમ છે નવ પૂર્વ કે તેથી અધિક જ્ઞાન હોય, દશપૂર્વનું પુર જ્ઞાન હોય, પણ ન્યૂન
 હોય તેનામાં સમ્યક્ત્વ હોય પણ જરૂર, અને ન પણ હોય, નિયમ નહિ દશપૂર્વનું જ્ઞાન
 જેને હોય તેને માટે તો એ નિયમ કે એનામાં સમ્યક્ત્વ હોયજ

૧૧ યૌદ્ધપૂર્વનામ્ના નવાળાને જ આહારકે લલિષ્ઠિ હોયછે.

તેવી રીતે આહારક શરીર માટે પણ એ નિયમ છે, કે ક્ષયોપશમ થવાથી જેઓએ યૌદ્ધ-પૂર્વનું જ્ઞાન મેળવ્યું હોય તેઓને જ આહારકે લલિષ્ઠિ હોય છે, અને તે વિના આહારક શરીરની લલિષ્ઠિ હોતી જ નથી આપણે એ વિચારી ગયા છીએ કે પ્રાણીની દયાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય, અગર તીર્થ કરના સમવસરણની ક્ષમિને સાક્ષાત્કાર રૂપે જેવાની હોય, સૂક્ષ્મ-સ શયાદિ પૂછવાના હોય, ત્યારે શ્રી જિનેશ્વરે દેવ પાસે જવા માટે આહારક શરીરની રચના કરવામા આવે છે.

અનત શુષ્ક વૃષ્ટિ અર્થ ધારણ કરનાર તે યૌદ્ધપૂર્વિઓ પ્રરૂપણમા, અને દેશનાની શક્તિમા કેવલીઓ સરખા જ હોય છે તેમની પ્રરૂપણ અને કેવલીની પ્રરૂપણ સરખી હોય માટે તેો યૌદ્ધ-પૂર્વિ અને દશ-પૂર્વિને શ્રુતકેવલી કહેવામા આવે છે નિરૂપણ અભિલાખ્ય પદાર્થોનું હોય, અનભિલાખ્ય પદાર્થોનું નિરૂપણ હોય નહિ કહેવા લાયક પદાર્થોનું સ્વરૂપ જેવું કેવલી કહે છે, તેવું જ શ્રુતકેવલી પણ કહે છે, અને યૌદ્ધપૂર્વિઓ મનુષ્યોના અતીત, અનાગત અસંખ્યાતા ભવોને કહેવાનું સામર્થ્ય ધરાવે છે ક્ષયોપશમની વિચિત્રતાના કારણે અવધિજ્ઞાનમા તથા શ્રુતજ્ઞાનમા અસંખ્યાતા ભેદ છે જે વસ્તુને અગે શ્રોતાઓ જે જે પ્રશ્ન કરે તે તે તમામ વસ્તુને શ્રુતકેવલીઓ યથાસ્થિત નિરૂપણ કરે છે શ્રોતાગણમા જેને અવધિજ્ઞાન કે વિશિષ્ટ જ્ઞાન હોય તેની વાત જુદી છે, પણ તે વિના યૌદ્ધપૂર્વિ-નિરૂપકને અગે ઠોઈ બંધી શકેજ નહિ કે આ છદ્મ્ય છે તાત્પર્ય એ છે કે શ્રુતકેવલીની દેશના કેવલી પરમાત્માની દેશના સદશ છે કેવલીઓએ તથા કાલના કથન વ્યાં મુજબના પદાર્થને કથન કરાય તે અભિલાખ્ય

દશપૂર્વિઓ અને ૧૪ પૂર્વિઓ દેશનામા કેવલી સરખા હોય છે

જેવીઓ શાસ્ત્રના આધારે ભવિષ્ય કથન કરે છે શ્રુતકેવલીઓ પણ શાસ્ત્રના બહે ભૂતકાળના તથા ભવિષ્યના ભવો કહી શકે છે કેવલીમા કેવલનાન છે, શ્રુતકેવલીમા હજી કેવલજ્ઞાન નથી, પણ પ્રરૂપણમા બને સમાન છે, પણ આ વાત ત્યારે જ સમજશે અને ખ્યાલમા આવશે કે શ્રીતીર્થ કર મહારાજના પહેલા પહેરે દેશના કે છે, બીજે પહેરે ગણધર મહારાજના દેશનાના હકદાર કેમ હોય છે ? કહેવું પડશે કે બનેની દેશના એક સગી હોય છે પ્રરૂપણમા જેવી પ્રથમ પહેરે શ્રીતીર્થ કર દેવની પ્રરૂપણ હોય છે, તેવી જ બીજે પહેરે શ્રી ગણધર મહારાજની પ્રરૂપણ હોય છે, ત્યારે નિયમ એ છે કે જેવી કેવલીની દેશના તેવી જ શ્રુતકેવલીની દેશના, તથા જેવી શ્રુતકેવલીની દેશના તેવી જ કેવલીની દેશના

આહારક શરીરને અગે.

સશય વિચેદાયે, નવા પદાર્થ બ્રહ્મવા માટે, અસંખિન યૌદ્ધ પૂર્વિને, શ્રીતીર્થ કરદેવ પાસે મોકલવા માટે આહારક શરીર કરવાની છટ અનુસરના દેવતાઓ પુણ્યમા ચલીઆતા છતા

એમનામા આહારક શરીર બનાવવાનું સામર્થ્ય નથી એ શરીર તો મનુષ્ય ગતિમા ચૈદ પુર્વધરોજ બાવી શકે છે આહારક નામ કર્મના ઉદયે તેવા પુનઃગૌ ત્રહ્મ કરી આહારક શરીર રચવામા આરે છે આહારકશરીર પહાડ વચ્ચેથી પુસાર થયા છતા પહાડમા કાણું પડતુ નથી, તેમજ પહાડને લીધે આહારક શરીરને પણ ધક્કો વાગતો નથી એ શરીરને કેશથી સ્પર્શના યતી નથી, અગર એ પણ કોઈને અપવના કરતુ નથી, એવા એ પુનઃગૌ સૂક્ષ્મ હોય છે ઔદારિક શરીર પાપના પોટલા બધાવે છે સાતમી નરકને લાયક વેદનીય તથા આયુષ્ય કર્મ ઔદારિક શરીર બધાવે છે વૈક્રિય શરીર સાતમી નરકને લાયક વેદનીય કે આયુષ્યને બધ કરી શકતુ જ નથી વૈક્રિય શરીરધારી સાતમીનુ આયુષ્ય ભોગવે છે, પણ બધેતો ઔદારિક શરીરધીજ ધયેલો છે તેજ કર્મ-બધ ભોગવે છે અત્યન્ત-પાપોની પ્રતિજ્ઞા કરના નેજ આહારક લબ્ધિ હોય આહારક શરીર પાપના અનુબધવાનુ નથી આહારક શરીર પાપથી દુર રહેવાવાનુ જ છે, તેથી શુભ, સ્વચ્છ, અને અવ્યાધાનિ છે સૂર્યનો પ્રકાશ જેમ કાચમા સ્પર્શના પામતો નથી, કારણકે પ્રકાશના પુદ્ગલો કાચના પુદ્ગલો કરતા બારીક છે, તેવીજ રીતે આહારક શરીરના પુદ્ગલો પણ પહાડ વિગેરેના પુનઃગલ કરના બારીક છે, જેથી આરપાર સોસન તે શરીરે વગર અપલનાએ કાણુ પાડયા વાર નીમળી શકે છે

નરકમા, સ્વર્ગમા કે તિર્થચગતિમા પાપ પ્રકારના શરીરે નથી પાપ પ્રકારના શરીરે માત્ર મનુષ્ય ગતિમાજ છે આહારક શરીર હોય ત્યારે વૈક્રિય શરીર ન હોય, અને વૈક્રિય શરીર હોય ત્યારે આહારક શરીર ન હોય બાકીના ત્રણ શરીરો તો સામાન્ય છે

દેવતાઓને અગે અમુરકુમારોમા જેઓ અપર્યાપ્તા છે તારકીમા વૈક્રિય, તૈજસ્, કાર્મણ શરીર કહ્યા તેવી રીતે અમુરકુમારોમા બધુ કહી દેવુ યાવતુ મ્તનિતકુમાર, વ્યતર, પિશાચથી માડી ગાધર્વ સુધીના ૮ ભો, જ્યોતિષીમા અન્દ્રથી તારા સુધી, સૌધર્મ દેવલોકથી માડી અચ્યુત દેવલોક સુધી પચાસા અપચાસા બન્ને ભેદો લઈ લેવા, અને નવઐવેધકમા પણ બે લોક, આ બધા વૈક્રિય તૈજસ્, કાર્મણ કાયયોગવાળા મમજવા પાપ અનુત્તર વિમાનમા પણ એક એકના બળે ભેદો પર્યાપ્તા, અને અપચાસા છે ત્યાં પણ શરીર વૈક્રિય, તૈજસ્, કાર્મણ એમ ત્રણ પ્રકારે છે

હવે કાય વિભાગ જીજ્ઞાસ્યા છતા, ઇન્દ્રિયપક્ષે પુદ્ગલો ન પરિણમાવે તો મૃગા લોકા જેવી મિથિ યાય મગા લોકાના શરીરમા અગોપાગનો વિભાગ જ નહોતો એવી રીતે ઇન્દ્રિયોનો વિભાગ શરીરમા ન હોય તો તે શીત અથવા લોકો જેવુજ શરીર યાય હવે ઇન્દ્રિયના પુદ્ગલોના પરિણમન અગે અગ્રે વર્તમાન

જે અપજ્ઞતા મુદ્ધમપુલ્લિકાદયા અગ્નિદિવપયોગપરિણયા તે પાસિદિવપયોગપરિણયા જે પજ્ઞતા મુદ્ધમપુલ્લિકાદયા એવ ચેવ, જે અપજ્ઞતા ચાદરપુલ્લિકાદયા એવ ચેવ, એવ પજ્ઞતાગાવિ, એવ ચટ્કપણ મેદેણ જાવ વળસદ્દાદયા, જે અપજ્ઞતા વેદદિવપયોગપરિણયા તે જિન્નિમદિવપાસિદિવપયોગપરિણયા જે પજ્ઞતા વેદદિયા એવ ચેવ, એવ જાવ ચટરિદિયા, નવર એકેક દિવિય સ્વેચ્છ જાવ અપજ્ઞતા રયણવપમાપુલ્લિકાદયા પચિદિવપયોગપરિણયા તે સોદિવચકિન્નિદિવપાણિદિવજિન્નિમદિવપાસિદિવ-પયોગપરિણયા એવ પજ્ઞતાગાવિ, જવ સત્ત્વે આણિયન્વા, સિરિસ્ત જોણિયમણ્ણસદેવા જાવ જે પજ્ઞતા સલ્લહસિદ્ધમણ્ણરોવવાદયા જાવ પરિણયા તે સોદિવ ચકિન્નિદિવ જાવ પરિણયા ॥ ૪ ॥

મરણ કરના અધિક ૨૭ જન્મનો હોવો નોંધ્યો

ઇન્દ્રિય-પરિણમન-વિચાર અને ઇન્દ્રિય-પર્યાપ્તિ

શ્રીગણેશમહારાજ પદ્યમાગ શ્રીભગવતીજીમાના આડમા ચતુરના પ્રથમ ઉદ્દેશમા પુદ્ગલ પરિણમ અધિકારમા શરીર પરિણમન અધિકાર જણાવીને, હવે ઇન્દ્રિયને અંગે પરિણમનનો અધિકાર જણાવે ॥ દરેક ઇન્દ્રિયમા ચાર ચાર લેહ સમજી લેવા દરેક ઇન્દ્રિયમા બાહ્યની શક્તિ તથા રચના, તેમજ અંતરની શક્તિ તથા રચના જોમ ચાર ચાર લેહ સમજવા પ્રથમ થશે કે શક્તિ તથા રચનામા ફરક શો ? લોકોને તપાવીને તરવારનો ધાર તો જોઈ જઈ ધાર તો પાણી પાવાથી જ થાય ધારમા કાપવાની શક્તિ પાણી પાઈને લેવાય પુનઃજન્મની રચના અને શક્તિ જોમ બે જૂદા છે કાનથી સંભળાયજ, મુઠાં લેવાનું કામ કાન્ડ નથી નાકથી શબ્દ સંભળાતો નથી, કાનથી જોતો મુઠાંવાની તાકાત ધરાવે છે રચના સ્વચ્છ શબ્દ કરે છે, મતાનજ કે દ્રવ્ય ઇન્દ્રિય ત્યારેજ કામ કરે, છે કે જ્યારે ભાવ ઇન્દ્રિય દેવ દ્રવ્ય ઇન્દ્રિયમા બહારની તથા અંતરની રચના તથા શક્તિના લેહ પાડ્યા હવે કદાચ ઇન્દ્રિય કે કેસેવી ? ભાવ ઇન્દ્રિયના જે લેહ આત્માને જે જે કમોને કાર્યોપયમ, અને જોઈ જોઈને ઉપયોગ ઇન્દ્રિયની બાહ્ય રચના પુદ્ગલોની છે અભ્યંતર પુદ્ગલોમા શક્તિ નજરે પડે તે જોઈ નોંધ્યો, છતાં ઉપયોગ પણ નોંધ્યો ઉપયોગ ન હોય તો, હજી શબ્દ રૂપ રસ ગંધ કે જે ઉપયોગ હોય તેજ બાહી શક્ય ભાવ ઇન્દ્રિયમા કાર્યોપયમ અને જોઈ જોઈને ફરક નોંધ્યો દરેક ઇન્દ્રિયને અંગે

અભ્યન્તર શક્તિ, ક્ષયોપશમ નથા ઉપયોગ આ ૭ વસ્તુ હોય ત્યારે ઇન્દ્રિયો કામ કરે છે શરીર બનાવ્યા પછી પણ પ્રથમ પચાસિતુ કામ, જોરાડ ને માત ધાતુપણે પરિણામવાવાનું કામ શરીર પચાસિતુ છે ઇન્દ્રિયોની ન્યનાને અગે જાણ અભ્યન્તર ઉપકરણ ઇન્દ્રિયનું આપુ પ્રકરણ શરીર કરના નિરાણુ હોવાથી શરીર નાથે તગ્ન ઇન્દ્રિયો થઈ જતી નથી જોરાકમાથી સાત ધાતુના પચિત્તમ માત્રથી ઇન્દ્રિય રચના થઈ જતી નથી આથી જેમ આહાર પર્ચાસિ માની, શરીર પર્ચાસિ માની છે, તેવીજ રીતે ઇન્દ્રિય પચાસિ પણ માની છે

મત્તાની મોટી કેવી જળરી છે ?

ઈન્દ્રિય કરના, અપુરિન્દ્રિયનો ક્ષયોપશમ જોઈએ, જોનાથી જોઈએ ક્ષયોપશમ પ્રાણેન્દ્રિયનો, જોનાથી જોઈએ ક્ષયોપશમ અનેન્દ્રિયનો, જોનાથી જોઈએ ક્ષયોપશમ સ્પર્શેન્દ્રિયનો સો ગીબના પહેાં ૧ થી ૧૦ તો શીખવાજ પડે છે જેને ૧૦૦ મુધી આવડતું હોય તેને દશ મુધી ન આવડે તેમ ન બને અહિં જરા વિચારવાનું છે સ્પર્શ તથા રસનાનો ક્ષયોપશમ ન હોય તો બાણુ (નાનિકા) નો ક્ષયોપશમ ન હોય તેમ ન બને જો એમ બને તો સાબજનારો, અધ કે જોખડો ન હોઈ શકે સો મુધી ગીખેલાને દશ શીખવવાના ન હોય, તેમ શ્રોત્રવાગને તીક્ર ક્ષયોપશમ થયેલો હોવાથી અણુવાવાને ક્ષયોપશમ થાય એવું કઈ નથી ઉપકરણની ઇન્દ્રિયમા ખામી હોનાથી તે કાર્ ન કરી શકે

જે ઘણું માત્રવાથી પચરના કટકા વાય, તે ઘણું માત્રવાથી ઇટના ટટકા થાયજ છે તેમ જો માત્રમા શ્રોત્રેન્દ્રિયના ક્ષયોપશમનાજો થયો, તે અપુ ૥ ક્ષયોપશમવાજો જરૂર હોય છે, એટલે ક્ષયોપશમના પરિણામ તો થાય જ છે, પણ બહેતપણ, અધપણ તો અશુભ નામ કર્મના ઉદયે પુહગવોની ગોઠવણી થયાસ્થિતિ ન થવાથી છે

પહેલા નિવૃત્તિ ઇન્દ્રિય બની હોય તોજ ઉપકરણેન્દ્રિયનો ક્ષયોપશમ અને ઉપયોગ કામ કરનારા થાય અગે તેનો શ્રીમત કે રાજ્ય હોય, પણ મિત્કત કે રાજ્ય ઉપર રીતીવર બેઠો, કે મેનેજમેન્ટ થયુ, તો તેને તે મિત્કત કે રાજ્યની વ્યવસ્થા કરવાનો નવત્ર હુક નથા, રીતીવર કે મેનેજમેન્ટ અધિકારીના હુકમથી મળે જોહુ ખરૂ તેજ રીતિએ આ આત્મા અનતનાન, અનતર્ચન, અનત મુખ, અનત વીધનો સ્વામી છે, પણ મિથ્યાત્વ, અવિરતિ કપયાદિના દુદામાં પડી, ડર્મનો જોવો કરજાર બની ગયો છે કે તેની તમામ કપિ સમૃદ્ધિ રીતીવરને આધીન છે આત્મા તો કેવલજ્ઞાનનો માનીક, અને કેવલજ્ઞાન એટલે રણે કાલના મર્વ લોકના સ્વભાવો પચાયાદિ જેનાથી જણાય તે કેવલજ્ઞાન હવે જો આત્માની આજે શી દશા?, શીન કે ઉજ્જ સ્પર્શ બણુનો હોય તો સ્પર્શેન્દ્રિયની મદદ લેવી પડે જોની મદદ વિના તેનું જ્ઞાન ન થાય દરેક ઇન્દ્રિયની મદદથી જ તે તે વિષયનું જ્ઞાન થાય સત્તાની મોટી કેવી જળરી છે, તે આથી સમજાયે

મોક્ષમા કરવું શું ?

કેટલાકો કહે છે કે 'મોક્ષમા જઈને કરવું શું ?', ત્યાં નહિ ખાનપાન, કંઠેવુ, માલગણ ત્યાં કરવાનું શું ?' નાનું બાવક બાપને કહે છે કે, "બાપાજી ! આજરૂં આગરું શું બોલ્યા કહે છે ! આજરૂં નથી ખવાતી નથી પીવાતી, નથી પહેતી, નથી જોડાતી એ આગરૂં શા કાનની ?" બાલક માત્ર ખાવા પીવામાં, કુદરા નાચવામાં, ધુમ્માં રમદોડાવામાં જ મનનું છે, તેને બિચારાને આગરું એ વસ્તુનો ખ્યાલ કયાથી આવે ? તેજ રીતે આ જીવ પણ પુનઃજન્મમાં ગુલાયેલો હોવાથી પુનઃજન્મદ્વારા મુખની કિંમત આટલે છે, અને તેથી તે ખાન પીવા પહેરવા જોડવા ઠાગ એ મોક્ષની કિંમત આટલે છે ! પુનઃજન્મથી નિવૃત્તિ થયા વિના કર્મની મેનેજમેન્ટ હડવાની નથી અને મોક્ષ મળવાનો નથી

પીજરાથી ટેવાયલું પચી !

પીજરૂં એ છે તો કેવળાનુ, પણ પીજરામાં જ હરેલા પખીઓ પોપટ વગેરેને પીજરા બહાર કાઢો તો તરફડે છે એને પીજરામાં જ નિર્જયતા ટેવાય છે ત્યાં જ એને શાંતિ, આનંદ, કલેવલ લાગે છે, કેમકે એ ટેવાઈ ગયેલ છે આ જીવની પણ એ દશા છે કે એને કાયા રૂપી પાત્ર ! વિનાની દશાનો ખ્યાલ પણ આવતો નથી, તેથી મોક્ષમા શું છે ?, એમ બોલ્યું જ આત્માની સમૃદ્ધિનો વાસ્તવિક ઉપયોગ મોક્ષમાં છે નહિ તો નાનાદિનો ઉપયોગ ઈન્દ્રિય તથા મનને આધીન છે, એટલે કે મિલકત ધરેલું મૂકાઈ કે વેચાતાનાદિ આ માની મિલકત હતા આવેલું ઇન્દ્રિયો રૂપી સીમીવશને તાજે રહેલું પડે છે

જ્યાં ભૂખ તરમ નથી, ત્યાં ખાનપાનનો પ્રશ્ન જ ક્યા જે ?

આધીન રથ દ્રવ્ય તથા તેથી એવું જ નામ સિદ્ધ થયા સખી છે પોતાની મિલકતની વ્યવસ્થા અને કંત્રનો હક મેળવે તો જ મોક્ષ એ ખાવામાં મુખ હોય તો દશ વીસ આતીશ તાડના લઈને જેના ખાઈ જાય, અને હાથ આડો ન કરે ! એ તેમાં મુખ હોય તો ત્ય આગે કેમ કરવો પડે છે ?, તૃપ્તિને જગે શું મુખ છે ?, કાઈકને ખાગનો શોખ, કોઈકને ખાનનો શોખ, કોઈકને ગળ્યાનો શોખ, પરંતુ મુખ ખાગમાં, ખાનમાં કે ગળ્યામાં નથી મોક્ષમાં જ્યાં તૃપ્તિની ઉત્તિજ નથી, ત્યાં ખાવા પીવાનો પ્રશ્ન જ ક્યા છે ?, જ્યાં છુપા નથી, જ્યાં તૃપ્ત નથી ત્યાં ખાનપાનનો પ્રશ્ન જ ક્યા છે ?,

ફુનિયા મરજીથી હરે છે, ત્યારે અમકિતી-જીવ જ-મથી હરે છે

ફુનિયા મરજીથી હરે છે, ત્યારે તમજી મનુષ્ય જ-મથી હરે છે રીટી મઠોની જનાવર વગેરે તમામ મરજીથી તો હરે છે એ હરે જોગ છે હરે જાવે પણ દરવાજી

પવનમાથી ટાપી શકાય તેમ નથી ધીડીથી માડી ઇન્દ્રો સુધી ભલે બધા મોતથી ડરે પણ મોતના પવનમાથી છટકુ કોણ? , જેનાથી ઇન્દ્રો નથી તેનો ડર રાખવો ના કામનો? શ્રીતીથ કરે, કેવનીએ, નકીએ, કોઈ મૃત્યુથી બચી શકતુ નથી, એટલે છટી શકતુ જ નથી ઉઠર સાપથી ડરે, ડેડકુ ભોરીંગથી ડરે, પણ જેના પવનમાથી છટી શકે તેમ નથી તો તરફડવુ શા કામનુ? ડેડકુ મનની નબળાઈથી આણુ જગત મરણથી ડર છે મનુષ્યે ડર ત્યા સુધી જ રાખવો, કે જ્યા સુધી બચ નકકી ન થયો હોય પરંતુ બચ માથે આવીને ઉભો છે, પછી તો ધીર પુરૂષે સહન કરવુ જોઈએ આથી તો માધુ તથા શ્રાવક માટે મલેખનાનો વિધિ કહ્યો છે 'થયુ હશે તે થશે, થયુ હશે ત્યારે થશે,' આવી મકકમ ધારણની ચિતિમા જે આવે, તેજ અનશન તથા સલેખના ઠરી શકે છે જીવવાની તથા મરવાની ઝિજ્ઞા પણ દ્રવ્ય છે, ડારજ કે તે કાર્પતાળાની વાત નથી શાસ્ત્રકાં સમગ્રિતીમા તથા દુનિયામા એજ કરક જણાવે છે, કે આખી દુનિયા જ્યારે મરણથી ડરે છે, ત્યારે મમકિતી જ મથી ડરે છે

જાતરપદિ નુન મૃત્યુ

જન્મેલો જે તેને માટે મૃત્યુ તો નક્કી જ છે

મૃત્યુ ટાળી શકાય તેમ નથી ટાળી શકાય તો જન્મજ ટાળી શકાય જન્મને તાળવો એજ નમકિતીનો ઉદ્દેશ જન્મ ત્યે એવે મરણ ટળેલુ જ છે જન્મ અને જન્મ માટે જન્મ મા વચવાનો જ સમગ્રિતીને ભય છે ચૌદ રાજ્યોકમા એવુ એક પણ સ્થાન કે પ્રદેશ નથી કે જેમા જન્મ અને મરણ અનતી વખત ડરેડે કયા ન હોય મિદ્ધ-દગ્ધા (મોક્ષ) મા જ જન્મ મરણ નથી કાયાની કેન્દ્રી પ્રાપ્ત, કમની સત્તાથી છટાય એતુજ નામ મોક્ષ જીવ પછીને કાયારૂપી પીજનની કેદ ન હોય એવી એજ મતિ, જાતિ કે યોગિ નથી માત્ર મોક્ષ જ જીવ માટે કેદ વગરનુ સ્થાન છે મોક્ષ એવે ચોતાની કેવલજ્ઞાનાદિ મદ્ધિ મમુધિ શાશ્વત ટકે એવુ સ્થાન આજ સુધી અનતા જીવે કેવલજ્ઞાન પામી મોક્ષે ગયા છે, તે બધાના નાનાદિ શુષ્કો સમાન જ હોય છે લેશ પણ ઘસારો ન થાય એવુ સ્થાન એકે મોક્ષ જ છે કાયાની કેદ વગરનુ, કર્મની મેનેજમેન્ટ વગરનુ સ્થાન મોક્ષ જ છે ચક્રવર્તિને માથે મેનેજમેન્ટ બેને અને એ ચક્રવર્તિને પૈનાની બાજુ માટે કાવાવા કરવા પડે એ તેની કઈ દશા! તેમજ જનત જ્ઞાનના માત્રીક આત્માને આજે મામાન્ય સ્પર્શ, રનાદિના જ્ઞાન માટે ઇદ્રિયો તથા મનની મદ ની જરૂર પડે એ કેવી દશા? , બાજુ માટે પૈસો એ તો ચક્રવર્તિની સમૃદ્ધિનો અસચ્ચાન્યો ભાગ છે જ્યારે અદ્ધિ ઇદ્રિયને અગેનુ જ્ઞાન તે તો આત્માના અનતજ્ઞાનનો અનતમો ભાગ છે મિદ્ધ દગ્ધાથી સગારી દશા કેટલી હલકી છે કે તેને માટે પર્યાસિ, ઇદ્રિયો વગેરે જોઈએ સ્પર્શોદ્રિયપણેજ એકવા સદ્મ

એકેન્દ્રિયતા હવે પુ.ગલે પરિણામી શકે છે આમ દરેક એકો ભતિય પર્યાપ્તિને અગે જણાવ્યા છે, તે કઈ કઈ ઈન્દ્રિયપણે પરિણામી છે તે અગે અગે વળ માન

દેશના-૪૭

આત્મપ્રદેશમા કર્મ-પ્રવેશ શી રીતે થઈ ગયે ?

મમારીની જેમ મિલ્લો પણ કર્મના કોહારમા હોવા છતાં નિર્લેપ શી રીતે ?

શ્રી ગણધર મહારાજએ શામનની સ્થાપના મમયે, બન્ધ હવેના હિનાર્થે શામન પ્રવૃત્ત્યર્થે રથેની શ્રી દ્વાદશાગીમાના પચ્ચમાગ શ્રી ભગવતીજ સૂત્રના આડમા શનકનો પ્રથમ ઉદ્દેશ ચાલે છે, અને તેમા પુ.ગલ-પરિણામ એ વિષયનો અધિકાર આવે છે

હવસ્વરૂપે મિલ્લના હવેમા અને સસારી હવેમા જરા પણ ફરક નથી જેવું અવગણી શ્રી મિલ્લ ભગવન્તનું છે, તેવું સ્વરૂપ સૂક્ષ્મ એકેન્દ્રિયનું છે ને બેદ છે તે પુરુષવને અગે છે એક પુ.ગલથી સુક્ષ્મ છે તે મિલ્લ, એક છે પુ.ગલ-સગી, પુ.નવ-ગી તે સનારી ખાણના સોનામા તથા લગડીના સોનામા સોનારૂપે કયો ફેર નથી, પણ ખાણનું સોનું મેનું છે, અને લગડીનું સોનું ચોકળું છે મમારી હવે તમામ કર્મના મિશ્રાવનાળા છે આત્માની આ સ્થિતિ જણાવવા અપાયલું સુવર્ણનું દહાત એક દેશીય છે, પણ સર્વ દેશીય નથી માટીનો પરમાણુ સોનામા મળી જતો નથી, માત્ર વળગેલો છે, મયોગ નબધથી ભેડાએવા છે, પ્રમાણુને વધારનારો છે, પણ તન્મય નથી. જ્યારે આત્માને લાગેલું (વળગેલું) કર્મ આત્મ પ્રદેશથી છુટું નથી, પણ આત્માના પ્રદેશની અદર, તેજ અપકાગ પ્રદેશમા છે એક મેત્રા વગાહરૂપે ને આકાશ પ્રદેશમા આત્માના પ્રદેશો મળેતા છે તેજ આકાશ પ્રદેશમા કર્મો નહેવા

❑ એ મમભવવા ખીજું દૃષ્ટાંત એ છે કે લાલ રંગના અજવાળા સાથે પીળા રંગનું અજવાળું આવે તો તે પીળા રંગઢોલો લાલને વીંટાતા નથી, પણ પરસ્પર મળી ભાય છે જ્યાં લાલ ત્યાજ પીજી, અને પીજી ત્યાજ લાલ, એવે બેનો અવકાશ એકજ જગ્યાએ હોય છે તેમ આત્મનો તથા કર્મ પ્રદેશનો અવકાશ એકજ છે સીરનીરનું દહાત પણ લઈગાય દૂધ તથા પાણી એકમેકમા ભળી ભાય છે, એવે દૂધના ભાગમાજ પાણી ભળે છે દૂધમા પાણી ભેળવના

પ્રમાણુતો વધે છે, તોવ વધે છે લોહાનો ગોળો એવો કડણ છે કે તેમા સોય પણ ખોસી શકાની નથી, છતાં તેને તપાસીએ ત્યારે તેમા અગ્નિના પુદ્ગલો કયા કયા પ્રવેશે છે તે વિચારી ત્યો આ રીતે આત્મ પ્રદેશોમા કર્મપ્રવેશ માની શકાય

કર્મના દરિયામા મમારી રૂપ્યા છે, તેવી રીતે ગિદ્ધો પણ રૂપેલા કે ચમકતા નહિ, ઉતાવળા થતા નહિ, ભાવ સમજાએ ચોં રાજલોકમા ડામડીમા અજ્ઞાન માફક કર્મ વર્ગવા ભરેલી છે તેમા તમામ જીવો મમારી, તથા સિંહોના જીવો ગ્દેના છે ગ્યા સિદ્ધ જીવો કહોડે મુકતાત્માઓ કહો રહેવા છે, ત્યાં પણ પાચેય મૂકમકાય રહેતા છે ત્યાં તેજ આકાશમા કર્મ વર્ગજાઓ પણ પુખ્ત રહેવી છે ત્યારે ફરક શો? જોજ મમજવાનુ છે પાણીના વાનજીમા લુગડુ નાખીએ, અને રસા કે ધાતુ નાખીએ, તો પાટીને ખેચશે કેણુ? ચક્રણુ કરશે કેણુ? લુગડુ પાણીથી ભાંજશે, પણ પૈનો કામાની ગોળી કે ગાંધ પણ ધાતુને પાણીનો લેપ મરખો લાગશે નહિ લુગડાનો ફડો ભાંજશે પણ ધાતુની તો એ હાવત હશે કે તેને પાણીમાથી બહાર કાઢી લુગડાથી વૂંછે તો ભાંજાય નહિ મિષ્ટ ભગવન્તના આત્મામા આઠે કર્મમાથી એક પણ કર્મ, કર્મનો અશ પણ નથી, જેથી તેઓ એક પણ કર્મવર્ગણાને ચક્રણુ ના નથી મસાની લખોટી પાણીમા જેમ કોરી રહે છે, તેમ મિષ્ટના જીવો કર્મના નિયામા છતાં કાશ રહે છે સસારી જીવો કર્મના યોગનાળા હોવાથી કર્મવર્ગણા ચક્રણુ કરે છે

જીવ કર્મોધીન થયો શા માટે?

તર્કને છેડા ન હોય તર્ક (પ્રશ્ન) થશે કે ત્યારે જીવે કર્મ બાધ્યા શું કરના? અનત સામર્થ્ય ધરાવનાર જીવ રુમાધીન થયો શા માટે? મહાનુભાવ! અનત નામર્થ્ય પ્રગટ થયું નથી એજ વાધો છે એ બે પ્રગટયુ હોત તો કર્મ બધાન જ નહિ જીવ બે મિથ્યાત્વ વમરનો હોત, અનત નાન દર્શનમય હોત તો, તેને કર્મ વગગત જ નહિ સ્વરૂપે તે તેના છે પણ સ્વરૂપ પ્રગટ થયું નથી મિથ્યાત્વદિનો યોગ હોવાથી કર્મનો વગગાડ ચાલુ છે, અને આ રીતે પનપત આવે છે

પરસ્પર કાર્ય-કારણુ ભાવ

તર્ક થશે કે પહેલાં જીવ કે કર્મ? તર્કની નામે તર્ક યાને પ્રશ્ન સામે પ્રશ્ન થઈ શકે કે પ્રથમ બીજ કે અકુર? બીજ અને અકુરની પરપરા અનાદિની છે જેમા પરસ્પર કાર્ય કારણુ ભાવ હોય તેને અનાદિ મા યા નિતા છુટકા નહિ સત્રિ પ્રથમ કે દિવમ? પ્રથમ કુકડી કે ઈંડુ? જે ત્વન નહિ પણ પરસ્પર કાર્ય કારણુ રૂપ હોય તેની પરપરા અનાદિની માનનીજ પડે બીજ તથા અકુર સ્વતત્ર તથા પરસ્પર કાર્ય રૂપ પણ છે, કારણુરૂપ છે,

માટે તેની પરપરા અનાદિની મનાય તેજ ગીતે જીવને અગે જીવ તથા કર્મમા પ્રથમ જાણ એ પ્રશ્ન નથી, કાળજી કે ત્યાં પણ પરમ્પર તેમજ સ્વતંત્ર કાર્ય કારણ બાવ વિદ્યમાન હોવાની અનાદિની પરપરા રૂપે બંને છે જો જીવની ઉત્પત્તિ પચ્ચખાણથી માનીએ, તો જેની વખત અસંયમ (પુરુષસ્ત્રી સમાગમ) તેટલી વખત ગણોત્પત્તિ હોવી જોઈએ બધી વખત કેમ નહિ? ત્યારે જીવ ઉત્પન્ન થાય ત્યારે શરીરપહે પુરુષવૈભવે પ્રવૃત્ત કરે અને પરિપુમાવે છે પ - ૧૦ તથા સ્વતંત્ર કાર્યકારણ ઉપની પરપરા અનાદિની માનવી પડે

પાપના પચ્ચખાણ કહે તો જ પાપથી બચે

મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, ક્રાંધ, તથા યોગ એ ચાર પચ્ચિત્તિ કાર્યરૂપ તથા કારણરૂપ છે પહેલાના કર્મોના કાર્યરૂપ અને અવિરતિના કર્મોને અગે કારણરૂપ છે અન્ય-મનાનુયાયિએ મા તથા જૈનમતાનુયાયીઓમા અહિ જ મ નવ્ય લેઈ છે જૈનેતરો એમ માને છે કે કરે તે બોલે એટલું જ માનવા જેનો તૈયાર નથી, પણ જૈનો એને અધુરી માન્યતા કરે છે, અને આગ વધીને કહે છે, કે કરે તે તો ભોગવે, પણ ન કરે છતાં જૈને પાપના પચ્ચખાણ ન હોય તે પણ ભોગવે, એવું કે તેને પણ કમ લાગેજ છે હુનિયાનું દુષ્ટાન ત્યે એક જગત એક હુનર રૂપીઆ માયવી મૂલો 'પછી લઈ જઈશ' એમ કહીને નખો તો વ્યાજ મળે' અનામત ગમનું વ્યાજ મળતું નવી વ્યાજે રાખ્યા હોય તો વ્યાજ મળે છે અનામત ગમ તથા વ્યાજનું ગમમા ફરક છે હુનિયાદારીમા જો આ નિયમ માન્ય હોય તો આ માટે અગે પણ માન્ય હોવોજ જોઈએ ગામની વાત કળુલવામા વાપો શો? પાપના પચ્ચખાણ વિના, વિરતિનો લાભ ન મળે અવિ તિ ગળ્યા વિના, અને અવિ નિથી દૂર રહેવાની કળુલાત કયા વિના, વિરતિનો સ્વીકાર કયા વિના પણ મળે શી રીતે?

ચોર તે ચોર! તેમ પચ્ચખાણ વગરનો તે પાપી જ ગણાય

જે પાપ નથી કરતું તેવા પાપના પણ પચ્ચખાણ કેમ નથી કરવામા આવતા? ચોર કાર્થ ચોરી કરવા આખો નિવસ બંધકતો હોતો નથી એ પણ ચોરી કરવાનો અનુક્રમ વખત જુએ છે ત્યારે ખાકીના વખતે એને શાહુકાર કહેવો? લાગ મળ્યા વિના ડોઈ ચોર ખાતન પાડતો નથી, પણ તેથી ખાતર ન પાડવાના સમયમા તે શાહુકાર તો ગણાતોજ નથી ચોર ત ચોર! ભલે તે ચોરી નથી કરતો પણ ચોરી કરવાનો લાગ તો તરતને છે ને? પચ્ચખાણ ન કરનાગની પણ એજ હાલત છે પાપ ન કરે એ ઠીક પણ પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય તો કર કે નહિ? તરત કહીદે કે, 'મારે કયા પચ્ચખાણ છે?' આથી જૈન-દર્શનનું માર્ગ સમુચિત છે કે પાપના પચ્ચખાણ ન કરે તેને કર્મ તો વગરજા કરે છે પચ્ચખાણ નહિ કરવાની પોવ રાખવી અને કૃત્ર મળે એ શી રીતે બને? જૈન દર્શનની અને જિન દર્શનની માન્યતામા આજ લે

ભોગવદાને અંગે ચતુર્થ ગી

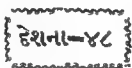
જેન પ્રાનકારની આને અંગે આ રીતે ચતુર્થગી છે અને તે ચાગ ભાગ આ પ્રમાણે છે ૧ કહે તે ભોગવે ૨ કહે તે ન ભોગવે ૩ ન કર તે ન ભોગવે ૪ ન કહે તે ભોગવે ૫ એ ચતુર્થ ગી સમ તથા છે જ્યો કહે તે ભોગવે ન તો ભીની નાન છે, મન તે મધાને વધુન છે કહે તે ન ભોગવે' એ ગી રીતે? પ્રદેશી નજરે પડેલો છોડીને ચાવન મનુષ્યોની આ પચન ક્રિયા વામા પાકુ વાળાને જોયુ નથી એના હાથો ન મેળા લોટીવી ખનગયેલા જ રહેતા જના આના ક્રિયા ક્રિયાના પાષોથી નિર્બંધ તે દેવલોકે શી રીતે ગયો? કેવા ક્રમે કયુ રમશી, તરથી દ્વાનથી વિનયથી, વૈરાવચ્ચથી, પ્રતિક્રમાત્મથી આલોચન નિહન ગર્હનાદિની નાન શકે છે મક માલુસને શીખતી ઠેસ વાગે ત્યારે આકોશ પદ્મ ધાય છે અને વિનયપૂર્વક મય જણા શાનિ પણ નથી શકે છે ને! જેની ઠેમ વાગે તે માફી માગે કે અને ન શન પતી પા નય છે, અરે ઉત્તરો જેને વાગ્યુ હોય તે કહે છે 'ભાઈ! તમને તો વાચુ નથી ને?' આવાચનાદિ કૃપાથી પ્રથમના પાષો પણ પલાયન કરી તથ છે આથી કહે તે ભોગવ' ખરૂં પણ 'કર તે ભોગવ' એવો નિયમ નથી ધર્મથી રપનો લય થાય કે 'ન કરે તે ભોગવે' એ શી રીતે? પાતે ક તો નથી પણ પા રનારને વખાણે છે બીજો ન જાણે હોય તો તેને ઉકેરે છે, સાધનો પૂરા પાડે છે તો તેને પણ ભોગવણુ પડે 'કરના જ ભોગવ' એવો નિયમ નહિ પણ ન કરનાર પણ પાપના અનુભવ નથી, મ થી, અને નાધન આપવામાં ભોગવે કે અવિરતિનાગો ભવે ન કહે, છતાં તેને ભોગવણુ પડે છે, અવિરતિના માર્ગો તે ક્રમે ભાષે છે અને ભોગવે છે

ગુમડુ તથા રમોળીના દૃષ્ટાંતો

તક થશે કે જેમા મન વચન કાયાનો થો ૧-પ્રયોગ નથી, ત્યાં કર્મ કેમ વાગે? ગુમડુ થયુ એ વધે એવો વિચાર નહી, એવો વાલી વ્યવહાર નથી, એવો પ્રયત્ન નથી, છતાં તે કર્મ વધે છે? લોહીની અદ નો વિકાસ, વિના વિચારે, વિના ઉચ્ચારે વિના આચારે વિદ્યુત દશાને પામે છે અને વધે છે તેજ રીતે આત્માને વાગેલું અવિરતિ કર્મ વધે છે જેમ મિદનાત્વ કર્મ બધનુ કાળ છે, તમ અવિરતિ પણ કર્મબધનુ કારણ છે આથી જોમ નહિ કે 'કહે તેને કર્મ ન થાય એ તો થાય એ વાત સ્પષ્ટ છે, પણ અવિ તિપણુ હોય ત્યાં સુધી તો ન કરવા જાય કર્મબધન થાય જ છે આથી અનતાનુમધી, અપ્રત્યાખ્યાની, પ્રત્યાખ્યાનાવર્ણીય, નથા સપજલનની ચોકડીનુ અવરૂપ સમજી શકાયે

રનોગી ગી રીતે વધે છે? એને વધવા કાંઈ કહેલુ નથી નોગી કપાય નહિ ત્યાં સુધી, તે વધે તેવો આપણા વિચાર ઉચ્ચાર કે પ્રયત્ન ન હોય છતાં તે વધવાનીજ વિરતિ ન

યાય, ત્યાં સુધી અત્યાચ્ચાનીના કષાયો પુષ્ટ થવાના જ છે પાપકર્મ ન કરવાની વિધિ પૂર્ણક પ્રતિજ્ઞા ન કરે, અર્થાત્ વિરતિ ન લે. ત્યાં સુધી કર્મથી બચી શકાતું નથી અનિવૃત્તિ વર્તન તે કર્મ બધું કારણ છે જે આકાશ પ્રદેશમાં કર્મ રહેવા છે, ત્યાંના કર્મો આત્મ પ્રદેશને વળગે છે મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, કષાય તથા યોગ ખરયા વિના કર્મબંધન અનુકતુજ નથી શ્રી સિદ્ધભગવતોમાં મિથ્યાત્વાદિ ચોકડી ન હોવાથી તેમને કર્મ વળગતા નથી સિદ્ધના જીવોમાં તથા સમારી જીવોમાં દ્રવ્યથી, ચેત્રથી, કાવથી ફરક નથી અમખ્યાત પ્રદેશી જીવ સિદ્ધનો કે સમારી, એક સ્વરૂપે જ છે અને એ જોમાં ફરક ભાવસ્વરૂપે નથી શ્રી સિદ્ધભગવતો મિથ્યાત્વાદિ પન્નિવૃત્તિ વિનાના છે, અને સમારી જીવો તે ચોકડીવાળા છે, અને તેથી સમારી જીવો કર્મ બાધે છે હવે એકેન્દ્રિય થી પચેન્દ્રિય સુધીના ફરક ઇન્દ્રિયના લીધે ઠેવી રીતે છે તે અગે અગે વર્તમાન

પુદ્ગલ-પરિણામ

તમામ પર્યાપ્તિનો આરભ સાથેજ છે, અને પૂર્ણાહુતિ અનુક્રમે છે

બીજા કર્મોને પશ્ચાત્તાવી શકાય છે, પણ આયુષ્ય કર્મનો પશ્ચાત્તા થતો નથી

શ્રી ગણધર મહારાજાએ, શાસનની સ્થાપના મમયે, જાતમાઓના ઉપકારાર્થે, શામન પ્રવૃત્ત્યાર્થે રચેલી દ્વાદશાંગીમાના પચમાગ શ્રી ભગવતીજ સૂત્રના આઠના શાનકના પ્રથમ ઉદેશમાનો પુદ્ગલ-પરિણમન અધિકાર આદ્ય છે

જીવોની એકેન્દ્રિયાદિ પાંચ જાતિ છે ૧ એકેન્દ્રિય, ૨ બેઇન્દ્રિય ૩ તેઇન્દ્રિય ૪ ચૌરિન્દ્રિય, અને ૫ પચેન્દ્રિય જીવોએ તે તે જાતિમાં પુદ્ગલો અહણ કર્યાં, તેમાં પાંચ જાતિના જીવો તે તે અપેક્ષાએ ગણાયલા તેમાં ફરકમાં પર્યાપ્તા તથા અપર્યાપ્તા એવા બપ્પે બેઠ છે શક્તિ મેળવનારા વર્ગનો એક ભેદ, અને બીજો ભેદ, જેણે છએ શક્તિ (પર્યાપ્તિ) મેળવી છે તે, અને તેથીજ શાસ્ત્રકારો તેનેજ અપર્યાપ્તા તથા પર્યાપ્તા કહે છે આ જન્મે પ્રકારના જીવો ફરક કણે પુદ્ગલો અહણ કરે છે જોરાક તથા હવાના અહણ કરેવા પુદ્ગલોને જેમ સાન ધાતુ તથા

આઠમા મગ તરીકે આપો ચરિત્રભાવીએ છીએ તેવી રીતે જીવ પણ જે કર્મવર્ણણના પુદ્ગલો
અકબળ કરે છે તે દૈવ સમયે તેના આત્મ ક યાદ વિભાગ કરજ. આત્મ આઠ વિભાગ એન કેમ
કહ્યું ? આ પ્રશ્નની જવાબમાં જણાવવાનું કે કમના આત્મ વિભાગ તો કલ્પ્યમ હોય છે પણ આયુધ્યનો
બધ તો આખાભવમા એકજ વળત હોય છે બવિષ્યની ગેડજ જિંદગી આયુધ્યભોગવનારી હોય માટે
વર્તમાનની જિંદગી એ જ વળત આયુધ્યનારે આ ભવમા જે આયુધ્ય બધાય તે એડજ નીતર
બનાર આયુધ્ય અધ્યવસાય પ્રમાણે બધાય, તેથી તેવા અધ્યવમાય (આયુધ્ય બધાય તેનો)
આત્માને એક વાર શાય ખીલ્લ હમો રક ગતિમા ભોગવાય છે, પરંતુ આયુધ્ય તો તેજ ગતિના
ભોગવાય છે, પરંતુ આયુધ્ય ખીલ્લ ગતિમા ન ભોગવાય બધાયેનાં પાપને શુભ પરિણામથી પ્રુપ્યમા
પનગવાય છે જેનેનાં ખ્યાલો પણ ત પ્રકારે કેળવવાથી ઔપધનો ખ્યાલો બની જાય છે
અરીજ તથા સામનને દામીન ઔપધ તરીકે વારનામા આરે છે નાગીએરનુ પાળી
મમૂતરૂપ છે પણ તેમા જુર બળવારી તેજ રાણી વિરૂપ બની જાય છે પાપ તથા
પ્રુપ્યના પુદ્ગલોનો રાણી થઈ જાય છે, મતિનાનાવળીય હોય તે શુનજ્ઞાનાનરણીય થઈ
જાય છે શાતાવે નીચ મગ. આત્મક જાય છે, અને ઉચ્ચગોત્ર-કર્મ નીચગોત્ર પણ બની જાય
છે બરે ! તીર કન ન મક. રાણ પનગઈ જાય છે

૧૫ કર નામકેમ પાણુ પહાયા

એ શહે મા ના જવા દહેરા ઘણા હતા ત્યાં જોતી જનિઓના સમુદાયમા વિવાદ
થયો. તેના ની નામની દહેરાની મલાગ વેવી વગેરેને ઠગ લાયક કહે છે, અને કેટલાકો
નલિ કરવા નયક હોય તેવાક કહે અતારનો ગૂરુત્ર વગ આ દહેરા વગેરે સમાગા
શક તેમ નથી માટે ત્રીથી ધમ અમ્યાપી જરૂર છે ધમ આત્માની સાક્ષીનો છે પણ
નમ્યાઓ આનની રોય ના જાલ બચ્ચા જીવાન કુદો દહેર જવા વગેરેની પ્રણાવિકા નાસુ
ગહે હેરા ઉપાત્રય જેની નસ્થા આનુ ન રહે તો જાલ બચ્ચાઓના ધર્મનુ આલ મન તૂરી
જાય જીવ આવધાન રાગ એક વર્ત એમ કહે છે કે-“જોને આલબન માટે, તીર્થની
ચિરતા માટે, શાસનની વૃષ્ટિ માટે, દહેરાની પૂજા, રનાદિ કરવાજ બેઘએ ખીલ્લ
વગે પોનાની દનીવા આગા કરી વિરાધ કયો જોના યાલી થના લાગી, અને અમુક પ્રસિદ્ધ
આચાર્યને નિર્જયાએ બોલાવવાનું હતું

કમરપલાયે જણાવ્યું કે સાધુઓએ આ કેસ લાયક નથી, કા જુ કે ધર્મ કરતા
કેમ વધી જાય છે એ વળને કોડડ એમ વિનતિ કરી કે ‘આપ રિવરના કરો તો આપ માટે
એક દહેર બધાવી દઉ’ ત્યાં બધા ગેરજીઓ પણ બેઠા છે અને બધા હાજીપતિ છે ત્યાં કમલ
પ્રભાચાર્યે વિના તિશ્વરે સ્વપ્ન જણાવી દીધું “યદ્યપિ યી જિનેશ્વર દેવનુ દેવાવધ બધાવાય
તે પ્રુપ્યનુ માર્ય છે, તથાપિ એ અમારે માટે બધાવાય તો તે સાચ છે” શક્તિય રાખ્યા
વિના નય કહેવાથી તેમણે તે વળને તીર્થ કર નામ ખાધું છે

એક દિવસ હુર્પથી વદન કરતા જતનીએ તે આચાર્યના પગને સ્પર્શ કરી દીધો. આચાર્યશ્રીએ જ્યારે પ્રત્યક્ષામાં એમ કહ્યું કે, તીર્થ કરે! પણ સ્ત્રી સંઘટ્ટ કરે તો તીર્થ કરવાનું બાંધ્યું જાય, ત્યારે એકે પ્રશ્ન કર્યો, કે 'પેલી જતની અડતી ગઈ તે શું? ત્યાં જો મરવાથી આચાર્યશ્રી પોતાનો અનુપયોગ જણાવે તો કાંઈ પણ વાંધો ન હતો, પણ એમ ન હોતા 'મૈત્ર' શાસન તો મ્યાદાદ છે,' એમ કહ્યું, આથી બધાયેણું તીર્થ કરું નામર્મ નિખર્મ ગયું.

સ્થાદ્વાદ એટલે ફેરફારડી?

આજકાલ લોકો મ્યાદાદનો અર્થ ફાવની ફેરફારડી એવો કરે છે, પણ એમ નથી એક મનુષ્ય બાપની અપેક્ષાએ પુત્ર છે, પુત્રની અપેક્ષાએ પિતા છે, આનું નામ સ્થાદ્વાદ છે જેની અપેક્ષાએ વસ્તુ જેવી હોય તેવી તે અપેક્ષાપૂર્વક બતાવવી તે સ્થાદ્વાદ આ નવ આગમીમાં વચવી, તે મોગીથી નાની અને નાનીથી મોટી છે એક આગમી મોટી જ છે એમ પણ નથી, નાની જ છે એમ પણ નથી સ્થાદ્વાદ એટલે સ્થાત્પવાદ એટલે અપેક્ષાએ વાં પાપ બાંધેણું હોય અને પાછાથી પુણ્યની પરિણતિ થાય તો તે બધું-પાપ પુણ્યરૂપે પરિણમે બધાત્ પલટાઈ જાય પુણ્ય બાંધેણું હોય અને પાછાથી પાપ પરિણતિ થાય તો તે બધું પુણ્ય પાપમાં પલટાય આયુષ્યના બધામાં જો નિયમ નથી નારકીનું આયુષ્ય બાંધ્યું હોય તો નરકે ગયેજ છૂટકો દેવતાનું આયુષ્ય બાંધ્યું હોય તો સ્વર્ગે જવુંજ પડે ઉત્તર પ્રકૃતિમાં પાં માહોમાહો સકંઠ નહિ દેવતાના આયુષ્યમાંથી મનુષ્યનું આયુષ્ય ન થાય બીજા કંઈમાં અનમપરન પલટો થાય, પણ આયુષ્યકર્મમાં પવતો થતો નથી આખા જવમાં આયુષ્ય એકજ વખત બધાય, અને તે વખતે મહાત્મ્ય થયેલા મુદ્ગલોના આઠ વિભાગ પડે છે બાકીના વખતે માત્ર વિભાગ સમજવા સમયે સમયે જીવ કર્મપુદ્ગલો મહાત્મ્ય કરે છે.

ઉદ્ગતા પાણી માફક આત્મપ્રદેશો ફેર્યાજ કરે

શરીરમાં લોહી ઠંટલા વેગથી ફેરે છે. જેવો વેગ તેવી વીજળી-ગરમી ઉપજાના પેના થાય હુથેનીને ધસવાથી ઉપ્પતા આવી જાય છે આયુષ્ય જ્યાં સુધી હોય ત્યાં સુધી લોહીનું ફરવું થાય, અને લોહીનું ડરવું થાય ત્યાં સુધી આત્મપ્રદેશનું ફરવું થાય તે લોહી તથા આત્મપ્રદેશો મળેલા ૩ લોહીની માફક આત્મપ્રદેશોને પ્રવતા માનવાજ પડે ૩ લોહીમાં સ્વાભાવિક રહેલી વીજળી શક્તિ છે, અને તેથી પુનઃવેગને પકડે જો સ્વાભાવિક છે બહારના પ્રદેશો વીજળીથી ખેંચાય તો પછી જોનાથી આકાશપ્રદેશમાં રહેલા પ્રદેશો ખેંચાય તેમાં નવાઈ નથી કેવળ નાલિપ્રદેશના આઠ પ્રદેશ ચિર રહે છે, તે સિવાયના આત્મપ્રદેશો ઉદ્ગતન પાણી ખંડપ્રદે તેમ ઉચ્ચા નીચા પ્રવાજ કરે ૩

આહાર, શરીર ઇન્દ્રિય, શ્વાસોશ્વાસ બાવા અને મન જો છ શક્તિ જોણે મેગરી છે તે પર્યાપ્ત, અને જો છ શક્તિ મેળવના હોય તે અપર્યાપ્ત આ બને લોકો તેવા પુદ્ગલો મહાત્મ્ય કરીને ઇન્દ્રિય રૂપે પરિણમાય છે

જે ઔદાગિક પુદ્ગલો મનુષ્યે મહાત્મ્ય કર્યા તે મનુષ્યો મનુષ્યપણે પરિણમાયે ૩ અને તેજ પુદ્ગલો જનાવર કે વૃક્ષ લે છે તો તે રૂપે પરિણમાયે છે

જીવ યોગિ ડ ગર્ભસ્થાનમાં આવ્યા પછી આહાર માટે અશક્ત કે અપર્યાપ્તો ગણાય નહિ. વડગનિ સ્થાન વિના આહાર માટે અશક્ત કેાઈ જીવ નથી ઉપજે ડ તરતજ આહાર અડવું કરે ઉપજવાનો તથા આહારનો મમય જુદાં નથી સ્થાનમાં ગ્રહેવો. જીવ અનાહારી હોતો જ નથી, પરંતુ અનાહારી ત્રણ સમય શક્તિ પૂરી થવાનો સમય અતર્ફ હુતનો પવ બધી પયાસિનો આરભ તો સાથે જ છે આહાર, ગરીર, ઇન્દ્રિય આદિ છએ પર્યાસિનો આરભ સાથે હોવાથી ઇન્દ્રિય-પરિણમન માનેતુ જ છે અપર્યાપ્તા સૂક્ષ્મ પૃથ્વીકાયને પણ ઇન્દ્રિય-પરિણમન સીધારેતુ જ છે હવે ઇન્દ્રિય પરિણમ કઈ રીતે તે અને વર્તમાન-

દેશના-૪૯

મર્મજના વચન વિના છ એ કાયમાં જીવ માની શકાય એમ નથી પ્રથમના કર્મેનો વિગત બહુવત્તર હોય ત્યા, સુધી પછીના કર્મેનો વિષાક પડ્યો રહે, પણ એનો મમય થયે તો ઉદયમાં આવે જ !
અપરિણેન્દ્રિય વ્યાપક છે, બીજી ઇન્દ્રિયો વ્યાપ્ય છે

શ્રીગાધ્ય મહારાજએ, ગાસનની સ્થાપના નમયે, ભન્ય જીવોના હિતાથે, રચેલી દ્વા ગામીમાના રચમાત્ર શ્રીભગવતીજ સૂત્રના અંટમ શનકના પ્રથમ ઉદ્દેશનો પુદ્ગલ-પરિણામ નામનો અધિકાર આતુ છે જીવને પુદ્ગલો વગેરેના એ જીવાવવાજ શાસ્ત્રગ મહાગત વારવાર એ વાક્ય તરફ અનુનિર્દેશ કરે છે, કે સ્વરૂપે તો સૂક્ષ્મ એકોદ્રિયના નમનના જીવ તથા શ્રી નિદ્ધભગવતનો જીવ સમન છે નસારી જીવો તથા મુક્તિના જીવોના ન્યરૂપે ફરક નથી પણ જે ફરક છે તે પુદ્ગલને અજે છે સસારી જીવો તથા મુક્તિના જીવો ડ યથી ચેત્રથી ગણવી, સમાન છે, પણ ભાવથી ભેદ છે કર્મ સયોગથી લેપાયેલા જીવો તે સસારી, અને કર્મ સયોગથી સદતર મુક્ત બનેલા જીવો તે સિદ્ધ

મમારી જીવોમાં પણ એકેન્દ્રિયાદિ પાચ ભતિના પાચ ભેદ છે આપણે જન્મ્યા ત્યારે શરીર એક વેત ને વાગ આનજનુ હંતુ, એમાંથી પાચ પુનુ કેમ થયું ? આહારના પુદ્ગલાને પરિણામવતા ત્યા, અને શરીર મોટું થતુ મધુ એજ રીતે જીભ, કાન, નાક, તથા આજ પજ નાનાજ નાને ! ત્યા પરિણામવાના પણ આ જીવ છે ને ! શરીર તથા ઇન્દ્રિયોને મોળ કળા ગર્ભ મીજી આવે તેમ નથી શરીર, ઇન્દ્રિયો, કાકા, માસ, લોહી વર્ષ છે તો ચોક્કસ તે શાથી ? કર્મના ઉ યથી, એવે મનુષ્યગતિ નામ કર્મના ઉદયથી આ ઉપજી એક વતુ મિદ્ધ છે કે, આત્માનો ઉપયોગ હોય કે ન હોય, આવડત હોય કે ન હોવ પણ પરિણામ પ્રમાણે કર્મો બધાજ જ છે બધાયેના કર્મોના ઉન્ય પ્રમાણે શરીરનુ બધરનુ નુ જ બધ છે જીવ કેાઈ માયામાં માને, છાતીમાં માને, નાભિમાં માને, પણ તેમ નથી એમ માનવુ જોડું છે જ્યા જ્યા સ્પર્શ અહણ કરવાની તાકાત, ત્યા ત્યા બધે

જીવ પ્રદેશો છે જીવ પ્રદેશ ન હોય તો સ્પર્શ જાણી ન શકાય પાડો નખ કપાય, અને કાચો નખ કપાય તેમા શુ પ્રકર નથી ? કાચો નખ કપાતા વેદના થશે જે કે બન્ને પ્રકારના નખો એકજ શરીરના અવયવો છે, દત્તા એકમા પીડા થાય અને એકમા પીડા ન થાય તેનુ કારણ શુ ? કારણ એજ છે કે પાકા નખ એ જીવના પ્રદેશથી છુટા પડેવા છે વાળને જેવવાથી ઉજેડવાથી શરીરને વેદના થાય છે, પણ કાપી નાખે તેમા કાંઈ વેદના થાય છે ? લોચમા જે કે વેદના છે, પણ 'તમે નાકના વાળ' તોડો, અને તેની સાથે એ વેદનાની ગણતરી કરો તો તે પ્રમાણમા વેદના નથી બાલ સાધુ શી રીતે લોચ કળવતા હશે ? શુ ચોખ્ખથી લોચ કળવાય છે ? લોચમા પણ કલાથી લોચ કરાય તેમા વેદના એટલી થતી નથી ઉપરનો વાળ ખીંચાતા વેદના નથી થતી, પણ અહરનો એક જવ જેટલો વાળનો ભાગ ઉજેડાય તો પીડા થાય છે, કારણ કે તમા આત્મ પ્રદેશો વળગ્યા છે વધેલા ઉપરના વાળમા, પાડા નખમા આત્મ-પ્રદેશોને સબધ નથી જીવ આખા શરીરમા વ્યાપીને હોય છે, માટે બધે જ વેદના થાય છે, એને સ્પર્શની સાથે અસર થાય છે આથી જ શાસ્ત્રકારોએ સ્પર્શને દ્રિય વ્યાપક ગણી છે, જ્યારે બીજી ચાર ઇન્દ્રિયોને વ્યાપ્ય ગણી છે રસના (જીભ) શરીરના અમુક ભાગમા, ઘ્રાણ શ્રોત્ર, નહ્યુ અમુક ભાગમા જ્યારે સ્પર્શને દ્રિય આખા શરીરમા વ્યાપક છે

વૈશેષિકો તથા નૈયાયિકો આમકીના છેડે સ્પર્શને દ્રિય માને છે, પણ તેમ હોય તો ગરમ કે ઠંડી વસ્તુની અનુભવ દાતીમા કે જેટલા શી રીતે થાય ? આખા શરીરમા સ્પર્શને દ્રિય વ્યાપક છે, અને બાકીની ચારેય ઇન્દ્રિયો વ્યાપ્ય છે સ્પર્શ કયા ન જણાય ? કામ કરા ન લાગે ? રમતા, ઘ્રાણ, અમુ, શ્રોત વિનાના જીવો છે, પણ સ્પર્શને દ્રિય વગરના જીવો નેના ? એકેન્દ્રિયથી માકી તમામ જીવોના, પચેન્દ્રિય પર્યંત જીવ માત્રમા સ્પર્શને દ્રિય વ્યાપક છે સ્પર્શનુ જોર બીજા જોરને હુકાવી દે છે તમે બીજી કોઈ પણ ઇન્દ્રિયના વિષયમા કે મનના વિષયમા લયલીન બન્યા હો, પણ એક કાંટો બોકાય તો 'ત્યાનુ લક્ષ શરીરમા ખીંચાશે સ્પર્શને ઇન્દ્રિયનો વિષય પણ વિષયની બળવત્તાની અપેક્ષાએ બધાને બાધ કરે છે તેને ઢાઈ બાધક નથી સારામા સારી ગધ મળે, માલગવાનુ, ખાવાનુ, જોવાનુ સારામા સાડ સાપડયુ હોય, પણ તે વખતે ઢાઈ કામ દે તો બીજા વિષયોને બાધ આવે ફેરફાર થશે હોય, કાંઠામા હોઈએ, તે વખતે રૂપ, રમ ગધ કે શબ્દમા ચિત્ત દોરાતુ નથી, પણ બીજા વિષયો સ્પર્શને બાધ કરી શકતા નથી જીવ વિચારમા, તત્વાર્થમા, નવતરનોમા પ્રથમ જીવના વિચાર મા પહેલો ભેદ એકેન્દ્રિયનોજ લેવો પડે છે કોડની મજ્યા સુધી પહોંચો પણ ૧ (એક) એ સખ્યાનુ વ્યાપકપણ બધેય છે, તેજ રીતે સ્પર્શને દ્રિય સર્વત્ર વ્યાપક

અમકિતની વ્યાખ્યા

શ્રીસિદ્ધસેન-દિવાકરે સમ્યક્ત્વની વ્યાખ્યામા જણાવ્યુ છે કે 'જે જીવનિકાયની ત્રણા તે સમ્યક્ત્વ પૃથ્વી, અપ્, તેજ, વાઉ વનપ્રતિ, ત્રસકાયને જીવપણે માનયુ તે સમ્યક્ત્વ' ઉકરો આખ બોખના પચડ=૪૫ બોલે તો શુ થાય ? દશનો કન્ઠ છે, ખેટુ છે

નારકી ગતિ અને તેના દુઃખો.

લેખક:-પ્રી હેમસાગરજી

અનંત જ્ઞાની વીતરાગ પરમાત્માએ આ મસારને 'ચાર ગતિ સ્વરૂપ જણાવતા પ્રથમ નારકી ગતિ જણાવે છે' બીજી ગતિએ તિથય, મનુષ્ય અને દેવતા ઉપર પણ ગતિ તો પ્રત્યક્ષ છે જ્યોતિષ મંડળ સૂર્ય, ચંદ્ર, ગ્રહ, નક્ષત્ર, તારાઓ આદ્યાત્ દેખાય છે તેમજ ભગવતના સંમોસરણમા પણ દેવતાઓ આવે છે તેથી પ્રત્યક્ષ પણ આપણે જોઈ કે જાણી શકીએ છીએ પરંતુ નારકી સંબંધી શ્રદ્ધા માન્યતા પદોમાં અનુમાન અને આગમ પ્રમાણ મિલાય કયા સિવાય છુટકો નથી સુક્ષ્મથી વિચાર કરીએ તો જે કંઈ પણ શુભાશુભ કર્મ આ જીવ કરે છે, તેનું જોણામા જોણુ ૧૦ ગણુ ફળ તો દરેક જીવને અનુભવવું પડેજ અને ૮૪ આપણુ મગજ કામ ન કરે તેનું અનંતગણુ ફળ પણ ભોગવવુંજ પડે હવે વિચારો કે જગતમા પણ એક ગુનેગાર પુરવાર થયો તેને સજા તેના આયુષ્યના ભોગના દંભ્યાનજ ભોગવવાની હોય મજાની મુદત પુરી થયા પહેલાં જો ગુનેગાર મરણ પામે તો રાજ્ય સત્તાની સજા અધુરી રહી, પણ કમસત્તાની સજા કદાપિ અધુરી રહેતીજ નથી કર્મસત્તાની મજા તો ચાહે ત્યાં આ જીવ હોય ત્યાં વહેલી કં મોટી મજા તે પ્રકારે ભોગના સિવાય છુટકોજ નથી તેમા ચાહે તેવો પરાક્રમી, પુન્યશાળી તીર્થંકર ચક્રવર્તી કે વામુદેવ હોય, તો પણ તેમાથી બાકાત રહી શકતા નથી

એક મનુષ્ય અહીં એવું પાપ કર્મ કરે છે, જેથી અનેક જીવોનો એકી માથે સજા અનેક જીવોને ત્રાસ-દુઃખ થાય છે, એમણજ નહિ પરંતુ વર્તમાન કાળમા અણબોળના શોધકની વિચારણા કરીએ, તો જો શોધકની શોધ જમા સુધી પૃથ્વીપર અસ્તિત્વ રહેશે, ત્યાં સુધી તે ભોળ દ્વારા ભવિષ્યકાળમા અનેક જીવોનો સહાર ત્રાસ આદિ દૃઢ્યને કમકમાટી ઉપ જાવનાર ઉપદ્રવો થવાના તે તમામ આત્માઓને જે બધ, દુઃખ, ત્રાસ ઉપદ્રવો થશે તેનું મૂળ કાળજી મૂળ શોધકજ ગણાયે હવે અહીં એ વિચારવાની જરૂર છે કે જાત્યસત્તા એક વખતના ખુનની સજા વધારે તો કરી શકતી નથી રાજ્ય સત્તાની તાકાત નહાં માટે તેવીજ રીતે વધારે ખુન કરનાર ગુનેગારને પણ એક વખતજ ફાંસીની સજા કરે કેમકે ત્યાં રાજ્ય-સત્તાની વધારે મજા કરવાની તાકાત નથી હવે ગુનેગાર કદી ચોરી પ્રપચાદિથી રાજના શુનાથી છાંપી પણ બધ, અગર વકીલ જેરીસ્ટરોની બુધ્ધિથી નિર્ગુનેગાર બહેર થાય, તો પણ કર્મ સત્તાની સજાથી કોઈપણ ભવભલો પરાક્રમી કે મત્તાશાળી બચી શકતો નથી હવે એક જાદુગીમા અનેકના ખુન કર્યો, અનેક જીવોને ત્રાસ ઉપદ્રવ ભયભીત બનાવ્યા તે શુનાની શિક્ષા શુના કરના અનેકગણી - આ સ્થાન એક એવું માનવું પડશે, કે જ્યાં

મરણાધિક દુખ અનેક વખત અનુભવવું પડે અને આયુષ્ય પણ એવું ત્યાં ત્યાં લાંબુ માનવું પડે, કે જેથી તમામ શિક્ષાઓ ત્યાં પુરી કરી શકાય એવી જરૂરીયે શુભ કર્મનું ફળ પણ ઉત્તમ અને હીર્ષકાંજ સુધી ભોગવાય તેવા સ્થાનો પણ સાથે સાથે માનવાજ્ઞ પડે તેવા સ્થાનો કેવળેકના છે

હવે પ્રસ્તુત આપણે અધિભગ નારડી વિભાગ સળધી હોવાથી આગળ ચાલીએ ફરક મનાના શાસ્ત્રોમા નાગરી તો મનાયેલીજ છે તેમા સર્વજ્ઞ ભગવતોએ યથાર્થ નારડીનું સ્વરૂપ જણાવેલ છે તે સળધી શાસ્ત્રોમા મ્યા ત્યાં મુ શુ વચ્ચે ન જણાવેલું છે તે જેટલું જેટલું ત્યાં ની નજર મળેલું છે તેનો દુકો આછો મારી પ્રુદ્ધિ અનુમાન પરિચય આપવા પ્રયત્ન કરીશ

નારકદેવાનામુષવાત ત ગ (અ ૨ રૂ ૩૫) નારકમૃતિનો નુપસાનિ (૨-૫૦)

નારકળા ચ દ્વિતીયાદિપુ (૪-૩૪) ચહારમપરિમલ્લ ચ નારકસ્વાયુષ (૬-૧૬)

ઉપરોક્ત તત્ત્વાર્થ રૂનોમા જણાવ્યા પ્રમાણે વહી જશે ૧૨ નારક યાગ આવે છે

હવે નરક શબ્દના નિર્નેપા વિચારીએ, નામ, સ્થાપના, ડ્રવ્ય, મેત્ર, કાળ, ભાવ, એમ નિર્નેપા જણાવ્યા છે નામ સ્થાપના ભેમજ ડ્રવ્યના કેટલાક નિર્નેપા ચાલુ પ્રકરણમા તેટલા ઉપયોગી ન હોવાથી ઉપેક્ષા કરી, જરૂરી માનવો વિચાર કરીએ, દ્રવ્યનારક તેને કહેવાય કે નામ નુબધમનિ કે તિર્થચગતિના જે આત્માઓ નરકમતિમા અનુભવવા પડે તેવા દુખના કાળજુલ પાપકર્મ ભાષે છે અહીંથી મરીને જેઓ કાવચૌકરિક કાળીઓ કનાઈ મુબૂમ પ્રદાત નકરતિ વિગેરે મરીને નરકે જવાના તે દ્રવ્ય નારકો કહેવાય અથવા તો અહીંજ એવી જેલો કે નિવાસ સ્થાનો એવા હોય કે ત્યાં રહેનારાઓને ભય, દુખ, ત્રાસ ઉપદ્રવો ઘણા વડવા વડતા હોય તે પણ દ્રવ્ય નારકો ગણાય છે

મૈત્રી કેડે હાથ મળી વૈશાખ સસ્થાને ઉભા રહેલા પુરુષાદુનિ સમાન ૧૪ રાજ હોડમા તિચ્છાવેકની નીચેના ભાગમા નીચે નીચે પહોળી એવી સાત નારડીઓ છે તેમજ કાલ મકાકાવ મૈત્ર મકાકાવ અપ્રતિષ્ઠાનિ નામના ૮૪ લાખ પ્રમાણ નન્કાવાનાઓ છે

કાલ નરક તેને કહેવાય કે જે નારડીની જેટલી સ્થિતિ (આયુષ્ય કાળ) હોય ભાવ નરક જેઓ નારડીનું આયુષ્ય લોગડી રહ્યા છે તેમજ નારડીના દુખો અનુભવી રહ્યા છે કહેવાની મનવળ એ કે નારડીમા રહેવા છોડો નારડીનું આયુષ્ય અને અશાતા વેદનીય આદિ ક્રમોના ઉદયથી ભોગવતા દુખો અશાતાએ ભોગવે તે બન્ને ભાવ નારક ગણી શકાય

ત્યાં વેદના કેવા પ્રકારની હોય તે વેદનાનું યથાર્થ સ્વરૂપ તો અહીં તેવી ઉપમા આપવા લાયક પદ્યો ન હોવાથી કેવળશાનીઓ પણ સમજાવી ન શકે છતાં કેવાઓ પણ જે વેદનાનો પ્રતિકાર (શાપ કરવાનો ઉપાય) કરી શકતા નથી તેવી રીતે માનવીઓ

ઉપર વેદના ઉત્પત્ત કરનાર નિરૂપમ એકાત અશુભ સ્પર્શ, રસ, રૂપ અને ગંધવાળી પૃથ્વી હોય છે પહેલી દુઃસ્વપ્ન નારકીમા ૧૫ પરમાધામીએ કરેલી મોગર, તલવાર, બાવા, કરવન, કુશિપાકાદિથી વધતી વેદના અનુભવે છે પોતે કરેલ પાપના પ્રજા શરણ રહિતપણે લાખા કાળ સુધી ભોગવે છે બાકીની ચાર નારકીમા પરમાધામી ન હોય તે પણ તે ક્ષેત્રના પ્રજા વધી તથા માહોમાહે મારામારી કરી તીવ્ર વેદના અનુભવે છે

અગ્ર નામના પરમાધામિક દેવતા પોતાના ભવનમાંથી કીડા કરવા માટે નારકીમા જઈને શરણ વચરના બિવા નારકી છવોને કુતરાની માદક શૂલ ખીચા વીગેરેના પ્રહાર કરી દોડાવે છે અનાથ બિચારને ઘાચીના બગદ માપક ભમાવે છે આકાશમા ઉચો ફેડીને નીચે પાડે છે, પડ્યા પછી ઉપર ઘાણના માર મારે છે, ભાલાની તીક્ષ્ણ અણીથી વીધે ॥ સાદ સાથી મનુષ્ય પકડીને ઉધા સુખે નીચે પાડે છે વળી તનવાર બાલાથી અતિશય હુણેલા મુર્છા પામેલાને કરવત વડે ચીરે ॥ અને શરીરના નાના ટુકડાઓ કરી નાખે ॥

વળી રયામ નામના પરમાધામી દેવતાઓ કુર પાપકર્મ કરનારા શરીરના અગ્ર ઉપ ગોત્ર છેલન, વજ્રની કઠીન ભૂમિવાળા ઉડા કુવામા ફેંકવુ, સૂવીથી વીંધવુ, મોથથી નામિકા કાનતુ વીંધવુ, તેમજ મજબૂત દોરડા સાકળથી બાંધવુ, તથા તેવા પ્રમાણની નેતરની સોટીના પ્રહારો કરવા વડે કરીને માર મારવા અકાગવા, વીંધવા, બાંધવા આદિક ઘણા પ્રકારની કર્મના કરે છે વળી શમલ નામના પરમાધામી (જલ્લાદો) કાંડાપરિણામવાળા ગાદ બાસ્ય-મોહનીય કર્મના ઉદયથી કુતુહલમિય દેવતાઓ નિરાશ્રિત નારકીઓને હેરાનગતિ કેવી રીતે કરે છે તે બતાવે ॥ આનરડામા રહેવા તથા હૃદયમા રહેવા માસખડને; પેન્મા રહેવા આતરડાને બહાર ખેંચી કાઢે છે અનેક પ્રકારની માતનાઓ કરીને તીવ્ર વેદના ઉપત્તે છે વળી રૌદ્ર નામને માર્થક કરતા એવા નરકપાલો રૌદ્રકર્મી અશુભ કર્મના ઉદયવાળા નારકી છવોને તરવાર બાવા છરી બરછી શરીરમા લોડી રે છે તેમજ ઉપરૂદ્ર નામના પરમાધામીઓ નારકીછવોના હાથ પગ મસ્તક સાથળો મરડી નાખે છે તેમજ કરવતથી બહેરી નાખે છે કાંઈ પણ દુ ખ આપવાનુ બાકી રાખતા નથી વળી કાળ નામના જલ્લાદ દેવતાઓ લાખી ભટ્ટીઓ અગ્નિથી ભરેલી સગડીઓ ચૂલાઓ તેમજ છુડારની લોહ તપાવવાની કોદમા સખત તાપમા શેકે છે તેમજ લોહાના મોઠા તવામા નાખી છવતા માછલાને ધાણી ચણા માપક બુજે, તેમ નારકોને બુજે છે-સધે છે તેમજ મહાકાલ નામના પરમાધામીઓ ઝીણા ઝીણા માસના ટુકડા કરી કદર્થના કરે છે પીકના માંમને છેદે છે તેમજ પૂર્વભવમા માસ ખાનારા એવા નારકોને પોતાના શરીરમાંથી માસ કાપી પરાણે ખવરાવે છે વળી અસિ નામના પરમાધામીઓ હાથ પગ છાતી બાહુ મસ્તક પડખા વિગેરેના અગ ઉપાગના ભાગને છેદે છે અને અનિશ્ચય દુ ખ ઉત્પન્ન કરે છે વળી અગ્નિપ્રધાન પત્રધનુ નામના નરકપાલો બીભત્સ તલવારની ધાર સરખા પાદડાવાળા વૃક્ષોનુ વન તૈયાર કરી, ત્યાં છયા માટે સડકા નારકીના છવો આપે એવે ઉપરથી પ્રચંડ વાયરાના બેસથી પાદડા પડતાની સાથે શરીર ચીનઈ બળ છે, તેમજ

કાન હોઠ નાક હાથ પગ દાંત સ્નાન શુ । આયજ વિગેરેનુ છેદન લેદન કરી નાખે છે વળી કુબિ નામના નરકપાળો લોહાની સાકડા મુખવાળી કુબિઓમા તેમજ લોહાના કડાયામા અને લોહી ઉપર નારકોને ગધી નાખે છે તેમજ તાલુમ નામના પરમાધામીઓ અશરણુ એવા નારકોને તપેની રેતીથી ભરેલા ભાગ્નમા નાખી ચણા તડનાડ ભુજાય તેમ ભુજે છે ચક્ર બનાવવા માટે અણીયાની કાન્ડેટ જેવી કાકરી હોય તેના ઉપર આકાશમા ઉછાળી પટકાવે

વળી વૈનરણી નામના નરકપાલો વૈનરણી નદી તૈયાર કરે નદીમા પડે લોહી વાળ હાડકા વહેના હોવાથી, ભયકર અને કવકવ કરના જગ પ્રવાહુમા વળી ખારૂ ઉચ્ચ પાણી હોવાથી મિત્ર સ દેખાનવાગી વન પૂરી નદીમા નારકોને વહેવગાવે છે ખરરવર નામના પરમાધામીઓ ચક્રડા નારકી છુવોને પ્રવન વડે તેમજ વાસવાથી પરમુથી કુહાડીથી ચીરવુ વેરવુ કાપવુ છાત્રવુ ઈત્યાદિકે દ્વારા યદ વે નાઓ આપે છે વળી વજ્રમય લીપણ કાટાવાળા વામની વક્ષ ઉપર શૈભજ કરી રહ્યા હોય તેમ ચણવે ઉતારે, વળી ઉપરથી કાટાથી છોવાતા શરીરે નીચે ખેલી કાઢે મકાધોષ નામના લોકપાળો ભવનપતિ દેવલોકના મુશધમે જેમ મિંહુનો શબ નામગી નામ ભાગ કરતા મૃનલાઓ દોડી જતા હોય, તેને ખીડા ઉપભવવા માટે આરે ખાનુથી ઘેરી લઈ, પકડી પાકી, વધમ્થાને લઈ જવામા આવે, તેમ નારકીઓને પણ આ દેવતાઓ વધસ્થાન ત ક ધમડી ભય છે

જે દોષ મનુ નો છુવોના સહાર આરભ સમારભ થાય તેવા કારણનાઓ થવાવે, મોટા મુદ્દો લટે, મહા પરિમલ સધરે પથેન્દ્રિય છુવોના વધ કરે, માસ બક્ષણુ કરે, એવીજ મહા પાપવાગી ક્રિયા કરે ઉત્કૃષ્ટ રાજ દ્રવ્ય કરનાર, અસયમ પુર્વકનુ છુવન નભાવનાર, પાપ કર્મના કાન્થુભૂત ક્રિયાઓ આચરનાર, છુવોને ભયોત્પાદક હિંસા છુડ મોટી ચોરી આદિ મહાપાપ કર્મ કરનાર, આત્માઓ તીન પાપના ઉંચવાળા અત્યત ભયાનક અતિશય અધકારમય જ્યા આગળ આપથી તો કાઈ દેખી ચકાચજ નહિં, માત્ર અવધિ કે વિશગ જ્ઞાનથી ઘુબક દીવસે જેમ અતિમલ મલ દેખે, તેમ દેખી શકે તે પણ પરિમિત ક્ષેત્ર બાણે અને દેખે, એવી નારકીમા ઉપદોષક પાસથરણુ કરનાર ઉપજે છે ભોગોને ન છોડનાર આત્મા ખેરના અગા શતા અમિ કરતા અનતશુણુ આકરે તાપવાળી નારકીમા અનેક પ્રનારની વિઠબના ભોગવે છે પરમાધામીઓ નારજીવોની છાતી ઉપર ચડીને લોહીની ઉવટીઓ કરાવે છે તેમજ કરવતથી શરીરના ખે દુકડા કરી નાખે છે ઘાણીમા ઘાનીને તવ માફક પીતીને આતરડા બહાર કાઢે છે તે વખતે અનિશય આકલનના શબ્દોથી હિંચામકગ પણ પુરાઈ જાય છે હાડકાનો મસુહ ઉચો ઉઠજે છે ન સામળી ચકાચ તેવા શબ્દો કરતી ગાદ અધકાર અતિ દુર્ગંધી તેમજ લેહાયેલા હાથ પગથી મિશ્રિત રૂધિર ચરતી છે જેમા, એવા દુર્ગંધ પ્રવાહુવાળી નદીમા વહેનડાવે છે નિર્વચતા પુર્વક ગીધીની વચથી ખીડા પમાડે છે તપેલા દૃઢ સાણુસાથી પકડીને છબ બહાર ખેલી માટે છે કેન્દ્રાકને ઉધે મસ્તકે ઉધે લટકાવી નીચે અમિ મળગાવે છે તીકણુ અકુશની અળી જેવા કાગવાળા વુમો ઉપર ચડાવી ઉતારી જનરિત અને ઉજરડા-

વાણુ શરી-બનાવી તેમજ કાટાની શય્યામાં સુવાડાને ઉપરથી હથેલાના માર મારે છે આખના પતકારા જેટલું પણ જ્યાં સુખ હૃલ્લે છે,

જુદા જુદા પ્રાણીઓના વધ કરનારા જુદું જોલનારા અને પાપાવરણ કરનારા આત્માઓ ભયકર નારકીમાં જ પહોંચે છે કેટલાક ધીકા અધમાધમ આત્માઓ પ્રાણીઓને વધ કરે અને વળી ધર્મશાસ્ત્રોના નામે હિંસામાં ધર્મ મનાવે કહે છે કે 'વેદમાં કહેલી હિંસા હિંકાજ નથી વળી રાજાને શિકાર કરવા રૂપ વિનોદ ક્રિયા તે તો રાજાનો ધર્મ છે' અથવા વેદમાં ઉચ્ચ છે કે—“મામના ભક્ત્ય કન્વામા તથા મદિરાપાન કરવામાં વળી સ્ત્રીસંભોગ કરવામાં કશે બાધ નથી કારણ કે પ્રાણીઓની તે પ્રવૃત્તિઓ છે કોઈ નિવૃત્તિ-વિરતિ કે” તો મહાદેવ મને” આવી વગર સમજણથી વેદની પદ્ધતિઓ આગળ કરી વાદ-પ્રવૃત્તિના છુપોને મદિરાપાન કરાવી વાંધી કરડાવી હેરાનગતિમાં મૂકી દે છે કુરસિહ અને કાગાનાગ માણક વસાવથીજ હિંસા કરનારો કદાપી પણ ક્રોધાગ્નિથી જળતો ગાન થતો નથી વળી પાંખી શીકારી મગ્ગી પડડાનાઓ તેમજ પાત દીનમ વધ-છવ હિંસા પરિણતિવાળા કુનાત્માઓ અત્યંતે અધ કારમય દુગ્ધી યાતનાવાળા નન્ક ન્યાનમાં ઉધે મરનકે પડે છે નિર્ધન અને મનુષ્ય ભન-માથી મરી નાન્કીમાં ઉત્પન્ન થયેલ છુપો, અત્યંત કામમાં રોમ વગરના પક્ષી જેવું શરીર ઉપલ્લભ કરે છે પચાસિ પુર્ણ થયા વાદ અતિભયાનક પન્માધત્મીઓએ કરેલા શમ્હો સામળે છે 'અરે મોગરથી હુણી નાખો! તવવારથી છેડી નાખો! ભાવાઓ લોકો! અગ્નિથી જાળો.' આવા ભયાનક ભાભાગવાથી પણ ત્રાસ થાય તેવા શમ્હો કરીને ભયભ્રાન્ત જાનેલા ચોત રૂઢી મુઝાઈ ગયેલા, જેમ મિહુનો નાફ સાલગી હુણીયા ભય બ્રાન્ત જાને, તેમ હુવે નિગધાર અશબ્દો એવા આપણે કોનો આશરો કનૈ? એમ વિચારતા વિચારતા આરે દિશામાં નારકી જવા પ્રયત્ન કરે છે પણ જ્યાં જાન ત્યાં દુઃખ આગળ ઉમેરુ છે બહાનાળો ખેળો અગ્નિ હોય તેની અદૃશ લાલચોળ જગજગના અગારા હોય તેની સરખી નપેવી ભૂમીના એ નારકીના છુપોને પરાણે ચાલવુ પડે છે પછી દીનતાથી અપકલ્પ કરે છે (નારકીમાં બાદ અગ્નિકાય હોતો નથી તેથી જ્યાં અગ્નિ શબ્દ વાપર્યો હોય ત્યાં અગ્નિની જેવી ઉપમાવાગી વેદના સમજાવી) આ તો માત્ર દીગ્દર્શન કળવેલ છે નહીં નારકોની ઉજ્જવેદના આત્માના અગ્નિ માથે નરખાવી શકાય નહિ ત્યાંની અને અર્હીની ઉજ્જવે વેદનામાં મેરૂ ને મરનમ, સમુદ્ર ને બિન્દુ જેવો આતરો છે -મહા નુગરના દાહાધિક તાપથી દાહના મોટી છુપો પાડતા નારકીના અદૃશ ઘણા ભાગાગળ સુધી દીપવેદના ભોગવે છે ઉદ્દૃષ્ટથી આગરોપમ અને જોછામાં જોછા દશ જ્ઞાન વર્ષસુધીનું નારકીનું આયુષ્ય હોય છે ખારવાણ ઉતુ લોહી અને પડ જેવું દેખાતુ, ઉદર બીલાડી અને મર્પદા કલેવર જેવી હુઈ ધીવાણુ, તેમજ અસ્થાની ધાર જેવું તીક્ષ્ણ નપશવાણુ પાણી જેમાં વહી રહેલ છે વૈતલ્લી નદીમાં અગારાવાગી નપેવી ભૂમિ છોકીને તૃષિત થએલા નારકીઓ પાણી પીવા તથા ગરમીની શાંતિ માટે જાય છે પરંતુ ત્યાં પણ અધિક વેદના ઉત્પન્ન થાય છે આણુ આણુક પડાણી મારીને વૈતલી તતરે

ઉકળતા દુગધી ખારા પાણીમાંથી ૧૦૦ ફી. ૧૦૦ પેલા જાળા બહીસામાં ખીલા શરીરમાં પેસી જાય તેવી નાવકીમાં પરમાર્થમાં જોવાને ગળામાં ખીલા ઠાકે છે કેન્ડાર્ક પર માધામીઓ નારકીના ગળામાં ચોળી પડેલી શીના માધીને દુગધી પાણીમાં ડુબાડી દે છે વગી વૈતરણી નદીમાંથી પાણી ખેંચી પાવેલી જીતી ધારવામાં આપવાથી કાચના ભુમ સમાન રેતી સાથે તાવવામાં આવી જાય છે, તેમજ સ્ત્રીમાંથી માસ કાપી એવામાં પડેલીને અગ્નિમાં પડે છે તે ૧૦૦૦ કળામાં મોમાં જીવતા કીડા બરે છે

નારકીમાં મૂનનું જે જાણુ સારું છે તે જ નથી ઘોઠ અદા, હોય છે જેમ એક બે સને મળેલ લોહાની ૧૫૦૦ ૧૦૦૦ તેમજ ગળે જાધીને ડબી રાખી હોય અને ચારે શિયામાં પ્રગ્નેા સારી નથી ૧૦૦૦ મને મા પામે ની ૧૦૦૦ તરવા અને ગરમ મસાનાનું ઉકળતા પાણીનું ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ હોય, તરમ વાગે નારે આગળ મુકેલું ખાડ પાણી પીએ એટલે ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ને ના, ગળાની ખાખા ને ના થાય ત્યાંથી નામી ગકાય નહિ દાખલ ને ૧૦૦૦ નથી ૧૦૦૦ વેદના બેલાઈ ૧૦૦૦ તેમ નારકીના જીવોને પણ પચાધામીમાં પડે ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ મળી વળતા ડબી ૧૦૦૦ તે ત્યાંથી ખમી ન ગકે તે માટે એને મુકેલું ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ અને ખારા ઉકળતા પાણી ૧૦૦૦ કુરકર્મી દયા વગરના પરનાધામીઓ કુખારી ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ ને નારકીના જીવોના શરીર ૧૦૦૦ છે, છોલે છે, તેમજ લાકડાનું પાટીયુ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ માટે જેમ ઠાવે તેમ ૧૦૦૦ શરીર ઉપરની ચામડી પચીધારથી છોલે ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ નાક પોડના નવાખરને ૧૦૦૦ વાહે તેવા નારકીના શરીરોને અગ્નિ મરગા ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ પાવે, એ ૧૦૦૦ થિ તેપાતુ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ રાખોડો થતુ નથી, પણ જેનું વાળીથી વળા ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ તેવી આદ અનદ વળા ૧૦૦૦ છે હિંમા હિંદ આદાર પાપ રધાનક નેવનગી જાળે ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ જ્યારે નારકીના જીવને ઉધમા આવે છે, તે વખતે જાળનાનું છેદાનું બેલાનું છોળવાનું મિશ્રન ઉપર આરોપણ વવાનું, કુલીમાં પગલાનું કાળાગી આગની દુશ્કરે ગાગે વધવાનું પચાધામીએ ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ માહેમાહે લડી જકડીને ડબી કહેલું દુખ એવું ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ છે, કે આખના પચારા જેટલો વળત પણ દુખ મુખ વળી શકતા નથી ન કપાલી જ્યારે નારકીને કથના કળા હોય ત્યારે નગરવધ માકક મહા લયકર પાહારવ આકલન જતા નારકીઓ કણવાવાગા મરેલો જોવે છે હે માત! હે પિતા! ઘણું દુખ થાય છે ૧૦૦૦ ૧૦૦૦ થ તમારે શબ્દે આખો છુ મને બચાવો માંડે રક્ષણ કરો આપા કણુ અને વિવાપવાગા ગળેલો અખાગીને મિથ્યાત્વ પ્રાપ્તરનિના ઉદયવાળા પરમાધામીને લગીર પણ દયા-દુષ્ટા આવની નથી પણ વધારે દુખી દેખીને વધારે આનંદ આવે છે અને અનેક પ્રધરનું અસાધ્યેદની દુખ ઉચુ કરે છે

વગી પરમાધામીઓ નીચે મળેલ ઉલો કરીને જે પળો ચકડીને શરીર ચીરી નાખે છે, વગી પૂર્વે કહેલા પાપો યાદ કરાવીને કહે છે, કે તે વળતે ચારકા શરીરનું મામ ખાઈને આનંદ પામનો હતો તથા તેનું લોહી અને મદિરા પીની વખતે જાન ન રહ્યું તેમજ

વેશ્યા પરત્વી ગમન કરતો હતો તે ભૂની ગયો ? શિકાર કરતો હતો અને મત્સ્યોને બાળના પકડીને મારી નાખતો હતો મત્સ્ય અને અધિકારના મદના બીજાઓ પાને મળત વેડ કરાવતો હતો વળી પારકા ધનમાલ ચોરી છુટી પડાવીને સ્વાધીન કરતો હતો અખુ સપતિ રિદ્ધિ-મત્સ્યા મેળવી છતા સતોષ રાખતો ન હતો કર્મહાનના પેપાર કરવામા પણ પાછી પાની હતો ન હતો ગતિબોજન, અભર્ય સક્ષણ કરતો હતો બીજા ઉપનુષ્ઠ આગ ચઢાવતો હતો બીજાને દુષ્ટી દેખી આનંદ પામતો હતો જોડા જોગા ધર્મ બનાવી જીવોને દુર્ગતિના ખાડામા ગળડાવી દેતો હતો બીજાજરૂરી પાપ ન કરવાની પ્રતિના લેતો ન કતે બીજો અનેક આરભ મમારભ કરી કર્મહાનના વેપાર કરે, કારખાના ચલાવે, મુદ્દો લડે પાપો કરે તેના વખાણ કરતો હતો, તે તમામ શુભ અત્યારે ભૂલી જાય છે ? એમ પૂનરાવમા કરેના પાપો યાદ કરાવી કરાવીને તબુરૂપ શિક્ષા પરમાધામીઓ કરે છે

પરમાધામીઓ જ્યારે તે નારકીના જીવોને શિક્ષા કરે છે, તે શિક્ષાથી બચવા માટે બીજા સ્થાને નાસી જાય છે, પરંતુ નિષ્ઠા લોહી મામથી ભરતી ગરમી પાા બીજા અને દુર્ગંધી એવા સ્થાનમા એચિના પડે છે જના અશુચિસ્થાનમા ઈયળ માફક વાળો કાળ પત્તાર કરવો પડે છે વળી એવા દૃષ્ટિઓ ત્યાં વિકુર્ન છે, કે સતત વ્યથા ઉપનુષ્ઠ યાજ કરે છતાં સાતમી નારક પૃથ્વીમા મોટી કાયાવાળા લાન કુપુરો વિકુર્નોને માહોમાહે એક બીજા નારકીમા હુણ્યા કરે છે વળી પરમાધામી અધમ દેવતાઓ પૂર્વના દુશ્ચરિતો સલાખીને નામિમ હાડ કાઢ છેદી નાખે છે તેમજ મામ મદિરાની અભિનાયાવાળા જુહુ જોડનાર આગ મુકનાર મર્મ વાતા પ્રગટ કરનાની જીભ તીક્ષ્ણ હુથીયારથી કાપી નાખે છે અને લોહી નાની દીનમ જાન નાક, હોઠ, જીભમાથી મતત વહાજ કરે છે એટલે લાગે ઉડા નિશ્વાસ મુકે છે વળી પિંડા આન ઉપર લાલચોગ તપાવેલા લોચ્છી કામ દે ઉપર ક્ષાર નાખે એટલે લોહી અને પડ નીકળ્યાજ કરે વળી લોહી પડથી ભરેલી દુર્ગંધી કુલિમા અરાજ અને આર્તસ્વર કરતા ગરુડોને નાખીને નીચે ચારે બાજુ અગ્નિ મળાવીને રાધે છે વિરમ આઢન કરતા તૃપિત થયેલા જ્યારે પાણી પીવાની માગણી કરે છે, ત્યારે કહે છે કે તને મનિ પીવે બહુ ગમતો હતો કેમ ? એમ કહીને તપેયુ તાણુ કે મીચાનો રમ મોમા જળા ટારે રેડે છે

આ મનુષ્ય ભવમા પારકાની છેતરપીંડી કરવાવાળો ખરી રીને પોતાના આત્માનેજ છેતરે છે મરતીમાર પાન્થી કનાઈનો ધધા કરી એક લવના માનેલા અપ મુળ માટે અનેક ભવોએ અત ન આવે તેના લાગા કાગના દુષ્ટો વહોરે વળી મુદ્દતથી પાંડુમુખ બને છે અને નડમા પણ પરસ્પર દુષ્ટોની ઉગ્ગણા કરે છે

મામ ખાવાવાળાને પોતાનુજ માસખવડાવે છે મદિરાપાન કરનારને પોતાનુજ લોહી કે મીમા તાગાના ઉકળતા નસ પાય છે જુહુ જોડનારની જીભ છેદી નાખે છે પૂર્વ જન્મમા પારકી વન્નુ ધન હુણુ કરનારના અગોપાગતુ હુણુ કરે છે વેશ્યાગમન કે પરત્વી મનો ।

કરનારના વૃષભચ્છેદ કરે છે તથા કાગળા કાઢ માથે બાથ બીડાને છે, તપાવેલી પુતળી માથે આર્નિંગન દેવડાને છે એવીજ રીતે મહારણી, મહા પરિવ્રજી, કોમ્પી, માની, માયી, લોબી દેવો, આત્માઓના જન્માતરના સાધે ચાલ કળવી કરતવીને તેવા પ્રકારનું દુષ્ણ ઉત્તમ કરી પુનઃ કર્મના નિસકોતુ પ્રજ્ઞ લોગવાને છે ત્યાં સુધી કે સ્વપ્ન નષ્ટ કે સ્પર્શન લગીર પણ સુખ હોતું નથી તેવા નરકગરમા વાત ક'વો પડે છે આચુળ પણ નિકાચિત્ત હોવાથી આપધાન કરવા માગે તો પણ મરી રાખ્યા નથી

જે માતા, પીતા, પુત્ર માઓ માટે, ધન ઉપાર્જન કરવા પાપો હિંમતો કરી હતી તે મેડી માતા, પીતા પુત્રાકિના સ્નેહ વગરનો મનોહર વિષય વગરનો કોહેવા જનવરની દુઃખથી અધિક દુઃખીરાજા ન્યાતમા શયન કરે છે

મામ, પેરી, પડ આતરડા પાકકાવાળું વીણામર કેળાવાથી ચીનરી ચડે તેવા, વળી હાજારવ આક્રમ્ન નડારોગના શરૂથી ભયાનક એવા નવન્યાનમા આગરોગમે સુધીના આચુળ્યો લોગના પડે છે કળાક પરમાધામીઓ હાથ પગ સજ્જડ બાધી આપે પાત્ર બાધી પેત્રમા બધીધાર ભોડીને માસ બહાર કાઢે છે વળી કેવલા શરીરની આમડીમાથી વાધરો ભગાતારથી એવે છે નીચે પી ના નારડીઓમા મીન નારડીના છવે બાહુને મૂગ માળી છેડી નાખે છે તેમજ એ કાડીને મોટા પ્રમાણમા તપેલા લોહાના ગોળા ભરે છે તપેની ભૂમિ પર આગ્રાથી હાજના રીન સ્વરથી આક્રમ કરનાગ નારકોને ગળીયા બાજને જેમ આર ભોકે તેમ તપેની અળીહાર પરાણી ભોડે છે વળી કેવલાકને ટુકડે ટુકડા કરી લોગના આલીનામા ઉધે મનકે રાખી ખાડે છે કેટલાકને પગ માથે બાધો ઉધે મનકે લગાવી ચડાવે પાને કાનડા ગીધની વજ્ર જેવી ચાચથી ભથ્થુ કરાવે છે વળી શરીર ના તેવા બની જાય છે ત્યાં આડે તેવા શરીરના ટુકડા કરનામા આવે તો પણ જેમ ભાજનમા પારો ડુગે પડેલો હોય પરંતુ લગીર ભાજન જવાને તો એકમેક બની જાય છે અથવા નનીના પાણીમા લાડડી મારી વિભાગ પાડીએ તો તગ્ન મગી જાય તેમ નારકી છવેના શરીરમા પાપ એવુજ બને છે મોટી નળગતી ચિતામા પળ નાખે તો ધી માફક જોગળી જાય, પણ પ્રાણથી વિયોગરૂપ અત્યુ કદાપી તે વેદનાથી થતું નથી વળી હાથી, ઉં, મધેડા, ઘોડા, બગદ પાડાને જેમ ઘણા ભાર ભરી ચવાવે, ન ચાલે તો અકુશ આર કે આચુકથી શિક્ષા કરે, તેમ નારકોના ઉપર ગત્ત ઉપરાત્ત ભાર ભરીને ચવાવતાવે ન આવે તો મર્મ સ્થાનમા આકરો માર મારે પરાધીન મીચાતઓને કાગ કાચના જેવી કાકરાવાળી લોહી રૂધીરથી ખરડાયેની ચીકણી બીહામણી જગો પર ભગાતાર ચવાવે, એમ કરના સુખ પામે, રસ્તામા પડી જાય તો શરીરના ટુકડા કરી નગરમા બની નાખે તેમ એક ટુકડો પૂર્વમા એક પશ્ચિમમા એક ઉત્તરમા એક દક્ષિણમા ઉપર નીચે વિદિશામા ફેરે

પૂર્વના પૈરી જન્માન્તર શત્રુ અપકારી કોપ સહિત મોગ મોટા મોગર કે સાગેલા લઇને ગાઢ પ્રહારથી મર્દન કરે છે શત્રુ વગરના તે પ્રહારથી જન્મિત થઈ ગયું છે શરીર જેવું, એવા લોહીની ઉલટી કરતા ધરણી પર ઢગી પડે છે વગી હાથ પગમા લોહાની ભેટી, સાકળ નાખી ભુખ્યા ગૈદ્ર નિર્જય શીયાળ, વાઘ, સીંહ પાસે ચુકે છે, જેથી બીચારાનું બદલું થઈ જાય છે આવી રીતે પણ નારકીમા પરમાધામીએ કરેલી, બીજીમા પરત્વર કરેલી, બધામા ક્ષેત્રના સ્વભાવથી થયેલી વેદના, અતિ કટુક કડવો ખરાબમા ખરાબ રસ છે જ્યાં રૂપ પણ તદન બીજતસ, તેવું પણ ન ગમે, સ્પર્શ પણ દુ સહ હોય, એવા મ્યાનમા નીર તર ટળવળતા ઘણા લાભા કાળ મુધી પોતે કરેલા અશુભ પાપના ફળો ભોગવે છે પહેલી રત્નપ્રભા નામની નારકીમા ઉત્કૃષ્ટ મિથિત એક સાગરોપમની બીજીની વ્રણ, ત્રીજીની માન ચોથીની દશ, પુમપ્રભા નામની પાચમી નારકી ॥ સ્થિતિ મત્તર, તમ પ્રભાની બાવીશ, માતમી તમ તમ પ્રભા નામની નારકીની ઉત્કૃષ્ટ મિથિત (આયુધ્ય) તેત્રીસ માગરોપમની છે

મીતાને છવ જે ઈદ્ર થયો છે, તે નારકીમા લક્ષમણનો છવ જે દુ ખ ભોગવી રહ્યો છે, તેને બચાવવા જાય છે, પણ દુ ખમુક્ત કરી શકતો નથી ઉલટાને વધારે દુ ખ થાય છે તેવીજ રીતે પૂર્વરનેહથી બગલામણ કૃષ્ણને પણ શત્રુ આપવા જાય છે, પણ નિરૂપાય થઇ પાછા આવે છે જેને માટે આ લોકમા પાપ કર્યું તેની સહાયતા વગરનો એકલોજ પાપ કર્મ ભોગવે છે કોઈપણ દુ ખમા ભાગ પડાવતું નથી

મયા પરિજનમ્વાયે, કૃત કમ મુદારુગમ્ । ઇકાકી તેન દહાડહ, ગતાન્તે ફન્મોગિ ॥

મી સગા રનેહી માટે બચકર પાપ કર્યું, આને એકલો દુ ખીડા પામી ગ્હો દુ ખળ ભોગવનારા તેા મને એકવાને છોડીને ચાલી ગયા સાતમી નારકીના અપ્રતિષ્ઠાન નામના નરકાવાસમા જગતના જેવલા રોગો દુ ખો છે, તે તમામ એકી સાથે ભોગવવા પડે, તેવું પારાવાર દુ ખ હોય ॥ અહીં જો લેશ માત્ર બતાવી શકાય છે નારકીઓમા નીચે નીચેની નારકીમા વધારે વધારે ખરાબ લેશ્યા-પરિણામ, શરીર વેદના, વિક્રિયા હોય છે પહેલી નરક કરના બીજીમા વધારે અશુભ લેશ્યાલકિક હોય તેના કરતા ત્રીજીમા અશુભતમ હોય, ચાવન સાતમીએ અનિશય અશુભ હોય કૃષ્ણ નીલ કાપોત આ પણ લેશ્યાઓ તીમ સકલેશ અધ્યવસાયવાળી ચાણ રહે છે

અશુભપરિણામ-દમ પ્રકારનો પુદ્ગવ પરિણામ અશુભ અને અશુભતર છે ચારે બાજુ અતિશય અધકાર હોય છે નારકીમા સ્પર્શ વાંછીના ડખ તથા કવચ (જે શરીરે સ્પર્શ થાય તેા આખા શરીરમા અતિશય ખણુ આવ્યાજ કરે) તથા અગાલના સ્પર્શથી અનત શુભ અનિદ હોય રસ પણ ત્યાં રહેવા પુદ્ગલેનો લીંબડો કરીયાતું વીગેરેના સત્વના અશુભ સ્વાદથી પણ અનિ અશુભ હોય કુતરા બીવાડા હિર સર્પ હાથી ઘોગના કોહાઈ

ગયે ॥ ૧૬ી ગયેલા ઇવેનની ગધથી કેઈ શુભ અશુભ ગવ હોય પણ નામકારી રવાટા વગરના અને ખાખ નુરી ગઈ હોય તત્તા પમીના આકાન્કાળા મનિકાળા હોય આકાર દેખીને આપણને ઉદગ થાય પિગાય જેવો દેખાય તો તે નિ જોવે નાવ ઉત અને ગધેગથી પળ ખરાબ દેખાય તેવી હોય

વેના — પહેલી નરકમા ઉપર વેદના મીઠુમા તંબી વધારે ઉપર વદના ત્રીજીમા અનિરાય ઉપર ઉપર ગમીની વે ના વાધીમા ઉપર ગીત માગમીમા શીનોખુ છુડીમા શીનતરા મામીમા ઉપર ગીત વેદના હોય ને આ પ્રમાણ —

અતો મહીને જયારે ૧ નો સૂર્યના કિરણે તપે અગર ખરા ઉનાળામા બપોરે બાર વાગે પીત પ્રવૃત્તિવાળો હોય અને જારે ગાળુ અગ્નિ નગમા પી સુવાડે, તેને જે સૂર્ય તથા જ્યારે નીગાની ગરમી લાગે તેના કરતા આ તણુની ગમી નામકીમા હોય તે ગમીની વે ના ત્યા અનુભવથી પડે તો મજા મનિનાના ઠંડો પનન વાનો હોય શરીરે બે દેનવામા આવે, શરીર ઉધાડુ હોય ગઝાર ખુનના મેદાનમા નવી મીનારે ઉમા દોડાએ, અને કંઈપણ કષકા રેડા ન હોય, તેને વખતે જેરી ઠંડી વાય તેના કરતા નારકીની આદર અનતણુ પી ઠંડી પી વેદ ॥ હોય

જે ગાઈ ઉપર વેનાવાળા નામકીના વખતે જ્યાં વારી મગગતા જેરના આગમા સુવકારી હે તો ઉનાળામા ધારની તથા જે ઠંડો પનન મીવતો હોય, અને ઉપર આવી નય તેમ ના પી ॥ હવે પણ જે અગરમા ગાનિથી મુઈ નય, એવુ મુખ અનુભવે જોડી ગરમી નામકીમા રોય ગેરીજ રીતે ૦ પીની વેદના નારકીમા જોડી જખમર હેય કે, ઠંડીની વેના વાળી નારકીમાથી ઉપકીને અર્પી મજામહીનાની રાત્રે, ઠંડો પનન કૂકાને હોય કાત ઠંડક અનાજ કરતા હોય શરીર મજાનુ દોર અને બરદમા લાવીને સુવકાવી હે, તો નીરાતે નજે તાગી કરી શરીર શેક હોય, તેણે નિ, મુખ અનુભવે, અર્થાત્ અનતણુ પી શીત વેના નારકીમા હોય

મુખની ઇચ્છાથી કીયા કરે પન અશુભમાજ પનિયે અથાત્ છાયાની ઇચ્છાની ઝાડ તળે બધ રતુ ઉપર પી નનગરની વાર જેવા તીવ્ર ધારવાળા પાદડા પડે, જોવે અતો કપાઈ બધ ટુમ્બા ઉકળના વોડ-તાળુ- પીમાનો રમ મોમા રેડ છે લોહાના તપેવા થાલવા માઘે બાધ બીડારે છે કાળગી કાગીરામા વૃમ પર અકાવીને જોરી રીતે પાછો જેથે કે આખા શરીરમા માગ્યો પેરી બધ, અને લોહી નીકળે, ઉજગડા પડે માહેમાહે ઉદર, ખીનારા, માથ, થો, હાથી, સોંઘ પાંડો અને આખલો, વાદરા અને વાધના રૂપે કરીને વાગે અકુશ ભાના, તવવાર, વજ્ર, છરી, મોગર-ધાણી હુથોડા, કુહાડી વીગેરે હુથીયાગથી હુ મારે, દીથે, જોડે, બાનામા પગેવી ઉપર રાજે, નીચે પાડી પેટમા ભાવા ભોડી છાતી

ઉપર પગથી દાખે માથામાં છીટી રાખી ઉપર હથોડાથી ઠોકે ઉપો લટકાવી નીચેથી અગ્નિ મગમાવે બાધીને એના ઉપર સર્વો વીંછી, મીંહુ કાગડા ઝોડે, જેથી બીચારના અગોષાગ ઉપર ડખ દે, કરડીને ખાય વાસડા અને રદાથી શરીરની આમડી છોલે છે તે ઉપર મીઠાના પાણી છાંટે છે ઉકળતા તેવમાં તળે છે કુળીમાં ઘાનીને ધમવે છે કરવતથી કાચે છે અગારામાં સુવડાવે છે, બગદ માફક ગાડામાં બેસી ખુબ ભાગ ખેંચાવે છે બગબગ ન ચાલે તો તીક્ષ્ણ આરવાળી પરાણી પીઠમાં લોકે છે

વગી ખીનાવાગી શય્યામાં સુવડાવી ઉપરથી ઘાળુના માગ માગે છે વાધ, દીપડા, શીયાળ, કુર બીવાડા, નોગીયા, સાપ, ગીધ, ઘુવડના રૂપો બનાવી, તેની સામે ઉભો કરી કુગ્ગતાથી બક્ષણ કરાવે છે તપેલી ગતીમાં ચલાવે છે તવવારની ધાર જેવા પાંડાનાળા વૃક્ષોના વનમાં પ્રવેશ કરાવે છે, નીચેથી પગ અને ઉપરથી પાદડા પડે તો બગો તરત કપાઈ ભય થા માટે પરમાધામીઓ આ બીચારા નિગધાર અશન્જુને આવી રીને મતાપ કરતા હશે ? બીચારા બીજાને દુખ આપી તેમજ આનંદ માનનાળ હોય માહેમાહે નિરુદ્ધ રૂંદ કરી લડતા નાન્દીને દેખી રાગ દ્રવ અને મોહથી પરભવ પામેલા પાપાનુબધી પુન્યવાળા આત્માને અતિશય આનંદ ઉત્સાહ થાય છે આવું દેખીને પરમાધામીઓ અદૃશ્ય કર છે ખડખડ હુમે છે વરો ઉચા નીચા વળે છે નાચે કુદે છે મોટે ગિહુનાદ રૂંદ છે દેવ લોકમાં બીજા અનેક સુખના માધને હોવા જતા, માયા નિયાળુ મીઠ્યાત્વશય તોળ કરા થના દેવે કરેલા મન નિયમોની આવેચના ન કરી હોય, તેથી આના હુલસા દેવલોકમાં મન થાય છે, ન્યા પાપાનુબધી પુન્ય ભોગવે છે અગર જાવનપમ્વી રણાથી પશુ આવા દેવ થાય છે, જેથી પ્રીતિના કારણભૂત અનેક મીઠા દેવલોકના વિષયો, ભોગો હોવા જતા, બીજાને દુખી દેખી આનંદ પામે છે આર્ધ નિરતર અતિ તીવ્ર દુખ અનુભવતા મરણની ઈચ્છા કરે તો પશુ મરણ આવતું નથી ત્યાં ઝોળને ઝાંઝનું શરણ નથી તેમજ ત્યાંથી નામી છુગતું નથી ત્યાના અભાવથી દાઝી ગયેલા ફાડી નાખેના કપાઈ ભોઈ ગયેલા કે દાન થયેના શરીરો તન્ત રૂઝાઈ ભય છે જેમ વહેના પાણીમાં કોઈ દડ મારી પાણી જુદા કરે, પશુ તરત તે પાડુ ચોક મરણુ મગી ભય છે, તેમ અહીં પશુ શરીરો તરત પાર માફક આપ્યા થઈ ભય છે

કયા જીવો નરકગતિનું આયુધ્ય બાધે છે ? તે વિચારીએ

મિયા દિ, વીતરત્ર દેવગી લગવતે પ્રરૂપેવા શાસ્ત્રથી ઉન્ની શ્રદ્ધાવાળો, પ્રભુ શાશનનો ઠેપી, પ્રભુ માર્ગ અને પ્રવચન મધની અપભ્રાજના કરનાર ગોશાળો અને સગમ મરણા બે કે સગમ દેવતા હોવાથી નરકાયુ ન બાધે પશુ દુખ પરપગએ બાધી શકે

મહારણી કાગીયા કસાઈ માફક ઘેર હિંમ્મ કરનાર કનાઈયો, પારધીઓ, મઘીમારો, માસાહારીઓ મોગ કારણના અવાવનાત, મોગી લડાઈઓ લડનારા ડોલુક સગળા મહાપરિમહી,

નમો શ્રી વદ્ધમાનાય ।

ભાવનાધિકારે ધર્મરત્ન પ્રકરણ દેશના સારાંશ.

મવજલ્હિમિ અપારે, દુરુહ મણુયરણ મિ જતૂણ ।

તત્થવિ અણત્યહરણ, દુરુહ સદ્ગવરરણ ॥

ચિંતામણિ રત્ન

ભવ ગણદનો પરમાર્થ

શ્રી ધર્મરત્ન પ્રકરણ નામના મહાઅયમા શ્રી શાંતિસૂરીશ્વરજી મહારાજે મૂળ ગાથામા જણાવ્યું હતું કે 'મવજલ્હિમિ અપારે' તેમા 'ભવ' શબ્દ કેમ જણાવ્યો? મવતિ અમ્મિન્ પ્રાણિન હિતિ મવ । નામ પાડીને ચીજ એગણાવવી હોય તો બાહે તે નામ પાડો નામ આપનાર જે અપેલાએ નામ થાપે તે અપેલાએ તેનો વ્યવહાર કરી શકે છે હિન્દુઓ ગણિત અગર પાઠમા જ ન ક હ લખે છે નજરપયા કયા ઘસડાયા? એ બીજી ડી કોની માતૃકા? હિન્દીની કે અંગ્રેજીની? કહેવું પડશે કે અંગ્રેજીની હિન્દુને બાબા ઈ અગર ક બ ગ ઘ હોય કે અ બ ક ડ હોય? જૈનપણાની વાત તો ફર રહો, પણ હિન્દુ તરીકે પણ તે સમ્પ્રદાયી વ્યવહાર કરે તો નોંધએ, કામ્યુ' કે તે અંગ્રેજીની માતૃકાનું અનુકરણ છે અર્થ વગરના અને અર્થવાળા બે પ્રકારના નામો હોય છે અર્થવાળા નામોનો ઉપયોગ કરવો, જેથી શ્રોતાઓને શબ્દ ઠાનએ પણ અર્થ માવમ પડે કવાવ (હાડવાળો) ને ત્યાં જિથો ગરામીયો ગયો, નવો ઘરાક છે બાઈ! મારે નાંડ લેવો છે, મારે વાનગી આપે કવાવ (હાડનો વેપારી) હમવા લાગ્યો । રામીઓ પણ તે જોઈ હસવા લાગ્યો । ગાસીનારે મનમા દુખ થયું, છતાં કલાવ હસ્યાજ કરે છે હવે કવાવ કહે છે કે ઠાંડર! વાનગી તેની દેવાય કે જે માર છુપો હોય? બાહેર માલની વાનગી (નમુનો) ન હોય કેઈક માવ એવો છે, કે પચીસ ડગલે પડેવો । કેઈક પચાસ ડગલે, કેઈક ૭૫ ડગલે, કેઈક ૧૦૦ ડગલે માલ ઇટેલો છે ૨૫, ૫૦, ૭૫, ૧૦૦ ડગલે મુર્છા પમાડનાર માલમાથી કયો જોડે છે? તેવી રીતે કર્મકંપી કવાવને ત્યાંથી મોડું મદીરામા મસ્ત થયે ના સામેજ દેખાય કે પછી વાનગી શી?

એમ શાસ્ત્રકારો કહે છે, કે શબ્દોમાજ એનો ભાષાર્થ આવી જાય મળદ્વાના ડેવાડ અર્થ સમજાય, તેથી વ્યાખ્યાના લેટમા નહિના નામનો લે' કહેવો છે વ્યાખ્યાના છ લેટો જણાવતા સૂત્રનુ ઉચ્ચારણ કરવું તે પણ વ્યાખ્યા મૂળોચ્ચારણ વ્યાખ્યા । કેમ? સૂત્રોમા જે શબ્દો હોય છે તે શબ્દો પ્રાય માટેનિક અર્થવાળા નહીં, પણ બ્યુત્પત્તિ અર્થવાળા હોય છે તેથી શબ્દ સાબળવા માગથી અર્થ આવી જાય, માટે નહિતા પણ મમલનટનો લેટ છે તેથી ભવ શબ્દ કહેલ છે ભવ શબ્દ સાબળવાથી તેના ગુણો-સ્વરૂપ માલમ પડે ભવ એવેલ થયું એ શબ્દ પ્રસિદ્ધ છે છવો જેમા જન્મે તેનું નામ ભવ તેજ વાત જણાવે છે કે ભવ

એટલે જન્મ થયો છોવાનું જનમવાનું યા યા ? ગા કારણથી યાય ? તે મમજવુ ભેદજો ચારે ગતિમા છોવો જન્મે છે ચાર ગતિ મિવાય છવને જનમવાનું ખીનું કોઈ સ્થાન નથી મન કાળ, સર્વ શેઠ, સર્વ ભાવને અંગે ચાર ગતિમા જનમવાનું છે જેમા, નારકી-તિર્યચ મનુષ્ય અને દેવતાપણે જેમા જનમવુ યાય તે ભવ

હવે ચાર ગતિમા કોઈ પૂરે કે નારકી ગતિને પ્રથમ કેમ લીધી ? ઉચુ પદ પ્રથમ ખોશાય 'રાજા પ્રધાન શેઠ વાણીતર આ યા' એમ ખોનાય પણ 'પ્રધાન રાજા કે વાણીતર શેઠ આખ્યા' એમ ન ખોનાય તેમ ખોવે તો વિવેક જગરનો ગણાય તેમ આહી નારકી આહી ખોનતા શુ વિવેક આપવાનો નહિ ?

તારી શકા સાચી, પણ મહેજ વિચાર કરે જે વસ્તુ કહેલી હોય ત્યારે મુખ્ય ગૌણ કહેવાય પરંતુ ઘણી વસ્તુ કહેવાની હોય ત્યારે મુખ્ય ગૌણનો નિયમ ન રહે છોવોને પાપથી ઉગારી ઉઠે રસ્તે ચઢાવી, મોક્ષમા સ્થાપન કરવા, તો પાપથી બચાવવા માટે નારકીના દુષ્ટો મમજનવામા આવે તોજ પાપથી યુક્ત થયે પાપના ફળો ખ્યાલમા લાવી પછી તિર્યચ, મનુષ્ય દેવતા એ કને જળાભ્યા એ ચાર ગતિ રૂપે છોવોની ઉત્તિ જણાવી, તે ચાર ગતિરૂપ ભવ અગર યચાર છે

પ્રાણીઓ પોતપોતાના કમાનુમાર જન્મે જોવુ કોઈ સ્થાન તે ભવ ન સમજે વ્યાકરણ, અને ન મમજે ૧ અભિધિય કોવાઓ યાવી નાખે કે 'સમ્યક્સાર' તે સસાર' એમ અજ્ઞાનથી ખોવના ૨ મમજવાની જરૂર છે કે સમ્ ઉપનર્મ છે, તે તો હમેશા ધાતુ સારે નેકાય ૩ જાણેલી સાથે જોડાનો નથી ૪ ઉપસર્ગ નામની સાથે સમાપ્ત ન પામે સુખધાતુએ મ કવુ મમવુ ભગવુ અન્યતઃ મરકવુ વિગેરે ૧૪ અર્થમા આવેલો છે ૧૪ નાજલોકમા તમાન સ્થાને અગાધવતા છે સવાર્ધમિદનુ ધ્યાન પણ અશાન્તિ છે જેને સરખવાનું કે લપમવાનું ન્યાય જણીએ એવો મમાર ભવ કહો, મમાર કહો તે ચાર ગતિરૂપ છે

સમાર મસુદ્ર

આ મમાર-ભવ તેને જળધિ કેમ કહો ? પાણી જેમા ધારણ કરાય તે જલધિ તો મમાર અને જલધિ તેનો નજધ શી રીતે ? તે માટે કહે ૧ કે-જન્મ જગ, મરણ જડ એટલે જન્માદિરે પાણી રૂપે ગણો તો સસારને જલધિ રૂપે ગણી શકાય કારણ કે દુષ્ટોરમેદમિતિ ૧ હ અને જુનો અભે વૈયાકરણો સ્વીકારે છે તેથી જન્મ-જરા-મરણ ચાધિ વ્યાધિ ઉપાધિરૂપ જડ તે જલ રૂપજ છે, અથાત્ સસાર સમુદ્ર જેવો છે આવા ભયકર પાર વિનાના સસારમા આપણે પહોં રહ્યા છીએ અનાદિ કાગથી તણાઈ રહ્યા છીએ અહીં શિષ્ય શકા કરે છે, કે હુઓ જનમ્યા છીએ માતાનું દુધ પીધું છે, ધૂનમા અગેાળ્યા છીએ, જન્માવસ્થા, દુધ પીવાની અવસ્થા, થોડીયાની અવસ્થા યાદ નથી આવતો આ જન્મની વાતનો ખ્યાલ આવતો નથી, એટલુજ નહિ પણ પશુ પક્ષ નવ મહીના સુધી ગધાતી માતાની કુક્ષીમા ઉમે મરતકે લગકયા, તે ખ્યાલ પણ આવી શક્તો નથી તો

પછી ગયા ભવની, કે તેથી આગવા ભવની, કે અનાદિની વાત હમારે શી રીતે ખ્યાલમાં લાવવી ।

બીજાકુર ન્યાયે સમાર

કે સ આગળ ભાગવત વાચવામાં તત્ત્વ ન નીકળે, તેમ આ ભવ કે ગયો ભવ ન લાગુનાર પામે અનાદિની વાતો કરે તેમાં તત્ત્વ શી રીતે નીકળે ? આવી વાતો કરનારા શ્રોતાઓને સમાધાન આપે ॥ એક દાણો હાથમાં લઈએ, હવે તમને પૂછીએ કે આ દાણો કેણે વાળ્યો ? કેણે લખ્યો ? કયા જેડુતે કયા કેઠાગમાંથી લાવી કયા ખેતરમાં કયે દિવને વાળ્યો ? એ બધું આપણે બલે ન જાણીએ, છતાં બીજા અકુર વગર અને અકુર અગાઉના બીજા વગર ન હોય તેમ બીજાકુરની પરપરા અનાદિથી છે એની શક્તિના વિચારમાં બીજાથી અકુર અને અકુરથી બીજા અનાદિથી પરપરા ચાલુ જ છે નિર્ણય અકુર વગર બીજા થાય છે, અને બીજા વગર અકુર થાય છે તેમ માનવું પડશે જેમ બીજા અકુરની પરપરા અવસ્થા સમજવા માટે અનાદિથી ઉત્પત્તિ માનવી પડે છે તેમ જન્મ પ્રત્યક્ષ છે તો જન્મ કર્મ સિવાય બને નહિ, કર્મ પહેલાના જન્મ સિવાય બને નહિ બીજાકુર ન્યાયે જન્મ કર્મની પરપરા અનાદિની માનવી જ પડે છે ઉપરાંત નિયમાનુસાર આ જીવ અનાદિથી સંસાર મચ્છ્રમાં વહી રહેલો છે એમ વહેતા વહેતા દુર્લભ મનુષ્ય ભવ અનાધારે મળી ગયો યાવત્ પૂર્વનાં પુણ્ય કર્મથી ઉત્તમ કૂળ મેત્ર શરીર ધર્માર્થિક સ્ત્રી પણ મળી ગયા આ દુર્લભ વસ્તુઓ મિશ્ર થઈ ગઈ

મનુષ્ય ભવ પ્રતિ દુર્લભ

હવે માધ્ય ચીજને અગે વધારે ઉપદેશની જરૂર છે ધર્મરત્નની પ્રાપ્તિ હજુ ના થ છે શુભકૃપી વૈભવ હોય તોજ ધર્મ રત્ન મેળવી શકાય તુચ્છ વૈભવવાળા રત્ન ખરી ન શકે તો પછી ચિંતામણી રત્ન તો કયાથી ખરી ન શકે ? માટે શુભ વૈભવની પ્રથમ જરૂર શ્રીમત ઝવેરીના પુત્રને ઝવેરાત જન્મથી એજે મળી ગયું છે તેને ઝવેરાત મેળવવાની મુશ્કેલીની ખબર પડતી નથી એક વખત અકબર બાદશાહે પીરમલને પુછ્યું કે 'આ બીખારી આટલો બધો દુર્લભ કેમ છે ?' 'સાબ ઉસ્કુ ખાનેકુ નહીં મીવતા હે,' 'બાદશાહ કહે કે 'એવકુદ હે ખાનેકા ન મીલે તો ખાવતકા ભુકા ખાવે, મગર ભુખ્યા કયુ રહેવે' ખાવતને ભુકો બીખારીને મગવો કેટલો મુશ્કેલ તે પાદશાહને ખબર ન પડે પાદશાહને અખડ ખાતુ પીગસાય, ભુકો ન પીરમલ સાચને ખાતુ મળવું સહેલું છે ભીખારીને તેનો ભુકો પણ મુશ્કેલ છે તેવી રીતે આપણને મનુષ્યપણ મળી ગયું એટલે તેની કીમત નથી તેની મુશ્કેલી ધ્યાનમાં નથી જગત તરફ દષ્ટિ સજા કરે તો દુનિયામાં ગરીબને લોટ મેળવવો મુશ્કેલ તો ખાતની શી વાત ? આપણે મનુષ્યપણ પામ્યા એટલે હવે દુર્લભ થઈ ગયું છે, પણ જગતમાં મનુષ્યપણ દુર્લભ છે આપણે પાદશાહના ખાવતના ભુકા જેવી મનુષ્યપણની વસ્તુ સમજેલા છીએ પાદશાહ દુનીયા તરફ નજર કરે ત્યારે માલમ પડે કે જગતને આટો

મગવો કેવો? મુકેવ છે? જાડના જેવલા પાદડા તે આપાત્ત જેવાં હોય છે ગાય, બેસ પાડા, બળદ, હાથી, ઘોડા દીધી, મગડી વધા માપણા જેવાજ હોય છે તેથી તેમા હવત્વ માનીએ છાએ તેમને મનુષ્યપણ ન મળ્યુ અને આપણને મળ્યુ તેનુ કારણ શું? શકા કરી કે છોકરાને એકઠો શીખવો મુશ્કેલ, પણ એક વખત એકઠો શીખી ગયો પછી એકઠો લાખવો મુશ્કેલ નથી તેમ એક વખત મનુષ્યપણ મળી ગયુ, હવે ખીલ વખત મનુષ્યપણુ ચોગવનાના મુશ્કેલી નહિ પડે આમ શકાકારને શાસ્ત્રકાર પ્રત્યુત્તર આપતા જણાવે છે કે-મળેલુ મનુષ્યપણુ નિરર્થક ગુમાવ્યુ, અને મદ્દપયોગ જે ન કર્યો, તો ફર શખડી જશે મીઠુ કાંઈ ગનિમા મોય નથી મળવાનો દેવગનિ સુખ ભોગવવાને બગે ઉત્તમ ગુણ છે, છતાં તે ગનિમા મોય તો નવાજ

કાદ્યા અને ગાડાનો ફરક

અહીં એમ ન માનવો કે મનુષ્યો ધર્મ પ્રકૃપનારા તેથી ચોતાની મત્તા જમાવી જેમ બ્રાહ્મણો શાસ્ત્રો જનાવનાર, તો બ્રાહ્મણને આપો તોજ પુન્ય થાય બ્રાહ્મણોનો લાગો જનમ્યા રહી અરે મર્યા રહી પણ શ્રાદ્ધના નામે બ્રાહ્મણોનો લાગો તમે પણ મનુષ્યજ શ્રદ્ધાર તેથી મનુષ્ય ગનિને આત્મી જીવી સ્થિતિએ મેની દીધી નારડી તિય ચ ગતિ મોક્ષ ન મેળવી શકે તે માની તરફજે નારડી તીમ પાપો ભોગવવાનુ મ્યાન, કેદમા રહેલ સ્વતન ન હોય તેમ નારડી હોયો કમ રાજની બરકર કેદમા રહેના છે, તે શિક્ષાપાત્ર છે તેથી તે મોક્ષ ન મેળવે તિય ચો વિરેક નહિત હોવાથી તેમને પણ મોક્ષ ન હોય તે વસ્તુ માની લઈએ, વસ્તુ દેવગતિમા દેવતાઓ ઉત્પત્ત થાની સાથે ત્રણ જ્ઞાનવાળા હોય જ મનુષ્યને ભાગે જન્મના સાથે ત્રણ જ્ઞાન નથી હોતા મનુષ્યની પુન્ય પ્રકૃતિ કરતા દેવતાની પુન્યપ્રકૃતિ કેંઈ ગણી કોય છે આવા દેવતાઓ મોય માટે લાયક ન ગણ્યા તેવાન મગજમા ઉતગતી નથી

નામ ક્રોતાએ રજ કયો ત્યારે શાસ્ત્રકારે જણાવ્યુ, કે જગતમા લાખ અને કુરોડ વચ્ચે આનડ કેવુ? ગારીક નિષ્ણે એક પાઈનુ જ ૯૯૯૯૯૯-૧૧-૧૧ રૂ આ પછ આમા એકજ પાઈ બળે તો કોડ થઈ બાય બે બાજુની મજ્યા મોટી હોય પણ એને મગવાનુ મ્યાન નાનુજ હોય તેમ કાદ્યા અને ગાડા વચ્ચે આતરો કેટલો? કાદ્યાનો વર્ગ કેટલો? હોયો? ગા નો વર્ગ કેવો? નીચો? બને વચ્ચે લાગો ફરક નથી લાખ અને કોડ વચ્ચે ૧) પધોનાજ પ્રક તેમ કાદ્યા અને ગાડા વચ્ચે ફરક આત્મી, કે વિચારને વિચારથી ગળે તે કદો અને વિચાર સાથે પ્રવૃત્તિ કરે, વિચાર ઉપર ખીજે વિચાર ન કરે, ને મીધી પ્રવૃત્તિ કરે તે ગાડો અહીં દેવતાને અજે 'દેવાના વાછાના' દેવતાઓ ધ્વંષાઓ કરે કે તરત કામ થાય હવે વિચાર ઉપર ખીજે વિચાર કરવાનો વખતજ કયા રહ્યો? દેવતાને ધ્વંષા અને કાર્ય વચ્ચે કાદ્યાનો આતરો નથી તેવો આતરો માત્ર મનુષ્યને જ મળે અને તેથી મનુષ્યો શાદ્યા અને દેવો ગાડા છે, એમ કહી શકાય

દુભાગીને ઘેર ચિંતામણી

શાસ્ત્રીય નિયમ એવો છે કે ક્ષાયોપશમિક લાવમાથી ક્ષાયિક ભાવમા જઈ શકે ક્ષાયોપશમિક વખતે સકલ્પે વિન્યે અતિચારે થવાના પાપના વિચારોને દુનિ કે ચારિત્ર મલીનનાના ભયથી રોડે તોજ મહાગતિ થાય દેવનાને વિચાર આ યા પછી પ્રવૃત્તિ શકવી મુશ્કેલ થાય પાગ્સમણિને લોહુ અડકે તો સોનુ થાય ચાહી અડે તો મોનુ ન થાય ચાહીને મોનાપણે થવાનો અવભાવ નથી રસથી તાણુ સોનુ થાય તેમ દેવનાઓનો અવભાવજ એવો છે કે વિરતિના પરિણામજ ન થાય દેવવોકમા ઉદ્વૃષ્ટ પુન્ય ભોગવવા યથા છે, તેથી ત્યા દેવોને વિન્યે તરફ ઉદામીન ભાવ આવી શકતો નથી તો પછી તે દેવતાઓ વૈરાગ્ય કે ચારિત્રમા શી રીતે આવી શકે? ક્ષાયોપશમિક ભાવ ટકાવવાને અગે દેવતાઓને ચારિત્રની પ્રાપ્તિ ન થાય તેથી દેવતાઓને મોગ્ય નથી, અને મનુષ્યનેજ મોક્ષ છે એક વખત દેખેલ રખતે ફરી વખત જલુ મુશ્કેલ નથી આમ કોઈ સમજી લેના હોય તા દુભાગી જવા પશુ પાવડ જેવા હોય તેની પામે ચિંતામણિ ટકી શકે નહિ અને ફેગ મળી શક નહિ તેમ દુભાગી આત્માને ચિંતામણિ રત્ન જેલુ મનુષ્યપણુ મરી શકે નહિ અને ત પશુ સાગ કોણ? અને ચિંતામણી રત્ન તેની પામે કેમ ન ટકયુ? તે વિચારીએ

શીવલ અને સતોષ ગુણુનો આક્ષાતકાર

સ્થિતનાગપુર નામનુ મોટુ શહેર કે તે શહેરમા મર્વગ્રેષ્ઠ શિરોમણિ એવો નાગંત નામનો શેઠ હતો તે ગેળે ગુણીયલ શીવ અને સતોષ ગુણુવાળી પત્ની હતી જે આમા શીલ પરિપ વ છે તે સ્ત્રી સ્ત્રીવેદને ધારણ કરવા છતા જગતમા પુજ્ય અને છે સતોષ વ મા સ્ત્રી શીવ ટકાવી શકે છે શીવ અને સતોષ આને અગે આશુપણુ કેપે ચોલા ડરી છ મે ગે ગુણુ આ લોક પરવોકમા પણુ ઉપયોગી છે સતોષને લાવનાર, ટકાવનાર અને પેવનાર હોય તો શીવગુણુ છે સદ્ગુણી સ્ત્રીઓ ઘણે ભાગે મતનિ વગરની હોય છતા અન્યત ખુદ્ધિ શાળા અને મતાપી હોય છે અવપાયુ દરિદ્રતા, વ્યાધિ કે નિમનાનતા આ ચારમાથી ગુણીયન સ્ત્રીઓને કોઈકની તો તેને ખામી હોય છે દરિદ્રતા હોન એટલે પોતાની વિદ્યાને પ્રકુલ ન કરી શકે, અથાત્ દેવાની ન શકે ભાગ્યશાળીઓના હોડસા ડોઈ જ ભાગ્યશાળી હોય ચકવર્તિના પુન કોઈપણ ચકવર્તિ નજ થાય દેવતાની પાઠમ ઢાગા કાયલાજ હોય અથાત્ દેવતા મરીને દેવતા થતા નથી

દીવાથી દીવો જગતો રહે તેમ કોઈક ભાગ્યશાળી હોય તો તેનો વરા જગતો રહે અહીં નાગદેવ મેડ વસુધરા યોકાલી આટવા ઉત્તમ હોય, પણ પુન વગરના હોય તો તેથી દુનિયામા કિંમત નહિ આ ગે કુવાની છાયા કુવામા સમભાળી તેથી ઉત્તમતાનો વારનો કોઈને દેખવાનો ન રહે પણ તેમ તો નથી એ નાગદેવ શેઠને એક પુન છે અને તેનુ નામ જ્યદેવ છે

હલેડ કે દીકરો ?

હુનિયાનીમા સતતિ આગળ આગળ મોડા મુકતી જવાની છે તમેને વધારેમા વધારે પાચ કે માન પેનીના નામે યાદ રહે એથી આગળ પેનીના નામે કોઈને યાદ નહીં પડે પોતાના વરવાને અંગે આગળ મોડા મુકના બાધ છે એ ત્રા પાચ પેની મુધી યાદ નહોતું પુત્રને અંગે નામ રાખવાનું સખી એ પશુ મતતી તો આગળ મોડા મુકતી જ જવાની એ ધર્મનું કાર્ય છે, તે કાર્ય એવું છે કે જેમા મોડું મેલવાનું નથી વિમળશાહ જેવા બાહોશ પડવા કોઈ થયા નહિં હોય ? વિમળશાહને આજે બધા સાચી યાદ કરે છે ? 'હલેડ કે દીકરો' એ બેમાથી એક વસ્તુ મળે એમ જ્યારે મનનાએ કહ્યું ત્યારે વિમળશાહે કહ્યું, 'દેવદાસ ન થાય તો માટે દીકરો ન જોઈએ આવી વિચાર્યો' આપણે તો 'ધરના છોકરા થઈ ચાલે અને ઉપાધ્યાયને આગે' આના શબ્દો મોલી નાખીએ છીએ, પણ આનિતક ન મુખમ આવા શબ્દો ન શોને

પુણીયા શ્રાવક

આજે તો પેટ પાગ બાધી માધર્મિકભક્તિ - ત્રાગ શ્રાવકો આપણાથી એવા શબ્દો જોનાયજ નહિ પુણીયા મો શાથી પડયા ? માડબાગ દોષકા એમ્મે માત્ર એ આગળી પુણીયા પુણી એ આનાની લાવી મુતર મનીને તેના મજુરીના એ માના મેગ્યે તેમાથે ફરોજ એક સાધર્મિકને જમાડે એક વિમ પાતે ઉપવામ કરે, બીજે દીવને પુણીયા શેકન આ ઉપવામ કરે પરંતુ માધર્મિકને ફરોજ જોલાવીને આદ્યપૂર્વક ભક્તિ કરે આ નિયતિ પુણીયા શ્રાવકની ગણિક મકાસબએ જ્યારે માલગી ત્યારે જલગમા વેપારીએને હલેવરાબુ કે 'પુણીયા શ્રાવકને માટે પુણીનો લાવ જોછો રાખરો ને તે સુતર વેચવા આવે તો વધારે લાવ આપરો,' હતા પુણીયો શ્રાવક એ લાભ મેતો નવી ચા ! જલર લાવે જ લે મેથ કો છે મફતનું ન જોઈએ દરોજની કમાઈ માત્ર સાડાગાર દાઢકાજ તેમા અધીર કમાવે ફરોજ સાધર્મિક ભક્તિમા માટે આપણે તો પેટ પાગ બાધી માધર્મિકભક્તિ કરનાર તેનાથી 'ધરના છોકરા થઈ ચાલે ને ઉપાધ્યાયને આગે' એવા શબ્દો જોનાય જ નહિ આપણે પશુ હુનીયાના શબ્દો મોવનાથી ટેવાઈ ગયા છીએ મતાન અને મેત્યની પસંદગીમ મેત્યની પસંદગી કરી

પુત્ર પ્રાપ્તિના પરિણામ

પુત્રોમા પશુ એ વાત હોય કો તો કૂળનો શબ્દગાર, નહીંતર છેવટે કૂળનો અગા વિનયવાળો પુત્ર હોય તો કૂળનો શબ્દગાર થવાનો બાપે બીજા ખત્તા બાઈને બત્રીસ લગ્યુ મેગ્યા હોય વિનયવાળો પુત્ર ૩૨ ખત્તા બાધા વગર ૩૨ લગ્યુ મેળવી શકે તેમ આ શેકને વિનય તેમજ ઉજવળ શુધ્ધિવાળો પુત્ર છે ગધેડીને ૧૦ પુત્ર પુત્રી છતાં છદ્મ મુધી ભાર વહેવો જ પડે છે તેમ ગૃહસ્થોમા પશુ પુત્રો તરફથી શાનિ નિશ્ચિતપણુ ન

થાય તો જાનવરના વહેરામાં અને મનુષ્યોના પુત્રોમાં પ્રસન્ન કયો? જાનવર નહીં જાનવરો-
 ૩ મનુષ્યો માટે તેમ નથી જાનવર નકામાં થાય તો પાશ્વરપોષે મૂર્તિ દર્શકે કષ્ટે ને
 જીવગીના છેડા મુઠ્ઠી ધરતી ચિન્તા કરવાની અને 'મૈત્રી જા ને વિનરજને' રૂપ રજાનો-
 રાજનામુ દેવાની સ્થિતિ હજી નથી આવી?

રાજનામુ અને રજા એ બેનો પ્રસન્ન સમજો શેડ રાખવા માટે એ મુજબ રહે-
 નથી, ત્યારે રાજનામુ આપ્યું ગણાય રજા એને કહેવાય કે જાણે મુજબ રહે તે
 શેડ રાખવા માગતા નથી, તેમ કુટુંબ રાખવા માગે અને આપણે જે રજા ને રજા
 નામુ હઈ કુટુંબ છોડતા શીખો રજા દેશે અને છેવટે છોડવું પડે તે ને રજા રજા
 જાતે રજા લઈને નીકળી ન પડવું? બેમાથી એક પ્રકારે કુટુંબ તે જે રજા રજા
 એવું નામ કે માળાપોને રજા હઈને જવાનો વખત ન લાવે, મનુષ્યનાં જાતે ને પુત્ર-
 વાળાં હોય જાનવરમાં પણ પોતપોતાના બચ્ચા પર દરેકને પ્યાર જ મનુષ્યનાં જાતે ને પુત્ર-
 માથે હડાપણ વસવું જોઈએ છોડવું છે, છુવાવું છે, તો મનુષ્યનાં જાતે ને પુત્ર-
 ભાર ઉતારનાર બને હવે જયદેવ પુત્ર પિતાનો ભાર ઉતારનાર કે જે રજા રજા રજા
 ભાર રહેવડાવનાર તે વિચારીએ

ચિન્તામણી રત્નની મોઢામાં

તે જયદેવ પુત્ર અતિશય હડાપણવાળો હોવાથી, પાલે રજા રજા રજા
 કરી શીખે છે જયેશતની પરીક્ષા મળવાની કળા એ મહીનાના દરેક રજા રજા રજા
 મુઠ્ઠી શીખવાનું આજી રાખ્યું એવો બપો રત્ન-પરીક્ષાના કારણે જે રજા રજા રજા
 રત્નની પરીક્ષા ઉડાવથી કરી શકતો થાવત ચિન્તામણી રત્નનાં જાતે ને પુત્ર-
 આવી ગયા ચિન્તામણીરત્ન તેજ કહેવાય છે જેવું તે જાતે ને પુત્ર-
 ઉપર કે અદર મેલ ડાઘ ન હોય મર્વ પ્રકારે નિર્મળ હોય જે રજા રજા રજા
 એવું જ નહિ પણ જેની પાસે એ રત્ન મળ્યું તેવું થયું કે જે રજા રજા રજા
 લક્ષણ જાણ્યા પછી બાકીના રત્નોને પત્થર સમાન મળ્યા હજી જે રજા રજા રજા
 રત્નમાજ લયલીન બન્યો બીજા રત્નનો વે માર કરતો નહીં મળ્યા જે રજા રજા રજા
 મળે તવમા તેલ છે પણ ઉઘમ ન કરે તો તેવ નહીં જે રજા રજા રજા
 ન શકે તેમ ચિન્તામણી હોય તો લઈએ એમ બેટી જે રજા રજા રજા
 આવી જાય તેથી તે મેળવવા માટે આખા નગરમાં જાં જે રજા રજા રજા
 દૂકાને માલ જોઈ લીધો ઘેરે ઘેર પ્રરી વળ્યો જે રજા રજા રજા
 ફરી વળ્યો છતાં પણ મળ્યું નહિ હવે માતાપિતા જે રજા રજા રજા
 ચિન્તામણી રત્ન મળતું નથી જે મનુષ્ય નવીન જે રજા રજા રજા
 સગાઈ ન પાડવે તેથી વિચાર કયો કે હું પરોષ જે રજા રજા રજા
 વિચાર જણાવ્યો એટલે એકનો એક વિનયવાળો જે રજા રજા રજા

કહ્યું કે યે મેઘ ટુકડો મળ નો જહાર ન જવું વિગેરે કહી મમજાવે છે છતાં પુનઃ માનતો નથી એવે કહે છે કે 'ત્રિનામણી વસ્તુજ જગતમા નથી' એમ કહી ઇપુડારના પુત્રની માપક બરમાને છે તે કુમારને માતપિતા ડેવા બરમાવે છે તે વિચારીએ

પુત્રને બરમાનનાગએ

એક ઇપુકાર નામનો પુરોહિત છે તેને એક સ્ત્રી છે અને મતાન વગરના જીવન પસાર કરે છે અને અફેશ્ય ઠરે છે એમ બાજુ બે દેવતાઓએ નીર્ધર બગવાનને પ્રશ્ન કર્યો કે અમે અહીંથી ચર્ચીને કયા ઉપજીશુ? ઇપુકાર પુરોહિતને ઘેર અને ધર્મ પ્રાપ્તિ સુલભ છે કે દુનિસ? જવાબમાં કહ્યું કે ધર્મ નમને દુનિસ વશે અને દેવતાઓ ધર્મની આત્મી તીવ્ર ઇચ્છાવાળા છે દુનિસ નામના નિરૂત્તમાહી ન બન્યા નિરૂત્તમાને પ્લાને નિરૂત્તમાહી હોય તો ઉદયમ છોડે ત્રહી નીર્ધર નરમા કહે છે બ્રાહ્મદુર્લભ છતાં વિચારે છે અહીં કાયર હોય તો શું નાવ? હવે તે મે દેવતાઓ માધુર્ય લઈને પુરોહિતને ત્યાં આયા ધર્મ મહાગ્રામ્યો અને મતાન થયે કે નહિ એમ પ્રશ્ન કર્યો પ્રત્યુત્તરમાં કહ્યું કે છોકરા થયે પશુ દીકરા ના તે દીકરા લે તો તમારે વિદનરૂપે આડા ન આનવુ હવે શેા ઉત્તર આપે? હાએ ગ્રામ્યે કહ્યું કે તે ઠાકમા અમે આગ નહિ આપીએ અને દેવો ચાવી ગયા ચાવીને અહીંજ પુરોહિતને ત્યાં અને જન્મ્યા હવે પુરોહિત અને પુરોહિતની સ્ત્રી વિચાર કરે કે દીકરાની આજ ન આવવુ અને નતાન માચવવા અને અને કાર્ય ચોક્કસાદિ પૂર્વક કરવા હવે શું કરવું? છેા ન જ્યા સમજણ થાય કે બાવો આપ્યો લઈ જશે તેવા મરુદરો પગથ છે તેનો અર્થ શો? એવા જ મરુદર પુરોહિતે તે છોકરામાં નાખ્યા કે ગાનાઓ અર્થાત્ સાધુઓ છોડાઓને બરમાનીને લઈ બંધ છે અને મારી નાખીને ખાઈ લાય છે માધુનો રવિચયમાં જ ન આવવા દેવા આવા વેષનામાં છોકરાઓને ઉપાડી નાય છે એવી ભડક ડોકરામાં નાખી હવે જ્યા માધુને દેગે ત્યાંથી ઢોટ મૂકી બન્ને છોડતા બાપી બંન પરતુ ઢોકિ વખતે માધુને દેગના દેના દેખ્યા ત્યારે માતા પીતાને કહ્યું કે, હમે નો માધુને દેશના દેના દેખ્યા પણ મારના ન દેખ્યા પુરોહિતે દેખ્યું કે આ ક્ષમો તો કપાઈ પો, અથાત્ બરમ બાગી ગયો છે હવે અહીં ખીજે ક્ષમો નહિ ચાલે પછી પુરોહિત નો તુકડો બિલો કરે છે કે અહીં હવાપાટી ઠીક નથી, માટે જગતમાં નહેવા જઈએ જ્યાં નાધુનુ આગમન ન થાય તેવા સ્થાનમાં રહેવા ગયા શા માટે? દીકરાનું કહે તો ના ન કહેવાય પણ દીકરાને નને નથી ચલવા દેવા રણના કીનારે જહાર ન્યા હવે બલિત યના ચોજે જગતમાં સાધુઓ ભૂલા પડી ગયા માર્ગમાં ગોકુળ માધી દહી છાગ વહોરીને ચાગજ બંધ છે ત્યાં ડોકગરોએ માધુને દેખ્યા, અને બંધ પામ્યા હવે તો સપાયા નજીક ચોટુ ઝાડ હુતુ તેના ઉપર બને છોકરાઓ ચડી ગયા અને ઝાડ ઉપર મનાઈ ગયા હવે માધુઓ પણ વૃષ નજીક આવી તે ઝાડની નીચે દહી, છાગ વાપરવા મેમે છે સાધુઓએ ચારે દિશામાં દ્રષ્ટિ કરી કોઈ ન દેખાયા હવે ઉપરથી

છોકરાઓ પાત્રામા માત્ર આહાર પાણી દેએ છે માગાપે આપણને આમ ટેમ કવું હશે આ સાધુઓ તો માત્ર આહારજ વાપરે છે, એમ વિચાન્તા વિચારતા જાતિમરપુ નાન થયું, અને નિર્ણય થયો કે બાપે ક્રમાવાનો આ રસ્તો કયો છે ખરેખર સાક મહાત્માઓ તો આપણા પરમ ઉપકારી છે માગાપે પુત્ર સ્નેહથી ભરમાળ્યા છે બધી હકીકત માગાપને જણાવી પછી માતાપિતા પુરોહિત રાજા વિગેરેએ દીક્ષા લીધી આમ અવશ્ય મમનની ભરમાવી માતાપિતા જ્યોતે વને ચિતામણી રત્ન માટે પરદેશ જવાની ના કહે છે હવે જ્યોતેને ॥ કરવું? અર્થાત્ જ્યોતેવ કેવી બાજુ ગોઠવે છે તે વિચારીએ

પુત્રના નિશ્ચયને દીક્ષા કરનારા માતા-પિતા

હાલો છોકરો પરદેશ જવા માટે તૈયાર થાય હાલો દીકરો દેશવર ભોગવે દાધા રંગો અને અક્ષત વગરનો છોકરો ૬૦ વરસનો થાય તો પણ માગાપના મોહમાથી બહાર ન નીકળે પાકેવો છુન દડામા ન જડે તેમ જ્યોતેવ માગાપને છોડી પરદેશ જવા માટે તૈયાર થયો સ્વાર્થી માગાપો ભવિષ્યને ન જુએ માન્યરે છોકરાને માથો હોય તો સ્નેહધના માતાપિતાઓ માન્યરને ગુ હેગાર ગણે માન્યરને ઠાકો આપના જન મોહ એવી નીજ છ કે પડવ લાવી કે, અને સત્ય સ્વરૂપ સુઝવા ફેલી નથી તેમ અર્ધો જ્યોતેવ અર્ધો નમ્રદિ શાગી પુત્ર છુટો પડે તે પીનાને ગમતુ નથી વસુધરા શેઠાણી તથા નાગદેવ પિતા બને મગાને પુત્રને કહે છે કે હે પુત્ર! અમુક શેઠ કહેતા હતા કે તુ હાલો છે અને ગાળો છે, એમ કહીને પરદેશ જતાને રોકવાની જાગ પાથરે છે, અરે નિમળ સુદિવાગા પુત્ર! તુ બધી રીતે હાલો છુ, પણ તુ ચિન્તામણિની બાબતમા ચૂકયો બધી બાબતમા તુ હાલો પણ ચિતામણિમા જૂકયો પદાર્થના સ્વરૂપને અંગે અન્ય મતનાળાઓ ન મમનના ત્યા ઇશ્વરને આગળ ધરે છે એવી રીતે જોવીઓએ કોઈ જળસ્જાત મોટો ઝોરી ગળાઈ ન જાય, તેથી ચિન્તામણિની કલ્પના ઉભી કરી છે જોરીઓને બધા રત્નો મળી જાય, તેથી એક એવું રત્ન કલ્પી રાખ્યું, કે મારી પાસે રત્ન છે તે બીજા પાને નથી મીજા ડરની અભિમાનમા આવી જાય, તે વાત ઉઠાવવા માટે ચિન્તામણિની વાત કલ્પેલી છે શેઠીયાનુ અભિમાન ગાળવા માટે ચિન્તામણિની વાત ગોઠવી છે આ ગામમા એ રત્ન નથી જેમ આ ગામમા એ રત્ન ન મળ્યું, તેમ બીજા શહેરમા પણ એ રત્ન મળવાનું જ નથી બીજા શહેર માંથી તો શું, પણ ત્રણ જગતમા એ વસ્તુ જ નથી, તો મગશે કયાથી? માટે પરદેશ જવાની વાત ન કર, અને અર્ધજીવે વેપાર કર આપણા ગામમા કિર્તિ મેળવ, પછી દેશવર જાય તો પણ લોકો કિર્તિ માય લોકો કહેશે કે આ તો બાગી ગયો અર્ધો વેપાર ખેડીને બહાર જઈય તો વેપાર ખેડવા ગયો છે તેમ લોકો કહેશે નાના છોકરાને માત્ર પૃથ્વીયા ઉઠરની વાતો કરે છે, તેમ લોકોના કહેવા ઉપર આધાર ન રાખવો લોકો ગમે તેમ કહે પણ આપણે તો તત્ત્વ વિચારવું લોકોના કહેવાથી

વસ્તુ પસવર્તન ન કરવું મનીથી ન જવા દેના માટે ચિન્તામણીને કટપનામા લગાડ્યું, ને બીજી રૂપાર કરવા મળ્યા અને વિર્મળ તલમીથી બહુ તક બચત થઈ જશે, માટે ખપાર જવાની વાત ઠોટી દ

ચિન્તામણિ રત્નની પ્રાપ્તિ

આ રીતે મમજાવવા છતાં જરૂર વસ્તુ રાજતો દોળાતી, માતાપ માત્ર મોહથી આર્તી પ્રેમ કરવાનું કહે છે અને ૦ ર ન જવા દેવા માટે વ્યર્જના આગ્રહ કરે છે જ્યદેવનો ચિન્તામણિ ન્ત મેળવવાનો ક્રમ નિશ્ચય મળ્યું ત્યાર પછી પૂજાન્યુમ નિશ્ચય કયો છે, એવા ક્રમ નિશ્ચયનામાને પછાડ જેવા રિંદો પણ રાત્રી જેવા ગમે છે હા માગાપે વાયો છતાં જ્યદેવ ચિન્તામણિ રત્નની મેળવવા નથી નીતી રાત્રી પાંડોના મુમાક્ષરી કંઠથી છે, છતાં જ્યદેવ પછાડમા ચિન્તામણિ નિશ્ચય નિશ્ચય થઈ રહે છે પછાડમા ગયો પણ ચિન્તામણિ ન મળે ત્યાર પછી ઉપર આવી ગયે હેર તાજ પછાડમાથી મળે ત્યાં ન મળ્યો, એવે પૂર્વ કામ મળે નારમા અયો હાય તેમ ધારી ના રેના કયો તો પણ ચિન્તામણિ ન મળ્યું હેટનીક વખતે ભૂત ૧૧મા તાલેથી વસ્તુમા મળી આવે, તુડી ગયેવ, નગરેમા અને ઉજડ વેળા બંધ રહે નહોતો ૥ તેના હોર ૧૨૨ હમથ ગયા હોય તો મળી આવે, તેમ ધારી તેવા રથને, જગ મગ મગ મગ મગ વેપારીઓ આવળ કરતા હોય તેના ન્વાને, બધા બહરી ન્વાને હરીયા ૥ મઠે રહે પણ રથો ચિન્તામણિ માટે ફરેક જગોએ પ્રયો પણ ક્યાથી શુ વળે? હીરો થોથે ગયો ને કેવે હાય કઈ પાછો પૂરો? ગેવુ ન થાય માટે કયા સમને જાતન ૧૧મા એક શેડ મુનિમ નાથે વાત કરે છે કે આવતી મહે હીનને ધોરે મોકલો ૧૨થે આ વાત દુર ૮૧૧ હીરાએ ગાળાની ની એ વિચાર કયો કે વહેલો કડકમા થોથે જઈ આવુ મોટો જઈગ નો લપેરના લડકો ખાવા પડશે એમ ધારી કામ પૂછ્યા વગર મવારે વહેવા થોથે જતા ચાટે નીકળી પડ્યો આર્તી શેડ મુનિમ હીરાની શોધ કરે છે એવામા હીરો પાછો આવી પહોંચ્યો મરે આ ગયો હતો? અરે હુ થોથે વહેલો જઈ આવ્યો શુ હરી આવ્યો? અરે હુ ગયો ત્યારે તો ફરવાને બધ હતો, એટલે ટેડીએ હાય દઈને પાછો આવ્યો આ થો અરે શુ કરવા મોકલવાનો હતો તે તો પૂછવું હતું? તેમ હીરા માફક ફેરો ખાવા જ્યદેવ નીકળ્યો ન હતો

ચિન્તામણી મેળવવામા તીમ મન વાગેતુ હોવાથી એ જ ક્યેય કેટલાક શેડીયાના છોકરા ૧૨૨ ૧૦૦૦૦૦ રૂપિયા લઈને વેપાર કરવા જાય અને ફેરેક કરીને પૈસા પુરા કરીને પાછા ફરે, તેમ આ જ્યદેવ મેળવવા નથી કરતો પણ આસ્તિનો સામને કરી આગળ વધે છે બધે રખડ્યો પત્ત કોઈ જગોએ ચિન્તામણિ મળતુ નથી છતાં મનનો ઉત્સાહ તુડી ન ગયો નહીં તમાવ અમુક પ્રમાણમા જાણી મહારી શકે નહીં જાણી બધો તુડી જાય જ્યદેવ આગ્રહો કયો, કવચ મળ કયો, છતાં જગ ન દેખાતુ તો પણ ઉત્સાહ ન તુડ્યો શોધ માટે ફેરેલો કવચ નિષ્ફળ જાય એવે મગજ પગ નેકડો શુભી અમર કરે એ કવેશનુ

પૂજા મળે તો કલેશનું દુઃખ હીસાખમા નથી રહેતું, પણ કૃષ્ણ ન મળે તો એકઠો બુદ્ધિ અસર મગજ પર થાય છે હવે માળાપે ભરમાલવા કહેલી કંપનાની વાત મોટું સ્વરૂપ પાડે ખરેખર માતા પિતાજી કહેતા હતા, તે વાત માચી તો નહીં હોય ? ન જવા દેવા માટે કહેવા વાક્યોએ અહીં ઘોંચા ઘાંચો કે ચિન્તામણી વસ્તુ શુ જગતમા હોજ નહીં ? ભાગ્યશાળીને કાઠો વાગે તો નીકળી જાય, અને નિર્ભાગીને કાઠો વાગે તો પાકે કે બહાર મઠો પેઠા થાય, યાવત જી હમીને પણ અત લાવનાર થાય અહીં જયદેવ ભાગ્યશાળી છે તેનં પિતાજીએ કહેના વાક્યો અસર કરે છે, પણ તરન નીકળી જાય છે ભવે મને તે રત્ન ન મળ્યું પણ વસ્તુ તો છેજ ચિન્તામણિનું લક્ષણ રત્નગાજમા છે શાસ્ત્રકારોએ કહેલી વાત ખોટી ન હોય, આમ કાઠો નીકળી ગયો ભાગ્યશાળીને આપત્તિકાગ લાગે વખત ન રહે નીચે પડેલો દડો જેટલા ભેરથી પડ્યો હોય, તેથી ડમવ ઢલો છે તેમ બાથદેલો મનુષ્ય જળારજ્યન ઉદયમ કરે

જે રૂશીઆ જાપાન સાથે લડવામા છ મહીના ન પકયું, તે હારીને તયાર થયું, ત્યારે જમ ૧૧ માથે ચાર વરસ પકકજ લીધી, અને જર્મનીને હુશન્યુ પહેવવડેલો ઉદયમ કરતા અથડાયો ત્યાર પછીનો તે ચીજ મટેનો ઉદયમ વિચિત્રજ હોય છે હવે જયદેવ અત્યંત વેગથી ચારે બાજુ મુસાફરી કરવા લાગ્યો ઘણી ઘણી મહિની ખાણેમા પ્રવાસ કરે છે પૃથ્વી કરે છે એમ આગમ આગમ મુસાફરી લખાનેજ રાખે જે

મહાનનો મમાગમ અને ચિન્તામણિના દર્શન

એમ કળા કોઇક વૃદ્ધ પુરુષનો સમાગમ થયો બધી હકીકત જાણવી એટલે એ વૃદ્ધ જયદેવને કહ્યું 'અહીં નજીકમા મહિવની નામની ખાણ છે પચપચી એમ કહેવાય છે કે ત્યાં ચિન્તામણિ છે, પણ જે ભાગ્યશાળી હોય તેજ ત્યાં ચિન્તામણિ પામે જ્યારે આ વાન સામગી, ત્યારે જેમ નાનું બાગક નાજે માગે હોય, અને નીચેથી સામજ ખખડે ઠ મા માવી લાગે, કે માને ઝખતો હોય છે, ત્યારે મવાજ માત્રથી નાનવન થાય તેમ આ વૃદ્ધનું વાક્ય સામગી જયદેવને આનંદનો પાર ન રહ્યો તે ખાણમા ગયો, ત્યાં ઘણા ગ્તનો દેખે છે સતત જોળ કરવાની ચાતુ રાખી એટલામા એક રમારીનો ભેગો થયો તેના બાથમા એક જોળ પત્થર છે તે પત્થર જયદેવની નજરે પડ્યો તપાસ કરી તો શાસ્ત્રમા ચિન્તામણિ રત્નનું લક્ષણ જેવું કહેલું છે તેવાજ લક્ષણ વાળો આ પત્થર હતો રજારીને તો તે પત્થરજ હતો હવે રજારીના હાથમા તે રત્ન છે, પોતે તે કેવી રીતે માગે અગર કઈ રીતે લે ? નિતિનું ઉદયધન કરવું નથી ચિન્તામણિ માટે પોને ઘેરથી બાપથી આટો થઈને નીડળ્યો જ પોતે તેનો અર્થ છે તે પારકા પામે જ આવો અર્થ પોતાની ઈચ્છ વસ્તુ રજારી જેવાના પારકા હાથમા દેખે છે, છતાં નિતિનું આલંબન રાખી, હવે શુ કરે છે તે જોઇએ

પત્થર-ચિન્તામણિનો ફેરક

જયદેવ રત્ન માટે રખડે છે છતાં ન મળ્યું અને પશુપાળને સહુજે મળી ગયું છે

તેનો વિચાર કરે છે, અથાત્ આ ગમારના કાચમાથી લેણુ મુઠકેલ છે નાના છોકરાનો કાચમા રૂપીઓ આપ્યો હોય, પછી તેની પાસેથી પાડો વગેરે મુશ્કેલ પડે છે અણસમજી બાળકની પણ મુઠી છાશવની અધરી પડે છે ગમાર પાને ચિતામણી રત્ન છે, શી રીતે નેના કાચમાથી ડાંગરી લગે ખરેખર? ગોક દામી શકાય છે, પરંતુ હાના નગો દામી શકાતા નથી ગમારના કાચમા ચિતામણી દબી જ્યદેવથી હુષ દામી શકાતો નથી ગમાર પારે એ નની માગની હર્ષપૂર્વક મ્ત્રી પશુપાગ મ્ત્રુ કે તારે આ પત્થરતુ શુ કામ છે? હવે ગમારને જ્યદેવે શો ઉત્તર આપે? નાનુ બાળક સગડીમા કાચ દાવે તે અવમરે જાણ છે, એમ બાળકને નમત્તવવુ શી રીતે? સગડીથી છે? શાખો? પડે તેમ આ ગમારને તેરો જ ઉત્તર આપે કે જ્યદેવ કહે છે કે લામા કાળે હવે હું મારા સ્વદેશ તરફ જવાનો છું ધેન જ્યદેવ એવે માળાપ આ નાના બાળકને મને પૂછશે કે પરદેશથી શુ લાયા? તે કડક નથી. વગ્નુ લઈ ગયો હોઉં તો નાના બાળકોને આત્મ દાય નાના છામ. પ્રથમ માગે તો છોકા ઓન રમના તો અપાય હવે પેલો. મગુપાળ કહે છે કે અરે વાલીયા! આવા આવા ગોળ પત્થરના ચકચકના અડાં ઘણા પડેલા છે તે શા માટે તુ નથી લેતો? ગમારને પોતાના કાચમા નહેતું ચિતામણી રત્ન અને બોય પર રણડતા પડી રહેલા પથ. વચ્ચે તરૂવળ માનમ જ નથી જેમ અજ્ઞાની આત્માને કુધમ કે મુધર્મ બધાજ મરખા લાગે છે મુધમ નીડનો પ્રુ અજ્ઞાનીને માલમ ન આ મમારમા કેવલાક કુળ જાનિને લીધે મહુઆરી મબધીઓને લીધે પણ અને પ્રકાશના ધર્મને પામેલા હોય છે તેવાગોને આ એ ધમ છે, અરે પેલો પણ ધર્મ છે જેમ પેલો ગમાર ચિતામણીને બીજા પથર માથે રણાને કે તેમ પોતાને મળેલા ઉત્તમ ધર્મને બીજાના ધર્મોની થકિચિત્ત સ ખાનગી ગાગેને આગળ કરીને આ એ ધર્મ છે અને પેલો પણ ધર્મ છે, તરી નગમ મળી કરે કે ગમારે ઉત્તમ ધર્મો બીજા હવતા ધર્મની નરખાવટમા મૂકી દે છે

ઉપકાર કુવાની દેવ પાડો

હવે જ્યદેવે દેવુ કે આ પશુપાગ પોતાના કાચમા રહેલા ચિતામણી રત્નને બીજા પત્થરની મરખાવટમા મૂકે છે એવે પોતે રણ દાય છે હવે તેની પાસેથી આ રત્ન મેળવવામા મુશ્કેલી નહિ પડે કેમકે ગમાર તેને પત્થર ગણે છે જ્યદેવ હવે પશુ પાગને કહે છે કે માર જની સ્વદેશ તરફ પહોંચવુ છે, તુ તો અડાંજ રાત દીવમ પ્રયા કરે છે, નો તુ બીજા બોળા સગે મને તુ જલદી આપ, કે હું જલદી હવે અહીંથી જઉં હવે ગમારને ઉત્તર દેતાની મુઠ પડતી નથી

કેવડાકો માણી જેવી ગિતિવાળા છે જે મગ્ના મરના પર અપકારજ કરે અદર પેમીને પોતાના આજુનો જોમ આપી, આમાને આપેતુ બધુ ઓકાવે કેટલાક બકરીના ગાના આચળ જેવા હોય છે તે ઉપકારજ ન કરે પોતાના હાથે બીજાનો ઉપકાર દાયજ

નહિ તો પછી પરોપકારની ઉત્તમતાની વાતો સમજે જ કયાથી ? ઉપકાર કરવાની ટેવ પડ્યા વગર હૈયાત વસ્તુથી ઉપકાર થઈ શકતોજ નથી આ ગમાર હરિદ્ર દગામા જે પરોપકાર કરવામા સમજે જ કયાથી ? તેને તો પત્થરનોજ પરોપકાર કરવો હતો વળી તેવા પત્થર તે જગલમા અનેક પડેલા હતા, પણ એક આનામાથી એક પાઈ ખચવાને ટેવાયેલો હોય તો રૂપીયામાથી એક આનો ખચી શકે ખચવતુ એ દાન દેવાની ટેવ ઉપર આધાર રાખે છે જેને દાન કરવાની ટેવ પડી હશે, તેને અહીં બોધ હશે તો પણ ખચશે જ જેને દાનની ટેવ નથી તે મળ્યા છતા પણ ખચી શકતો નથી આ મિયાત પશુપાણે જન્મથી ઠોઈ દિવસ પરોપકારને ધ્યાન આપ્યું નથી તેને તો કાંદરામા પરોપકાર કરવાનો છે, છતા આવો શ્રીમત માણસ મળ્યો તો પણ કાકરા તરીકે આપવાનો પરોપકાર કરી શકતો નથી

પરોપકારરસિક આત્માઓ પરોપકાર કરે છે

હવે જયદેવ મનમા વિચાર કરે છે કે, મારો ધાર્યો સ્વાર્થ સિદ્ધ ન થયો, પણ આ પશુપાણે આ રત્ન સિદ્ધ થશે તો તેતુ પણ કષ્ટ્યાણુ થશે, અને ચિંતામણી રત્નનો મહિમા તો ટકી રહેશે આ મહિમાવાળુ ચિંતામણિ-રત્ન પત્થરમા ન ખપી જાય તે ધારણા થઈ, સંજ્ઞનપણુ લાજ છે પોતાનો સ્વાર્થ સિદ્ધ ન થાય તો પદાર્થની પવિત્રતાને ન ખગાડે પીવુ નહીં તો ઢોળી નાખવુ, બીજાને તો પીવા નજ દઈ પોતાતુ ધાર્યું ન થાય તો 'મે મરૂ, પણ તુજે તાડ કરૂ,' આવી દુર્જનની સ્થિતિ હોય છે તેજ કારણથી આ જયદેવ ધારે છે કે માગ હાથમા ભવે ચિંતામણી ન આવ્યુ, પણ એનો ઉપકાર થાય તો પણ કષ્ટ્યાણુ અને તેની પરપરા તો ગ્રહેશે જગતમા ઉપકાર કરવાની દૃષ્ટિ અઘ્ય પ્રાણી એને થાય છે, તેમા મ્વાય મિદ્ધી થાય ત્યારે ઉપકાર કરવાની દૃષ્ટિ એાછી રહે છે આ ચિંતામણીને પ્રમાન જગતમા વધશે તે પણ ઘણું છે, તેમ આ રજારીને પણ ઉપકાર થશે આવી બુદ્ધિવાળો જયદેવ ભરવાડને કહે છે હે ભટ ! અત્યાર સુધી તુ પત્થર ભણે છે છતા વગગી રહ્યો છે, અને છાડતો નથી, તો હું કહું છું કે આ પત્થર નથી, પણ ચિંતામણી રત્ન છે હું લઇને તેની આરાધના કરત હવે તુ પણ તેની વિધિપૂર્વક આરાધના કર એને આગધવાથી, તેનામા તાકાત છે કે તુ ઈચ્છા કરે તે વસ્તુ તને આપી શકે જો એમજ હોય તો જરૂર હું આરાધના કડ મનમા જો વિચારે તે આપે તો મને વિચારતા વાર શી ?

ધર્મ-ચિંતામણીનો મહિમા

ધર્મ ચિંતામણી માટે તો નિયમ છે કે જે વિચારે તે આપવું તમે વિચારે કે મારે મોક્ષ ભેઈએ, તો મોક્ષ મેળવી આપે મોક્ષનો વિચાર કોને થાય ? જે મળ્ય મોક્ષે જવાનો હોય તેનેજ તે વિચાર આવે આપણામા કેટલાક એવા આત્માઓ છે કે જ્યાં આના

પીવા પહેરના ઓઢવાનું કે ઘટક મીનેમા સ્ત્રી પુત્રાદિના સુખો નથી, તો 'ત્યા જઈને શુ સુખ ભોગવનાનું ? ભવાભિનદી જીવો, પુદ્ગલનન્દી જીવો, ઇન્દ્રીય નરિ-જીવો પૌદ્ગતીક સુખ માજ સુખ માને છે એરનો કીડો એરમાજ સુખ સમરે, તેથી તેને જો આકરમા સુકીએ તો મરી જાય તેમ ઇન્દ્રીયાગમિ-આત્માઓને આત્મિક પુષ્પ આપતું છે, છતાં તેમા આનંદ ન આવે ધર્મ રત્નનો નિયમ છે કે મોક્ષ માગે તને મોક્ષ આપે જ નવે તત્વની શ્રદ્ધા થઈ ન હોય નમસ્તિ થયું ન હોય તો પણ મોક્ષનાડુ-આત્માને એક પુદ્ગલ પરાવર્તનમા નિયમા મોય મળે મોક્ષ જ ભોઈએ તેવા આત્માને અધ-પુદ્ગલ પરાવર્તમા મોક્ષ મળે, એક નિયમ માથી મોક્ષ મળે, તો પછી ચિંતામણી રત્ન માગેલી વસ્તુ જરૂર પુરી પાડે તેમા નવાઈ શી ? આ રણારી આગધવાની વાત કોને સુકીને, માગીશ તે માપશે તેની વિચારણુમા ચરી રો 'કુકડીનું મા ઢેરલી' તેવી રીતે રણારી નહે કે કે પુ જો કે જા વ્યુષ્ઠ માશુ તો મને આપશે ને ? આ માગણી જ્યદેવને હમણું આગ્યુ આવા ઉત્તમ ચિંતામણિની પાસેથી કેવી રીતે મગાય ? શુ વસ્તુ મગાય ? તેની ખમર નથી એટલુજ નહિ, પણ આગધના કરી ભોઈએ એ વાતની પણ આ ગમાગને ગમ નથી

ચિંતામણિની આશરધના

પાણી લેવા છીણુ-હાકણુ લઈને ગયો, પણ છીણમા કેટલુ પાણી સમાય, લેવાની પણ રિતિ-નિતિ હોવી ભોઈએ રિતિ ન હોય તો કઈ ન મળે એમ શેક માથે મીના માણુને નકકી થયું, ઝમગળા માપે તવ આપવા, બંવામા તેનું તેન આપવુ લેવાના હામ અને લેવાની વસ્તુ વિચારવી ભોઈ એ છીમામા તવ ધણા મમાય, પણ તેવ કેટલુ ટકી શકે ? તેમ આ બિચારો રણારી ચિંતામણિ રત્ન પાચે: પણ માગવાની રિતિનું ઠેંગણું ન હોવાથી જ્યદેવને હમણું આગ્યુ હસવું એમ આ શુ કે રત્ન માશ હાથમા તેન આગ્યુ, પણ તેના હાથમા ટકવાનું નથી જ્યદેવે ભરવાડને કહ્યું કે આમ વિચારાય નહિ ત્યારે કેમ વિચારાય ? અર્દુમ-ત્રણ ઉપાસ લાગલાગત કરવા ત્રીજી ગતી પુરી થાય એટલે જમીન લીંપી એક બાભેક ત્યા ગોઠી, ઉપર એક પવિત્ર વસ્ત્ર ખીંછાવી, તેને ધાગમા પધરાવી પ્રક્ષાલન કરવું પછી સુદર વસ્ત્રથી નિભળ કરી, ચંદનાદિક પદાર્થોથી પૂજા કરી, ઉત્તમ સુગંધી પુષ્પો ચગાવવા, અને ધૂપ દીપક ત્યા કરવા પછી નમસ્કાર કરી આપણે જે ઇચ્છા હોય તેની માગણી કરવી એવે તે વસ્તુ તરત મળી જાય સમજડ રોગની ક્રિયાઓ કહણુ હોય છે, તો પછી ચિંતામણિની ક્રિયા કહીન હોય જ રણારીને 'ત્રણ દિનસ જૂનના રહેવું વિગેરે બધો વિધિ કરવો અત્યંત આકરો લાગ્યો જૈનના બાળકને ચઈ વિહાર આય બિલ ચાનતું ઉપવાસ કરવો પણ સહેલો પડે ન ધનર કોમના મોગ માણુસને એક આમેલ કરવાનું કહીએ તો એક કવાક પણ બુખ્યો ન રહી શકે, તે શુ કરે ? જ્યદેવે સહેલી વિધિ ગતાવી છતાં ઓવાળીયાને આકરી લાગી એક પહોર છાશ વગર કે રોટલા વગર જે ચલાવી ન શકે તેનાથી અર્દુમ શી રીતે બને ?

નિબ્ધુણ્યકની નિર્માત્ય-નિતિ-રિતિ

હવે રખારી પોતાની બકરીઓને લઈને ગામ તરફ જાય છે જયદેવ પણ પાછળ પાછળ જાય જાવિ શુભાશુભ કર્મનુસાર જીવોને બુદ્ધિ સુજે છે આ રખારીને પોતાનું કર્મ પ્રણીભૂત કરવા બુદ્ધિ સુઝતી નથી તેથી આ રત્ન રખારીના ઘરમાં કે હાથમાં રહેવાનું નથી એ બિચારો હીન પુન્યવાળો હોવાથી વિધિ બતાવ્યો, છતાં આરાધવા ઉત્સાહિત થતો નથી નિબ્ધુણ્યકને રત્ન મળ્યું છતાં ટકવાનું નથી તેથી જયદેવ તેની પાછળ પાછળ જાય છે તે બીજી વ્યવસ્થા કરે તે વખતે એ હું હાજર હુઈશ, તો રત્ન મારા હાથમાં આવી જશે તેથી તેની પાછળ પાછળ જયદેવ આવ્યો જાય છે અને નિબ્ધુણ્યક આત્માઓની નજા વગરની નિતિ રિતિનો વિચાર કયો કરે છે

રત્ન અને રખારીના રિસામણા

હવે ગામ છેડે છે રખારી સાથે રખામાં વાત કરનાર કોઈ નથી રત્નને રખારી કહે છે મારે મણિ ! મારી સ્થિતિ તું બરાબર ધ્યાનમાં રાખજે આ બકરીઓ મારા જીવન અને કુટુંબનો આધાર છે, છતાં તારા માટે બકરી વેચવી પડશે એક બકરી રેચીને કપુર, ચકન, ફેલ, પાનલો, વગેરે, ધૂપ વીગેરે વસ્તુ લાગવી પડશે પછી તારી પૂત કરીશ પણ આ વિચાર હું કહું તે પહેલા તારે પણ ઘણો વિચાર કરવો પડશે મારે બકરી વેચવી તે મારા જાધની ચીજ બકરીની કિંમત આવશે તો મારે તો મુશ્કેલી નથી, પણ હે ચિંતામણિ ! તારે ઘણી મુશ્કેલી છે ત્રીજે દહાડે પાછની રતે મારા મનમાં જે વિચાર આવે તે તારે આપણુ પડશે માટે બરાબર ધ્યાન રાખજે ! તોજ તારું ચિંતામણિ એવું નામ માયું કરશે. હે ચિંતામણિ ! લાભો રસ્તો કાપ્યો છે, માટે તું કઈક વાતો કર કે માર્ગ કપાઈ જાય ચિંતામણી ચુપ રહ્યું, એટલે રખારી કહેવા લાગ્યો કે જગવમાં તને વાત કરતા કોઈએ શીખવ્યું લાગતું નથી તું બોલતો નથી, માટે તને વાત કરતા આવડતી લાગતી નથી માટે હું વાત કહું તું સામળીશ, અને હોકારો પુરીશને ? કમગ શેડના પુત્ર જેવું તો નહીં કરીશને ?

ધર્મ રહિત પુત્રના અવિનિત આચરણો

કમગ શેડને પુત્ર હતો તે પુત્ર બધી વાતો બાહોગ, પણ ધર્મના પગથીયે બીલકુલ ન ચડે શેડ તરવાર કહે કે મારા કહેવા ખાતર મહારાજ પાસે જા સામળીને છેવટે જવું પડ્યું તેથી તે ગયો આખ્યાનમાં નીચું ધાવીને બેની રહ્યો અને દરમાંથી કીડીઓ નીકળતી હતી તે ગણ્યા કરી ઘેર આવ્યો, બાપે પુછ્યું કે શું સાબળ્યું ? હું ત્યાં જઈ આવ્યો પણ ત્યાં દરમાંથી કીડીઓ નીકળતી હતી તે મેં માત્ર ગણી એટલે સાબળવામાં ધ્યાન રહ્યું નહિ હવે બાપે કહ્યું, હવેથી મહાન્તજની સામું નજર રાખીને સાબળજો બીજો દીવસે મહારાજની મામું જોયા કર્યું, પણ સાબળવામાં ધ્યાન ન રાખ્યું પણ મહારાજના ગળાની હાડકી ૧૦૮ વાર ઉપર નીચે ચડ ઉતર કરતી હતી તે મેં માત્ર ગણી એમ શેડને જવાબ આપ્યો

આરાધનની કઠોડી

તેવી રીતે હે ચિતામણી ! તું કમળગેદના પુત્રી જેમ જરાબર સામગીય કે નહિ ? એમ તે રંગાગી !માર ચિતામણીને કહે છે મણિ માન રહે છે મોન નહો જોટલે મારી વાત માની એમ !માર વિચારીને વાત હે છે ના મણિ ! એક દેવગુણ-દેવ મહિર એકજ હાથ ઉચ્ચ હાથ પપ્પ અદર દેવ ચાર હાથ ના હતા નામ ગંગાગી કહે છે, પણ મણિ હોકારો પુરતો નથી એવે ગમાર કહેવા નાગ્યો કે તે ના ન કરી હું કા હું તેમા હોકારો પણ આપતો નથી અતઃ તમારા માથે કેવી યોડી દરજ આવવાની છે આજથી ત્રીજે દહાડે હું માગીશ તે તારે આપવું પડશે

કેનાક અજ્ઞાનીઓ દેવ દેવીઓની માનના માને છે તેમ ન મર્યો તો ખીલુ શું મટાડશે ? અથાત્ લૌકિકમ વ્યવસ્થા પ્રજે તો નીતા નહેર, નહોતર કાન્યા નહિ ગણે છે, એવજ નહિ પણ તે આરાધના પડતી મૂકે છે આપણે રંગારીને નીચે છીએ, પણ એજ રિયતિમા આપણે પણ છીએ જે દેવગુણ વર્મના આરાધનમા સિદ્ધિ ન થઈ, તો લોકોત્તર દેવગુણ ધર્મને પણ તેવી નિયતિમા આપણે લાવી નાખીએ છીએ દેવગુણ વર્મ એ કહ્યો અર્થ છે કહ વખતે તેની આરાધનમાની પદ્ધતિ લગીર કહ પડે તો આપણે દેવગુણ વર્મને પ્રથમ દેખીએ છીએ

રત્ન ફેકનાર રંગાગી

આપણે બધાએ ધર્મને માવકા હોકરા જેવો ગણ્યો છે કાર્થ સિદ્ધિ માતાની ન થાય ત્યારે ચોરમાન હોકરાનું ગોતાણું કાઢે હવે રાધાધમાન થઈ ગમાર ચિતામણિને કહે છે, તારૂ નામ ચિતામણિ કોણે પાડ્યું ? તારૂ નામજ ખોટું છે કહી માયુ હોય તે ચિતા ઉભી કરનાર મણિ ચિતા રૂપજ મણિ જ્યારથી માગ હાથમા તું આવ્યો, ત્યારથી મને ચિતા થઈ છે અરે ચિતા કરીને રહેવાવાળો હોય તો અડચણ નથી આતો ચિતા દ્વારા મને મારવાનો તે રસ્તા કયો છે રાજ, ઘેશ અને છાશ વગર કણવાર જીવી ન શકું, એવો હું ત્રણ દીવસ ખાઉ નહીં હું મરી જઉં કે બીજું કંઈ ? માટે આતો મરવાનો ઉપાય પેલા વાણીયાએ બતાવ્યો છે એ વાણીયાએ માયુ તે ગે ન આવ્યું, તેથીજ મને મારી નાખવાનો આ પ્રસંગ રચ્યો જણાય છે પણ હું એવો કયો નથી કે વાણીયાના કહેવાથી ત્રણ દીવસ લાપણ કંઈ આ ચિતા કરાવનાર હોવાથી અહીંથી એવી જગ્યા પર ફેરી દઉં, કે ફરીથી મારી નજરે પણ ન પડે એમ કહી રંગારીએ રત્નને બહુજ દૂર ફેરી દીધો

એકની રીસ એજ બીજાને સતોષનું કારણ

‘હવે વહુની રીસ અને સાસુનો સતોષ’ ગમાર જેવો મણિ ફેક્યો કે જ્યદેવ તે મણિ પાસે તરત ગયો અને ટેખી પૂર્ણ હર્ષ પામ્યો પહેલા જે હસ્તિનાપુર નગર, પહાડ,

પર્વત, ખાણો, બહાર અનેક જગો પર ફરીને બૃષ્ણ તરસ વિગેરે દુષ્ણ પરિશ્રમ વેડયા, તે બહી સફળ થયા એમ તેણે ગણ્યા મણિ પામે જઈને પહેલા નમસ્કાર કર્યો અને પછી હાથમા લે છે હવે જયદેવ ચિતામણી રત્ન પામી પોતાના નગર તરફ પ્રયાણ કરે છે માર્ગમા અનેક સકંટોનો સામનો કર્યો કરતો પોતાના નગરમા નિર્વિદને પહોંચી જાય છે સારી જગ્યામા વસવાટ હોય, ઘેર કોઈ ભાગ્યશાળી આત્માના પગલા ધાય, અગર કોઈ ઉત્તમ ગાય, બગદ, અથ કે ડાથી કે સુદર લક્ષણ વાળુ ઝન આવી જાય, તો ઘરની જાહેરાતની ગાય મામાન્યકાગમા ઉદય ધાય, તો પછી ચિનામણિ જેવી વસ્તુ હાથમા ગાયી જાય પછી શુ કહેવું ? રીસાયલા રમારીએ ચિતામણી રત્ન ફેંક્યો, પણ જયદેવને તો મનોમન કારણ થયું

પુરુષોત્કર્ષની અજબ દીકરા

ઘેર આવ્યા પછી જે માતાપિતા એક વખત પરદેશ જવાની ના પાડતા હતા ચિતામણી જેવી વસ્તુજ નથી, માત્ર શાસ્ત્રમા કન્યના ગોઠવી છે, એવું કહેનાના માતાપિતા રત્ન દેખીને આનંદ પામ્યા પુત્રને આશીર્વાદ આપવા લાગ્યા

હવે માતાપિતા તે પુત્રનું લગ્ન કરવા માટે યોગ્ય કન્યાની શોધ કરે છે એજ નગરના એક ધનવાન શેઠ રત્નવતી નામની કન્યાની સાથે જિવાહુ કર્યો કાઠ માઠથી લે નોત્તવ કર્યો એમ કરતા શેઠને ત્યા પુત્ર મોન પરિતર વૃદ્ધિ પામ્યો વેપાર શાસ્ત્રગાર પણ વધવા લાગ્યો દેશ પરદેશમા દીર્ઘિ પુખ્ત વધી નાનકુ છતા જયદેવ દુરોજ માતાપિતાનો વિનય નમસ્કાર મેવા ભક્તિ શુકતો નથી હવે એજ માતાપિતા હર્ષપૂર્વક હુમારા ફૂગનો નીક વીગેરે વિશેષજોથી નવાજવા લાગ્યા, અને અભિનંદન આપ્યું દીન પ્રતિદિન સપત્તિ મધન અને આનંદ વૃદ્ધિ પામ્યા ખરેખર પુરુષોત્કર્ષની અજબ દીકરા છે

દીકરાની જરૂરમા ધર્મ છે

બગીચો તૈયાર કર્યો હોય ત્યારે તો મહેનત પડે છે પરંતુ ફળ બાવા બધા આવે છે દીકરા ધાય ત્યારે મળક વમરનાને પણ કઠવી લાગે છે કયા ગામવાળાને શુરુ સાધુ નથી જોઈતા 'હુમારા ગામમા ચોમાસુ પધારો' આમ આગ્રહ પૂર્વક વિનંતિઓ સાધુઓને કરાય છે, છતા ધના સાધુ નથી જોઈ શકતા 'પરંતુ તૈયાર થયેલા સાધુઓ માટે જોરગ વિનંતિઓ કરો છો છોકરાને કરાવો છો તે કેવી રીતે ? આપ, યો વીંછીના નામે છોકરાને નથી કરાવતા 'જાવા આવ્યા' કહી છોકરાને કરાવો છો એજ છોકરા જન્મે બગી ગણી હોશીયાર ધાય ત્યારે હુમાડ ફૂળ બજવાજીવા જન્મ આપતી માતાનું દુષ્ણ જોઈ શક્યા નથી, પણ છોકરાને રમાડવા મહુ કેઈ તૈયાર છે તેમ દીકરા લેતી વખતે કુટુંબના કવેશને કેટલાકે આગળ કરે છે, પણ જ્યારે સાધુ શામન પ્રજવનાના કાયોમા જીવન અપનાવે છે, ત્યારે તો મહુ કોઈ દેખી આનંદ પામે છ કહેનારા કહે છે કે ખરેખર મતાના પેરે રત્ન પાક્યો છતા કુટુંબીઓ નીશા પાછા કવેશ કરે તો પણ તેની

જડમા ધર્મ છે પણ દોગડીઆના નરીખમા તે હાય ઘમવાના છે વજ્રસ્વામીની માતાએ રાજગણારમા ફરીયા કરી છેવટે પુત્રે તે દીક્ષા લીધી માતાએ વિચાર કર્યો કે પતિએ દીક્ષા લીધી અને પુત્રે પણ લીધી હવે મારે કાના માટે મસારમા જોડેલું ? એમ કરી માતા જે વેશ પ્રતાપ હતી, તેણે પણ દીક્ષા લીધી દોગડીયા દીક્ષામા વિરોધ કરનારને માત્ર દીક્ષાનો ટેપ છે તેના કુટુંબીની દયા કે લાગણી જ હોય તો કેળવેને મદદ કરી લગ્ન કરવા વ્ધય ત્યારે આ જારેક માટે જાગ્રાગણી ભાવનાની વેવાણે જમતી વળતે એક પાટલે ભેમી જમશે એજ નાહુ માદા યાય ત્યારે કલેશ કરનારા કુટુંબીઓ તરત દોકડા આવશે, માવજત કરશે, પણ પેના મફતીયા કલેશ કરનારા કોઈ તપાસ પણ કરવા આવતા નથી હવે તમામ નગરવહાવા નવજનો બહુમાન કરવા આવે છે જયદેવની સમૃદ્ધિ દેખી માખાપ દવજનો નગરના લોકો અત કરખુશી પ્રિતિ બહુમાન કરવા લાયા દેખાડવા માટે કે ખુશામત ખાતર નહિ વરને વરની માએ વખાણ્યો તેમા શી નવાઈ? તેમ નથી, પણ ખુલે મોજ આખા નગરસોઢોએ પ્રશંસા કરી અને અતે જીવન પચત સુખ રૂપ રત નધ રપશના મુંદર ભોગો અને ભોગના સાધનનુ લાજન બન્યો અઘાત પૂરા ભોગી બન્યો આ પ્રમાણે પશુપાળ અને જયદેવનુ ચિંતામણી રત્ન વિષયક દષ્ટાત કહ્યું પણ દષ્ટાત કહેવાનો શાસ્ત્રકારનો અભિપ્રાય કયો છે, તેમજ આ દષ્ટાતથી આપણે શુ ઉપનય સમજવાનો છે તે હવે આગળ વિચારીએ

શાલિભદ્રની કથાનુ રહસ્ય

ચારે ગતિમા આ જીવને ધર્મ રત્ન મળવુ મહા મુશ્કેલ છે તેમ જતા બાબ્ય ચોગે મગી ગયુ તો, તકવુ બહુ જ મુશ્કેલ છે, અને તે માટે પશુપાળનુ દષ્ટાત આપ્યુ પશુપાળને રત્ન મળ્યુ હતા તકવુ નહિ કેટલીક કથાના માત્ર સાધ્ય લેવાનુ હોય જેવી રીતે શાલીભદ્રજીની કથામા સાધ્ય દાનનુ સદ્ગતિ લેવાવાળાએ જાણી જાનવુ, દોર ચારવા, માતાએ દુધ, ચોખા અને માકર માગી લાવી એકડા કરવા, અને ખીર બનાવવી, છોકરાને ખીર પીરસવી, અને છોકરાએ દાન દેવુ, એ બધું લેવાનુ નથી, પરંતુ માત્ર દાન દેવાથી પુન્ય બધાય છે, તે દાનના પરિણામનુ સાધ્ય રાખવાનુ છે તેવી કથાને શાસ્ત્રકાર કયા કહે છે, પરંતુ કથાના રહસ્યને સમજવાની જરૂર છે

મેઘકુમારની કથાનુ રહસ્ય

પશુપણમા મેઘકુમારની કથા સાંભળો છો મેઘકુમાર ચોખા સબ્બોની રૂપવતી અઢગક નિદિ લઈને આવવી રાજકુમારીઓને પરણે છે અને છોકરીને દીક્ષા છે એજ રાત્રિમા માધુના આવવા જવાથી સવારમા પુષ્કળ ધુળ એકઠી થવાથી સુખશરયામા પોઢનાર મેઘકુમારને ઘણવાર પણ નિદ્રા ન આવી તેથી સવારમા ભગવાનને પૂછીને ઘેર જવાનો નિર્ણય કરે છે મહાવીર ભગવાન દીક્ષા આપનાર છે મહાવીર ભગવાન પૂર્વભવ સભળાવે છે આગના ભવમા હાથીના ભવમા ધર્મ ખાતર તે જીવગી શુભાવી છે પહેલા ભવના

ધર્મના સમ્કારવાગો હાથીનો છવ રાજકુમાર આઠ આઠ સીઓનો ત્યાં કગીને દીપ્ત છે તેવો છવ ઘેર જવા માટે પરિવૃત્તિ (વિચાર) કરે છે આપણે તો અભિપ્રાય આપી દઈએ કે વાગવાને ઠીક ન કર્યું પણ થોડો સ્થમાથી છુટી જાય, ભાગી જાય અને આકાશ પડે તો પણ મારણિને તો આકાશથી જલાર કાઢી ઉભો કરી સ્થમા ભેડવો જ પડે. ભાગી ગયો તો 'ઓહો થયો' એમ સારથિ ન બોલે તેમ ધર્મનાયકોનું શુ કાર્ય? ધર્મ છોડીને છવ ખસી જાય, અગર ખસવાની તૈયારી કરે તો તેની બેઠકારી ધર્મ શુદ્ધિઓ ન કરતા તેને ધર્મમા ભેડે છે જુજુ મેઘકુમાર બોલતો નથી, અને મવારે ભગવાન પામે આવે છે એવું બોલે છે પહેલા તો શ્રી મહાવીર ભગવાન કહે છે કે-મેઘકુમાર! રાત્રે આરો માઠો વિચાર કયો તે દુર્ધાન કર્યું તે વખતે મેઘકુમાર 'ના સાહેબ' તેમ નથી કહેતો પણ 'ના' કહે છે -અરે આપણે તો દુખની નામા જવાવાગા, મુખની દરકાર વગરના દુખની તૈયારી રનારા અને દુખને સહન કરી સ્વપ્ન નિર્જરા કમાવાવાળા માધુઓ છોએ આવા માધુ નર્મમા આપ્યા પછી દુખ લગાડવું તે તને સુકન નથી તારો પૂર્વજ અદ કન તુ આગના ભવમા હાથી હતો ત્યાં તિર્થચના ભવમા પણ પ્રાણના ભોગે પરદયા પાળ્યા, તો પછી અર્ધ સ્વદયા માટે કર્મ નિર્જરા માટે આટલા માનાય દુખવી તુ કેમ કરી જાય છે? ત્યાં જાનમા ફાગીના આવા છે, પણ ધની મોજડી લઈ જાય તે પાનની નથી આ મૂખના ભાગ્ય તેમ અર્ધો ભાષા દ્રવ્યમા માટે નિયંત્રી અનાન નિયંત્રિમા પ્રાણ અર્પણ કરનાર અર્ધો સ્વદયા માટે ધર્મને ધકકો મારવા તૈયાર થાય, તે ધર્મની સમજણ-શાની શામારી કે અણમમજણ દશાની શામારી? તગજ મેઘકુમારને વતિમ્મરણ જ્ઞાન થયું ત્યાં આખા ગિવાય આપ્યું અગર મોમરો છે આગ મજબાવ કરીને મમજાવવામા આવે છે માત્ર ની સ્થિતિમા આન્યા સહી આવી જામતમા કગળો લાવવો તારા મરણને શોભનું નથી આ કયા મેઘકુમારની કહી કવામા એકજ વાત પકડવાની, આગળ પાળની વાતને મજબૂ નહોય દ્રષ્ટાનમા બધી જાગતો આપણા આત્મા ઉતર ઉતાવળની ન હોય, પણ મુખ્ય જાણતો પછો લેવાનો હોય પશુપાળની કયા માત્ર કયા માટે કહેલ નથી નાત તરીક કહેલ છે બધા અગોપાગ ઘનવવા ભેદ્યો અને તે કયામાથી રક્ત્ય લેવું નેત્રો

વાટકતા છવની જયદેવ માથે સરખામણી

આ છવ જન્મ કમની પગ રા કરતો અનાદિકાળથી મસારમા અધી રહેન છે જેમ હસિનાપુર જયદેવે છોકરું અને બધે જન્મકથી, તેમ નિગોદકૃષ્ણ અવ્યવહાર રાશિ છોડી વ્યવહાર રાશિમા આ છવ આન્યો વ્યવહાર રાશિમા પણ બાદ એકેન્દ્રી બે ત્રણ ચાર ઇન્દ્રીયવાળો થયો નારકી, તીર્થચ મનુષ્ય, દેવના રૂપે પાચ ઇન્દ્રીયવાળો થયો તેમ દરક સ્થાનમા ૮૪ લાખ ચૌલમા અનતી વખત લખ્યો જન્મના લખકના મહિવતી નામની ખાલુ મહા મુરકેલીથી જેમ જયદેવે મળી, તેમ પૃથ્વી આદિ એકેન્દ્રિમા, વિકેવે દ્રીમા, પચેન્દ્રિમા

પણ ઘણું ભયકર્યો, છતાં સર્વ મામગ્રીથી બરપૂર મહીવતી ખાણ સમાન મનુષ્ય ભવ મુરકેલીથી મળ્યો જે જ્યદેવ તે આપણો આ મા-જીવ સમજ્યો

મહીવતી ખાણ અને ચિન્તામણી રત્ન

નગરી પડાડ પર્વત ખાણ બહાર વિગેઝે રૂપ ૮૪ લાખ થેનિ અથવા ચતુર્ધાતિ સ્વરૂપ મસાર મમજ્યો મહીવતી ખાણ જ્યાંથી ચિન્તામણી રત્ન મળે છે, તે મનુષ્ય ગતિ જેમાંથી ચિન્તામણી રત્ન જ્યાં અધિક જોવા નાન દશન ચારિત્ર રૂપ રત્નો પ્રાપ્ત થાય છે, અર્થાત્ જે જનોના પ્રભાવથી મહા મુખવાળું પન્નાનંદ પદ પ્રાપ્ત થાય છે કેટલો મનુષ્યો આ ખાણમાં આવી યા કોઈને આ રત્ન ન મળતું પશુપાળને મળ્યું છતાં તે નિર્ભાગીના હાથમાં ટક્યું રિ આથી એ મમજવાતું કે જગતમાં અનંતનંત જીવાત્મા છતાં મનુષ્યો માત્ર મળ્યાનાજ નેમા પા કોટાક અનાર્થ મેનમા જન્મ્યા આયમા જન્મ્યા છતાં ઉત્તમ કૂળ ન મળ્યું ઉત્તમ કૂળ મળવા છતાં નિરોગી શરીર ન મળ્યું નિરોગી શરીર છતાં દ્રિયોની ખામી મપૂર્ણ દ્રિયો નિરોગી શરીરાદિક મળવા છતાં, દેન શુરોના મમાગમ તેની વાણીનું શવણ શવણ થયા પછી શઢા, શઢાપૂર્વકને આમલ આ રી એક એક વસ્તુ એક એક કરતા સધાવેધ નાવદા કળા મગવી અનિ નહાન પાત્રી માનની તો આજીને પશુપાળ માફક મળી ગઈ પણ પશુપાળ કાણુ ના મામ રો મહુપયોગ ન કરના, વિષય કષાયમાં જોવા મુજાર જઈએ છીએ, કે વમરિ રા ત સ્વા એ કરવુ રૂચતુ નથી, એટલે ધર્મક્રિયા ત્યાગ બનાવનારને પણ ત્યાગ નાખીએ છીએ કે ત્યાગ તપસ્યા સયમ એ તો ભોગથી વચિત રહેનાનું થાય છે કે જેનું કે નયમ ત્યાગતપથી આગમ મુખ મળે છે, છતાં ભોગમુખને છોડવુ તે ત્યાગીના રહેવા મધને છોડીને કોણી રર ચોગલ મધને ચાટવા જેવું છે અર્થાત્ ધર્મીનું મધ ટેળાઈ જાય છે, અને કોણીએ જીલ પહોંચે નહિ, એટલે બનેથી લટકે મામ ધર્મો રહેશકને આપણે માથો જવામ આપીએ છીએ

જૈન ધર્મની મહત્તા

જૈનધર્મ દુનીયાથી ઉતરી દીશાનો છે દુનીયા ભોગને માને છે, જ્યારે જૈનધર્મ ત્યાગને માને છે જૈનોના દેવશુર ત્યાગી, ધર્મ પણ ત્યાગમય ત્યાગમાં ધર્મજુદિ કેટલી મુરકેલ તે વિચારવા જેવું છે ભોગજ દુખનું કારણ ડુળાકનાર, હેરાન કરનાર ભોગ છે, મને 'ત્યાગ કયાણ કરનાર છે' એવી જુદિ આવવી મુરકેલ છે આ વિચારશે એટલે જૈન ધર્મક્રી ચિન્તામણી રત્ન મળ્યું મુરકેલીના પદાર્થો કેમનીક વખત મળી જાય પણ ભાગ્ય ન હોય તો ટકવા મુરકેલ છે સ્વપ્નમાં ચક્રવર્તિના છ બહુ રાજ્ય, નવ નિધાન, ૧૪ રત્નો મળી ગયા, પણ આજ ઉઘડે ત્યારે શું ? તે માટે પશુપાળ બીચારો ચિન્તામણિ પામ્યો છતાં કુતુહલ ખાવા પીવાના ભોગમાં તીવરાગથી ચિન્તામણિ તરફ બેઠરકાર રહ્યો આપણામાં

પણ દેહલાઠ વડેરા હોય તે પણ હો। માટે ધર્મને ફેકનારા હોય પરભવમા વિધિ મળશે રાજ્ય યર્ધશુ, તે ધારી ધર્મ કરનારા હોય તેવાને પશુપાળ જેવા જ સમજવા જયદેવ ચિંતામણી ફેકનાર ન થયો તેમ જૈન ધર્મની મહત્તા સમજનાર ધર્મને ચિંતામણી સમજ સમજી શકે છે

પુણ્ય વૈભવની જરૂર

આજ્ઞાની આત્મા ધર્મનું નવે પોંદગવિક-સુખની ઇચ્છાથી ફેકનારા નીચે તે દેખીને માપણે ધર્મનું સાચું સ્વરૂપ સમજનારા હોવાથી આપણને પૌંદગવિક સુખ માટે ધર્મનું નવું માન્ય કરવું, તે ન થોડો પુનઃરૂપી ખરૂં દ્રવ્ય જયદેવના આત્મામા હતું, રમારીના આત્મામા તેવું પુણ્ય ન હતું તેવી રીતે આ જીવોમા જેમ ચિંતામણિ-રત્ન પ્રાપ્ત કરવા માટે પુન્ય વૈભવની જરૂર છે, તેમ ધર્મરત્ન પ્રાપ્ત કરવા માટે શુભ વૈભવની જરૂર છે વૈભવ વગરને આત્મા ધર્મ રત્ન પામી શકે નથી પુણ્ય વૈભવની અવિકલ સંપૂર્ણ નિર્મળ શુભને સમુદાય ધારણ કરનાર આત્મા જીનેશ્વરના ધર્મરૂપી ચિંતામણી રત્નને પામી શકે છે

માનવ જીવનની મર્યાદા

આ મનુષ્ય ભવ 'દુ સ્વનિમિત્તમપીદમ્' અર્થાત્ દુખના કારણભૂત છે મનુષ્ય ભવ મગવામા પણ દુખના કારણ સ્વરૂપ છે તેમજ જગતમા જે જે દુખો છે, તેવું મોટું કારણ હોય તો આ મનુષ્ય ભવ છે સાતમી નાગકીમા જનારા આત્માઓ હોય તો મનુષ્યો આવાદ રૂપે મળ્યો છે, પણ તેમા મૂળ કારણ તો મનુષ્યપણ છે તેમજ મનુષ્યગતિ મેળવવા માટે પણ પૂર્વે દુખ મહત્ત્વ કરવું પડે છે તેથી શાસ્ત્રોમા દેવભવ દુર્લભ ન કહ્યો પણ 'દુર્લભે રસસ માણસે મને' અર્થાત્ મનુષ્યભવ જ દુર્લભ છે મોક્ષની નીમરણીરૂપ ચારિત્ર પણ મનુષ્ય ગતિમ જ મળી શકે છે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રની ત્રણે એકી સામટી આરાધના કરાતી હોય, તો માત્ર મનુષ્ય ભવમાજ ધ્યાય છે આ મનુષ્ય ભવનો જો મહુપયોગ કર્યો તો મોક્ષ મેળવી આપનાર છે, અને જો દુરૂપયોગ કરીને ત્રિષય-કપાય ૧૮ ૧૫-સ્થાનક સેનના વેડકી નાખશે તો આજ મનુષ્યપણુ ભયકર દુઃખિના દુખમા ધડલી દે છે

અકામ-નિર્જરનો અજળ અમરકામ

વતમાન કાળની અપેક્ષાએ મનુષ્યગતિ મારી, પણ અનુપયોગ કયો તો ઠાર કરતા હલકો છે જોડ માણસ પામે મીલકત છે, પણ ફના કહે છે નવું હેવુ વધારે છે તે પગમ ગણાય, અને હેવુ પતાવે તથા નવી મુડી દબી કરે તે સારો ગણાય તીર્થજો આગળ ડરેલા પાપો ભોગવી અકામ નિર્જર કરી ઘણે ભાગે દેવગતિનું આશુષ્ય અને પુણ્ય ભાષે છે દેવતાઓનું યાત્રુ તીર્થજો પુરે છે પરંતુ મનુષ્યોથી પુગતુ નથી ગર્ભજ મનુષ્યો ગણતરી નાજ, માત્ર ૨૬ આકામી સંખ્યાવાળા અમનિ-મનુષ્યો કે તીર્થજો દેવવોડે ન જાય વગર

ધંધાએ ભૂખ તણ્ય, દાઢ, તડકા, પીકા ગડન કરવા ઠારાએ જે નિર્જરા કરે છે, તે અકામ નિર્જરા કરે છે તેથી તેઓ દેવતા થાય ગાપાણી થયા જોણ ? તે આગના ભવમા ભળક નેનો તંના નાકાઓ તુમી ગયા હોવાથી આ કિંદે એક ગામના પેના આપી ખાવા પીવા માટે વ્યવસ્થા કરી કુતી, પાન ગામનાઓ તંની કરી ચિંતા ન કરી કાઈ બાઈ પાણીનું મેકુ ભરીને આપી દેએ તો હમણા મને પાટી પાગે, ધાસનો બારો લઇને કોઈ આવે તો હમણા મને ખાવા પુળો આપશે તમ છતા કાઈ ભણ પાણી કે પુળો આપતુ નથી વગર ધંધાએ ભૂખ તરમ મહુન કરી, અકામ નિર્જરા કરી ગૂન ઘણી થકા દેવતા થયો આ ઉપરથી સમજાશે કે અકામ નિર્જરાનો અર્થ બમતકાર છે, કે જેથી નિર્ધન્યપણુ છોડી દેવ થયો

મનુષ્ય જીવગીને મદુપયોગ કરતા ઝીએ

ભતવરની જીવગી રહેવાના પાયોને ખાવવાની આપણી જીવગી પહેલાના પુન્યોને ખાનારી આગલા ભવના પુ મોદયથી મનુષ્ય થયો આપણે ગયા ભવની મુકીજ ખાયા કરીએ છીએ, અને રવી પેદા કરતા નથી મનુષ્યપણુ જેટલી પણ મુકી ટકાવી ગણીએ તો રાડી નાક ગાઈ જેવા તો ગણાઈએ રાડી નાક બાઈ બ્યાજ ખાઈ ને મુકી માચવે, કેટલીક તો મૂળ મુકીમા પણ વધારો કરે નહીં ધનાનો તો નજ કરે આપણે તો મોમ કે દેવવોક ન મેળવીએ, પણ મનુષ્યપણુ જે માલવી ગણીએ, તો રાડી રાક ગાઈ જેવા પણ ગણાઈએ આપણે અતુર વેપારી કેમ ગણાઈએ મનુષ્યપણુ જેટલી સ્થિતિ નથી ન ગણીએ અને તીર્થ થ કે નરક તિતિમા જન્મ એવાજ મયો મળી રીએ તો રાડી રાક ગાઈ કરતા પણ ગયા, કે મળેલું મનુષ્યપણુ પણ આવતા ભવ માટે નકારી ન રાખ્યું મનુષ્યપણુ માવતા ભવમા મેળવવું, એ આગળ હાથી વાન છે એવી કાયનારી કરવી કે જેથી સફળતિજ મળે પરતુ હુતિને લાયકની કાર્યવાહી તો તુળા છોડી દેવી દુરુપયોગ યનો અજાણવો, અને મદુપયોગ ન થનાથી ભવ હાગી જવાય છે, તે વાત ન ભૂનવી

ભરત મહારાજની બંધ વિચારણા

ભરત મહારાજને કહેલું પડ્યું કે માતા કરતા નાગ્નિક મારા તે કેવી રીતે ? તે ઉપર એક દખાત કહેવાય છે એક રમારીને બકરી ચારતા ચારતા કોઈને માર્ગમા પડી ગએલ હીરો જડયો રમારીએ બકરીના ગળે બાધ્યો બજારમાથી બકરીને લઇને રમારી પચાત થતો હતો માર્ગમા એક ઝેરીએ મરીના ગળામા હીરો દેખ્યો, હીરો જ છે ઝેરીએ વિચાર કયો કે આ રમારી પાસે બે હીરાની માગણી કરીય તો નહીં આપે, માટે આખી બકરીની માગણી કરતા દે એમ કરીને, બકરી વેચવી છે ? હવે વેચારી માગણી કરે એટલે રમારીએ વિવાયુ કે ગમ્યાની વસ્તુ છે તો માથુ તે કીમત આપશે, પણ રમારી માગી માગીને શું માગે ? પાચ રૂપીયા આપો તો આપુ ઝેરી કમવા બધ છે કે ના બાઈ પાચ તો નહીં તથુ રૂ. અથુ રમારી આગળ ગયો પાગેશમા બીજી દુકાને ઝેરી હતો તે રાહજ બેઈ

રહ્યો હતો, કે ત્યાંથી આવે કે ત્રિ તે ઝીમત આપી લઈ લઉં પહેનો ઝવેરી વિચાર કરે છે કે ત્યાં જવાનો હતો, હુમલો પાડો આવશે. જોડેની દુકાનવાલાએ પૂછ્યું કે આને ગળે શું બાંધ્યું છે ?, પત્થર છે શું લેવું છે પાચ ડીપીયા, સાડ પાચમા ગજ છે ને ?, પાચ ડીપીયામા હીનો રજારીએ આપી દીધો. બીજો દહાડે જકરી લઈને જગારમાથી નીકળ્યો. પેના ઝવેરીએ બોલાવ્યો અથા ગળે બાંધ્યું હતું તે કયા ગયું ? અરે એ તો પથરો હતો તે પાચ ડીપીયામા લેતી નાખ્યો. અર મૂખાં ! પથરો ન હતો પણ હીરો હતો. પાચમા કયા આપી દીધો ! રજારી ઝવેરીને કહે છે, કે હું મૂખ કે તમે મૂખ ? હું તો પથરો જ રમજતો હતો, તમે તો હીરો જાળના જાળ પડા જો ડીપીયા માટે જોયો. જેની કાર કરના હુલારાની કમાળી શુમાવી માટે માત્રા જેમા મૂખ કોણ ? મારે તો પત્થરના પાચ ઉપજ્યા, તેમ જગન મહારાજ વિચાર કરે છે કે હું ધર્મની કીમત સમજી છું ને ધર્મ કરતાં નથી નાસ્તિકો પુત્ર પાપ ન માને, તેવાના પાપમા ધર્મ આવીને ચાલ્યો જાય, તેમા મૂખાઈ ન ગણાય પણ ઝવેરીની દૃષ્ટિએ પડેલો હીરો પાચ ડીપીયામા આત્મી જાય તો કેની દગ ? હું પુન્ય પાપ માલાવાલો છતાં પાપથી દૂર ન રહું, આજ નમારજ વિષય કથાયમા રહી રહું ને પુન્ય પેદા ન થઈ તો મારા જેવો મૂખ કોણ ? ધર્મ જેવું જન હાથમા આવેલું ચાલ્યું જાય તે પશુ રાગને જોગે, પણ મારા જેવાને ન શોભે આમ જગન મહારાજ સંસ્કાર પાતાના આત્મા માટે વિચાર કરી જ્યાં છે ચામનમા ભરતરાજ મચ્છર ઝવેરી છે મનન જીવનને ચિન્તામણી રત્ન જેવો ગાળીને જીવન નડામા પાણીનીં ધાડક ચાલ્યું જાય જ ના. વિચાર કરે છે

મનુષ્ય પણાને મરૂં જા કહે

આ મનુષ્ય જન મળે એ સુરકે છે જેમ પહાડ ઉપરથી ઘસાતા દીચાતા પત્થરો જ્યાં હીનું મુખ આવે, ત્યાં આજ તેમાના કેઈ પત્થરો ખુબી ખાચા વગરના ગોળાકાર બની જાય છે તેમ આ જન પણ ચારે બ્રતિમા અધડાતો પીગતો કુગતો લઘુકર્મી બની મનુષ્ય અણધારે બની ગયો. અગેવ પવરને અધડાનામા હિમાજ શો ? તેમ આ જનને મનુષ્યપણ પામના પૂર્વે અધડાયાનો િમાજ નહીં અગેવ પથરમા એ નિયમ, મુવાળો થયો એટલે જમ અહીં મનુષ્ય થયો એટલે અતર મુર્તિજી માન કામ મોક્ષની નીમ તીના ૧૪ પગથીયા તેમા ૧૧મા પગથીયા સુધી પડેલેલો આત્મા પડે અને આથડે, તે સીધો નિગોદમા ઉતરી જાય મન પયવ જ્ઞાન તમેલો આત્મા પણ તરત મરીને નિગોદમા જાય મહાવિદેહ મેરના ૧ પડડ હાથી પ્રમાણ ડરનાઈના હમવાથી લખી ચકાય, તેવા પૂવોના જ્ઞાનવાળા પણ પ્રમાદ-વશથી પછડાઈને ગમડીને ૧ લે શુભસ્થાનકે આવીને નિગોદમા ઉતરી ગયા અને ઉતરી જાય છે આલુ મનુષ્યપા ! ટકાવવું જનુજ સુરકે છે આવા આત્માઓ પણ નિગોદમા અદ્ય પ્રમાદ કરના ઉતરી જાય, તો વિષય કથાય રાહ જાણીમા ખુબી ગયેલાઓની શી સ્થિતિ થશે ? કોઈદિનને ઘેર છોડે અવતર્યો, કમાવા ગયો નથી, પણ કોડનો માનીક જનમતાની

તમારા છોકરા લગ્નની જવાબદારી સમજ્યા છે ? બાઈડી ૧૦૦) રૂપિયા કમાતી હોય તો પણ કાચાની રૂએ તમારે બરણ પૌત્રણ આપવું જ પડે આ સમજણ તમારા છોકરાને તમે પસંદ વતી વળતો આપી છે ? અહીં સાધુ થનાર નાનો બાળક હશે, તે પણ ઘેર સાધુ વહોળવા આવશે તો કહેશે, કે છોકરીથી સાધુને ન અડકાય, મહારાજથી ગાડીમાં ન બેસાય, સીનેમાં નાદક ન બેવાય આમ જેનેના નાના બાળકો પણ સાધુના આચારો સમજે છે ૭૦ વરસનો મુસલમાન શૈય નહીં મળે, અને પાંચ વરસનો બ્રાહ્મણ છોકરો શૈય બરાબર સમજશે જૈન કુળમાં સાધુપણની જવાબદારી રહેજે સમજાય છે, પણ લગ્નની જવાબદારી અને ભોખ મહારી સમજાતી નથી મનુષ્યપણાના વિષયો, વિકારો અને ભોગો મોઘા અને જવાબદારી-ભોખમહારીવાળા છે તીર્થ યોગા મોઘા અને જવાબદારી તથા ભોખમહારી વગરના છે મીઠાઈ-વાળાને ત્યાં રાતના વિષય કીડીને મફત મળે છે ભમરાને રાજ-બગીચાના ફળો મુઘ વાના મફત મળે છે પીચોને રાણીનું રૂપ ભેવું હોય તો રોકટોક વગર ભેવા મળે છે, પશુઓને વગર જવાબદારીરો શીતુ સુખ મળે છે, તેમજ સભને ત્યાં મુઘ ગાયનો પણ નાભળી શકે છે અર્થાત્ તેને કોઈ હાકી કાઢતું નથી પરંતુ તે જોયેપર કોઈક મનુષ્ય વહે ધને ત્યાં ખાવા જાય રાતના બગીચામાં ફુલ મુઘવા જાય, રાણીનું રૂપ કે તગીત સાબળવા જાય તો તાન પહેરેગીર પકડે છે, અને પશુને ઢાઈ રોકતું નથી. વિષય ભોગો માટે મનુષ્યપણ સાડ માત્રા હો તા વિધાતાને શ્રાપ દેજે, કે કર્મ અને મનુષ્ય બનાવ્યો કે કેમ ? મનુષ્ય જીવન તો ધર્મરત્ન મેળવના માટે ઉપયોગી છે

ઉત્તમ માધનથી ઉત્તમોત્તમ મેળવો

મનુષ્ય-ભનડેથી ચક્રાકામ તનવાર મળી તેનો-ધામ કાપકારૂષ વિષય કપાય કે આરભ મમારણ કપામાં ઉપયોગ કરે તો મૂર્ખ ગણાય ઘાસ કાપવા માટે તો મામાન્ય નાનરુડુ ઉપયોગી મા લેવાય, પરંતુ ચક્રાકાસ જેની કિંમતી તરવથી ધામ કાપનાર મૂર્ખ ગણાય જો કે ધામ કપાય, પણ ઉત્તમ વસ્તુનો ઉપયોગ અધમ વસ્તુ માટે કરાય તો નરી અવિવેક દશા ગણાય તેમ મનુષ્યપણાનો ઉપયોગ મનુષ્યગતિથી સાધ્ય ધર્મરત્ન મેળવવામાં ન કરતા સવ ગતિમાં માધ્ય એવા ભોગોમાં અને નિપયોમાં કે જેના જેવું બીજું શું ચોચનીય હોઈ શકે ? અર્થાત્ જનવર કરતા મનુષ્યે વધારે શું કર્યું ? ઉત્તમોત્તમ ઉત્તમ મનુષ્યપણાથી ધર્મરત્ન મેળવો માળા કરનાર પક્ષીઓ પોતાનું ઘર-માળો બાંધે છે રક્ષણ કરે છે પક્ષીઓ પશુઓ પણ પોતાના બચ્ચાનું ઉછેર-રક્ષણ-પોષણ રોજીરૂં કરે છે કુતરે કે ગાય પોતાના બચ્ચાને જન્મ આપે, તે વળતે માલીક પણ ભોખાને જાય તો કુતરે કરડવા દોડશે, અને ગાય શીંગડું માંશે ડારણ ૭ પોતાના બચ્ચા ઉપર પ્યાર હોવાથી ધર્મરત્ન માલીકને પણ તે જનવરને બરાસો હોતો નથી સતાનનું પાલન પોષણ રક્ષણ જનવરો પણ કરે છે અને નમો પણ કરે છે, તેથી તમે વધી જતા નથી વસ્તુનું તેમાં મનુષ્યપણની સપૂળના નથી પાપકેષ વિષય ધ્યાયનો ત્યાગ કરી કુટુંબ, સમા રોજી પુત્ર, સ્ત્રીના સમ રામગા રાચ્યા વગર ધર્મરત્ન પ્રાપ્ત

ત્રેક પૂર્વક વર્ગો તોજ મહા મુકેલીથી મળે

સર્વ ધાય કુદરતે મળી ગયેતુ મનુષ્યપણુ તેનું રૂપ કુદરત નહી કરે મળેલા ધર્મરત્નનું
 રક્ષણ આત્મચીરંજીવ રહે પશુપાળે ચિતામણિ રત્ન મેળવ્યું પણ ગેરમમજથી પોતાના હાથેજ
 આમૂલ્ય અલગ્ય તે રત્ન દેહી દીધું, તંમ આપણે પણ આપણે આ ઉત્તમ મનુષ્ય જન્મ
 અણુસમજણથી પ્રમાદમા ગુમાવી નાળીએ છીએ તે ન ગુમાવના ઉત્તમ સાધનથી ઉત્તમેત્તમ
 ધર્મ ચિતામણિ મેળવે.

મળતા ક્ષણ પણુ રક્ષણમા જીવન

ચક્રવર્તિને ઘેર પ્રથમ પુત્ર જન્મેયો, પણ તન્નજ મરી ગયો કહો કે તે જીવે શું
 મેળ શું ? પાત્રવી કુવર તરીક તં રાજપુત્રે જેટલું ગુનાવ્યું નથી તેના કરતા તો મનુષ્ય થયો
 અને ધર્મરત્ન એણે તો ધર્મનું ગમાવનારના ભવોભવ ઘમડે છે રાજપુત્રે એક ભવતુ રાજ્ય
 ગુમાવ્યું, અને શ્રાવકકૃપમા આવવા આત્માએ તો અનેક જન્મે સુધી મુખ્ય આપનાર ધર્મ-
 રત્ન ગુમાવ્યું સામગ્રી સંયોગના મુશ્વવરમા કાર્ય ન સાધી શકીએ, તો સામગ્રી વગરના
 કાગમા શું સાધી શકવાના હતા ? શક્તિ સંપૂર્ણ, શમ્ભો મપૂર્ણ, સંયોગ-સાધનો બધું અનુકુળ
 હોય, તે વખતે કર્મશત્રુને તકાર્થ ન આપીએ તો કયે દાઇમે કર્મશત્રુને જીતી શકીશું ? જ્યાં
 અનાર્ય-ગેર, પાત્ર ઇદ્રીયની ખામી, આયુષ્ય ટૂંકું, રાગી શરીર, ઉત્તમ કુળ નહિ, દેવ ગુરૂને
 સમાભ નહિ, ધર્મ શ્રદ્ધા નહિ, હેય-ઉપદેશ મગજાય નહિ, સાધર્મિક ભાઈઓનો સહ
 વાસ નહિ, એવા વખતે તમે શું સાધી શકવાના હો ? નીમરણી ઉપચવી ઉતરતા એકાદ
 ઠેમ વાગી તો છેક નીચેજ ગમી પડવાનો અર્હો મનુષ્યભવમા પ્રમાદથી એકાદ ઠેસ વાગી તો
 નજક નિગોઠ સુધી ભાઈ પડીશ માટે આત્માએ વિચારી રાખવું કે પછી પત્તો નહીં ખાઇશ
 માટે મહાતુભાને ! જે ધર્મરત્ન પામ્યા છે તેને ગુમાવી ન નાળે ધર્મરત્ન મળે મીનીટમા,
 પણ રક્ષણ જીવી નુપી ડરવાનું સ્ત્રીને દાગીનો કે પુત્ર મળ મીનીટમા, પણ પાવન રક્ષણ
 જીવગી સુધી કરવાનું છે ધર્મરત્ન પામવું મુશ્કેલ તે કરતા જતન-રક્ષણ કરવું બહુજ મુશ્કેલ
 છે ધર્મરત્ન મળ્યા પછી ઘરનું રમકડું ભી લેવાય છે પૂજા કરવાની ટેવ પડી જાય પછી
 પ્રભુમૂર્તિ તમ્મ કઈ દ્રષ્ટિ ધર્મ જાય છે ? એક ગભારામાથી બીજી ગભારામા લઈ જાય લઈ
 આવે તેનો અર્થ શો ? હીંચવા હીંચી ફેરવે તેમ લેઈ જાય અને લેઈ આવે પુનઃની જેમ
 બીજી ચીજમા પણ સમજી લેવું ભણનાની લાગણી થાય પછી ભણેતુ ભૂલી કેમ જવાય ?
 તેમ જયજ્ઞા-સામાયિક યનિકમણ વિગેરે ધર્મ કાયેમા મદાદર નિરપેક્ષ થવું, એટલે ધર્મરત્ન
 મળ્યા છતાં તે રત્નને ટકાવવું રક્ષણ કરવું બહુ મુશ્કેલ છે

અતિમ-પશ્ચાત્તાપ

ભવિતવ્યતા યોગે આ જીવ અવ્યવહાર તારીખાથી વ્યવહાર સારીમા આવી બાદ-પણુ
 પામ્યો, બે ત્રણ ચાર ઇદ્રીયવાળો વિકલેન્દ્રીય જન્મે, પાત્ર ઇદ્રીયવાળો થયો, સસી થયો,
 અને મનુષ્ય થયો, અહીં સુધી તો આ જીવ ભવિતવ્યતા યોગે આવી પહોંચ્યો આટલી
 વસ્તુ પ્રયત્ન વગર પણ સિદ્ધ થઈ ગઈ તે વસ્તુઓમા અત્યારે કઈ સાધવાનું નથી ભવાતરની
 અપેક્ષાએ ભલે થયેલી છે મળેલી વસ્તુનો ઉપયોગ કયો હોઈ શકે ? તમને ધૂળની પણ

કિમત છે નાનો છોકરો ચોપગમા લખવા ઉપર નાખવાની રેતી ફેંકી દે, તો તમે કંપકા
આપો છો, કાન્યુ કે રેતી-ધૂગની પણ તમે કીમત મમલે છો પણ દુધ ધી ઢોળાઈ જાય
તો ગળનાર ઉપર કોષ કરા છો. કારણ કે તેમા ધી દુધની કીમત તમે નગલ્યા છો.
પરંતુ જીદગીના વરમો, મહીનાઓ, જિવસો, કલાકોના કલાકો નકામા ગયા, તેની ધૂગ જેટલી
પણ કીમત તમે આફી નથી આપવા વસ્તોમા આત્માએ શુ મેળવ્યું અને શુ ગુમાવ્યું
તેનો હિસાબ ઘડીબર પણ તપાસ્યો છે ખરો? જીદગીની ધુળ જેટલી પણ કીમત નથી
હોત તો જીદગી સાટે શુ મેળવ્યું અગર શુ મેળવવા લાયક છે, તેનો વિચાર જરૂર કરવો
મનુષ્ય જીદગીની એક મીનીટની કિમત દેવાની જીદગીના ૨ કોટ પત્થોપમ બનાવવો છે
એક મામાયશ્મા દેવાના આયુષ્ય દરપદરપદર પડે ૫ ચોપમ બધાય તેલ ધી ૫૫ ના બાને
લાવુ છું, શા બાને વેચુ છું? તેમા લાભ નુકમાનનો વિચાર કરીને લેનાય છે અને વેચાય
છે આ મનુષ્ય જીદગીની એક મીનીટની કિમત શાસ્ત્રકાને જેટલી રહે છે, તે પ્રમાણે તેની
કિમત તમે ઉપજાવો છો કે નહિ? હું દરેક ઘણે કેનુ ગુમાવુ છું? તેનો વિચાર કાંઈ
દીવસ આવે છે? સ્ત્રીઝનમા (મોમમમા) આજમ કરીને ભેટી રહે અને મોમમ પુરી થાય
જોવે પમ્નાવો કરે, પણ પાછળથી પમ્તાવો કરે તેમા શુ વળે? જોમ આપી જીવતા વેડકી
નાખે અને આખર વખતે પમ્તાવો કરે કે આપી જીદગી સુધી જે ખાતર એક શેર બનવો
માટે, અનેક જુઠા પ્રપચો કયા, જોનુજ નહિ પણ ઘણા પાપ કર્યો કરી આ બનમા ને ભરી
કયો અહીં આ કમાયેલું પડી રહેશે, આમાથી મારા નાથે કંઈ પણ નહીં આવે દેહાત મે
મારી જીદગી ગુમાવી, ધર્મરતન મેળવવાને બદલે પાપરૂપી પથસજો મશુ ફેરડે તેવા મેળવ્યા
જીવે આવતા ભવમા માફ શુ ઘરે? નરક નિર્ધાય ગતિમા પરાધીનતા આદિનું દુખ રીધ
કાળ સુધી ભોગવના પણ મારો છુટકાગે નહિં થાય ખરેખર? મનુષ્યભવ મે જોજો ગુમા નો
આવા મનમા ને મનમા પશ્ચાતાના વિચારો કરે, પણ જીવે થાયશુ? અથવા પારની પચાયતનમા
જીવન વેડફાઈ ગયું જીવે પશ્ચાતા ન કરે વળે શુ?

પ્રેરકની પુનીત પ્રેરણા

આ જીવ આખા જગતની ભાજગડ કરે છે, પણ પોતે પોતાની ભાજગડ કરતો નથી. આખામાં એક મોઠો દુગળ, આખા જગતને આખ દેખે, પણ પોતાની અંદર રહેલા કલુને આખ દેખતી નથી. પોતાની આખ લાલ થઈ હોય તો પોતે દેખી ન શકે, પણ તાનની દેખી શકે, તેમ આત્મા પોતાનામાં રહેલા અવગુણોને પોતે જોઈ શકતો નથી. જો કયાં જોઈ શકે? જો ધમગ્ન આંખ હોય તો પોતાનામાં રહેલી ખામી જરૂર સમજી શકે. ધમગ્ન મન્યા છતાં માથવણુ ટકવું બહુ મુશ્કેલ છે. મનુષ્યો પૈસાવાળા થાય ત્યારે આત્મિકતા ઢગલા થઈ સાથેજ ખડા થાય છે. ચોરો દરિદ્રતા મકાન તરફ નજર કરતા નથી, પરંતુ ધનવાનોના ઘર તરફ નજર કરે છે. જુગારીઓ પણ માલદાગને કસાવે છે. માલદાગથી એટલે ચોર લુટારા તથા વ્યસનીઓની નજર. તે

આપ્યું ત્યારે પાપ-સ્થાનકો, કષાયો, અતરાયો ॥ નજન ધર્મિ નરક દરે તે વળતે પાપો અને કષાયોથી દૂર નહેવું બારે પડે છે એનાજ માટે જગ્યા યુ છે કે પ્રાપ્ત થએલા ધર્મ રતનનું ગુણ અતિ મુરકેન છે પશુપાળ પાને ચિન્તામણિ રત્ન અને તેનો નિધિ પણ આવી ગયો હતો નિધિના મમત્ર સાધન લાવી શકે તેમ નહીં, પણ જેર સમજણથી રત્ન દ્વંદ્વી દીધું તેમ આપણો જીવ ધર્મ રત્ન પામ્યા પછી પ્રરક શુદ્ધ મન્યા હોય, વિધિ કર્યા ન કર્યાનો શાલ તોયે મમત્રવનાર સંશુદ્ધ પણ હોય, તો પણ મોહાધિન બનેલા આત્મા પ્રેરકને પુનિત નાનો ઉપદેશ લક્ષ્યમા લેતો રહી, માટે પ્રરક ॥ પુનિત મગ્ગ નરક કરા

કથાનુ અતિમ

ત્યારે જ્યેષ્ઠ શાસ્ત્રમાથી ચિંતામણિ રત્નના લગ્ન અને તેના શુભો દાયદા જાણે છે, ત્યારે ખીજા જાનેને પત્યર નમાન માને છે એવીજ ગીત વિનવી આત્માએ ગાત્રમાથી જોયો આત્માદિક અતીન્દ્રીય પદાર્થો, કેવળ જ્ઞાન, કેવળ દર્શન વીતરાગના, અનનુ સુખ, મેશાનુ સુખ જાણ છે, તેઓ જન્મ મ મ્મ વદાવરથા આધિ વ્યાધિ ઉપાધી ઇષ્ટ વિયોગ આનંદ મયોગ રૂપ ન જ્યા લગીર પણ નથી તેવું ગાત્રનું ધામ આ ધર્મ રત્ન દ્વા. મેગવી શકાય છે એ મમત્રે છે એટલે જાના પૌરુષલિક સુખને હુ ખરૂં માને છે, અને માત્ર મોક્ષ સુખજ મેગવવાનો દંડ નિવડ્ય કદે છે યોનાના નગરમા એ રત્ન ન મળ્યું તો પરદેશમા અનેક પગારો રવંતો જળ સ્થગ મારો ખાલોમા રૂપો પણ કટાણ્યો નહિ, તેમ આ જીવ પણ નેવલોકાદિમા ગયો ત્યા ધર્મ રત્ન ન મળ્યું તો મનુષ્ય ગતિરૂપ ધર્મરત્નની ખાણ તન્દ નાની શુદ્ધતા મમાગમ અને શુદ્ધતા ઉપદેશથી પહોંચ્યો ત્યા ઘણી શોધ કરી છેવટે ચિંતામણિ રત્ન નજરે પડ્યું ત્યારે અપૂર્વ જ્ઞાનદામા આની ગયો આની ગીતે જ્યાં સમ્યક્ત્વ રૂપી રત્ન ॥ પ્રાપ્તિ આ જીવને થાય છે, ત્યારે કોઈ વખત ન અનુભવેલ એવો અપૂર્વ જ્ઞાનદામા આત્માને પણ લાય છે આ રત્ન પામ્યા બાદ સસારના મુખો સ્ત્રી પુત્ર પરિવાર તરફ મમતા બાવ જોડા થતો જાય છે અને સિદ્ધિ ઉપર વધુ મમતા વધતી જાય છે આ રત્ન મળ્યા બાદ ઉત્તરોત્તર આત્મિક નિદિ સપત્તિ આળાની વધતી જાય છે ચારત્ત જ્યેષ્ઠની કિર્તિ જેમ પરદેશ સુધી ફેલાઈ હતી, તેમ ધર્મરત્ન પ્રાપ્ત કર્યા પછી પણ આત્માની કીર્તિ અમરનોક સુધી ફેલાઈ જાય છે હુ મેશ માટે મમાન્મા સુખનું ભાજન જેમ જ્યેષ્ઠે બન્યો, તેમ અનંત ॥ સુખી આ આત્મા આ ધર્મ રત્નના મનાપે સુખનું સર્વદા ભાજન બનશે આ દુષ્ટાતના રેક વાડ્યમાથી આત્મિક-પદાર્થો સાથે સમન્વય કરી જે આત્માઓ હુ મદદિ રાખા ખીર નીર જુદુ કરી, આત્મા અને પુદ્ગલનો પૃથગભાવ મમજશે, અને બનેને છુટા પાડવા કટીબદ્ધ થશે તેઓ શાશ્વતા સુખના બોગી બનશે

ઇતિ ચિંતામણિ રત્ન કથા

સમાપ્ત

